

การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์และ
นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

นางสาว อัจฉรากุล ทองรอด

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

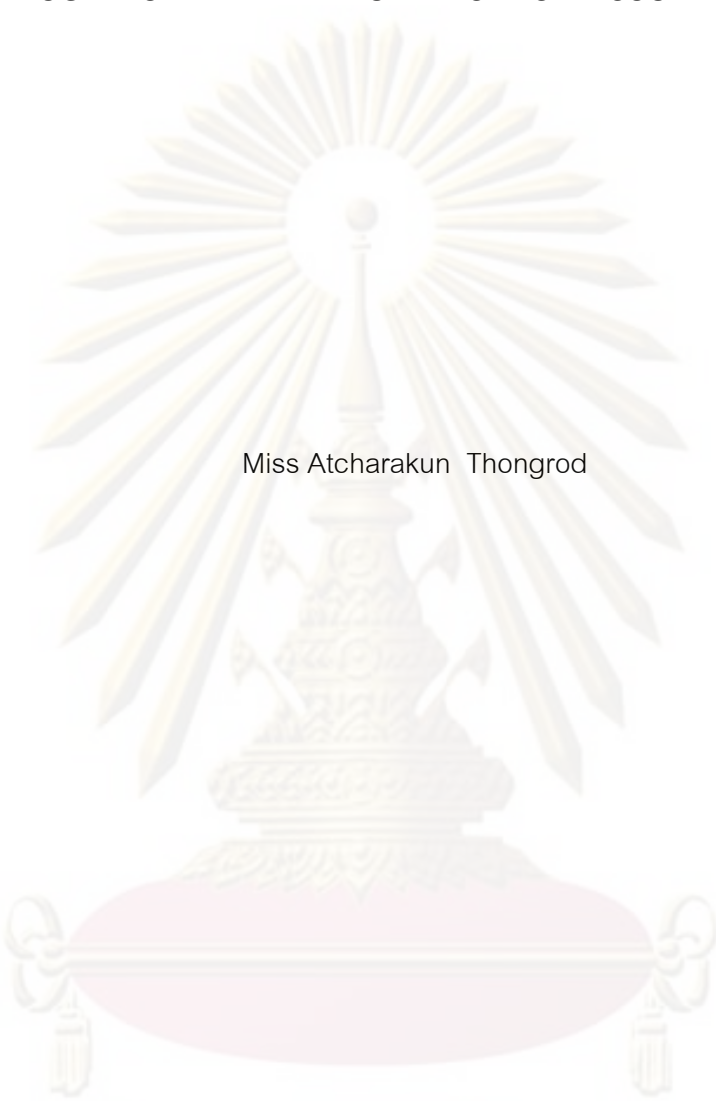
สาขาวิชา ศิลปศึกษา ภาควิชา ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF ART VALUE IN SOUTHERN HANDICRAFT AS PERCEIVED BY
INSTRUCTORS AND UNDERGRADUATE STUDENTS IN FINE AND APPLIED
ARTS PROGRAMS IN RAJAPHAT UNIVERSITIES IN SOUTHERN THAILAND

Miss Atcharakun Thongrod

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education
Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้
ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาลัทธิศิลปกรรม
ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

โดย

นางสาว อัจฉรากุล ทองรอด

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์)

ศูนย์วิจัยศิลปวิทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิจัยรากุล ทองรอด : การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาลัทธิศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้(A STUDY OF ART VALUE IN SOUTHERN HANDICRAFT AS PERCEIVED BY INSTRUCTORS AND UNDERGRADUATE STUDENTS IN FINE AND APPLIED ARTS PROGRAMS IN RAJAPHAT UNIVERSITIES IN SOUTHERN THAILAND) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.อำไพ ตีรณสาร, 252 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาลัทธิศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ เกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านทั้ง 5 ด้าน คือ 1)คุณค่าทางด้านเนื้อหา 2)คุณค่าด้านรูปทรง 3)คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย 4)คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ และ 5)คุณค่าด้านลัทธิศิลปกรรม

กลุ่มประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์และนักศึกษาลัทธิศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง ประกอบด้วยอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 31 คน ที่ตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 18 คน และนักศึกษารุ่นปี 3 ที่ผ่านการเรียนวิชาพื้นฐานทางศิลปะตามลัทธิศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 121 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับอาจารย์และนักศึกษา และ แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต (X) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1. อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นตามการรับรู้ในระดับมากเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 5 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นในด้านประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านรูปทรง ด้านลัทธิศิลปกรรม ด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ และด้านเนื้อหา ตามลำดับ ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นในด้านประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด เช่นกัน รองลงมาได้แก่ ด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ด้านลัทธิศิลปกรรม ด้านรูปทรง และด้านเนื้อหา ตามลำดับ

2. จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในลัทธิศิลปกรรม จำนวน 18 คน มีความคิดเห็นที่งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการส่งเสริมกันมาตั้งแต่อดีต มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นที่สอดแทรกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ประเพณีและความเชื่อของคนในชุมชน เป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อการใช้สอยอย่างแท้จริง อีกทั้งยังมีคุณค่าทางด้านรูปทรง ด้านเนื้อหาที่แฝงไปด้วยความงามทางศิลปะอันส่งผลให้งานนั้นๆ ได้รับความนิยมและคงอยู่ อีกทั้งงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังมีบทบาทต่อการเรียนการสอนในลัทธิศิลปกรรม โดยการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สืบทอดงานหัตถกรรมซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่คงามต่อชุมชนและชาติต่อไป

นอกจากนี้อาจารย์และนักศึกษายังได้เสนอแนะว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้น งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จึงเป็นงานศิลปะที่ควรศึกษาและอนุรักษ์ ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตเห็นคุณค่าและความสำคัญ มีความสำนึกและตระหนักในการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

ภาควิชา : ศิลปะ ดนตรี และ นาฏศิลป์ศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา : ศิลปศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา : 2552.....

4983781027 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS : ART VALUE / HANDICRAFT / SOUTHERN HANDICRAFT / FINE AND APPLIED ARTS PROGRAMS / RAJAPHAT UNIVERSITIES IN SOUTHERN THAILAND

ATCHARAKUN THONGROD : A STUDY OF ART VALUE IN SOUTHERN HANDICRAFT AS PERCEIVED BY INSTRUCTORS AND UNDERGRADUATE STUDENTS IN FINE AND APPLIED ARTS PROGRAMS IN RAJAPHAT UNIVERSITIES IN SOUTHERN THAILAND.

THESIS ADVISOR : ASST.PROF. AMPAI TIRANASAR, Ph.D. , 252 pp.

The purpose of this research was to survey the opinions of instructors and students in Fine and Applied Art Programs in Rajaphat Universities in Southern Thailand towards art value of southern handicraft in five aspects which were 1) content value, 2) form value, 3) function value, 4) visual culture value, and 5) Fine and Applied Art Program value.

The population and sample in this research were instructors and undergraduate students in five Rajaphat Universities in Southern Thailand of Fine and Applied Art Program. Samples included 31 instructors and 121 third-year students of Fine and Applied Art Program answering the questionnaire and 18 instructors responding the interview. The research instruments were a set of questionnaire and a set of interview questions. The collected data were analyzed by percentages, means, standard deviations and frequencies.

The research results were found that

1. Instructors and students perceptions toward all five art values of southern handicraft were at high level. It was found that the highest aspects expressed by the instructors were the aspects of function value and the form value, followed by fine and applied art program value, visual culture value, and content value respectively. On the other hand, the highest aspects expressed by the students were the aspect of function value, visual culture value, followed by fine and applied art program value, form value and content value respectively.

2. Many instructors agreed that the Southern handicrafts were the local wisdom from the past and had accumulated into unique style. The unique style came from historical content, social norm, custom, tradition and beliefs in the community. The style of motifs are created for actual utility purposes. It was very valuable in forms and content of arts beauty in which that make the things are very interested for a long time. The Southern handicrafts had important role in learning Fine and Applied Art Program. It can enhance the students in developing community preserve and inherit the handicrafts.

In addition, instructors and students suggested that the Southern handicrafts present has tendency to change in accordance to the international social, economic and cultural trends. The southern handicrafts should be studied and preserved. It ought to be implemented at all educational levels by means of community participation.

Department : Art, Music and Dance Education

Field of Study : Art Education

Academic year : 2009

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัมไพ ตีรณสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขรายละเอียดต่างๆในแต่ละขั้นตอน คอยให้กำลังใจและห่วงใยมาโดยตลอด เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งยังคอยให้ข้อคิด ข้อควรแก้ไขปรับปรุง และข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัยในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้เสร็จสมบูรณ์ อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นนทภัทร ทินานนท์ รองศาสตราจารย์ ฉันทนา สุรัสวดี ศาสตราจารย์ วิบูลย์ ลีสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัมพร ศิลปะเมธากุล และ อาจารย์ ดร. วชิรินทร์ วิฑิตติสัย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ทั้ง 5 แห่ง ทุกท่าน รวมทั้งนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในพื้นที่เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ศิลปศึกษา และผู้มีส่วนร่วมทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้ผู้วิจัยเสมอมา

อนึ่ง ความชื่นชมยินดี ความดีทั้งปวงและประโยชน์ที่ได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ให้แก่ บิดา มารดา เพื่อเป็นการบูชาพระคุณของท่านทั้งสองที่ได้มอบทั้งความรัก ความรู้ ชีวิต จิตวิญญาณ และกำลังใจมากมายในการทำวิทยานิพนธ์ และการดำเนินชีวิต ขอมอบให้แก่พี่น้องทุกคนในครอบครัว ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในการให้กำลังใจ และความช่วยเหลือให้ประสบความสำเร็จในวันนี้ด้วยความสำนึกในพระคุณ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่	หน้า
1. บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
3. ขอบเขตของการวิจัย.....	9
4. ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย.....	9
5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	9
6. วิธีดำเนินการวิจัย.....	11
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
1. งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้.....	16
1.1 ความหมายของงานหัตถกรรม และ งานหัตถกรรมพื้นบ้าน.....	16
1.2 มูลเหตุของการเกิดหัตถกรรมพื้นบ้าน.....	18
1.3 ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน.....	22
1.4 สภาพทั่วไปของภาคใต้	29
1.5 ลักษณะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ภาคใต้.....	32
1.6 ความสำคัญของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และแนวทางในการอนุรักษ์.....	34
2. คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้.....	37
2.1 คุณค่าของงานศิลปะ.....	37
2.2 คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้.....	40
3. การรับรู้ของมนุษย์ในทางศิลปะ.....	50
3.1 ความหมายและกระบวนการของการรับรู้.....	50

3.2 ธรรมชาติของการรับรู้.....	52
3.3 ปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้.....	54
3.4 การพัฒนาการรับรู้สู่การมองรู้ดูออกทางศิลปะ.....	55
4. การศึกษากับศิลปะและวัฒนธรรม.....	57
5. หลักสูตรศิลปกรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏของภาคใต้.....	62
5.1 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏใน การอนุรักษ์ส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้าน.....	62
5.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏของภาคใต้ที่มีส่วนส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้.....	65
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	68
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	88
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	90
1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	90
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	91
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	92
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	95
5. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะ.....	98
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
1. แบบสอบถาม.....	100
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา หลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้.....	100
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 5 ด้าน ของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาหลักสูตร ศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้.....	112
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปในงานหัตถกรรมพื้นบ้านของ อาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้...	137
2. แบบสัมภาษณ์.....	141
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	141
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าด้านต่างๆของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	

ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม.....	145
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ของ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม	150
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	156
1. สรุปผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถาม.....	157
ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	157
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม เกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 5 ด้าน.....	159
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์และนักศึกษา.....	164
2. สรุปผลการวิจัยที่ได้จากแบบสัมภาษณ์.....	167
ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	167
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับคุณค่าในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 5 ด้าน.....	167
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้.....	169
อภิปรายผลการวิจัย.....	171
ข้อมูลจากแบบสอบถาม.....	172
ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์.....	189
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย.....	199
รายการที่อ้างอิง.....	200
ภาคผนวก.....	215
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	252

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม จากแบบสอบถาม.....	100
2	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม จากแบบสอบถาม.....	106
3	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านเนื้อหา.....	112
4	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านเนื้อหา.....	114
5	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านรูปทรง.....	117
6	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านรูปทรง.....	118
7	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย.....	120
8	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย	121
9	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์.....	123
10	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์	125

ตารางที่

หน้า

11	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม.....	127
12	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทาง ศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ใน คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม.....	129
13	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมของความคิดเห็นตามการรับรู้ คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แต่ละประเภท ในคุณค่าทั้ง 5 ด้านของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม.....	132
14	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมของความคิดเห็นตามการรับรู้ คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แต่ละประเภท ในคุณค่าทั้ง 5 ด้านของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม.....	134
15	สรุปค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมของความคิดเห็นตามการรับรู้ คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ในคุณค่าทั้ง 5 ด้านของ อาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม.....	136
16	ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม จากแบบ สัมภาษณ์.....	141
17	ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมด้านเนื้อหา เรียงตามลำดับ ความถี่ และค่าร้อยละ จากแบบสัมภาษณ์.....	145
18	ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าด้านรูปทรง เรียง ตามลำดับความถี่ และค่าร้อยละ จากแบบสัมภาษณ์.....	146
19	ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าด้านประโยชน์ใช้ สอย เรียงตามลำดับความถี่ และค่าร้อยละ จากแบบสัมภาษณ์.....	147
20	ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิง ทัศน์ เรียงตามลำดับความถี่ และค่าร้อยละ จากแบบสัมภาษณ์.....	148
21	ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าด้านหลักสูตร ศิลปกรรม เรียงตามลำดับความถี่ และค่าร้อยละ จากแบบสัมภาษณ์.....	149
22	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีต่อวิถี ชีวิตและสังคมปัจจุบันของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรม จากแบบสัมภาษณ์	150

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบสรุปแนวความคิดในการวิจัย “เรื่องการศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้”.....	89

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากย้อนรอยอดีตจนถึงต้นกำเนิดของมนุษย์นั้นเมื่อแรกที่มนุษย์อุบัติขึ้นในโลกนั้นก็เหมือนกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ คือมาพร้อมกับธรรมชาติไม่มีสิ่งใดติดตัวมา แต่เนื่องจากมนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดกว่าสัตว์ ความพยายามที่จะรักษาชีวิตให้อยู่รอดจึงส่งผลให้มนุษย์คิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นมาเพื่อสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวันโดยอาศัยแรงงานจากมือ และร่างกายของตนเองมาดัดแปลงวัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติใกล้ตัวเพื่อให้มีรูปร่าง และประโยชน์ใช้สอยได้อย่างเหมาะสมจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างงาน “หัตถกรรม” เพื่อชีวิตขึ้น กาลเวลาผ่านไปเมื่อมนุษย์เจริญขึ้นอยู่ร่วมกันเป็นสังคมใหญ่ รู้จักการเพาะปลูกพืช และการสะสมอาหารส่งผลให้เกิดอาชีพต่างๆ ขึ้น “งานหัตถกรรม” จึงเป็นอาชีพหนึ่งของกลุ่มของผู้ที่มีฝีมือในการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้จากวัตถุดิบในธรรมชาติ และได้มีการพัฒนาหัตถกรรมให้มีประโยชน์ในการใช้สอยให้ดีขึ้นเรื่อยๆ และเรียนรู้ที่จะเลือกสรรวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเภทให้มีความเหมาะสม (สุวิทย์ อินทิพย์, 2548 : 15)

ถ้าจะแยกความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นเราสามารถแยกออกได้ สามคำคือ “ ศิลปะ ” “หัตถกรรม” และ“พื้นบ้าน” ศิลปะคือการแสดงออกโดยยึดหลักอารมณ์และความรู้สึกเป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการแสดงออกมา หัตถกรรม หมายถึง งานฝีมือต่างๆ ที่ใช้มือในการสร้างสรรค์ออกมาอาจเกิดจากช่างเพียงคนเดียว หรือมากกว่าหนึ่งก็ได้ ส่วนคำว่าพื้นบ้าน หมายถึง กลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ร่วมกัน พูดภาษาเหมือนกัน มีความคิด ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีและนับถือศาสนาเดียวกัน มีเอกลักษณ์เฉพาะงานเฉพาะถิ่น (วัฒน์ จูฑะวิภาต, 2535) ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ มนุษย์ผู้มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองย่อมไม่หยุดอยู่เพียงประโยชน์ใช้สอยของงานหัตถกรรมนั้นๆ แต่จะสอดใส่คุณค่าทางศิลปะโดยจินตนาการลงในงานหัตถกรรมนั้นๆ ด้วยเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ และแสดงถึงการริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้คนในวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งผู้คนที่อาศัยอยู่ในแต่ละภาคแต่ละพื้นที่ย่อมมีภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆอย่าง

“หัตถกรรม” ชั้นแรกของมนุษย์ คือ หินก้อนแรกที่มนุษย์เก็บมาแล้วเอาหินหรือวัสดุอื่นๆ ทูบ กะเทาะ ให้หินมีรูปร่างผิดไปจากเดิมเพื่อให้หินกะเทาะนั้นมีลักษณะเป็นเครื่องมือสำหรับใช้

ทูป สับ ตัด สิ่งอื่นๆ ได้ตามความต้องการ โดยนับนี้ถือว่าเครื่องมือหินกะเทาะนับเป็น “หัตถกรรม หรือประดิษฐกรรม” ที่เกิดจากฝีมือมนุษย์เป็นครั้งแรก และได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจากพัฒนาการ ในการสร้างงานหัตถกรรมของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นต้นมาพอสรุปได้ว่า “หัตถกรรม” คืองานที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยมือด้วยกรรมวิธีและความชำนาญเน้นเพื่อประโยชน์ใช้ สอยเป็นสำคัญ แต่ด้วยความชาญฉลาดของช่างทำให้มีการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความงดงามและมีคุณค่าทางศิลปะรวมอยู่ด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2535: 42)

งานหัตถกรรมเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์มาตั้งแต่ บรรพกาล เป็นงานที่ผลิตขึ้นจากความคิดและฝีมือ เช่นการทำเครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา การ ถักทอเครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับตกแต่งและอื่นๆ ซึ่งจัดเป็นวัฒนธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ อย่างเช่นเครื่องปั้นดินเผาในสมัยก่อนประวัติศาสตร์จะมีรูปทรงแบบหยาบ และง่าย ในระยะแรก ใช้วิธีขึ้นรูปในตะกร้า แล้วชุบซีดลวดลายตกแต่งด้วยไม้หรือเครื่องมือแหลมๆ ต่อมารู้จักการขึ้นรูป ด้วยมืออย่างหยาบด้วยวิธีแบบขด (Coil Methods) มีการใช้เถาวัลย์หรือเชือกขดโดยรอบทำให้เกิด ลายเชือกทาบ(Cord Patterns) ทำให้เกิดแม่ลายเกี่ยวกับเส้น (Linear Motifs) อยู่รอบนอกของ หม้อไหเป็นเครื่องปั้นดินเผาอย่างหยาบ (Coarse Patterns) เพื่อใช้ในพิธีกรรมเช่นการฝังศพ เป็น ต้น ต่อมาเมื่อสังคมเจริญขึ้นมีการประดิษฐ์เครื่องท่อนแรง เช่น แป้นหมุน สำหรับขึ้นรูปช่วยให้หม้อ ไหมีรูปทรงดีขึ้น ช่วยให้การผลิตเร็วขึ้น มีการตกแต่งลวดลายให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ลวดลายอิสระ หรือลวดลายเรขาคณิต รูปตาหมากรุก เส้นสลับฟันปลา เส้นคลื่น และแบบจุด เหล่านี้เป็นต้น (สงวน รอดบุญ, 2533)

งานหัตถกรรม (Craft) จัดเป็นงานศิลปะประเภทหนึ่งที่แยกย่อยออกมาจากงานศิลปะ พื้นบ้าน(Folk Art) หรืออาจกล่าวได้ว่างานหัตถกรรมจัดเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะพื้นบ้านนั่นเอง ซึ่ง ส่งผลทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนต่างๆ ได้สร้างสรรค์ขึ้นมา ได้แก่ งานหัตถกรรม(Craft) งานหัตถกรรม พื้นบ้าน(Folk Craft) และงานศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน(Folk Art and Craft) สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้ เห็นถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชนแต่ละท้องถิ่นและแต่ละกลุ่มชนได้ส่วนหนึ่ง นอกจากงานหัตถกรรม ศิลปะหัตถกรรมที่ปรากฏเป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้แล้ว ยังมีงานศิลปะอย่างอื่นอีกที่สะท้อนให้เห็น ถึงวัฒนธรรมของมนุษย์ เช่น งานวรรณกรรม เพลงและดนตรีพื้นบ้าน แม้จะเป็นผลงานศิลปะ ประเภทที่มองไม่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างงานหัตถกรรมก็ตาม แต่งานศิลปะเหล่านี้ก็แฝงไปด้วยภูมิ ปัญญา จิตวิญญาณของกลุ่มชนเช่นเดียวกัน ศิลปะพื้นบ้านมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไป ตามแบบขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ความนิยม และวิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่มชน ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านจึงสามารถศึกษาผ่านงานศิลปะเหล่านี้ได้หลายแง่มุม และใน การศึกษานั้นอาจจะมีลักษณะเป็นการอ่านวัฒนธรรมพื้นบ้านผ่านงานศิลปะพื้นบ้านโดยเฉพาะ

อย่างยิ่งงาน“หัตถกรรม” และ “ศิลปหัตถกรรม” ซึ่งเป็นวัตถุทางวัฒนธรรม(Cultural artifact)นั้นได้ บ่งบอกถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละกลุ่มชนในแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2544: 12)

หากจะกล่าวถึงงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แล้ว อาจกล่าวได้ว่าหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้นับเป็นภูมิปัญญาที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นอย่างหนึ่งที่ไม่เหมือนใคร การสร้างงาน ส่วนใหญ่ช่างผู้สร้างสรรค์ได้นำวัตถุดิบในธรรมชาติแวดล้อมภาคใต้ที่หาได้สะดวกในสังคมนั้นๆ มา สร้างสรรค์เป็นผลงานได้อย่างหลากหลาย(เอกวิทย์ ณ ถลาง ,2544) งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ประเภทต่างๆที่ใช้ในการประกอบอาชีพนั้นชาวบ้านจะมีการผลิตขึ้นมาตามสภาพภูมิประเทศของ แต่ละท้องถิ่นด้วย เช่น ประชาชนที่อาศัยอยู่ในที่ราบลุ่มจะมีการสร้างเรือเพื่อใช้สอยในแม่น้ำลำ คลอง ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในที่ราบสูงจะมีการสร้างเกวียนล้อ เพื่อใช้ในท้องถิ่นของตน แสดงว่าสภาพ ภูมิประเทศเป็นตัวกำหนดลักษณะของงานหัตถกรรมในแต่ละท้องถิ่นด้วย นอกเหนือไปจาก ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น(วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2544: 14) หัตถกรรม ของภาคใต้นับเป็นผลงานพื้นบ้านของชาวใต้ที่มีรูปแบบที่โดดเด่น และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ แตกต่างจากภาคอื่นๆ จากลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้อันขนาบด้วยทะเลทั้งสองด้านและมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างหลากหลาย เลยส่งผลให้ “หัตถกรรมพื้นบ้าน ของภาคใต้” ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งของที่ผลิตเป็นเครื่องมือสำหรับการประกอบอาชีพทางทะเล และยังมีการละเล่นหรือการแสดงเพื่อความรื่นเริงต่างๆ อีกทั้งภาคใต้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่ง ทรัพยากรและวัสดุทางธรรมชาติต่างๆที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่นี้อย่างมากมายเช่น ต้นกระจูด ต้นลิเภา จึง ส่งผลให้ชาวบ้านทางภาคใต้มีการทำงานหัตถกรรมเป็นภาชนะด้วยเครื่องจักสานจากย่านลิเภา และการทำเสื่อกระจูดกันอย่างกว้างขวางจนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันอย่าง แพร่หลายภายในระยะเวลาต่อมาจนถึงสมัยปัจจุบัน (วุฒิ วัฒนสิน, 2541:24)

หัตถกรรมพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้เกิดความ แตกต่างกันนั้นอาจจะเป็นมาผลจากความแตกต่างของสภาพทางสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ หรือความเชื่อของผู้คนในสังคมนั้นๆ ยกตัวอย่างงานวิจัยของ ศักดา บุญยี่ด(2546) ได้ ทำการศึกษาวิจัยและสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสาน ตอนล่างของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นช่างพื้นบ้านซึ่งมีความเห็นว่าศิลปะในหอไตรเป็นงานศิลปะเชิงช่าง ของช่างพื้นบ้านอีสานตอนล่างที่สร้างสรรค์ขึ้นความเชื่อศรัทธาในพระพุทธศาสนาแสดงถึงภูมิ ปัญญาของช่างและเอกลักษณ์ของงานศิลปะเชิงช่างของภาคอีสานตอนล่าง จากรูปแบบเนื้อหา เรื่องราว และลวดลายที่เกิดจากการผสมผสานรูปแบบทางศิลปะระหว่างสกุลช่างบางกอกกับสกุล ช่างพื้นบ้าน สะท้อนถึงวิถีชีวิต วิถีสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ชุมชนและมี

คุณค่าควรแก่การศึกษา เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ดั่งงามของชุมชนและของชาติ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฤถต์ แสงสว่าง (2541) ที่ได้ทำการค้นพบเกี่ยวกับความสำคัญของงานปูนปั้นไทยที่จัดเป็นศิลปะแบบประเพณีไทยที่ใช้ประดับงานสถาปัตยกรรมและประติมากรรมประเภทต่างๆ งานปูนปั้นของไทยถือเป็นงานหัตถกรรมอีกอย่างหนึ่งที่มีคุณค่าทั้งทางด้านความงาม ด้านประวัติศาสตร์อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ในด้านภูมิปัญญาของศิลปิน ช่างปูนปั้นที่สร้างงานได้สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้อกับคติความเชื่อและแนวความคิดตามพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อีกทั้งนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ศิลปะปูนปั้นไทยเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอดควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยให้มีการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและเน้นให้เห็นคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยเพื่อที่ผู้เรียนจะได้รับความรู้ความชื่นชม และมีความตระหนักในการอนุรักษ์สืบทอดต่อไป

ประสพ ลีเหมือดภัย(2543 : 35) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะที่แสดงออกถึงคุณค่าทางเชื้อชาตินั้นมีความสำคัญในรูปแบบที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน และความเข้าใจร่วมกันถึงความ เป็นชาติเดียวกันซึ่งคุณค่าทางเชื้อชาติที่มีในงานศิลปะเป็นสิ่งทำให้เกิดการรวมความรู้สึกนึกคิดเข้าด้วยกัน ซึ่งคุณค่าทางเชื้อชาติที่มีในงานศิลปะเป็นสิ่งนำไปให้เกิดการรวมความรู้สึกนึกคิดเข้าด้วยกัน ศิลปะทั้งในอดีตและปัจจุบันได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับในสมัยนั้นๆซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นต้นความคิดซึ่งนำไปเกิดผลงานงานศิลปะ ผลงานศิลปะจึงถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์แห่งสังคมสร้างขึ้นมาเพื่อให้เกิดการรับรู้ขึ้นทางจิตใจ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในงานศิลปะนั้นเชื่อว่าจะมีเพียง ความงามทางศิลปะเท่านั้น แต่จะเป็นเอกลักษณ์แห่งการรับรู้ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิตใจให้ เกิดมโนภาพความคิดรวบยอด จินตนาการ และเป้าหมายที่ชัดเจนมั่นคง ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม ที่ให้มากกว่าเรื่องความงามและความพึงพอใจ

งานหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นถือเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งของกลุ่มชนซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นแฝงอยู่ในผลงานนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิรักษ์ สาคร (2545) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าในผ้ามัดหมี่ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมสถาบันราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผ้ามัดหมี่ถือเป็นงานหัตถกรรมพื้นถิ่นอย่างหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประกอบไปด้วยคุณค่าของงานหัตถกรรม 5 ด้านด้วยกัน คือ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ คุณค่าเชิงคตินิยม คุณค่าต่อวิถีชีวิต คุณค่าทางภูมิปัญญาแห่งมรดกชุมชน และคุณค่าทางการศึกษา นอกจากนี้ยังอาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของผ้ามัดหมี่ที่มี

ต่อวิถีชีวิตชุมชนและสังคมในปัจจุบันซึ่งมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม เศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้า จึงควรเห็นคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในเชิงอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ และการให้ความรู้ในระบบการศึกษาของท้องถิ่น

งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านถือเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของคนไทยที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างช้านาน งานหัตถกรรมถือเป็นงานฝีมือที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาจจะมาจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษหรืออาจเป็นเพราะใจรักและได้ทำการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญขึ้น ซึ่งผลงานหัตถกรรมแต่ละชิ้นที่ได้ผลิตขึ้นนั้นมีองค์ประกอบทั้งสองด้านควบคู่กันไป คือองค์ประกอบด้านการใช้สอย และองค์ประกอบด้านความงามทางสุนทรียภาพ ผลงานของช่างฝีมือพื้นบ้านมีความงดงามทางด้านศิลปะรวมอยู่ด้วยจึงถือได้ว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นงาน “ศิลปหัตถกรรม” มากกว่าที่จะเป็นงานศิลปะหรืองานหัตถกรรมที่มุ่งเพื่อการใช้สอยเพียงอย่างเดียว(วิเชียร ณ นคร และคณะ, 2524) ผลงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นมีต้นกำเนิดมาจากกลุ่มชนในท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์การสร้างสรรคผลงานมาอย่างยาวนานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พยุงพร ไตรรัตน์สิงห์กุล (2538) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผู้วิจัยได้ค้นพบว่าหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตองแห่งนี้มีต้นกำเนิดมาจากชาวยวนที่อพยพมาจากนครเวียงจันทน์มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านหนองป่าตองในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้นำความรู้ที่ติดตัวมาทำเครื่องจักสานเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อาจกล่าวได้ว่าสาเหตุของการเกิดหัตถกรรมเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตองมี 3 ประการคือความจำเป็นในการดำรงชีวิตสิ่งแวดล้อมตามสภาพภูมิศาสตร์ และความเชื่อในขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนา และจากแรงผลักดันเหล่านี้ทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน และเพื่อให้มีการถ่ายทอดวิธีการทำเครื่องจักสานให้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนั้น กระบวนการถ่ายทอดจึงต้องประกอบไปด้วย แหล่งความรู้ ผู้ถ่ายทอด ผู้รับการถ่ายทอดและวิธีการถ่ายทอดไปด้วยกัน ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามอย่างนี้จะเป็นสิ่งที่ส่งผลให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นนั้นๆยังคงอยู่คู่กับสังคมสืบไป

งานหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยในแต่ละภูมิภาคแต่ละท้องถิ่นที่ได้มีการสร้างสรรค์ขึ้นมานั้นจะมีเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตและการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันออกไป ชาวบ้านจะผลิตขึ้นตามสภาพภูมิประเทศของแต่ละถิ่นสภาพภูมิประเทศถือเป็นตัวกำหนดลักษณะของงานหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่น นอกเหนือไปจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ อีกทั้งงานหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นยังแฝงไปด้วยคุณค่าที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาหลายด้าน

ด้วยกัน เช่น งานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่เห็นอารยธรรมและวัฒนธรรมของมนุษย์ เป็นสิ่งสะท้อนภูมิปัญญา สะท้อนให้เห็นความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของมนุษย์ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2544 : 16-21) งานหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยนั้นแฝงไปด้วยคุณค่าในด้านต่างๆ ในด้านต่างๆหลายด้านด้วยกันไม่ว่าจะเป็นคุณค่าทางศิลปะหรือคุณค่าทางด้านความงามในผลงานชิ้นนั้นๆ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้สั่งสมกันมาจนเกิดทักษะความชำนาญ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาไว้ เพราะสิ่งเหล่านี้ต้องใช้เวลาในการสั่งสมมาหลายชั่วอายุคน และต้องใช้ทักษะของช่างในการขัดเกลาให้เกิดความสมบูรณ์มาเป็นเวลาอย่างยาวนานกว่าจะปรากฏเป็นงานศิลปหัตถกรรม และศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยในปัจจุบัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2535 : 55)

เกษร ธิตะจारी (2532 : 183-184) ได้กล่าวไว้ว่างานศิลปหัตถกรรมถือเป็นงานศิลปะประเภทงานประณีตศิลป์ที่ช่างผู้สร้างสรรค์งานต้องอาศัยความประณีตในการสร้างสรรค์และต้องใช้เวลามากในการสร้างสรรค์ผลงานออกมาซึ่งงานศิลปะประเภทนี้จะเหมาะกับการใช้สอยของชนชั้นสูงของสังคม คือชนชั้นกษัตริย์ ไม่ได้ผลิตขึ้นเพื่อการใช้สอยของชาวบ้านปุถุชนธรรมดาทั่วไป ซึ่งคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมนั้นสามารถแบ่งแยกออกเป็นหลายด้านด้วยกันคือ คุณค่าด้านความงาม คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางเอกลักษณ์ประจำถิ่น ซึ่งคุณค่าทางด้านต่างๆเหล่านี้ชาวบ้านผู้สร้างสรรค์และชาวบ้านในท้องถิ่นย่อมสามารถรับรู้ได้ถึงคุณค่าด้านต่างๆเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่างานหัตถกรรมของไทยนั้นเป็นงานศิลปะที่แฝงไปด้วยคุณค่าต่างๆหลายด้านด้วยกันจึงส่งผลให้มีนักการศึกษาให้ความสนใจและทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าด้านต่างๆเหล่านี้ของงานหัตถกรรมหลากหลายประเภทที่แตกต่างกันไป รวมถึงงานวิจัยของ อนุชิต หนูเอียด(2546) ที่ได้ทำการศึกษาถึงคุณค่าของประติมากรรมไทยตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จากผลการวิจัยได้ค้นพบว่าอาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของงานประติมากรรมไทยในด้านคุณค่าทางศิลปกรรมคติความเชื่อและขนบธรรมเนียมมากที่สุด รองลงมาคือประวัติศาสตร์ ด้านภูมิปัญญา และด้านศิลปวัฒนธรรมตามลำดับ นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรมีการสร้างจิตสำนึกในการเผยแพร่ และการอนุรักษ์งานประติมากรรมไทย ส่วนนักศึกษาได้เสนอแนะในเรื่องการตระหนักถึงคุณค่าของประติมากรรมไทยด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ซึ่งแสดงถึงวิวัฒนาการและการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของประติมากรรมไทย

จะเห็นได้ว่าผลงานหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยไม่ว่าจะเป็นผลงานของภูมิภาคใดก็ตามถือเป็นงานศิลปกรรมอย่างหนึ่งของไทยที่มีคุณค่าทั้งต่อสังคม ท้องถิ่น และต่อประเทศชาติมากมายหลายด้านด้วยกัน ถือเป็นเอกลักษณ์ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติที่สมควรอย่างยิ่ง

ยิ่งที่คนในชาติจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ และซาบซึ้งถึงคุณค่าของงานศิลปะเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป สถาบันการศึกษาถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปะท้องถิ่นเหล่านี้ให้คงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้กำหนดแผนการจัดการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรมไว้ว่า ให้สังคมไทยในอนาคตพึงอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะ วัฒนธรรมไทย ให้เป็นกระแสวัฒนธรรมหนึ่งของโลก(แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8, 2540-2544 : 23-24) ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มุ่งผลิตกำลังคนเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้วย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 แห่งของภาคใต้ถือได้ว่าเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ อีกทั้งยังเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อท้องถิ่นที่เข้าถึงชุมชนได้อย่างทั่วถึงมากที่สุด และสามารถตอบสนองปรัชญาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม ทั้งในบทบาทของการจัดการศึกษาทั่วไป และบทบาทของการบริการชุมชน การรักษาท้องถิ่นทางด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2547 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของสถาบันไว้ว่าเป็นสถาบันเพื่อให้เกิดการศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอนวิจัยให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครู และส่งเสริมวิทยฐานะครู ภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏคือ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมุ่งมหาวิทยาลัยในภูมิภาค มุ่งเน้นให้สถาบันผูกพันกับท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น ต้องรู้ข้อมูล ปัญหาของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีพอที่จะโยงเอาสาระของวิชาอันนำไปสู่การบูรณาการช่วยแก้ปัญหาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถใช้ภูมิปัญญาผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลให้เกิดภูมิปัญญาที่เหมาะสม อันนำไปสู่การแก้ปัญหาของกลุ่มชนและท้องถิ่นที่อยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลในที่สุด ในส่วนของหลักสูตรโปรแกรมวิชาศิลปกรรมของสถาบันถือเป็นหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักซาบซึ้งในคุณค่าทางทัศนศิลป์ มีจิตสำนึกในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม มีบทบาทต่อการส่งเสริมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพราะบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเปรียบเสมือนบุคลากรในท้องถิ่นเมื่อเกิดความรัก ความหวงแหน และความซาบซึ้งคุณค่าของงานศิลปะและวัฒนธรรมก็สามารถที่จะเป็นผู้สืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะนักศึกษาหลักสูตรวิชาศิลปกรรม

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานศิลปกรรมอย่างหนึ่งที่มีคุณค่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและมีเอกลักษณ์ประจำถิ่นควรแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่เป็นมรดกของชุมชนสืบไป การทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้นักศึกษาทั่วไปได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและเกิด

แนวความคิดที่จะช่วยกันอนุรักษ์ ช่วยกันสืบสานให้งานศิลปะที่มีคุณค่านี้ยังคงอยู่ต่อไป อีกทั้งการให้การศึกษาที่ถือว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมของชาติให้แก่ผู้เรียนโดยเฉพาะการเรียนการสอนในรายวิชาศิลปกรรมนั้นจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์สืบทอดศิลปะประจำถิ่น อาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏถือเป็นบุคลากรในท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งและมีความเหมาะสมที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษารับรู้คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านของท้องถิ่นภาคใต้ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ อันมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับงานศิลปะท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถใช้เป็นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในโปรแกรมรายวิชาศิลปกรรมต่อไป อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับบุคคลทั่วไปและคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จากสาระและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถประมวลขอบเขตคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้ 5 ด้านด้วยกันคือ

1. คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content)
2. คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form)
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function)
4. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture) และ
5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art Program)

โดยการสำรวจการรับรู้จากบุคลากร คือ อาจารย์และนักศึกษาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ของไทย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีมรดกทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของประเทศ และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร เพื่อเป็นการประมวลความรู้ที่ได้ไปใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษา และการค้นคว้าวิจัยเพื่อขยายองค์ความรู้ให้กว้างขวางออกไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์และนักศึกษาศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ในด้านต่าง 5 ด้านๆคือ คุณค่าด้านเนื้อหา(Content) คุณค่าด้านรูปทรง(Form) คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย(Function) คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture) และ คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art Program)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ โดยทำการศึกษาคูณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 5 ด้านด้วยกัน คือ คุณค่าทางด้านเนื้อหา คุณค่าทางด้านรูปทรง คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ และคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม กลุ่มตัวอย่างการวิจัยคืออาจารย์หลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ที่ได้ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านมาแล้ว โดยสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 แห่งของภาคใต้ที่ได้มีการเปิดสอนหลักสูตรศิลปกรรม อันได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 6 ประเภทคือ 1) งานแกะสลัก 2) งานสาน 3) งานทอ 4) งานเครื่องปั้นดินเผา 5) งานหัตถกรรมโลหะ 6) งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ทั่วทุกจังหวัดของภาคใต้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คุณค่าทางศิลปะ หมายถึง คุณลักษณะความสำคัญที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพสังคมที่มีเอกภาพ คุณค่าของศิลปะสามารถแบ่งออกได้หลายด้านด้วยกันคือ

1. คุณค่าด้านเนื้อหา (Content) หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่แสดงออกในลักษณะของเรื่องราวต่างๆที่สอดใส่เอาไว้ เป็นการบ่งบอกถึงความงาม ความคิด อารมณ์ความรู้สึก ความซาบซึ้งกินใจของผู้สร้างสรรค์ อีกทั้งยังแสดงออกในลักษณะของคติความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นๆ

2. คุณค่าด้านรูปทรง (Form) หมายถึง คุณค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่ได้ผ่านการออกแบบสร้างสรรค์จากช่างพื้นบ้าน โดยการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ เทคนิควิธีการ รวมทั้งการคำนึงถึงความงามทางทัศนธาตุ และองค์ประกอบศิลป์มาประกอบเข้าด้วยกันกลายเป็นลักษณะโครงสร้างของงานที่มีความงามในทางศิลปะ

3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function) หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยการคำนึงถึงการใช้งานในด้านต่างๆของผู้คนในท้องถิ่นอันมีความเกี่ยวข้องกับชาวบ้านทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานโดยตรงในการดำเนินชีวิต หรือการนำมาประดับตกแต่งตามอาคารบ้านเรือนต่างๆ รวมทั้งการสร้างงานสร้างอาชีพ และการส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture) หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่แสดงออกในลักษณะของความเป็นภาพลักษณ์ที่งดงามของชุมชนบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาของชุมชน สภาพทางสังคมเศรษฐกิจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

5. คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art program) หมายถึง คุณค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนการสอน อันประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ และเจตคติต่างๆที่นำศึกษา นับเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือรายวิชาอื่นๆ อันส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและนำไปประกอบอาชีพได้ตามความสนใจ

งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ หมายถึง ผลผลิตที่ชาวบ้านภาคใต้สร้างขึ้นด้วยฝีมือของตนในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ใช้สอยและตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจควบคู่กันไป เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรมที่ได้มีการสั่งสมมาอย่างยาวนาน อันเป็นผลพวงของการรู้จักเอาวัตถุดิบในธรรมชาติแวดล้อมภาคใต้ที่หาได้สะดวกมาใช้ทำสิ่งของเครื่องใช้อย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 6 ประเภท คือ งานแกะสลัก งานจักสาน งานทอ งานหัตถกรรมโลหะ เครื่องปั้นดินเผา และงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ

การรับรู้ หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ในการแปลความหมาย หรือตีความของสิ่งเร้าที่มาสัมผัสกับอวัยวะรับสัมผัสที่มีอยู่ในร่างกายว่าสิ่งที่ได้สัมผัสนั้นคืออะไร และมีความหมายอย่างไร ซึ่งความสามารถในการรับรู้นี้จะมีผลแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

อาจารย์ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอนและให้ความรู้กับนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้

นักศึกษา หมายถึง บุคคลที่ทำการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้

หลักสูตรศิลปกรรม หมายถึง หลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ที่ได้เปิดทำการเรียนการสอนในโปรแกรม หรือ หลักสูตรศิลปกรรม ทั้งสาขาออกแบบ

ประยุกต์ศิลป์ และออกแบบนิเทศศิลป์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ หมายถึง สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของภาคใต้ที่เปิดสอนโปรแกรมหรือหลักสูตรศิลปกรรมในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีทั้งหมด 5 แห่งด้วยกัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ในด้านต่างๆ 5 ด้านคือ 1)เนื้อหา 2)รูปทรง 3)ประโยชน์ใช้สอย 4)วัฒนธรรมเชิงทัศน์ และ 5)หลักสูตรศิลปกรรม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม (Questionnaires) ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม และนักศึกษาภาคปกติหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ซึ่งผ่านการเรียนในรายวิชาพื้นฐานทางศิลปะครบถ้วนแล้ว ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้นจากการ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศด้านงานหัตถกรรม หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นศิลปกรรม คุณค่าของงานหัตถกรรมในด้านต่างๆ ทั้งด้านศิลปะ และด้านความเป็นศิลปะพื้นบ้าน รวมถึงโปรแกรมหลักสูตรสาขาวิชาศิลปกรรมและการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

2.1 อาจารย์ในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง คือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2.2 กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ทั้ง 5 แห่ง โดยเลือกนักศึกษาชั้นปีที่ได้ผ่านการลงทะเบียนเรียนเนื้อหารายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้หรือรายวิชาศิลปะพื้นบ้านและได้ผ่านการเรียนวิชาทางศิลปะพื้นฐานมาแล้วซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่3 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้จำนวน 5 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือในการวิจัยมีดังนี้

3.1.1 แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลกับนักศึกษาหลักสูตรวิชาศิลปกรรมและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ(Checklist)และเติมคำ (Questionnaire)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ เป็นแบบสอบถามประมาณค่า ซึ่งแบ่งออกเป็นคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 5 ด้าน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชนและสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended)

3.1.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลกับกลุ่มอาจารย์หลักสูตรศิลปกรรม เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ และบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีต่อสังคมท้องถิ่นปัจจุบัน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

4. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทำการวิจัย มีดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน คุณค่างานศิลปกรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมและลักษณะงานหัตถกรรมของภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏ หลักสูตรโปรแกรมวิชา ศิลปกรรม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านหัตถกรรมต่างๆของชุมชนภาคใต้

4.2 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติมโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในเรื่องความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องชัดเจนของภาษา การใช้ถ้อยคำ ตลอดจนความ น่าสนใจของแบบสอบถามเพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านตรวจสอบ แก้ไขความตรงและความครอบคลุมของเนื้อหา ความเหมาะสมของการใช้ภาษาแต่ละข้อความ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบอีกครั้ง

4.5 ไปทดลองใช้ (Try- Out) เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window

4.6 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรจริง แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ผลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์อาจารย์ และนำแบบสอบถามไปแจกนักศึกษาและอาจารย์โดยการรับกลับคืนมาด้วยตนเอง และใช้วิธีการ นำส่งทางไปรษณีย์กับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างบางส่วน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์บน เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม SPSS for windows แบ่งการวิเคราะห์ตามเครื่องมือ ดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะของ งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตหลักสูตรศิลปกรรมและอาจารย์ ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ โดยใช้การวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าในงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม ที่แบ่งออกเป็นคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน

ภาคใต้ 5 ด้านด้วยกัน นำมาแจกแจงความถี่คำตอบแต่ละข้อ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

ตอนที่ 3 นำเสนอในรูปแบบความเรียง

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์หลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

ตอนที่ 1 เป็นการแจกแจงความถี่ของคำตอบและคิดเป็นร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

ตอนที่ 2 เป็นการแจกแจงความถี่ของคำตอบและคิดเป็นร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 3 เป็นการแจกแจงความถี่ของคำตอบและคิดเป็นร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านและเป็นกรอบแนวคิดสำคัญต่อการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรศิลปกรรมสำหรับส่งเสริมอนุรักษ์สืบสานศิลปะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้สู่ความยั่งยืนเคียงคู่ท้องถิ่นไทย

2. ร่วมสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนไทยได้ตระหนักถึงคุณค่าทางศิลปะครอบคลุมในคุณค่าความงามทั้ง 5 ด้านในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ คุณค่าด้านเนื้อหา คุณค่าด้านรูปทรง คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ และ คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม เพื่อที่จะร่วมกันหวงแหน อนุรักษ์และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ไม่ให้สูญหายจากวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้งามตามวัฒนธรรมประเพณีที่มีมาช้านานในท้องถิ่น

3. เป็นข้อมูลอ้างอิงพื้นฐานให้ผู้สนใจค้นคว้าขยายผลเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้คุณค่าทางศิลปะต่องานศิลปกรรมไทยด้านอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสารจากบทความ หนังสือ วารสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ สอบถาม และได้นำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยจำแนกไว้ดังต่อไปนี้

1.งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

- 1.1 ความหมายของงานหัตถกรรม และ งานหัตถกรรมพื้นบ้าน
- 1.2 มูลเหตุของการเกิดงานหัตถกรรมพื้นบ้าน
- 1.3 ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน
- 1.4 สภาพทั่วไปของภาคใต้
- 1.5 ลักษณะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้
- 1.6 ความสำคัญและแนวทางในการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

2. คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

- 2.1 คุณค่าของงานศิลปะ
- 2.2 คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

3. การรับรู้ของมนุษย์ในทางศิลปะ

- 3.1 ความหมายและกระบวนการของการรับรู้
- 3.2 ธรรมชาติของการรับรู้
- 3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้
- 3.4 การพัฒนาการรับรู้สู่การดูงานศิลปะ

4. การศึกษา กับศิลปะและวัฒนธรรม

5. หลักสูตรศิลปกรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏของภาคใต้

- 5.1 ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
- 5.2 หลักสูตรศิลปกรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

1. งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

1.1 ความหมายของงานหัตถกรรม และ งานหัตถกรรมพื้นบ้าน

งานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นผลงานทางศิลปะที่ชาวบ้านในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานโดยมุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นส่วนใหญ่ ผลงานที่ชาวบ้านได้สร้างขึ้นนั้นจะใช้มือเป็นการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง และนอกจากประโยชน์ใช้สอยที่ได้จากผลงานแล้ว ผลงานต่างๆ ที่ชาวบ้านเป็นผู้ผลิตขึ้นยังมีความงามทางด้านศิลปะแฝงอยู่ด้วย งานหัตถกรรมจัดเป็นศิลปะพื้นบ้านที่เกิดขึ้นมาควบคู่กันมากับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ความต้องการที่จะใช้สิ่งต่างๆ เป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านต้องสร้างผลงานเหล่านั้นขึ้นมา จากการศึกษาจากเอกสารต่างๆ จะเห็นได้ว่ามีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของงานหัตถกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้

“หัตถกรรม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ให้ความหมายร่วมกับคำ หัตถการ หัตถกิจ ว่า “การกระทำด้วยมือ การช่าง” แต่ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2525 ได้แยกคำ หัตถกรรมออกมาและให้ความหมายว่า “การทำในโรงงานอุตสาหกรรม” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างขึ้น คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมไทย กระทรวงอุตสาหกรรม ให้ความหมายของผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ไว้ว่า “ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม” หมายถึง สิ่งที่ต้องใช้ฝีมือในการประดิษฐ์และมีความงามด้านศิลปะแฝงอยู่ โดยอาจจะใช้เครื่องจักรเครื่องทุ่นแรงช่วยในการผลิตด้วยก็ได้ (สุวิทย์ อินทร์ทิพย์, 2548)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2535: 42) ได้ให้ความหมายของงานหัตถกรรมไว้ว่า “หัตถกรรม” (Craft) หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์เป็นสำคัญ รูปแบบของงานหัตถกรรมได้พัฒนาขึ้นตามความชำนาญของช่าง และการปรับปรุงเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยให้ดียิ่งขึ้นจึงต้องใช้เวลาในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและเลือกสรรวัสดุเพื่อสนองการใช้สอยได้สมบูรณ์เป็นเวลานานนับร้อยนับพันหรือนับหมื่นปี จากการกระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานานนับร้อยนับพันปี ช่วยให้มีมนุษย์เกิดความชำนาญเกิดการเรียนรู้มากขึ้น เมื่องานหัตถกรรมนั้นๆ มีความสมบูรณ์ในการใช้สอยแล้ว ความชำนาญความชัดเจนในกรรมวิธีจะช่วยให้ช่างหรือผู้สร้างงานหัตถกรรมต่างๆ ได้พัฒนาสูงขึ้นส่งผลให้งานหัตถกรรมมีความงามและมีคุณค่าทางศิลปะเป็นการพัฒนางานหัตถกรรมไปสู่งาน “ศิลปะหัตถกรรม” (Art craft)

เกษร ธิตะจारी (2532:218) ได้กล่าวว่างานหัตถกรรมคืองานของช่างผู้มีความรู้ความสามารถในการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ขึ้นใช้ภายในท้องถิ่นได้อย่างสวยงามและประณีต เช่น งานฝีมือ งานแกะสลัก งานเครื่องปั้นดินเผา งานจัดสวน งานถักและอื่นๆ

จินตนา ไบกาชฎี (2549 : 71-72) กล่าวว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้าน คือการรู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้านในการประดิษฐ์คิดค้นลวดลายเป็นของตนเองขึ้นมา แล้วแกะสลักลวดตกแต่งเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ให้งดงามอ่อนช้อย มีคุณค่าทั้งในด้านศิลปะ และประโยชน์ใช้สอยอย่างสมบูรณ์ งานหัตถกรรมพื้นบ้านจัดเป็นศิลปะประยุกต์ หรือศิลปะที่มุ่งประโยชน์การใช้สอยเป็นสิ่งสำคัญ

วุฒิ วัฒนสิน (2541) กล่าวว่า “ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน” คือ งานศิลปะของกลุ่มชนใดกลุ่มหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ร่วมกัน มีความเป็นอยู่เรียบง่าย พ้นจากอิทธิพลของวัฒนธรรมเมือง โดยพยายามสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมที่มีรูปลักษณะที่สวยงาม ความพึงพอใจและมีคุณค่าในด้านประโยชน์ใช้สอย

วัฒนะ จุฑะวิภาต (2535 : 283-284) ได้ให้คำจำกัดความของศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน ไว้ว่า “ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน” ก็คืองานศิลปะที่มีความงดงาม ความเรียบง่าย จากผลิตรกรรมของชาวบ้าน มีคุณค่าทางด้านความงามและประโยชน์ใช้สอย หรือ คือประจักษ์พยานด้านหน้าที่ใช้สอยและด้านสุนทรีย์ของวัฒนธรรมทางวัตถุอันผลิตขึ้นและใช้สอยโดยคนธรรมดาสามัญ

ประชิด สกุนพัฒนา (2546 : 196) กล่าวว่า “ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน” หมายถึง ผลผลิตที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยฝีมือของชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านยังมีความหมายอีก 2 ลักษณะ คือ งานหัตถกรรมที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของคนในสังคมหนึ่ง คือ ชุนนางข้าราชการ และลักษณะสุดท้ายคือ งานศิลปะหัตถกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความเชื่อในพิธีต่างๆ

Bucavalus, Tina (1988) กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้านถือเป็นลักษณะของรูปแบบของประเพณี ความเชื่อ ของกลุ่มชนในท้องถิ่น อันมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ งานศิลปะพื้นบ้านจัดเป็นวัฒนธรรมชาวบ้านที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นคติชาวบ้านที่สามารถบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะถิ่นได้อย่างชัดเจน ด้วยความเป็นรูปแบบทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาของผู้คนในท้องถิ่น

Condon, Kristin Goranson (1983) กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้าน คือ สิ่งที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรม อันแสดงออกถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ระบบความเชื่อ และรูปแบบของสังคม

จากคำจำกัดความของศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า “งานหัตถกรรมพื้นบ้าน” คือ ผลงาน หรือผลผลิตที่ชาวบ้านในสังคมใดสังคมหนึ่งได้ผลิตขึ้น โดยใช้มือทั้งสองในการสร้างสรรค์ผลงานออกมา นำเอาวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานที่มีคุณค่าเพื่อประโยชน์การใช้สอยในชีวิตประจำวัน การค้าขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่

ครอบครัว การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และที่สำคัญคือการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางความงามด้านศิลปะอีกด้วย ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญมักถูกเรียกว่าช่างฝีมือพื้นบ้าน ซึ่งช่างฝีมือพื้นบ้านเหล่านี้จะเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานออกมาที่มีลักษณะเฉพาะประจำถิ่นของตน ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้าน ช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่หมู่บ้านของตนอีกด้วย การสร้างงานศิลปะหัตถกรรมที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างหนึ่งที่มีการสืบทอดและสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน

1.2 มูลเหตุของการเกิดหัตถกรรมพื้นบ้าน

งานหัตถกรรมจัดเป็นงานศิลปะพื้นบ้านที่ถูกสร้างขึ้นมาจากด้วยมนุษย์ เพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยโดยตรง ใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นและทำขึ้นด้วยวิธีการที่สอดคล้องไปกับธรรมเนียมท้องถิ่น และทำด้วยแรงคนเป็นส่วนใหญ่ ศิลปะพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันไปตามวัสดุที่มีอยู่ โดยปรับปรุงวิธีการตามแบบของตัวเอง(อำนาจ เย็นสบาย, 2520) ส่วนใหญ่จะเป็นผลงานทางเครื่องมือเครื่องใช้ในการยังชีพ และจรรยาบรรณพระพุทธศาสนา ดังนั้น ผลงานศิลปะพื้นบ้านเหล่านี้จึงเน้นหนักในประโยชน์ใช้สอยเป็นจุดใหญ่ ความงามจึงแสดงออกจากความเรียบง่าย ไม่รกรุงรังหรือมากไปด้วยมรรยาที่ที่ถูกแต่งจนเกินเลย (เพ็ญศรี ดูก และคนอื่นๆ, 2536) หากจะกล่าวสรุปถึงสาเหตุของการเกิดศิลปะพื้นบ้านนั้นได้มีผู้ให้เหตุผลไว้หลายท่านด้วยกัน ดังต่อไปนี้

ธิดา ชมพูนิช และคนอื่นๆ (2526) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์ทำให้เกิดการสร้างงานศิลปะพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันและมีเหตุผลในการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความจำเป็นที่ต้องการมีเครื่องอุปโภค บริโภค สภาพชีวิตของสังคมชนบทส่วนมากจะมีอาชีพทำสวน ทำไร่ ทำนา การประกอบอาชีพเหล่านี้บังคับให้ชาวบ้านต้องทำเครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนเครื่องมือใช้ภายในบ้านให้เพียงพอแก่ความต้องการด้านอาหาร และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ชาวบ้านจะใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์โดยใช้กรรมวิธีที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีลักษณะเป็นของตนเอง มีรูปแบบตรงตามหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยในการประกอบอาชีพของชาวบ้านเอง

2. วัสดุ หมายถึงทรัพยากรในท้องถิ่นตามหมู่บ้าน ในภาคต่างๆ ของประเทศไทยซึ่งมีอิทธิพลทำให้ชาวบ้านต้องนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ตรงตามหน้าที่การใช้สอย วัสดุต่างๆ มีส่วนกำหนดรูปแบบศิลปะพื้นบ้านตามคุณสมบัติของวัสดุนั้นๆ และส่วนมากชาวบ้านก็สามารถทำได้ดี และเกิดความเหมาะสมสวยงามอย่างยิ่ง

3. สภาพดินฟ้าอากาศและภูมิประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ในภาคกลางที่ลุ่มชุกชุมไปด้วยปลาและกุ้ง อาหารของชาวบ้านคือปลาและกุ้ง ชาวบ้านจึงทำเครื่องมือจับปลาต่างๆ ขึ้น เช่น สวิง

ชนะนาง ลอบ ไซ การทำนาต้องทำนาคำ และต้องใช้ไถและคราด แต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องทำนาหว่าน ในภาคกลางต้องมีบ้านเรือนใต้ถุนสูงเมื่อน้ำท่วมก็ไม่เดือดร้อน เป็นต้น

4. ลัทธิความเชื่อ มนุษย์ไม่เพียงแต่เพียงพยายามสร้างสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสะดวกในความเป็นอยู่เท่านั้น แต่มนุษย์ประกอบด้วยกายและใจ ดังนั้นมนุษย์จะอดเสียมิได้ที่จะต้องบำรุงจิตใจให้เกิดความสบายใจด้วย การเล่นดนตรี และการร้องเพลง ความเชื่อในหลักคำสอนและปรัชญาในศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้เกิดความสุขทั้งแก่สังคมและแก่ตนเอง ด้วยพลังแห่งความเชื่อนั้นมีผลทำให้ชาวบ้านสร้างสรรค์วัตถุที่สำคัญๆ อย่างมากมาย เช่น สร้างปราสาทหินของขอมในศาสนาพราหมณ์ การสร้างโบสถ์ วิหาร เจดีย์ในศาสนาพุทธ รวมทั้งการตั้งศาลพระภูมิ การปักเจลวในทุ่งนา การปั้นตุ๊กตาเสียดวง การฝังเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องประดับไว้ในหลุมฝังศพของตนในสมัยก่อนล้วนแต่เป็นความเชื่อระดับพื้นบ้านทั้งสิ้น และความเชื่อนี้ก็ก่อให้เกิดความสุขความสบายใจแก่ชาวบ้านได้อย่างแท้จริง

สมหวัง คงประยูร (มปป) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุของการเกิดศิลปะพื้นบ้านนั้นมีอยู่หลายอย่างด้วยกัน เช่น

1. ความจำเป็นในการใช้สอยและอาชีพของชาวบ้าน ชาวบ้านในชนบทส่วนใหญ่มักจะมีอาชีพพออยู่พอกิน ไม่ค่อยมีเงินมีทองสำหรับเลี้ยงทุกคนในครอบครัว จึงต้องอาศัยวัตถุที่มีอยู่ใกล้ตัวมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการใช้สอย และยังคงประกอบเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้ครอบครัวได้อีกด้วย

2. ประเพณีและความเชื่อ ประเพณีต่างๆ ของคนไทย ความเชื่อซึ่งเกิดจากบรรพบุรุษเล่าสืบต่อกันมาได้เกิดมีการจารึกในตำราเก่าๆ สมุดข่อยโบราณ เช่น เรื่องผีสง เหวตา การเกิด การตาย จนกระทั่งมีศาสนาเกิดขึ้น จากความเชื่อเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านต้องสร้างผลงานศิลปะขึ้นมาเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

3. ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศและฤดูกาลต่างๆ ในประเทศทำให้ชาวบ้านสร้างผลงานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต หลังจากทำนา ทำไร่ทำสวนแล้วในเวลาว่างก็มีการจับปลา ชาวบ้านทุกครัวเรือนจึงมีเครื่องจักสานในการจับปลาไว้เป็นอาหาร

4. ทรัพยากรในท้องถิ่น วัสดุต่างๆ ที่อยู่ในตามหมู่บ้าน ตามภาคต่างๆ ของประเทศบังคับให้ชาวบ้านจะต้องนำมาสร้างผลงาน เพื่อให้ได้ประโยชน์ที่สุด และให้ได้ตามรูปแบบหน้าที่การใช้สอย วัสดุที่จะแนะนำแนวทางให้ชาวบ้านสร้างเครื่องใช้ไม้สอยประจำวัน เครื่องใช้ในการหุงหาอาหาร ในครัวเรือน เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ย่อมอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นสร้างขึ้นทั้งหมดก็เพื่อความสะดวกสบาย และการได้ใช้สอยสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้สร้างขึ้นจากฝีมือมนุษย์

มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539) ได้กล่าวถึงมูลเหตุของการเกิดศิลปะพื้นบ้านไว้ 6 ข้อด้วยกันดังนี้

1. ความจำเป็นในการดำรงชีวิต มนุษย์ทุกคนถือว่าความจำเป็นในการดำรงชีวิตเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่สำคัญมาก จึงคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ยังผลเกื้อกูลให้ชีวิตอยู่รอด แต่ละคนจึงแสวงหาเพื่อตนเอง และครอบครัวหรือญาติ ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ที่รวมเรียกว่าปัจจัยสี่นั่นเอง การที่จะได้มาซึ่งปัจจัยอันเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตนั้น แต่ละคนต้องคิดหาวิธีการที่จะได้มา จึงมีการปรับแปรทรัพยากร และวัสดุต่างๆ เป็นอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย และพัฒนาคุณลักษณะเป็นงานหัตถกรรมและงานศิลปะ

2. ลักษณะภูมิประเทศและลมฟ้าอากาศ เป็นมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้คนในพื้นที่บ้านพื้นเมืองต้องปรับตัวให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสภาพดังกล่าว ภูมิประเทศอาจจะมีลักษณะ เป็นป่าเขา ทะเล ที่ราบลุ่มน้ำ มีพืชพรรณธัญญาหาร การปรับตัวให้อยู่ได้ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของลมฟ้าอากาศตามฤดูกาล จึงปรากฏออกมาในรูปของการคิดค้น ประดิษฐ์ สร้าง เช่น บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องมือ เครื่องใช้ เพื่อการทำมาหากินเลี้ยงชีพ งานศิลปะพื้นบ้าน หรืองานศิลปะหัตถกรรมยังสะท้อนถึงความพึงพอใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับภูมิประเทศและสภาพดินฟ้าอากาศดังกล่าวด้วย

3. ทรัพยากรท้องถิ่น หรือทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ และลมฟ้าอากาศในแต่ละท้องถิ่น ก็เป็นมูลเหตุอีกอย่างหนึ่งต่อความรู้สึกนึกเห็น และการคิดประดิษฐ์สร้างศิลปะพื้นบ้าน งานช่าง และศิลปกรรม ทั้งนี้เพราะทรัพยากรในท้องถิ่นคือแหล่งวัสดุสำคัญต่อการสร้างงานศิลปกรรม ซึ่งยังต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของวัสดุและทรัพยากรแต่ละชนิดด้วย

4. ประเพณีความเชื่อ และค่านิยมพื้นบ้าน มีส่วนสำคัญต่อการแสดงออก และการประดิษฐ์สร้างงานศิลปะ สิ่งที่ยึดถือกันมาช้านานปรากฏอยู่ในกิจกรรม พิธีกรรม และการประพฤติปฏิบัติยอมแสดงออกทางศิลปะด้วย โดยเฉพาะความเชื่อ และค่านิยม หรือ รสนิยม อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องด้วยประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมมักจะมีลักษณะพิเศษเพื่อการบำรุงขวัญ สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้ความอบอุ่นใจ และความภาคภูมิใจเป็นพิเศษ เช่น การปลูกสร้างศาลพระภูมิ เทวสถาน ศาสนสถาน รูปเคารพต่างๆ ฯลฯ

5. ความบันเทิงใจทางศิลปะ คือความรู้สึกได้ต่อความงามและสิ่งงาม หรือหยั่งเห็นคุณค่าความงามรวมทั้งการสัมผัสประสบการณ์ด้านความงามของแต่ละคน ทั้งในเชิงความคิด ประดิษฐ์สร้าง และอย่างผู้บริโภคใช้สอย ช่วยให้เห็นคุณค่าในสิ่งแวดล้อมทรัพยากร และวัสดุต่างๆ และมีความต้องการที่จะสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ออกมา

6. อิทธิพลของงานศิลปะหรือศิลปหัตถกรรมจากต่างถิ่นหรือต่างแดนซึ่งเป็นมูลเหตุที่เริ่มมีความสำคัญมากในยุคหลังๆ ช่างพื้นเมืองมักว่องไวต่อการรับรู้คุณค่าและนำเอาลักษณะรูปแบบลวดลายที่คนพึงพอใจมาผสมผสานในงานประดิษฐ์สร้างศิลปกรรมของตน ก่อให้เกิดการคลี่คลายพัฒนาศิลปกรรม ซึ่งสำหรับศิลปะพื้นบ้านแล้วเป็นไปอย่างเชื่องช้า

เกษร ธิตะจารี (2532) กล่าวว่าศิลปะพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้เพื่อบำบัดความต้องการของชีวิตและครอบครัว เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายและหารายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวในยามว่างจากการทำอาชีพหลักที่ทำไว้ ทำนา ก็จะใช้เวลาว่างในการจักสาน เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

อำนาจ เย็นสบาย (2520) กล่าวว่าศิลปะพื้นบ้านย่อมมีแรงผลักดันที่ทำให้เกิดรูปแบบขึ้นมา แต่ก็เพื่อการใช้สอย ความบันเทิงใจเกี่ยวพันกับจิตใจ สภาพแวดล้อม พอจะเรียบเรียงได้ตามลำดับดังนี้

1. ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สภาพชีวิตในสังคมชาวบ้านทั่วไป บังคับให้ต้องทำสิ่งของต่างๆ ใช้เองภายในบ้าน ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นมีกรรมวิธีไม่ซับซ้อนใช้แรงงานคน เช่น การทำกระบายตักน้ำ สานตะกร้า ทอผ้า ในท้องถิ่นที่ห่างไกลศิลปกรรมพื้นบ้านก็จะได้ลักษณะเป็นของตนเอง จนกระทั่งมีการคมนาคมเข้าถึง เผยแพร่เอาแบบอย่างใหม่ๆ เข้าไปในงานศิลปะชาวบ้านที่ดงามก็จะเลือนหายไป อิทธิพลของสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่อยู่ในความคิดทำให้ขาดลักษณะประจำถิ่น ความจำเป็นทางเศรษฐกิจอันนี้ ทำให้เกิดสกุลช่างท้องถิ่นคล้ายกับเป็นการสืบต่อแบบอย่างให้เฉพาะลูกหลาน ทำขึ้นเพื่อใช้เองภายในครอบครัวหรือแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการบางอย่างเท่านั้น

2. วัสดุ วัสดุที่มีในแถบหรือภาคนั้น บังคับให้เกิดปัญหาที่จะใช้วัสดุให้ได้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุดและได้รูปแบบตรงกับหน้าที่ใช้สอย เช่น ภาคเหนือมีพวก ดิน ไม้ ไหม ก็มีเครื่องปั้นดินเผาที่ทำเป็นภาชนะ โถงใส่น้ำ ที่ทำให้น้ำเย็นอยู่ตลอดเวลา การใช้ไม้ในการก่อสร้างอาคาร การทอผ้าไหม สำหรับใช้ในครอบครัว หรือการใช้เครื่อง หวาย ไม้ กระจุต ในการจักสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ รวมถึงบ้านเมืองที่พักอาศัย

3. ความจำเป็นในการใช้สอย ทำให้งานศิลปะพื้นบ้านเกิดรูปแบบต่างกัน เช่น สุ่มไก่ สุ่มปลา ตะกร้า ชัน ถ้วยชาม หม้อ เต่า ซึ่งล้วนเกิดจากการแก้ปัญหาในการใช้สอย หม้อดินเผาที่ใช้หุงข้าวรูปทรงสะอาดตา ดินบางที่สุดเพื่อจะได้รับความร้อนได้เร็ว แต่แข็งแรงไม่มีการเพิ่มเติมลวดลายจนฟุ่มเฟือยไร้ประโยชน์ สรูปแล้วก็คือในการสร้างสรรค์งานศิลปะพื้นบ้านนั้นเราก็ต้องคำนึงถึงความจำเป็นและประโยชน์การใช้สอยเป็นสำคัญด้วย

4. สภาพดินฟ้าอากาศ ที่ทำให้เกิดมีช่วงเวลาสำหรับการสร้างสรรค์งานขึ้นเพื่อการใช้สอยในครัวเรือนโดยชาวสุโขทัยที่ใกล้เคียง ด้วยกรรมวิธีให้ผลและสิ้นเปลืองแรงงานน้อยที่สุด เช่น ในช่วงฤดูการทำนาของไทย เมื่อมีน้ำท่วมมาก ก็จะทำเครื่องจับสัตว์ในลักษณะต่างๆ หรือไม่ก็ช่วงเวลาการเก็บเกี่ยว ความต้องการแรงงานคนในการทำงานเพื่อให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็วทำให้เกิดมีการเล่นเพลงเกี่ยวข้องเพื่อความสนุกสนานในการเก็บเกี่ยว เกิดเพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

5. ทัศนคติความเชื่อ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น การบัตเคราะห์กลางทุ่งนา การทำศาลพระภูมิ การทำไม้ค้ำยันต้นโพธิ์ การสลักหยวกในงานพิธี ในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีเหล่านี้ยังมีอีกมาก รวมไปถึงการอบรมสั่งสอน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราว นิทานต่างๆ คำกลอนที่คล้องจองกัน หรือแม้แต่การแต่งให้เป็นเพลงสั่งสอนให้สอดคล้องไปกับความเชื่อของกลุ่มชนนั้น เรื่องของผีสาวเทวดาก็มีผลกับงานศิลปะพื้นบ้านของไทยมิใช่น้อย

จะเห็นได้ว่ามูลเหตุในการเกิดศิลปะพื้นบ้านนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างด้วยกันเช่น ความต้องการในการดำเนินชีวิต ลักษณะภูมิประเทศ ทัศนคติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบเศรษฐกิจ และวัสดุต่างๆที่นำมาใช้สอย ดังนั้นงานศิลปะพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่จึงมีความแตกต่างกันตามปัจจัยดังกล่าวนั่นเอง

1.3 ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน

งานหัตถกรรมพื้นบ้านจัดเป็นผลงานของช่างชาวบ้านที่ได้ทำการสร้างสรรค์ออกมาโดยใช้ความคิด และภูมิปัญญาในการสร้างงานอย่างแท้จริง การสร้างงานเหล่านี้ได้มีลักษณะของความหลากหลายทางชิ้นงาน ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นและขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง งานหัตถกรรมพื้นบ้านจึงถูกจำแนกออกเป็นหลายประเภท ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2535 :53) ได้แบ่งประเภทของงานหัตถกรรมออกเป็นสองประเภทกว้างๆ ดังนี้

1. งานศิลปกรรมชั้นสูง ส่วนมากจะสร้างขึ้นมาอย่างประณีตด้วยฝีมือ “ช่างหลวง” ซึ่งมักมีฝีมือละเอียดประณีตเพราะช่างหลวงส่วนมากจะได้รับคัดเลือกเอามาจากช่างฝีมือดีให้มารับราชการในกรมกองต่างๆ มีหน้าที่สร้างผลงานสนองพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์

2. งานหัตถกรรมและศิลปกรรมพื้นบ้าน มีลักษณะที่แตกต่างไปจากงานหัตถกรรมศิลปหัตถกรรมชั้นสูง เป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม เพราะคำว่า “พื้นบ้าน” ตามความหมายทางคติชนวิทยา (Folklore) หมายถึง กลุ่มชนที่มีลักษณะร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีวิถีทางในการดำรงชีวิตคล้ายคลึงกัน

พูดภาษาเดียวกัน เหล่านี้จะมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่แตกต่างกันไป ผลผลิตทางด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชนเหล่านี้จึงเป็นงานที่มีลักษณะเป็นศิลปหัตถกรรมและศิลปกรรมพื้นบ้านนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การจำแนกประเภทของงานศิลปหัตถกรรมไทย อาจแบ่งได้ทั้งการจำแนกตามกลุ่มคนผู้ใช้วัตถุประสงค์ในการสร้าง และแบ่งตามกรรมวิธี และวัตถุประสงค์ที่ทำแล้ว ยังแบ่งย่อยลงไปได้หลายลักษณะ เช่น แบ่งละเอียดลงไปถึงวัสดุแต่ละประเภทที่นำมาผลิตงานศิลปหัตถกรรมตามที่กองส่งเสริมหัตถกรรมกระทรวงอุตสาหกรรมได้แบ่งไว้ถึง 50 ประเภท เช่น ศิลปหัตถกรรมประเภทผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าบาติก ศิลปหัตถกรรม ประเภทเครื่องเงิน เครื่องถม เครื่องทองลงหิน ผลิตภัณฑ์โลหะหล่อ เพชรพลอยเจียรระโน รูปแกะสลักและรูปปั้น เครื่องรูปพรรณ เครื่องประดับ ภาพเขียน ภาพลอกลายฝาผนังโบสถ์ ภาพหนังตะลุง เครื่องหนัง เครื่องเงิน เครื่องไม้แกะสลัก ผลิตภัณฑ์ไม้ เครื่องเรือนไม้ เครื่องเรือนหวาย เครื่องจักสาน เครื่องดนตรีพื้นบ้าน หัวโขน ตุ๊กตารำไทย โมบาย ดอกไม้ประดิษฐ์ ผลไม้ผลิต ร่ม กระดาษ เครื่องปั้นดินเผา เซรามิก เขาสัตว์แกะสลัก ผลิตภัณฑ์หอยมุก ผลิตภัณฑ์เปลือกหอย ผลิตภัณฑ์จากงา ผลิตภัณฑ์จากกระดูกสัตว์ พรหมทอมือ ผลิตภัณฑ์จากหิน ผลิตภัณฑ์เส้นใยพืชต่างๆ เป็นต้น

สุวิทย์ อินทิพย์ (2548 :19) ได้กล่าวไว้ว่า ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยในปัจจุบันได้เกิดขึ้นอย่างมากมายซึ่งเป็นผลจากการส่งเสริมให้เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ทั้งที่ได้ผ่านมาตรฐานของผลิตภัณฑ์แล้วและในส่วนที่กำลังพัฒนาผลิตภัณฑ์ก็ตาม ซึ่งเราพอจะแบ่งประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1. ประเภทสินค้า ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยได้แบ่งประเภทของสินค้าทางด้านหัตถกรรมที่แตกต่างกันดังนี้คือ ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องจักสานไม้ไผ่ และหวาย เครื่องรัก ผลิตภัณฑ์เส้นใยพืช เครื่องปั้นดินเผา เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องหนัง อัญมณีเครื่องประดับ ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย เขาสัตว์ กระดุก และกะลามะพร้าว ผลิตภัณฑ์กระดาษ ดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้แห้ง และผลิตภัณฑ์อื่นๆ

2. ประเภทแหล่งผลิต ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยสามารถแบ่งประเภทจากลักษณะของแหล่งผลิตได้ดังนี้คือ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ผลิตขึ้นในโรงงาน , ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในครอบครัว และผลิตภัณฑ์ที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

3. ประเภทคุ้มครองและป้องกัน การพิจารณาแบ่งประเภทตามลักษณะของการคุ้มครองผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจะแบ่งได้ดังนี้คือ

3.1 ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ต้องการป้องกันน้ำ และความชื้น เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเหล็กผลิตภัณฑ์สิ่งทอ หนังสัตว์ ไม้ กระดาษ ฟาง และหญ้า

3.2 ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ต้องการคุ้มครองคุณสมบัติทางกายภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเงิน เปลือกหอย หิน อัญมณี เป็นต้น

4. ประเภทคุณลักษณะทางกายภาพ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหากพิจารณาจากความสามารถ ในการป้องกันการแตกหักสามารถแบ่งตามคุณลักษณะทางกายภาพได้ดังนี้ คือ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ไม่แปรรูป ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่แตกหักง่าย ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีความละเอียดอ่อน

5. ประเภทน้ำหนักและขนาด ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้แบ่งออกตามน้ำหนักและขนาดเพื่อความสะดวกในการออกแบบบรรจุภัณฑ์

6. ประเภทตามชนิดวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทนี้สามารถแบ่งได้ตามชนิดของวัตถุดิบดังนี้คือ (1) สิ่งทอ (2) ไม้ (3) เครื่องโต๊ะอาหาร (4) เครื่องเคลือบน้ำมัน หรือแลคเกอร์ (5) เครื่องปั้นดินเผา (6) หินขัด (7) อัญมณี (8) โลหะ (9) แก้ว (10) เครื่องจักสาน (11) เครื่องหนัง (12) กระดาษ (13) เปลือกหอย

7. ประเภทประโยชน์ใช้สอย ในการจำแนกผลิตภัณฑ์หัตถกรรมทางประโยชน์ใช้สอยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ (1) ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (2) ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีความสวยงามในแง่ศิลปะ (3) ผลิตภัณฑ์ที่ใช้เป็นเครื่องประดับ (4) ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทย

จินตนา ไบกาชฎี (2549 : 72-73) ได้กล่าวถึงงานหัตถกรรมพื้นบ้านในลักษณะซึ่งชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อการใช้สอยของตนเอง หรือใช้ระหว่างชาวบ้านในหมู่บ้านด้วยกัน หัตถกรรมดังกล่าวมีอยู่หลายชนิดด้วยกัน แบ่งออกตามลักษณะของวัสดุที่ใช้ทำ เทคนิควิธีทำ และจุดประสงค์การนำไปใช้ เป็น 9 ชนิด คือ (1) เครื่องไม้ (2) เครื่องจักสาน (3) เครื่องปั้นดินเผา (4) เครื่องทอหรือเครื่องผ้า (5) เครื่องรัก (6) เครื่องโลหะ (7) เครื่องหนัง (8) เครื่องกระดาษ และ (9) เครื่องหิน

ประชิด สุกณะพัฒน์ (2546 : 208-212) ได้แบ่งประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ 5 ประเภท ได้แก่

1. งานดิน หมายถึง งานหัตถกรรมที่ผลิตขึ้นด้วยดินในแต่ละท้องถิ่น แต่อาจจะเป็นเฉพาะบางท้องถิ่นที่มีดินเหมาะแก่การใช้งานตามปกติมักนิยมทำเป็นภาชนะสำหรับใช้ในครัวเรือนที่เรียกว่า “เครื่องปั้นดินเผา”

2. งานไม้ ไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีการใช้งานมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ มนุษย์ได้ใช้ไม้สร้างเป็นที่อยู่อาศัย ต่อมาเมื่อมีวิวัฒนาการมากขึ้นมนุษย์จึงรู้จักทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ในการดำรงชีวิตและเริ่มสนใจในเรื่องของความสวยงาม จึงเริ่มประดิษฐ์เครื่องมือเป็นงานศิลปกรรมที่ทำสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

3. งานดอกไม้ใบตอง เป็นงานประดิษฐ์ที่มีความประณีตสวยงามและมีคุณค่าในด้านการใช้สอย ใบตองมีประโยชน์ต่อสังคมไทยจนถึงปัจจุบันอย่างมากหลายอย่าง เช่น ทำเป็นภาชนะใส่อาหารทั้งคาวและหวานหรือทำเป็นเครื่องบูชาพระพุทธรูป เป็นต้น

4. เครื่องโลหะ โลหะเป็นที่นิยมทำเป็นข้าวของเครื่องใช้และเครื่องประดับได้แก่ ทอง เงิน ทองแดง ทองเหลือง และเหล็กที่เป็นโลหะผสมมีขนาดและสำริด ล้วนเป็นวัตถุที่มีความคงทนถาวรกว่าเครื่องหัตถกรรมอื่นๆ โลหะที่นิยมนำมาทำเครื่องประดับตามฐานะ ได้แก่ ทอง นาค และเงิน เช่น เครื่องประดับผสม สร้อยคอ เข็มขัด กำไล แหวน เป็นต้น ส่วนเหล็ก ทองแดง ทองเหลือง และสำริด นิยมนำมาทำเป็นสิ่งของเครื่องใช้และอาวุธ เช่น เขี่ยนหมาก ถาด พาน ชัน จอบ ดาบ มีด พร้า เสียม เป็นต้น

5. งานจักสานและงานทอ คนไทยรู้จักนำวัสดุเหล่านี้มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน และเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพเมื่อนำมาเป็นเครื่องแต่งกายและของเล่น วัสดุที่ใช้จักสานได้แก่ ไม้ไผ่ หวาย และใบลาน เช่น พัด กระบุง ตะกร้า กระจาด เป็นต้น ส่วนงานถักทอที่ทำจากเชือก ด้วย ไหม กกและปอ มีหลายประเภทตามลักษณะการใช้งาน ได้แก่ งานเย็บปักถักร้อย การทอผ้า การทอเสื่อ การถักเครื่องมือจับปลา เป็นต้น

วุฒิ วัฒนสิน (2541 : 28) ได้กล่าวไว้ว่าในประเทศไทยมีศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่แบ่งออกเป็น 9 ประเภท ดังนี้

1. งานไม้ คือ ผลิตกรรมที่ทำมาจากไม้เป็นส่วนใหญ่ เช่น กระจ่างชุดมะพร้าว จวกหรือตวั๊ก กระบวย เครื่องดนตรี และเครื่องประดับตกแต่ง ได้แก่ ตุ๊กตา และการแกะสลักไม้รูปช้าง ฯลฯ

2. งานกระดาษ เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำมาจากกระดาษเป็นส่วนใหญ่ เช่น สมุดไทย สายรุ้ง วาว หัวโขน ร่ม ตุ๊ก ฯลฯ

3. งานจักสาน เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำมาจากไม้ไผ่ หวาย กระจุ๊ด ใบตาล และใบลาน ใบเตย ย่านลิเภา กก ไยตาล ลำเจียกหรือปาทัน แต่ที่นิยมมากที่สุดคือไม้ไผ่ และหวาย

4. งานเครื่องปั้นดินเผา เป็นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ผ่านกระบวนการปั้น การแกะสลัก การตีดินเหนียวเพื่อให้ขึ้นมาเป็นรูป แล้วนำมาเผาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น วิธีการโบราณเรียกว่า เผาดาด หรือวิธีการเผาด้วยเตาเผาขนาดใหญ่ มีทั้งดินเผาไม่เคลือบสีและดินเผาเคลือบสี เครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเครื่องปั้นดินเผาราชบุรี โอ่งราชบุรี เครื่องปั้นดินเผาสุทิงหม้อ จังหวัดสงขลา เครื่องปั้นดินเผาที่หมู่บ้านสะก้า อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี เป็นต้น

5. งานจิตรกรรม งานจิตรกรรมพื้นบ้าน หมายถึง งานที่ชาวบ้านเขียนขึ้นตามความรู้สึกนึกคิด มีความงามและเรียบง่ายเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนความทรงจำ ความบันดาลใจ จากชีวิตความเป็นอยู่หรือสิ่งแวดล้อมของชาวบ้าน

6. งานประติมากรรม หมายถึง งานปั้น แกะสลัก หล่อและการกลึง ที่มีวิธีการประดิษฐ์ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยมุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญและความงามเป็นอันดับรอง งานประติมากรรมแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น งานปั้น งานแกะสลัก และงานหล่อ เป็นต้น

7. งานศิลปะการใช้สารเคมีและวัตถุระเบิด คืองานดอกไม้ไฟที่ชาวบ้านประดิษฐ์เพื่อใช้ประกอบงานเทศกาล สร้างความสวยงามและความรื่นเริงแก่ผู้ชม เป็นงานศิลปะการใช้สารเคมีและวัตถุระเบิด เป็นงานที่ต้องใช้ความชำนาญ ความรอบคอบ และละเอียดลออ ได้แก่ ตะไล ลูกหนู ช้างร้อง ธารน้ำตก เทียนหยด ควั่นสี ผักแค ไฟพะเนียง บั้งไฟ ฯลฯ

8. งานทอผ้า คือ การนำวัสดุเป็นเส้นยาว เช่น ด้าย ไหม มาทำเป็นผืนโดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่าทูก หรือที่เป็นเครื่องช่วย มีวัสดุอื่นที่นำมาทำเป็นผืนเช่น ต้นกก ซึ่งเรียกว่า การทอเหมือนกันแต่เป็นการทอเส้นที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยไปคนละอย่าง การทอผ้าจะไม่ใช้วัสดุอื่นนอกจากด้าย และไหม เพราะต้องการความอ่อนนุ่มเมื่อนำมาตกแต่งนุ่งห่มร่างกาย

(วรรณรัตน์ อินทร์อำ, 2535 อ้างถึงใน วุฒิ วัฒนสิน, 2541 : 34)

สงวน รอดบุญ (2533 : 155) ได้กล่าวไว้ว่างานศิลปหัตถกรรมที่มีการส่งเสริมกันในปัจจุบันมีหลายแขนง เช่น (1)งานเครื่องปั้นดินเผา (2) งานโลหะ (3)งานไม้ (4) งานจักสาน (5) งานไม้ไผ่ (6) งานหวาย (7) งานเครื่องรัก เครื่องเงิน (8) งานหนัง (9) งานถักทอ พิมพ์ ย้อมเขียน (10) งานเครื่องประดับ (11) งานตุ๊กตาและของเล่น

จากบทความของ วัฒนนะ จุฑะวิภาต ที่ได้เรียบเรียงไว้ใน สันติ คุณประเสริฐ และคณะ (2535 : 291-319) วัฒนนะ จุฑะวิภาต ได้แบ่งประเภทของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้หลายประเภท ดังนี้

1. งานไม้ ไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ไม่มีกระบวนการผลิต เช่น แกะสลัก กลึง ตัด และตัดติดต่อกัน ในสมัยเริ่มแรกมนุษย์นำไม้มาเป็นที่อยู่อาศัย ต่อมาเมื่อมีมนุษย์มีวิวัฒนาการได้นำมาไม้มาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีพ เช่น ทำหีบใส่ของ กระต่ายขูดมะพร้าว และนำมาทำเครื่องเล่น เครื่องดนตรี เป็นต้น

2. เครื่องกระดาศ กระจาดเป็นงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการ เช่น เพื่อการใช้สอย เช่น มุดไทย เพื่อประดับตกแต่งบ้านเรือนในโอกาสต่างๆ เช่น สายรุ้ง และเพื่อการบันเทิง เช่น ว้าว หัวโขน เป็นต้น

3. งานจักสาน เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย วัสดุที่ใช้แก่ ไม้ หวาย ฟาง ใบไม้ เถาวัลย์ ไบหญ้า ฯลฯ งานจักสานแบ่งตามประโยชน์การใช้สอยได้ 4 ประเภท คือ

3.1 เครื่องมือกสิกรรม สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของชาวไร่และชาวสวน เช่น เข่ง คราด สู้ไก่ ฯลฯ

3.2 เครื่องมือจับปลา เช่น สุ่ม ลอบ กระชัง ชะมาง ฯลฯ

3.3 เครื่องใช้ภายในบ้าน ได้แก่ กระด้ง ตะกร้า กระชอน กระบุง เสวียน

3.4 สิ่งของเบ็ดเตล็ด ได้แก่ เครื่องใช้ เครื่องเล่น เครื่องกีฬา เช่น หมวก กอบ ปลา ตะเพียน ตะกร้อ ฯลฯ

4. งานเครื่องปั้นดินเผา เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ คือ ดิน นำมาปั้นเป็นพวกภาชนะต่างๆ เช่น หม้อ โอ่ง ใส่น้ำ ครก ฯลฯ เครื่องปั้นดินเผาของไทยเรามีมานาน โดยเริ่มต้นจากสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ได้มีการขุดพบหม้อดินเผาแห่งแรกที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีอายุประมาณ 6,000 ปี ในยุคต่อมาเครื่องปั้นดินเผาก็ได้มีการพัฒนาขึ้นมาตามลำดับอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

5. เครื่องโลหะ วัสดุที่ใช้มี 3 ชนิด คือ เหล็ก ทองเหลือง และทองแดง เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำกันมาตั้งแต่อดีต นิยมทำเป็นเครื่องใช้และการเกษตร เช่น มีด ขวาน ค้อน เคียว กรรไกรหนีบหมากและกระดิงงานโลหะจำแนกได้ตามวิธีการผลิตคือ (1) การขึ้นรูปโดยการตี เช่น การทำมีดแบบพื้นบ้าน มีหลายรูปแบบชื่อที่ใช้เรียกก็แตกต่างกันตามประโยชน์ใช้สอย เช่น มีดหนีบ มีดตัดหญ้า มีดโต้ เป็นต้น (2) วิธีการหล่อ เช่น การหล่อพระพุทธรูป หล่อลูกกระพรวนห้อยคอวัว ใช้วิธีการหล่อแบบโบราณ

6. งานจิตรกรรม งานจิตรกรรมพื้นบ้าน หมายถึง งานที่ชาวบ้านเขียนขึ้นตามความรู้สึกนึกคิด มีความงามและความเรียบง่ายเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนความทรงจำ ความบันเทิงใจ จากชีวิตความเป็นอยู่หรือสิ่งแวดล้อมของชาวบ้าน งานจิตรกรรมพื้นบ้านแบ่งให้หลายประเภท เช่น (1) จิตรกรรมตกแต่งประกอบ (2) จิตรกรรมตกแต่งประกอบของเล่น (3) จิตรกรรมที่สืบเนื่องจากการนับถือศาสนา และ (4) จิตรกรรมที่สืบเนื่องจากความเชื่อถือทางไสยศาสตร์

7. งานประติมากรรม หมายถึง งานปั้น งานแกะสลัก หล่อ และการกลึงในแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกัน ประเภทของวัสดุและวิธีการสร้างสรรค์งานประติมากรรม ได้แก่ (1) งานแกะสลัก (2) งานปั้น และงานเครื่องปั้นดินเผา (3) งานกระดาษ และ (4) งานโลหะ

8. งานสถาปัตยกรรม หมายถึง การก่อสร้างบ้านเรือน หรืออาคารทางศาสนาที่มีรูปแบบแตกต่างกันตามความนิยมของท้องถิ่น และเป็นงานพื้นที่น่าสนใจและมีคุณค่า เช่น บ้านเรือน วัด วาอาราม โบสถ์ วิหาร เป็นต้น

9. งานศิลปะการใช้สารเคมีและวัตถุระเบิด เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า งานดอกไม้ไฟ ชาวบ้านประดิษฐ์เพื่อใช้ประกอบงานเทศกาลต่างๆ มีจุดประสงค์ใช้เป็นจุดนัดหมาย สร้างความสนใจ และความรื่นเริงแก่ผู้ชมงาน งานศิลปะประเภทนี้เป็นงานที่ต้องใช้ความชำนาญ ความรอบคอบ มิฉะนั้นจะเกิดอันตรายได้

จะเห็นได้ว่านักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านออกได้หลากหลายประเภท ซึ่งประเภทต่างๆเหล่านี้ต่างจัดว่าเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยชาวบ้านอย่างแท้จริง นับได้ว่าเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากแนวความคิด และภูมิปัญญาที่ได้รับการสั่งสม และสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีต มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สามารถพบเห็นได้โดยส่วนใหญ่ได้แก่ งานแกะสลัก งานสาน งานทอ งานหัตถกรรมโลหะ งานเครื่องปั้นดินเผา และงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. งานแกะสลัก แบ่งออกเป็นงานแกะสลักด้วยวัสดุต่างๆ เช่น ไม้ และหนัง งานแกะสลักที่มีชื่อเสียงของภาคใต้คือ งานแกะสลักหนังตะลุงวัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิต คือหนังวัว หรือหนังควาย เพราะมีความแข็ง เหนียว คงทน หนา บาง พอเหมาะ นำมาแกะสลักหรือฉลุ เป็นรูปภาพตัวหนังต่างๆนิยมทำกันมากภายใน จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และพัทลุง ส่วนงานแกะสลักไม้ที่มีชื่อเสียงคือ การแกะสลักไม้เทพทาโร จังหวัดตรัง เป็นต้น (สำนักงาน ททท ภาคใต้ เขต2, <http://www2.tat.or.th>)

2. งานสาน เครื่องจักสานของภาคใต้เป็นเครื่องจักสานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนภาคอื่น เพราะวัสดุที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่ได้แก่ ย่านลิเภา เครื่องจักสานที่ผลิตจากย่านลิเภาได้แก่ กระเป่า ที่ใส่ปากกา ดินสอ และกล่องต่างๆ เป็นต้น (จารุภัทร เปลี่ยนกลิ่น, 2548) นอกจากนี้ยังมีงานสานจากกระจูดที่มีการทำกันมากในจังหวัด พัทลุง นราธิวาส สงขลา นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2548) งานสานจากใบลำเจียกหรือเตยปาดันที่ทำกันมากในจังหวัดภูเก็ต กระบี่ ตรัง และนราธิวาส โดยการนำใบเตยมาสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานต่างๆ เช่น การสานเสื่อ สานกระเป่า และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ อีกด้วย (ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้, 2548)

3. งานทอ เป็นการนำเอาวัสดุต่างๆมาทำเป็นผืน งานทอที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ได้แก่ ผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช ผ้าไหมพุ่มเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ้าทอเกาะยอ จังหวัดสงขลา และผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ลักษณะงานทอในชิ้นงานต่างๆเหล่านี้ต่างแฝงไปด้วยคุณค่าทางความงาม และคุณค่าด้านการใช้สอยที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ แสดงออกในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างแท้จริง (วิเชียร ณ นคร และคณะ, 2521)

4. งานหัตถกรรมโลหะ เป็นการสร้างสรรค์งานของชาวบ้านในภาคใต้อย่างหนึ่งที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก งานโลหะที่ได้สร้างสรรค์นี้ได้แบ่งออกเป็น การทำเครื่องทองเหลือง เครื่องเหล็ก และเครื่องถม งานเครื่องถมเมืองนครศรีธรรมราชถือได้ว่าเป็นงานหัตถกรรมที่ได้สร้างชื่อเสียงให้กับภาคใต้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นงานหัตถกรรมที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังเป็นผลงานการสร้างสรรค์ที่มีความงดงามและวิจิตรบรรจงอย่างแท้จริง งานเครื่องถมนับเป็นชิ้นงานที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่นภาคใต้ และวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ได้เป็นอย่างดี งานเครื่องถมส่วนใหญ่จะสร้างสรรค์ออกมาในรูปของ ฝาของเครื่องใช้และเครื่องประดับต่างๆ เช่น พาน ถาด ชัน กำไลข้อมือ สร้อยคอ แหวน เป็นต้น (สำนักงาน ททท ภาคใต้ เขต2, <http://www2.tat.or.th>)

5. งานเครื่องปั้นดินเผา เครื่องปั้นดินเผาในภาคใต้ถือเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านอีกอย่างหนึ่งที่อยู่คู่กับชาวบ้านภาคใต้มาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะชาวบ้านในหมู่บ้านปากพะยั้งในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรูปแบบการสร้างงานจะออกมาเป็นงานประเภท หม้อดิน กระถาง โถง ไห (จารุภัทร เปลียนกลิ่น, 2548) นอกจากนี้ชาวบ้านในแถบ จังหวัด สงขลา ระนอง สุราษฎร์ธานี และ จังหวัดภูเก็ต ก็มีการทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยเช่นกัน โดยรูปแบบที่สร้างสรรค์ออกมาจะเน้นรูปแบบง่ายๆ เหมาะสมกับการใช้งาน (วุฒิ วัฒนสิน, 2541)

6. งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ คือการสร้างสรรค์งานเพื่อการประดับตกแต่งต่างๆ ซึ่งการสร้างสรรค์จะเน้นเพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน และการนำเอาวัสดุในท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมาสร้างสรรค์เป็นผลงานต่างๆที่มีความหลากหลาย เช่น การประดิษฐ์เครื่องประดับจากเปลือกหอยในจังหวัดภูเก็ต (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สสว, 23 กรกฎาคม 2552) การประดิษฐ์ดอกไม้จากใบยางพารา ในจังหวัด นครศรีธรรมราช พัทลุง และตรัง การประดิษฐ์กรงนก และเรือกอลและในแถบสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การประดิษฐ์สิ่งของจากกะลามะพร้าว ในจังหวัด สุราษฎร์ธานี พัทลุง นครศรีธรรมราช และ สงขลา (ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้, 2548)

1.4 สภาพทั่วไปของภาคใต้

ถ้าพูดถึงภาคใต้แล้ว ลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้แตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆ ทุกภาค คือภาคใต้มีลักษณะเป็นแผ่นดินต่อเนื่องจากภาคกลางที่ยื่นเป็นแหลมทอดตัวจากเหนือลงสู่ใต้จนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคาบมลายู (Malay Penninsular) มีทะเลตั้งอยู่สองข้างแหลมคือ ทะเลอันดามันอันเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย และอ่าวไทยอันเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรแปซิฟิก จึงกล่าวได้ว่าภาคใต้ของไทยตั้งอยู่ระหว่างมหาสมุทรอันยิ่งใหญ่สองมหาสมุทร และเป็น

เส้นทางติดต่อสัญจรของชนชาติต่างๆ ทั้งใกล้ไกลมาเป็นเวลาช้านานหลายพันปี โดยทางทะเล ขณะเดียวกันก็เป็นผืนแผ่นดินที่ติดต่อเชื่อมกับแผ่นดินใหญ่ของอุษาคเนย์ที่เรียกขานกันในภูมิภาคนี้ว่า “สุวรรณภูมิ” ภาคใต้มีบริเวณที่ตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรจึงมีภูมิอากาศร้อนชื้นกว่าภาคอื่นๆ ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมที่พัดเฉียงจากตะวันตกเฉียงใต้ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเมื่อผ่านทะเลทั้งสองด้านก็หอบเอาฝนมาตกทั้งไปและกลับ ทว่าภาคใต้จึงมีฤดูฝนยาวนานกว่าภาคอื่นๆ ส่งผลให้ภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์ในทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ และสามารถสร้างอาชีพเกษตรกรรมให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (อุดม เขยกวิงศ์ และคณะ, 2548 : 23)

นอกจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้านทางภาคใต้แล้ว ชาวบ้านทางภาคใต้ยังมีการแสดงออกทางภูมิปัญญาอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นก็คือการประดิษฐ์ของใช้จากวัตถุดิบที่หาได้จากธรรมชาติแวดล้อมกลายเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญญาของชาวบ้านดังกล่าวไม่น้อยไปกว่าที่เราได้มีการพบเห็นในภูมิภาคอื่นๆ และรวมไปถึงอารยธรรมอื่นๆ ในโลก หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรมที่ได้มีการสั่งสม สืบสานความรู้ความสามารถและความชำนาญไว้อย่างมากมาย งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นั้น กล่าวได้ว่าเป็นผลพวงของการรู้จักเอาวัตถุดิบในธรรมชาติแวดล้อมภาคใต้ที่หาได้สะดวกมาใช้ทำสิ่งของเครื่องใช้ไม่สอยได้อย่างหลากหลาย (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544 : 67-68)

คำว่า “ภาคใต้” หรือปักษ์ใต้ เป็นชื่อเรียกดินแดนถิ่นที่อยู่ทางด้านทิศใต้ของประเทศไทย รูปร่างของประเทศไทยมีลักษณะคล้ายกับขวาน ส่วนที่เป็นด้ามขวานนั้นคืออาณาเขตของภาคใต้นั่นเอง ลักษณะสถานที่ตั้งถือเป็นตอนเหนือของคาบสมุทรมาลายูเนื่องจากเป็นส่วนที่แผ่นดินแคบคอด แต่ยาวยื่นเป็นลำแขนมีสภาพเหมือนแหลมกั้นกลางระหว่างทะเลอันดามันของมหาสมุทรอินเดียกับทะเลจีนใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก สภาพภูมิศาสตร์ของภาคใต้มีลักษณะเป็นคาบสมุทรแคบยาวลงไปในทะเล ถูกขนาบด้วยทะเลทั้งสองด้าน คือ อ่าวไทยทางด้านตะวันออกและทะเลอันดามันทางด้านตะวันตก ประกอบด้วยทิวเขาที่เป็นแกนของคาบสมุทร มีที่ราบชายฝั่งทะเลลาดลงสู่ทะเลทั้งสองด้าน โดยที่รอบด้านชายฝั่งตะวันออกกว้างขวางมากกว่าฝั่งตะวันตกชายฝั่งด้านตะวันออกเป็นชายฝั่งที่ราบเรียบยกสูง มีหาดทรายสวยงามหลายแห่ง ส่วนชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเป็นชายฝั่งทะเลจมตัว ทำให้ชายฝั่งทะเลขรุขระเว้าๆแหว่งๆมีเกาะใหญ่น้อย และมีทิวทัศน์สวยงามเช่นกัน (ปรีชา นุ่นสุข, 2540)

ภาคใต้ของประเทศไทย ตามหลักการแบ่งภาคทางภูมิศาสตร์ประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ รวม 14 จังหวัด คือ จังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี

ภาคใต้ของประเทศไทยมีสภาพแตกต่างจากภาคอื่นของประเทศอย่างเห็นได้ชัด ที่ตั้งของจังหวัด 14 จังหวัดเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลมีลักษณะแคบยาว อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ย่อมเป็นปัจจัยที่กำหนดให้กลุ่มชนผู้อาศัยภายในอาณาเขตมีลักษณะการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากกลุ่มชนในท้องถิ่น ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การสร้างที่อยู่อาศัย ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาและความเชื่อบางประการ (สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, 2548)

สังคมชาวใต้เป็นสังคมเกษตรกรรมอาชีพของชาวใต้ส่วนใหญ่คือ การเพาะปลูก มีการปลูกข้าว ยางพารา เงาะ ทุเรียน ลองกอง มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย แพะ แกะ มีการประมงจับสัตว์น้ำต่างๆมาเป็นเครื่องยังชีพ และประกอบอาชีพตามลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ หาดทราย ทะเล ภูเขา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวไทยภาคใต้ให้ประพฤติปฏิบัติไปในรูปแบบเดียวกันมาแต่โบราณ สืบสานต่อมาจากสมัยปู่ ย่า ตา ทวด มาจนถึงรุ่นลูกหลานด้วยการให้การศึกษาอบรม ทำให้การถ่ายทอดสืบต่อทางวัฒนธรรมหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาแล้วให้คงอยู่สืบไป

วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ นับเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่น่าสนใจมากเพราะว่าองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และศาสนาได้มีอิทธิพลอย่างสำคัญในการหล่อหลอมวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ให้มีเอกลักษณ์ที่เด่นเป็นของตนเองอันเป็นมรดกทางสังคมที่น่าภาคภูมิใจและควรรักษาไว้ (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2548)

สภาพสังคมของชาวไทยภาคใต้ใน 10 จังหวัด ตั้งแต่ชุมพรลงมาถึงสงขลา ชาวใต้กลุ่มนี้ดำเนินชีวิต(โดยเฉพาะความเชื่อ) อยู่ภายใต้อิทธิพลของคำสอนในศาสนาพุทธผสมกับพราหมณ์ ส่วนอีก 4 จังหวัด คือ สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสนั้นอยู่ภายใต้อิทธิพลของคำสอนในศาสนาอิสลาม ชาวใต้ที่อยู่ใต้คำสอนในศาสนาใดก็จะดำเนินชีวิตไปตามแนวคำสอนนั้น ศาสนาต่างๆเหล่านี้ให้แนวชีวิตและความรู้ต่างๆด้วย เช่น ศิลปะ บรรทัดฐานทางสังคม หรือวิถีประชากรูหมายและประเพณีต่างๆ (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2521) นอกจากนี้ยังมีชาวไทยภาคใต้กลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่กระจายอยู่ทั่วไป คือ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งจะมีวิถีชีวิตสภาพสังคมและประเพณีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ผสมกลมกลืนคล้ายกันกับชาวไทยพุทธ แต่จะมีลักษณะประเพณีและพิธีกรรมบางอย่างที่เป็นลักษณะเฉพาะของชาวไทยกลุ่มนี้

1.5 ลักษณะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

หากจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แล้วนั้น มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539 : 26-27) ได้กล่าวไว้ว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีความเป็นมาจากชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณคาบสมุทรภาคใต้ ซึ่งมีอยู่หลายเผ่าพันธุ์ ต่างก็ปรับตัวเพื่อการอยู่รอดภายใต้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจนสามารถก่อตัวขึ้นเป็นกลุ่มชุมชน กลุ่มชนบางกลุ่มก็มีการผสมผสานกันทางเชื้อชาติกับชนต่างถิ่นแดนที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่ง ทั้งยังรับเอาอิทธิพลทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และกฎเกณฑ์ประเพณี เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกัน และมีวิถีการดำเนินชีวิตที่คลี่คลายพัฒนาไปสู่ความมีอารยธรรม ชาวบ้านในสังคมรุ่นแรกๆ ที่มีประวัติรากฐานความเป็นมาจากถิ่นหรือกลุ่มเดียวกัน เช่น กลุ่มเชื้อชาติ ภาษา หรือศาสนา จะมีวิถีการดำเนินชีวิตหรือมีวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน มีการปรับตัวให้อยู่รอดและใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ต้องการมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยและสะดวกสบายขึ้น การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ การคิดประดิษฐ์สร้างเครื่องมือเครื่องใช้จึงเป็นที่มาของ “งานหัตถกรรมพื้นบ้าน” เช่นการทำเครื่องนุ่งห่ม การปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ทำภาชนะเครื่องใช้ เครื่องดับจับสัตว์ และเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพทำนา ทำไร่ ทำประมง และการหาของป่าล่าสัตว์

“งานหัตถกรรม” เป็นงานช่างฝีมือ ที่ในยุคต่อๆ มาจะมีการพัฒนาเป็นงานศิลปหัตถกรรมหรือศิลปกรรมพื้นบ้าน เพราะว่างานหัตถกรรมที่ประดิษฐ์สร้างเพื่อตอบสนองความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยเพื่อการดำรงชีวิต ยังพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการทางใจของมนุษย์ด้วย ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ ความศรัทธา และกิจกรรมประเพณี รวมถึงความต้องการด้านคุณค่าด้านความงามซึ่งเป็นคุณค่าด้านศิลปะ ในยุคต่อๆ มาเมื่อพัฒนาการของชุมชนแพร่กระจายและขยายตัวเป็นกลุ่มใหญ่มีแบบแผนประเพณี มีศาสนาที่เผยแพร่เข้ามาโดยลำดับ ตั้งแต่ พราหมณ์ ฮินดู พุทธ ศาสนา ศาสนาอิสลาม และลัทธิความเชื่ออื่นๆ กล่าวถึงศิลปะพื้นบ้านภาคใต้จึงไม่อาจละเว้นที่จะต้องกล่าวถึงงานหัตถกรรมหรือศิลปกรรมควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพราะศิลปะพื้นบ้านภาคใต้คลี่คลายพัฒนามาจากงานหัตถกรรมซึ่งเป็นศิลปะเพื่อชีวิตโดยแท้

ศิลปะพื้นบ้านภาคใต้นับเป็นศิลปะที่คลี่คลายพัฒนามาจากงานหัตถกรรม ซึ่งเป็นการประดิษฐ์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านการประโยชน์ใช้สอยเพื่อการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่รอดในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องด้วยลักษณะภูมิประเทศและลมฟ้าอากาศ การปรับตัวของคนพื้นบ้านจึงเป็นการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นๆ

อุดม เขยกีวงศ์ และคณะ (2548 : 23) จึงกล่าวไว้ว่าลักษณะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จึงต้องอาศัยวัสดุที่เป็นทรัพยากรพื้นบ้านมาประดิษฐ์สร้าง โดยเฉพาะวัสดุที่ได้จากพืชที่มีอยู่อย่าง

อุดมสมบูรณ์ในภูมิภาคนี้ เช่น ไม้ไผ่ หวาย กระจูด ย่านลิเภา กก ใบปาล์มชนิดต่างๆ นอกเหนือจากวัสดุที่เป็นดิน หิน ปะการัง และแร่ธาตุอื่นๆ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544 : 68-70) กล่าวว่า ภาคใต้เป็นดินแดนที่มีพืชพรรณนานาชนิด ขึ้นอยู่ตามป่าเขา ที่ราบตามแหล่งแม่น้ำลำคลอง แม้กระทั่งชายทะเลและในทะเลเป็นอันมากการรู้จักคุณค่าและประโยชน์การใช้สอยของวัสดุดิบเหล่านี้เป็นความชัดเจนของคนในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ดำรงอยู่ได้แก่

1. ไผ่ มีอยู่ทั่วไปในภาคใต้ ไผ่ที่นิยมเอามาทำสิ่งของต่างๆ คือ ไผ่สีสุก ไผ่ตง ไผ่ปานานาชนิด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นของที่หาง่าย ใช้ทำประโยชน์ได้ง่าย และมีความคงทน หัตถกรรมจากไม้ไผ่จึงมีความหลากหลายไม่น้อยไปกว่าที่พบเห็นจากภูมิภาคอื่นๆ ของไทย

2. หวาย ภาคใต้หลายจังหวัดที่มีป่าเขามาก เช่น สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร นครศรีธรรมราช กระบี่ ตรัง ยะลา นราธิวาส ฯลฯ มีหวายนานาชนิดขึ้นอย่างอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ หวายเห็ง หวายระกำ หวายกำพวน หวายน้ำ หวายเสี้ยน หวายแดง ฯลฯ หวายเหล่านี้เป็นหวายเส้นใหญ่ ส่วนหวายที่นิยมใช้เป็นเครื่องมือ ถัก กรอง คือ หวายเล็ก หวายขลิง หวายชุมพร แต่ในปัจจุบันพื้นที่ป่าลดน้อยลงมาก ระบบนิเวศก็เสื่อมทรามลง หวายก็น้อยลง

3. กระจูด เป็นพืชขึ้นในที่ลุ่ม มีน้ำขังตลอดปี เช่น บริเวณบ้านทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ถือเป็นแหล่งสานเสื่อกระจูดสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน

4. กก ที่นิยมใช้กันมากคือ กกเสื่อ เพราะลำต้นกลม กกรงกา ลำต้นสามเหลี่ยม

5. คล้าและคลุม ขึ้นในที่ลุ่มริมสายน้ำสำหรับคลุมลักษณะคล้ายคล้า แต่โตกว่า สวยงาม และมีความคงทนกว่า

6. มะพร้าว ภาคใต้อุดมสมบูรณ์ด้วยมะพร้าว มีทั่วไปโดยเฉพาะบริเวณใกล้ทะเล มะพร้าวถือเป็นพืชที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งต้น

7. ต้นปาล์มต่างๆ ได้แก่ ตาลโตนด จาก ใบลาน หลาโอน เตย ลำเจียก หมากร

8. ลิเภา เป็นเถาวัลย์ หรือเรียกว่า “ยานลิเภา” มีหลายชนิด มักขึ้นตามที่ลุ่มมีน้ำขังที่เรียกว่า “พรุ” ที่นิยมใช้คือลิเภาขนาดใหญ่และขนาดกลาง

9. เขาสัตว์ ได้แก่ เขาวัว เขาควาย เขากวาง รวมถึงงาช้าง

10. เปลือกหอย ใช้ทำของประดับมุกและประกอบเครื่องถม นิยมใช้เปลือกหอยมุก มีมากที่ภูเก็ต ระนอง

จะเห็นได้ว่าลักษณะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นั้นมีลักษณะที่สัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำประมง เลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรมที่ได้สร้างขึ้นอย่างมาก ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ประกอบอาชีพ ภาชนะใส่เครื่องมือ อาวุธ เครื่องมือช่าง และ

งานตกแต่งประดับประดา ลักษณะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังคงมีความสัมพันธ์กับ ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และความเลื่อมใส ศรัทธาในศาสนา งานศิลปะพื้นบ้านด้านอื่นๆ ใน ยุคหลังๆ จึงมีลักษณะที่ประดิษฐ์สร้างขึ้นด้วยความประณีตและมีคุณค่าด้านความงาม ที่เน้นการ ตอบสนองความต้องการด้านจิตใจเป็นสำคัญ เช่น ศาสนสถาน และงานช่างฝีมือที่สร้างขึ้นเพื่อ กิจกรรมทางศาสนาและประเพณี เช่น ธรรมมาสน์ ตู้พระธรรม เรือพระเบญจมา เป็นต้น

1.6 ความสำคัญของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และแนวทางในการอนุรักษ์

ปัจจุบันนี้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทย ได้รับการส่งเสริมทั้งภาครัฐและเอกชน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ไทยเกิดขึ้นมากมาย กลายเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป (OTOP) หรือผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambol One product, OTOP) อยู่มากมายหลายประเภทที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ และภาครัฐได้ส่งเสริมการขายโดยจัดให้มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมมาโดนตลอด ทำให้ตลาดการค้าขายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว จากตลาดในชุมชน หรือตลาดในท้องถิ่นออกสู่ตลาดนักท่องเที่ยวและตลาดต่างประเทศการผลิตสินค้าหัตถกรรมจึงได้มีการพัฒนาจากที่เคยเป็นหัตถกรรมที่ทำกันเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ไปสู่การผลิตในรูปแบบโรงงานอุตสาหกรรมและได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาปรับปรุงรูปแบบ ได้นำเครื่องจักรที่ทันสมัยเข้ามาช่วยการผลิตบ้างเพื่อให้ผลการผลิตเพิ่มขึ้น และทันต่อความต้องการของผู้บริโภคและเพื่อให้มีรูปแบบตลอดจนคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ไทยเข้ามามีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้นในด้านนำรายได้เข้าสู่ประเทศ

สุวิทย์ อินทิพย์(2548 : 17-18) จึงได้สรุปความสำคัญของงานหัตถกรรมไทยได้ดังนี้

1. เพิ่มพูนรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
2. เพิ่มการจ้างงานภายในประเทศ
3. ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ทรัพยากรในประเทศ
4. ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชนบท

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2544 : 16-21) ได้กล่าวว่าในปัจจุบันมีผู้ให้ความสนใจในการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านผ่านงานหัตถกรรมเป็นอย่างมากผู้ศึกษาจึงมีแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานหลากหลายแนวทางด้วยกัน และแนวทางในการศึกษาเหล่านี้ของผู้วิจัย ก็สื่อให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของงานหัตถกรรม และศิลปกรรมพื้นบ้านว่า

1. ศึกษางานหัตถกรรมและศิลปกรรมพื้นบ้านในฐานะที่เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นอารยธรรม และวัฒนธรรมของมนุษย์

2. ศึกษางานหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในฐานะที่เป็นสิ่งสะท้อนภูมิปัญญาของมนุษย์ งานศิลปหัตถกรรมและงานหัตถกรรมพื้นบ้านจำนวนมากสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

3. ศึกษางานหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในฐานะที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของมนุษย์

จากความสำคัญของงานหัตถกรรมพื้นบ้านดังกล่าวจึงถือได้ว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป ดังแนวความคิดของ จินตนา ไบกาซุยี(2549 : 123-125) ที่กล่าวว่า หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยอย่างหนึ่ง ที่สะท้อนถึงจิตใจอันละเอียดอ่อนและมีมือที่มีความประณีตงดงาม มีคุณค่าในด้านศิลปะที่ต้องปลูกฝังอบรมสั่งสมกันมานาน จนปัจจุบันช่างพื้นบ้านส่วนใหญ่สามารถทำเป็นอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวได้ ดังนั้น “ผู้ซื้อ” จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยอนุรักษ์ และส่งเสริมอาชีพโบราณเหล่านี้ไว้เพื่อมิให้สูญหายไปในภายภาคหน้า

นอกจากแนวทางดังกล่าวที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว “การพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้านสู่สากลโลก” ยังเป็นสิ่งสำคัญต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมงานหัตถกรรมให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายอีกด้วย การพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านให้ก้าวเข้าสู่ระบบสากลจะต้องคำนึงถึงการรักษาเอกลักษณ์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยไว้ในหัตถกรรมพื้นบ้านด้วย กิจกรรมหนึ่งที่พัฒนาขึ้นตามแนวความคิดดังกล่าวคือ “โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” หรือที่นิยมเรียกกันว่า “OTOP” (One Tambon One Product) แนวคิดหลักของโครงการนี้คือต้องการให้แต่ละชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าหลักหนึ่งประเภท ซึ่งเป็นสินค้าที่ใช้วัตถุดิบและทรัพยากรภายในท้องถิ่นเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น สร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น พี่ตนเองได้สินค้าในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยมกันอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและนานาชาติในงานโอทอปที่ได้จัดขึ้นในแต่ละปีมีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศต่างซื้อหากันไปใช้และสั่งซื้อไปจำหน่ายในประเทศของตน จึงเป็นนิมิตหมายอันดีว่า หัตถกรรมพื้นบ้านของไทยมีศักยภาพสามารถก้าวสู่สากล ให้ชาวโลกได้ยอมรับในฝีมือชาวบ้านที่อยู่ในชนบทไทย

ในด้านการอนุรักษ์และการส่งเสริมพัฒนา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2535 : 58-59) ได้กล่าวไว้ว่าน่าจะประกอบด้วยบุคคลสองกลุ่มคือ กลุ่มหนึ่งเป็นนักวิชาการที่ทำงานในด้านการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเพื่อความเข้าใจถึงความเป็นมาและคุณค่าของศิลปหัตถกรรมอย่างลึกซึ้ง ให้เข้าถึงกำเนิด รูปแบบดั้งเดิม และความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้นกับการดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งนี้อาจจะศึกษารวบรวมเก็บรักษาไว้ในลักษณะของชาติ เพื่อการศึกษาของคนรุ่นหลัง

และเป็นหลักฐาน เป็นข้อมูลให้บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุง ส่งเสริมให้งานเหล่านั้นไปในทางที่ถูกที่ควรบนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะถิ่น และเอกลักษณ์ประจำชาติของเราไว้ การออกกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์และส่งเสริมหัตถกรรมประจำชาติถือเป็นการช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์งานหัตถกรรมประจำถิ่นได้เป็นอย่างดี กฎหมายฉบับนี้อาจจะมีรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรมเป็นผู้รับผิดชอบเพื่อให้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมช่างพื้นเมืองและหัตถกรรมประจำชาติ (Traditional Craft Product) โดยมีขอบข่ายในการกำหนดคุณสมบัติของหัตถกรรมประจำชาติดังต่อไปนี้ (1) หัตถกรรมนั้นต้องเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (2) ระบบการผลิตส่วนใหญ่จะต้องทำด้วยมือ (3) วิธีการหลักหรือเทคนิคที่สำคัญจะต้องเป็นแบบประเพณี ใช้ทักษะในการผลิตสืบต่อกันมาไม่ต่ำกว่า 50-100 ปี หรือต่ำกว่านั้น (4) วัสดุสำคัญที่ใช้ในการผลิตจะต้องเป็นของพื้นบ้านเป็นวัสดุท้องถิ่น (5)งานหัตถกรรมนั้นจะต้องผลิตออกมาในรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เหล่านี้ เป็นต้น

วัฒนธรรม จุฑะวิภาต ได้เขียนบทความเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านไว้ใน สันติ คุณประเสริฐ และคณะ (2535 : 321-322) โดยวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงแนวทางในการสนับสนุนให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านคงอยู่ต่อไปว่า สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. ทางด้านวิชาการ ควรมีการรวบรวมข้อมูลจากสภาพที่แท้จริงแล้วนำไปประกอบกับความช่วยเหลือและควรมีนักวิชาการออกไปแนะนำชาวชนบท
2. ทางด้านวัตถุดิบและเชื้อเพลิง วัตถุดิบและเชื้อเพลิงนับวันจะหายากและราคาสูงขึ้น เพราะไม่มีการปลูกใหม่ทดแทนการที่ตัดไป เช่น ไม้ หวาย นับวันจะหายากขึ้น ควรมีการส่งเสริมให้มีการปลูกทดแทนของเก่าที่ตัดไป
3. ทางด้านการตลาด เป็นปัญหาที่สำคัญของชาวชนบท เพราะผลผลิตเมื่อผลิตออกมาแล้วหาตลาดไม่ได้หรือถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา ทำให้ขายได้ราคาน้อยไม่คุ้มทุน รัฐควรที่จะหาตลาดให้แก่ชาวชนบท
4. ทางด้านภาษี การประเมินภาษีของรัฐบาลไม่ควรนำการผลิตระดับหัตถกรรมพื้นบ้านไปเทียบกับกิจการอื่น และควรคิดในการสร้างสรรค์งานสู่ชนบทและสนับสนุนชาวบ้านให้ยกระดับการกินอยู่ที่ดีขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการอนุรักษ์และส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้านต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไป ทุกส่วนต้องมีความตระหนัก เห็นถึงความสำคัญ รับรู้ถึงคุณค่าของงาน มีจิตสำนึกรัก และหวงแหนในผลงานที่มีคุณค่าเหล่านี้ เพื่อที่จะช่วยกันรักษามรดกที่ดั่งงามนี้ไว้สืบไป

2. คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

2.1 คุณค่าของงานศิลปะ

“ศิลปะ” เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งที่มีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาจิตใจของมนุษย์แม้ว่าผลงานทางศิลปะจะไม่ใช่ว่าสิ่งจำเป็นเสมอไปสำหรับการดำรงชีวิตอย่างแท้จริงก็ตาม แต่ศิลปะก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตมนุษย์ เพราะศิลปะเป็นส่วนช่วยในการคลี่คลายอารมณ์ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปต่างๆ ของสังคม ความยุติธรรม การถูกรังแก ความยากจนในกลุ่มคนบางกลุ่ม ความมั่งมีศรีสุข ความอุดมสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนถ่ายทอดออกมาสู่ศิลปะทั้งสิ้นเพราะเป็นสิ่งที่บันดาลใจอย่างหนึ่งซึ่งศิลปินใช้เป็นวัตถุดิบ (วิทย์ พิณคันเงิน, 2547 : 94-95)

ศิลปะต่างๆ ล้วนมีความหมายยิ่งกว่าเงินทอง เวลา แรงงาน ที่ศิลปะได้หุ่มนเทศสร้างสรรค์ขึ้นมา เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงชีวิตที่ได้ถูกกล่อมเกลาเสริมคุณค่าจากสุนทรียะทางศิลปะให้มีส่วนช่วยจรรโลงจิตใจมาโดยตลอดจนเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนาน ศิลปะได้ให้ประสบการณ์อันรื่นรมย์ด้วยคุณค่าที่มีในตัวเองนอกเหนือจากคุณค่าทางความงามทางธรรมชาติแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดของศิลปะคือการแสดงออกถึงคุณค่าทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ปรัชญา และประวัติศาสตร์ของสังคมนั้นๆ (ประสพ ลีเหมือดภัย, 2543 : 31)

วิทย์ พิณคันเงิน (2547 : 95-106) ได้จำแนกคุณค่าของศิลปะได้ดังต่อไปนี้

1. คุณค่าทางความรู้สึก คือ ความรู้สึกที่ตอบรับสิ่งต่างๆ ที่มากระทบใจเราแล้วได้แยกออกเป็นความรู้สึกต่างๆ เช่น เสียใจ ดีใจ เกือบรัก หรือปลื้มจนน้ำไหล สิ่งเหล่านี้คือความรู้สึกที่มากระทบใจเราเพราะเรามีหู มีตา มีการสัมผัสผัสทางจิตใจ ทางร่างกาย ซึ่งอาจแยกออกได้ดังนี้ คือ ความรู้สึกจากการรับรู้ ความรู้สึกทางความเชื่อถือ และความรู้สึกทางความงาม

2. คุณค่าศิลปะทางการอำนวยความสะดวกใช้สอย คุณค่าทางด้านนี้ คือสิ่งที่เราได้ใช้สอยและเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น ใ้ว่าจะสร้างขึ้นเพียงอย่างเดียว ยังจะต้องมีรูปแบบเป็นไปในทางศิลปะด้วยเช่นกัน สิ่งอำนวยความสะดวกของชีวิตมนุษย์นั้นมีสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะมากมาย ยกตัวอย่าง เช่น คุณค่าของที่อยู่อาศัย คุณค่าในสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ทางการใช้สอยในชีวิตประจำวันของมนุษย์แล้ว ยังเป็นรูปแบบของงานที่มีคุณค่าทางศิลปะนั้นก็คือความงาม แฝงอยู่ด้วยเช่นกัน

3. คุณค่าทางการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์เป็นคำที่ใช้คู่กับ ศิลปะ ความหมายของการสร้างสรรค์คือ “การสร้างสิ่งที่ไม่เคยมีให้เกิดขึ้นโดยศิลปิน หรือผู้สร้างสรรค์มีจินตนาการขึ้นจากสิ่งลึกลับ เรื่องของความคิดถึงนำหน้าก่อนฝีมือ ลักษณะของความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับ

ทุกคน ซึ่งจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลเช่นกัน ลักษณะของผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์นั้นอาจพิจารณาได้จากขีดของผลงานดังนี้คือ

3.1 เป็นขั้นต้นในการแสดงออกอย่างอิสระ แม้จะเป็นเพียงเส้นขยุกขยิก สีที่ระบายเปรอะ หรือภาพที่ยังไม่เข้าท่าแต่เมื่อมีการแสดงออกอย่างอิสระแล้วก็ถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์ เช่น งานศิลปะของเด็ก เป็นต้น

3.2 เป็นขั้นที่แสดงออกอิสระมีเรื่องราวขึ้น หรือเป็นผลผลิตที่อิสระแต่มีคุณภาพขึ้นกว่าขั้นที่ 1 เพราะสามารถอ่านความหมายออกได้ว่าเป็นอะไร ถือได้ว่าเป็นผลผลิตที่มีเรื่องราวขึ้น

3.3 เป็นขั้นที่แสดงออกอย่างอิสระและเป็นแนวใหม่แปลกออกไปจากเดิมที่มีอยู่แล้ว เป็นงานรูปธรรมที่ได้สัดส่วน กลมกลืน และเหมาะสม

3.4 เป็นงานที่แสดงออกอย่างอิสระไม่ซ้ำแบบใครทั้งดีกว่าและน่าสนใจกว่า เป็นงานรูปธรรมที่เกี่ยวข้องกับนามธรรมมากขึ้น เป็นผลผลิตที่ทำให้เกิดการกล้าคิดและสร้างสรรค์อารมณ์สะเทือนใจมากขึ้น

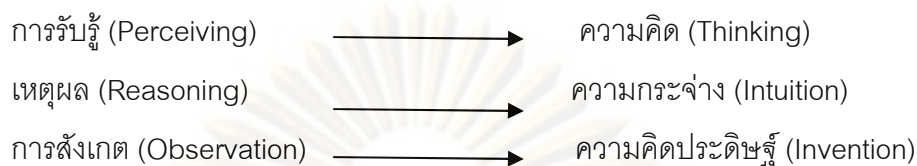
3.5 เป็นงานที่แสดงออกอย่างมีอิสระที่มีรูปแบบทางนามธรรมสูง หลุดพ้นออกไปจากความเชื่อและทฤษฎีเดิม เป็นการตั้งทฤษฎีใหม่ก็ว่าได้

4. คุณค่าทางด้านเนื้อหา เป็นสิ่งที่เห็นได้ง่ายในงานศิลปะ แม้คนธรรมดาที่เข้าใจได้ง่าย เช่น การดูภาพเรื่องราวเกียรติ ภาพการ์ตูน ภาพประวัติศาสตร์บางตอน โดยในภาพๆ นั้นปรากฏสิ่งที่เป็นไปตามเรื่องราวอย่างกลมกลืนไปตลอด แสดงว่าผู้สร้างสรรค์ต้องการมีความประสงค์จะให้ผู้ดูเข้าใจเรื่องราว เนื้อหา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้อิทธิพลหรืออิทธิพลงานศิลปะนั้นๆ ได้ คุณค่าทางเนื้อหานี้ทำให้ศิลปินสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตอบสนองได้หลายแนวทางด้วย ซึ่งสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ดูให้คล้อยตามไปกับงานชิ้นนั้นๆ ได้

5. คุณค่าทางด้านรูปทรง การสร้างสรรค์งานศิลปะ จะต้องเอา เส้น สี รูปร่าง (Shape) รูปทรง (Form) ในลักษณะต่างๆ กันมาประกอบกันเข้าอย่างกลมกลืน ในทางประติมากรรมจะปรากฏรูปทรงที่ชัดเจนกว่างานจิตรกรรม เพราะตัวผลงานเป็นรูปทรงอยู่แล้ว การเน้นคุณค่าทางรูปทรงจึงมีความสำคัญมีไชน้อย ส่วนทางด้านสถาปัตยกรรมนั้นถือว่ารูปทรงคือโครงสร้างนั่นเอง สถาปนิกผู้ก่อสร้างจะต้องพิจารณาถึง พื้นที่ แขนง เพื่อประกอบเป็นโครงสร้างรูปทรงที่ดูเด่น สง่างาม และมีความเหมาะสมกับการใช้งาน

อารี สุทธิพันธุ์ (2535: 112-116) ได้กล่าวถึงคุณค่าศิลปกรรมไว้ว่า คุณค่าศิลปกรรมเป็นองค์ความรู้หนึ่งในสาขาวิชาปรัชญา สาขาคุณวิทยา (Axiology) ที่กล่าวถึงการรับรู้ความงามว่าหมายถึงผลที่ประสาตสัมผัสกับโลกภายนอกก่อให้เกิดความคิด ร่างกายและจิตใจมีความสัมพันธ์

กัน ก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมกัน โดยเมื่อร่างกายรับรู้จึงเกิดเป็นความคิด เมื่อเรามีเหตุผลจึงเกิดเป็นความคิดกระจ่างขึ้น เมื่อเราสังเกตก็เกิดเป็นความคิดประดิษฐ์แตกต่าง ดังนั้นเมื่อร่างกายรับรู้อะไร จะมีผลต่อจิตใจเสมอ ดังนี้

นักจิตวิทยาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ของประสาทสัมผัส ดังนี้

1. การรับรู้เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของประสาทสัมผัสของมนุษย์
2. การรับรู้เกี่ยวข้องกับความตั้งใจ ความไม่ใฝ่รู้
3. การรับรู้เกี่ยวข้องกับสภาพบรรยากาศสิ่งแวดล้อม

ประสพ ลีเหมือดภัย (2543 : 32-37) ได้แบ่งคุณค่าของงานศิลปะไว้ 5 อย่างด้วยกัน คือ

1. คุณค่าทางความงาม ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อมนุษย์ด้วยกัน เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ความคิด ความงาม ผ่านผลงานศิลปะ อันประกอบด้วยความงามทางรูปทรง และความงามทางเนื้อหา “รูปทรง” คือสิ่งที่ศิลปินสร้างขึ้นให้มองเห็น มีการประสานสัมพันธ์อย่างมีเอกภาพทางส่วนประกอบของศิลปะ โดยจะให้ความรู้สึกถึงความพึงพอใจ ความชื่นชม เป็นความสุขทางตา รูปทรงจะเป็นตัวชี้้นำแก่อารมณ์ความรู้สึกและปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในใจ “รูปทรงเปรียบได้กับกายที่เป็นรูปธรรมของความงามในเบื้องต้น” ในส่วนของ “เนื้อหา” จะเป็นสิ่งที่แสดงความหมายของงานศิลปะนั้นๆ ผ่านทางรูปทรงศิลปะ โดยเกิดจากการประสานกันของเรื่องแนวเรื่อง และรูปทรงที่รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ ทำให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจและพร้อมที่จะรับอารมณ์อื่นๆ อีกตามมา “เนื้อหาจึงเปรียบเสมือนวิญญาณของรูปทรง” ที่ให้แก่ผู้ชื่นชมงานศิลปะ

2. คุณค่าทางเชื้อชาติ มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีกิจนิสัยทางการศิลปะต่าง ๆ ปรากฏออกมา จนเกิดเป็นรูปแบบของศิลปะประจำชาติขึ้น และสามารถดำรงอยู่ได้มาเป็นเวลานาน เช่น ศิลปะตะวันตก ศิลปะชาติที่ปรากฏในงานศิลปะ ถือเป็นมรดกตกทอดสำหรับปัจจุบัน เป็นสากลแห่งการยอมรับให้เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดความงอกงามขึ้นในจิตใจ แสดงออกถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

3. คุณค่าทางวัฒนธรรม มนุษย์ในแต่ละสังคมจะมีวิถีการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมทางความคิด และความเชื่อ ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะแห่งสังคมนี้เองเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมโดยเฉพาะด้าน “ศิลปะ” ศิลปะเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์แห่งสังคมได้สร้างขึ้นมาให้ปรากฏเพื่อแสวงหาผลที่จะได้รับทาง

อารมณ์ที่เกิดขึ้นกับจิตใจ ให้เกิดการยอมรับเพื่อความเข้าใจ การตัดสินใจ และการกระทำที่ถูกต้อง ดีงามจากผู้ชม คุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในงานศิลปะ จะมีใช้วัตถุที่มีเพียงความงามทางศิลปะ เท่านั้น แต่จะเป็นสัญลักษณ์องค์แห่งการรับรู้ ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิตใจให้เกิดมโนภาพ เกิดความคิดรวบยอด จินตนาการและเป้าหมายที่ชัดเจนมั่นคง ซึ่งเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ให้ มากกว่าเรื่องของความงามและความพึงพอใจ

4. คุณค่าทางปรัชญา “ปรัชญา” คือหลักการรับรู้ซึ่งความจริง คุณค่าทางปรัชญาของ ศิลปะจึงมีความหมายถึง การทำผลงานศิลปะที่ให้หลักความรู้และความจริงแก่ผู้ชม เช่น โภยา เขียนชี้แจงการสร้างงานภาพพิมพ์เทคนิคแควะทินต์ (ACQUATINT) ชุดสิ่งที่น่ากลัว (LOS CAPRICHOS) ไว้ตอนหนึ่งว่า “มันเป็นความฝันของศิลปินคนหนึ่ง ที่ปรารถนาจะกำจัดภัยอันตราย ในความเชื่อของสามัญชนทั่วไป สิ่งที่เป็นอันตรายของงานชุดนี้คือ “การสอบสวนอย่างจริงจังเพื่อสัจจะ” ผลงานที่มีคุณค่าทางปรัชญาจึงเป็นแนวสัจนิยม ซึ่งชื่นชมต่อความงามของธรรมชาติแวดล้อม การ สร้างสรรค์จะเป็นการเลียนแบบธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ศิลปินชื่นชอบแม้จะต้องปรับความงาม ตามรสนิยมของแต่ละคนก็ตามที คุณค่าทางปรัชญาที่ยึดหลักความงามอันมีมาตรฐานเหนือ ธรรมชาติยังคงมีอยู่ต่อไป กรีกโบราณถือเป็นการกำเนิดของการสร้างสรรค์ศิลปะเช่นนี้ และ วิวัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนไปก็จะทำให้การสร้างสรรคในวัฒนธรรมมีวิวัฒนาการ เปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับสังคมอีกด้วย

5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ การสร้างงานศิลปะใด ๆ ก็ตามจะด้วยความตั้งใจ หรือ ความไม่ตั้งใจก็แล้วแต่ ผลงานที่ได้ปรากฏขึ้นนั้นล้วนแล้วแต่เป็นการบันทึกสภาพของสังคมนั้น ๆ ไว้สำหรับคนรุ่นหลังหรือสังคมอื่นได้อ่าน ไม่ว่าจะเป็ความเจริญ ความเสื่อม ความเชื่อ ค่านิยม คุณค่าทางสติปัญญา ความสามารถ ต่างถูกถ่ายทอดลงสู่ผลงานศิลปะเหล่านั้น แล้วผ่านการรับรู้ สู่สายตาผู้อื่นเป็นอันดับถัดไป

งานศิลปะประเภทต่าง ๆ นับเป็ผลงานที่มีคุณค่า ซึ่งการรับรู้ได้ถึงคุณค่าของงานนั้นย่อมมี ความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล คุณค่าในงานศิลปะอาจแฝงไปด้วยคุณค่าด้านรูปทรง คุณค่า ด้านเนื้อหา คุณค่าด้านเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งคุณค่าต่างๆเหล่านั้นนับเป็ คุณค่าที่มีความหมาย และจำเป็นต้องใช้ความรู้สึก และความสามารถในการรับรู้ถึงคุณค่านั้นๆ อย่างแท้จริง

2.2 คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

“งานหัตถกรรมพื้นบ้าน” จัดเป็ศิลปะประเภทหนึ่งที่อยู่ใประเภทของงานพื้นบ้านที่ ชาวบ้านได้เป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น คุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของตัวมันเอง

เฉพาะแบบ เฉพาะชิ้น โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาคุณค่าความงามแต่โดยที่ศิลปะพื้นบ้านไม่ใช่เป็น ศิลปกรรมบริสุทธิ์ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการใช้สอยและเป็นช่างฝีมือมากกว่าที่จะเป็นงาน สร้างสรรค์ทางศิลปะ การพิจารณาถึงคุณค่าจึงมีความหลากหลายคล้ายคลึงกับคุณค่าของศิลปะ พื้นบ้าน มีนักวิชาการหลายท่านพูดถึงคุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านไว้ดังต่อไปนี้

มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539: 76-77) กล่าวว่า คุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านสามารถแบ่ง ออกเป็นหลายด้านด้วยกัน คือ

1. คุณค่าการดำรงชีวิตหรือคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ศิลปะพื้นบ้านที่ประดิษฐ์สร้างขึ้น บนพื้นฐานความต้องการของการดำรงชีวิต ถือได้ว่าเป็นศิลปะเพื่อชีวิต (Art for life) คือมีคุณค่า ทางด้านศิลปะในขณะเดียวกันก็มีคุณค่าเรื่องประโยชน์การใช้สอยด้วย ซึ่งก็หมายถึงคุณค่าการ ดำรงชีวิตนั่นเอง เช่น ภาชนะเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องโลหะ เป็นต้น

2. คุณค่าด้านความเชื่อและค่านิยม ศิลปะพื้นบ้านนั้นใช้เวลาว่างในการประดิษฐ์สร้าง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการไว้ใช้เอง หรือเพื่อให้ และการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ดังนั้นผู้ผลิตกับ ผู้บริโภคจึงเป็นคนๆ เดียวกัน ศิลปะพื้นบ้านแต่ละชิ้นจึงสร้างมาด้วยความรู้สึกโดยไม่มีนึกถึงแง่ ประโยชน์การใช้สอย และมีความเชื่อมั่น ศิลปะพื้นบ้านจึงสะท้อนถึงความเชื่อมั่น และรสนิยมอยู่ ในตัวมันเอง ประเภทที่สร้างขึ้นด้วยแรงศรัทธาอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คุณค่าในด้านความ เชื่อก็มีความเข้มข้น การประดิษฐ์จึงมีความประณีตเป็นพิเศษ

3. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีศิลปะพื้นบ้านบางประเภทที่ประดิษฐ์สร้าง ขึ้นมาเพื่อเป็นที่ระลึก เป็นอนุสรณ์สถาน มีความงดงามถาวรเป็นพิเศษ เป็นมรดกของชุมชนที่มี การปกป้องอนุรักษ์ศิลปพื้นบ้านบางประเภทก็มีการถ่ายทอดประดิษฐ์สร้างต่อๆ กันมาโดย ลักษณะของการลอกแบบ (ทำตามครู) การใช้วัสดุ รูปแบบและลวดลาย รวมถึงกรรมวิธีความคงที่ หรือมีความแปรพัฒนาน้อยที่สุด ศิลปะพื้นบ้านเหล่านี้จึงมีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ของ ชุมชน สามารถศึกษาย้อนหลังถึงความเป็นมาทั้งยังสามารถสืบค้นทางโบราณคดีได้ด้วย หากบาง ชิ้นมีอายุเก่าแก่ มีการสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน

4. คุณค่าด้านความงาม สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาล้วนแต่มีคุณค่าด้านความงามหรือมี คุณค่าทางการเห็น (Visual Qualities) ความงามก็คือรสนิยมด้านคุณค่าซึ่งมีลักษณะแปร เปลี่ยนไปตามกระแสพัฒนาและยุคสมัยของชุมชน ศิลปะพื้นบ้านบางอย่างคุณค่าตกยุคสมัยไป แล้ว แต่คุณค่าทางด้านความงามที่แฝงอยู่สะท้อนให้เห็นถึงรสนิยมของยุคสมัยที่ผ่านมา คุณค่า ด้านความงามในตัวมันเองที่มีค่าคงที่ ศิลปกรรมบางอย่างจึงยังมีผู้คนให้การยอมรับและสนับสนุน ให้มีการฟื้นฟูสืบทอดพัฒนาต่อมา

5. คุณค่าด้านเอกลักษณ์ท้องถิ่นหรือชุมชน เนื่องจากหัตถกรรมพื้นบ้าน และงานศิลปะพื้นบ้านประเภทต่างๆ ได้มีการใช้วัสดุในท้องถิ่น หรือทรัพยากรในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น เป็นงานที่สร้างด้วยฝีมือช่างในแต่ละท้องถิ่น จึงมีลักษณะสะท้อนให้เห็นถึง ทักษะและแบบอย่างเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะเป็นงานศิลปกรรมประเภทเดียวกัน จากลักษณะเฉพาะตัวโดยช่างฝีมือเฉพาะถิ่น ศิลปกรรมดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะที่เรียกว่า “เอกลักษณ์” (Individuality) ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจึงเป็นคุณค่าประการหนึ่งที่ดูน่าสนใจ มีผลเป็นตัวแทนเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นๆ

6. คุณค่าด้านอื่นๆ หมายถึงคุณค่าภายนอกที่เกิดจากคุณค่าภายในเฉพาะตัวของศิลปกรรมนั้นๆ โดยเฉพาะปัจจุบันศิลปะพื้นบ้านมีคุณค่าในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว คุณค่าทางด้านพาณิชย์ คุณค่าทางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมให้มีการผลิตเป็นจำนวนมาก และหลากหลายครัวเรือน มีการส่งเสริมให้มีการผลิตกันทั้งหมู่บ้าน เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการท่องเที่ยว ด้านพาณิชย์ ทั้งยังมีลักษณะที่จะใช้เป็นของขวัญของชำร่วย หรือของที่ระลึกได้

ธิดา ชมภูนิช และคนอื่นๆ (2526 :116) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านที่สำคัญ

3 ประการคือ

1. คุณค่าทางความงาม ผลงานศิลปะพื้นบ้านทุกชิ้นจะมีความงามแฝงอยู่อย่างละเอียดอ่อนมีสุนทรียภาพ มีลักษณะของท้องถิ่นที่แสดงออกทางวัสดุอย่างตรงไปตรงมาตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นความงามที่เป็นธรรมชาติ ยังมีได้มีการขัดเกลาทางวิชาการหรือความรู้ที่เป็นหลักเกณฑ์ ซึ่งความงามเหล่านี้จะไม่มีอยู่ในงานศิลปะแขนงอื่นๆ นับว่าเป็นศิลปะที่บริสุทธิ์ของชาวบ้านในชนบทตัวอย่าง เช่น กระจาดที่สานด้วยไม้ไผ่ถักขอบหยาบ นับว่ามีความเหมาะสมสวยงามกว่า กระจาดที่ถักขอบด้วยเชือกพลาสติก เป็นต้น

2. คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย งานศิลปะพื้นบ้านที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมามากก็เพื่อประโยชน์ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น ในยามใดที่ชาวบ้านมีความสมบูรณ์ มีเวลามากขึ้น ชาวบ้านจะประณีตในการทำงานทางศิลปะพื้นบ้านให้สวยงามและมีสมรรถนะในการใช้งานให้เพิ่มขึ้น นำหยิบ นำใช้มากขึ้นกว่าเดิม

3. คุณค่าทางวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้านเป็นผลงานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ และการละเล่นเพลงพื้นบ้าน หรือประเพณีพื้นบ้านใดๆ ก็ดี ย่อมสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม ของชาวบ้านได้ดีที่สุด เช่น ความผูกพันระหว่างครอบครัว, ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านด้วยกัน, อาชีพและการทำมาหากินของชาวบ้าน, อาหารการกินของชาวบ้าน,ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย, ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

สมชาย นิลอาธิ (2525: 1-2) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านไว้ว่า คุณค่าที่สำคัญที่สุดคือประโยชน์ใช้สอย ทั้งทางด้านร่างกายคือ การดำรงชีวิต และจิตใจคือวัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนความเชื่อต่างๆที่ชาวบ้านกลุ่มนั้นยอมรับร่วมกัน ส่วนคุณค่าทางด้านความงามนั้นมีใช้สาระสำคัญของศิลปะพื้นบ้าน ทั้งนี้เพราะความงามของศิลปะพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ตามมาภายหลัง หรือเป็นเพียงผลพลอยได้จากประโยชน์ใช้สอยเท่านั้น คุณค่าของศิลปะพื้นบ้านไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะตัวเองเท่านั้น แต่ยังจะช่วยส่งเสริมให้สิ่งอื่นๆยิ่งดีขึ้นไปด้วยเช่น

1. ทำให้สังคมเป็นสุข ศิลปะพื้นบ้านแต่ละแห่ง แต่ละท้องถิ่นมักเกิดเพราะความจำเป็นของชีวิตแต่ละด้านที่มักจะเริ่มจากจุดเล็กๆในสังคมก่อนจนทำให้ชีวิตสมบูรณ์สงบสุข แล้วจึงขยายกว้างขึ้นจากภายในไปสู่การแลกเปลี่ยนและการเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำให้คนในท้องถิ่นแต่ละสังคมเข้าใจกัน ตลอดจนยอมรับและให้เกียรติกันมากที่สุด

2. ทำให้สังคมพัฒนา การสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมย่อมจะทำให้สภาพแวดล้อมในสังคมดีขึ้น เจริญขึ้น เมื่อมีการเริ่มต้นก็ต้องมีการพบปัญหา การแก้ปัญหาในด้านต่างๆเท่าที่พบอันเป็นสาเหตุให้สังคมพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากจุดเริ่มต้น และจะมีผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ เช่น ร่างกาย ด้านจิตใจ ตลอดจนด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น

3. การสร้างความมั่นคงในชาติ ศิลปะพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ที่เริ่มจากสังคมแคบๆ และเริ่มขยายใหญ่ขึ้นซึ่งจะเป็นจุดที่ช่วยให้ความสามัคคีเกิดขึ้นภายในจิตใจแล้วก็จะกลายเป็นเกียรติเป็นศักดิ์ศรีของสังคมในวงกว้างยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งจะเป็นจุดหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสามัคคีขึ้นภายใน นั่นคือจะสามารถสร้างความมั่นคงให้กับชาติบ้านเมืองได้อีกทางหนึ่งไม่น้อยเลยทีเดียว

เกษร ธิตะจारी (2532 : 183-184) ได้กล่าวถึงคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ดังต่อไปนี้

1. คุณค่าทางความงาม เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สร้างและประดิษฐ์อะไรก็ตามจะต้องคำนึงถึงความงามในสิ่งที่ตนประดิษฐ์ควบคู่ไปกับประโยชน์ที่ต้องการทั้งในด้านการออกแบบ รูปทรง การเลือกใช้วัสดุ การตกแต่งลวดลาย ตลอดจนการใช้สี ทั้งนี้เพื่อให้ผลงานที่สร้างและประดิษฐ์ขึ้นมามีความงดงามมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย การสร้างประดิษฐ์สิ่งของเพื่อประโยชน์ใช้สอยควรมีคุณสมบัติดังนี้ คือ ก. สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ข. ความแข็งแรงและทนทานในการใช้ ค. ใช้ได้สะดวกสบาย ง. ขนาดกระทัดรัดและเหมาะสม จ. รูปทรงสวยงาม

3. คุณค่าทางสภาพเศรษฐกิจ สิ่งประดิษฐ์ทุกอย่างต้องมีการลงทุนในการสร้าง และประดิษฐ์ สิ่งประดิษฐ์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจทั้งผู้สร้างและผู้ใช้คือมีการลงทุนที่ถูกต้อง และสามารถ

จำหน่ายได้ในราคาต่ำ สิ่งเหล่านั้นต้องมีคุณภาพดีมีความคงทนสวยงาม และใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมด้วย นอกจากนี้ก็ควรเลือกใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นในการสร้างและประดิษฐ์เพราะจะช่วยให้ประดิษฐ์ค่าขนส่ง ซึ่งทำให้ต้นทุนในการสร้างงานที่ใช้ต้นทุน ไม่ใช่สร้างงานประเภทไม้ ซึ่งมีมากทางภาคเหนือ เป็นต้น

4. คุณค่าทางด้านเอกลักษณ์ ผลงานที่สร้างประดิษฐ์แต่ละชิ้นจะมีคุณค่าทางเอกลักษณ์ของผู้สร้างปรากฏอยู่ในผลงานนั้นๆ ทั้งนี้เพราะทุกคนจะมีเอกลักษณ์ประจำตัวมีความสามารถเฉพาะตัวก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะเอาความคิดความสามารถของตัวเองเข้าไปใช้ในการสร้างและประดิษฐ์งาน เช่น ลักษณะเอกลักษณ์ประจำชาติไทยจะมีลายไทย รูปทรงแบบไทยๆ เป็นต้น เอกลักษณ์ประจำตัวของผู้สร้างจะพบได้จากผลงานที่ประดิษฐ์ออกมา ที่มีลักษณะซ้ำๆกันถึงแม้จะเป็นคนละประเภทก็ตาม ส่วนที่ซ้ำๆกันในผลงานก็คือเอกลักษณ์ของผู้สร้างและผู้ประดิษฐ์นั่นเอง

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2544) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านไว้ว่า ศิลปะพื้นบ้านเป็นศิลปะที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาตามความคิด ตามความรู้สึกของผู้สร้าง มีเนื้อหาและรูปแบบที่เรียบง่ายตรงตามความสามารถของชาวบ้านที่ยังไม่ได้ขัดเกลา ด้วยวิชาการทางศิลปะหรือความรู้ที่เป็นหลักเกณฑ์ของความงามตามหลักวิชาสุนทรียศาสตร์ ซึ่งต่างไปจากศิลปะประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะศิลปะสมัยใหม่ซึ่งมีความงามตามกฎเกณฑ์และทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ศิลปะพื้นบ้านจึงเป็นศิลปะที่ประชาชนสามารถรับรู้ได้ไม่ยาก คุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านเป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น (local characteristic) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ศิลปะพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นค่านิยม และการแสดงออกทางสุนทรียภาพ (aesthetics expression) ของท้องถิ่นซึ่งชาวบ้านแสดงออกมาในงานหัตถกรรม การร้องรำทำเพลง และการแสดงที่แตกต่างกันออกไป

คุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านนั้นมีคุณค่ามากมายหลายด้านด้วยกันซึ่งมีทั้งคุณค่าภายในและคุณค่าภายนอก งานศิลปะพื้นบ้านสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะถิ่นมีความเป็นเอกลักษณ์ของผู้สร้างงานที่สะท้อนออกมาในตัวงานให้เห็นถึงความงาม และความบริสุทธิ์ของจิตใจ (วิวัฒน์ จุฑะวิภาต, 2535: 29) เป็นการแสดงออกทางด้านสุนทรียภาพของท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมในสังคมนั้นๆ และยังเป็นการสร้างงานที่มีความตรงไปตรงมาตามความคิดสร้างสรรค์ที่ได้ผ่านการแก้ปัญหาให้เกิดความเหมาะสมในการใช้สอยอย่างแยบยล สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม มีการเลือกสรรวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนมาใช้ได้อย่างเหมาะสม จึงมีการยอมรับมีการถ่ายทอด และสืบทอดสืบมา และยังสามารถย้อนกล่าวถึงด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นๆได้อีกด้วย

จากคำนิยามทางด้านคุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านของนักวิชาการท่านต่างๆที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยเองจึงเกิดความคิดเห็นว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ก็เป็นงานศิลปะอีกลักษณะหนึ่งที่จัดอยู่ในประเภทของงานศิลปะพื้นบ้านเช่นกัน ดังนั้นถ้าหากต้องการที่จะทำการศึกษาคงค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านเราก็สามารถวางกรอบของการศึกษาโดยใช้คุณค่าของศิลปะพื้นบ้านเป็นตัววางกรอบของการวิจัยได้เช่นกัน และถ้าหากจะสรุปรวมถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในด้านต่างๆผู้วิจัยจึงสรุปถึงคุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านได้ 5 ด้านด้วยกัน คือ

1. คุณค่าด้านเนื้อหา 2. คุณค่าด้านรูปทรง 3.คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย 4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ และ 5. คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content) หมายถึง คุณค่าที่เห็นได้ง่ายในงานศิลปะแม้คนธรรมดาก็สามารถเข้าใจได้ง่าย ผู้สร้างสรรค์มีความประสงค์จะให้ผู้ดูเข้าใจเรื่องราวเนื้อหา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้วิเคราะห์ วิจัยงานศิลปะนั้นๆได้ คุณค่าทางเนื้อหานี้ทำให้ศิลปินสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตอบสนองได้หลายแนวทางด้วย ซึ่งสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ดูให้คล้อยตามไปกับงานชิ้นนั้นๆได้ (วิทย์ พิณคันเงิน, 2547) ดังนั้นงานหัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งจัดเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งจึงต้องประกอบไปด้วยคุณค่าทางด้านเนื้อหาในชิ้นงานนั้นๆที่ช่างผู้สร้างสรรค์ได้ผลิตออกมาด้วยเช่นกัน ดังนั้นสิ่งที่แสดงออกถึงคุณค่าทางด้านเนื้อหาของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้สามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1.1 งานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นงานศิลปะที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการเลือกใช้วัสดุและทรัพยากรในท้องถิ่น เป็นงานที่สร้างด้วยช่างฝีมือในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆจึงมีลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงทักษะและแบบอย่างเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน งานหัตถกรรมภาคใต้มีเนื้อหาของผลงานที่ประกอบไปด้วยคุณค่าทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและการใช้สอย (เอกวิทย์ ณ ถกลาง, 2544)

1.2 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นตามความต้องการของคนในท้องถิ่นมีเนื้อหาผลงานที่แสดงออกมาอย่างชัดเจน ผู้คนในท้องถิ่นสามารถรับรู้ได้และสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานนั้นๆได้ดี คุณค่าทางด้านเนื้อหานี้ทำให้ช่างพื้นบ้านสามารถสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อตอบสนองได้หลายแนวทาง ซึ่งสามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ดูเกิดความคล้อยตามไปกับผลงานชิ้นนั้นๆได้อีกด้วย (สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, 2548)

2. คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form) หมายถึง คุณค่าทางศิลปะที่ช่างหรือศิลปินได้สร้างสรรค์งานศิลปะออกมาโดยการนำเอา เส้น สี รูปร่าง รูปทรง ในลักษณะต่างๆกันมาประกอบเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ช่างผู้สร้างงานต้องมีการคำนึงถึงโครงสร้างที่เด่นชัด สง่างาม และมีความเหมาะสมกับการใช้งาน (วิทย์ พิณคันเงิน, 2547) งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ก็เช่นเดียวกันถ้า

หากพิจารณาดูแล้วจะเห็นได้ว่าชิ้นงานแต่ละชิ้นของช่างพื้นบ้านต้องมีการอาศัยโครงสร้างทางด้านรูปทรงรวมอยู่ในชิ้นงานด้วย จึงจะทำให้ชิ้นงานนั้นมีคุณค่าและมีความสวยงามเพิ่มขึ้นด้วย สิ่งที่แสดงถึงคุณค่าทางด้านรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ สามารถจำแนกได้ดังนี้

2.1 งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้สร้างสรรค์ชิ้นให้มีลักษณะรูปทรงที่แตกต่างกันไปตามชนิดของงานหัตถกรรมนั้นๆ ให้เหมาะสมกับรูปแบบการใช้สอยและความสำคัญของชิ้นงาน รูปแบบของงานหัตถกรรมที่เกิดขึ้นยังเป็นผลมาจากรูปแบบทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นสำคัญ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532)

2.2 คุณค่าทางด้านรูปทรงในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จัดเป็นคุณค่าทางศิลปะด้านความงาม “รูปทรง” คือสิ่งที่ช่างพื้นบ้านได้สร้างขึ้นให้มองเห็น มีการประสานสัมพันธ์อย่างมีเอกภาพทางส่วนประกอบของศิลปะ รูปทรงจะเป็นตัวชี้นำแก่อารมณ์ความรู้สึกและปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในใจ รูปทรงเปรียบเสมือนกายที่เป็นรูปทรงของความงามเบื้องต้น ส่วนเนื้อหาจะเป็นสิ่งที่แสดงความหมายของศิลปะนั้นๆ ผ่านทางรูปทรงศิลปะโดยการเกิดจากการประสานกันของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรงที่รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกสะเทือนใจและพร้อมที่จะรับอารมณ์อื่นๆ อีกตามมา เนื้อหาจึงเปรียบเสมือนวิญญาณของรูปทรงที่ให้แก่ผู้ชื่นชมงานศิลปะ (ประสพ ลี้เหมือดภัย, 2543) ศิลปะหัตถกรรมภาคใต้จัดเป็นชิ้นงานที่มีรูปทรงความสวยงามหลากหลายออกไป ซึ่งรูปทรงต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีคุณค่าทั้งสิ้น

3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function) หมายถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สร้างงานได้ประดิษฐ์ขึ้นบนพื้นฐานของการดำรงชีวิต หรือถือได้ว่าเป็นศิลปะเพื่อชีวิต (Art for Life) คือมีคุณค่าทางด้านศิลปะในขณะเดียวกันก็มีคุณค่าในเรื่องประโยชน์ใช้สอยด้วย ซึ่งก็หมายถึงคุณค่าของการดำรงชีวิตนั่นเอง (มโน พิสุทธิรัตนานนท์, 2539: 76) การสร้างหรือประดิษฐ์สิ่งของเพื่อประโยชน์ใช้สอยควรประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้คือ 1. สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ 2. มีความแข็งแรงและความทนทานในการใช้ 3. ใช้ได้สะดวกสบาย 4. ขนาดกะทัดรัดและเหมาะสม 5. มีรูปทรงสวยงาม (เกษร ธิตะจारी, 2532: 183) สำหรับคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอยของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ สามารถจำแนกได้ดังนี้

3.1 การสร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เกิดจากความต้องการใช้สอยในชีวิตประจำวันของผู้คนในท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นงานศิลปะเพื่อชีวิต (มโน พิสุทธิรัตนานนท์, 2539) งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นผลงานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สร้างขึ้นเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในยามที่ชาวบ้านมีความสมบูรณ์ มีเวลามากขึ้น ชาวบ้านก็จะประณีตในการทำงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้มีความสวยงามและมีสมรรถนะในการใช้งานให้เพิ่มขึ้น นำหยิบนำมาใช้มากกว่าเดิม (ธิดา ชมพูนิช และคนอื่นๆ, 2526)

3.2 หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นชิ้นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นอันมีความเกี่ยวข้องกับชาวบ้าน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของชาวบ้านได้ดีที่สุด เช่น ความผูกพัน ระหว่างครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านด้วยกัน อาชีพและการทำมาหากินของชาวบ้าน อาหารการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาที่ซ่อน อยู่ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านนับเป็นภูมิปัญญาที่สืบเนื่องมาเป็นเวลานาน ช่างผู้สร้างงานต้องมีความรู้เรื่อง คุณสมบัติและลักษณะพิเศษของวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ในด้านการใช้สอย และสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น นอกเหนือจากคุณค่าทางศิลปะที่เกิดขึ้นในงานหัตถกรรมพื้นบ้านแล้ว งานหัตถกรรมพื้นบ้านยังมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากงานศิลปะแขนงอื่นๆ คือ “ความมีชีวิต” ซึ่งความมีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดจากการใช้สอย เพราะการใช้สอยจะช่วยขัดเกลาให้งานหัตถกรรมมีความประสานกลมกลืนกันในตัวเอง (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2544)

4. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture)

วัฒนธรรมเชิงทัศน์ หรือวัฒนธรรมทางสายตา คือการเปิดเผยความรู้เกี่ยวกับภาพที่เห็นในฐานะที่เป็นพื้นที่หนึ่ง ซึ่งผู้ดูหรือผู้พบเห็นได้แสดงออกทางด้านการคิดวิเคราะห์และการตีความเกี่ยวกับ เสียง พื้นที่ และพลวัตทางจิตใจของผู้ดูหรือผู้พบเห็น วัฒนธรรมทางสายตาได้มีการนำเสนอภาพที่พูดออกมาชัดถ้อยชัดคำเกี่ยวกับการเข้าแทนที่อย่างต่อเนื่องของความหมายในขอบเขตของภาพและสิ่งที่มองเห็นได้ ความหมายของโลกในทุกวันนี้ นอกเหนือจากความหมายของโลกที่แพร่กระจายไปในทิศทางของคำพูดและภาษาตัวหนังสือแล้ว มันยังได้แพร่กระจายไปในทิศทางของภาพทางสายตาด้วย ภาพต่างๆ ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูล สามารถสร้างความพึงพอใจและความไม่พอใจขึ้นมาได้ นอกจากนี้มันยังมีอิทธิพลต่อสไตล์การกำหนดการบริโภคและเป็นสื่อกลางความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่างๆ

อัมไพ ตีรณสาร (2536) ได้กล่าวถึงการรับรู้ทางศิลปะศึกษาว่า การรับรู้ที่เป็นหลักพื้นฐานของมนุษย์คือ การรับรู้ทางตา ซึ่งได้แก่การมองเห็น โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การมองเห็นเป็นคำควบกันระหว่างการมองและการเห็น สำหรับการมองหรือการดูสามารถจัดได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้น ด้วยการส่งสายตาไปสู่จุดใดจุดหนึ่งซึ่งเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การเห็น การเห็นจึงเป็นจุดหมายปลายทางของการรับรู้ การเรียนรู้ที่มีคุณภาพย่อมมาจากการมองที่มีจุดหมายและมองอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นการรับรู้ทางสายตาของมนุษย์จึงจัดได้ว่าเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป

การปรากฏตัวขึ้นมาของพื้นที่ซึ่งค่อนข้างใหม่อย่าง “วัฒนธรรมทางสายตา” ได้เกิดขึ้นมาจากขอบเขตสาขาวิชาต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ศิลปะ การศึกษาเกี่ยวกับภาพยนตร์

สื่อสารมวลชนและการสื่อสารต่างๆ ซึ่งการเชื่อมต่อต่างๆ ในทฤษฎีเกี่ยวกับภาพทางสายตา ภาวะของผู้ชม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีชีวิตชีวาขึ้นมา ซึ่งเราเรียกว่า “ขอบเขตความรู้เกี่ยวกับภาพทางสายตา” (The field of vision) ซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมต่อกันของตัวภาษากับวัตถุต่างๆ วัฒนธรรมทางสายตา(Visual Culture) ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องประสบการณ์ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับภาพที่มองเห็นเป็นอย่างมาก การศึกษาวัฒนธรรมทางสายตาจึงเป็นเรื่องของความรู้และสหวิทยาการซึ่งสามารถรวมเรื่องของสังคมวิทยา ชาติพันธุ์วรรณา ศิลปวิจารณ์ มานุษยวิทยาและจิตวิทยาเข้ามาอยู่ร่วมกัน สำหรับการศึกษาวัฒนธรรมทางสายตานั้นเป็นความพยายามอันหนึ่งในการที่จะทำความเข้าใจว่าภาพต่างๆ ที่เราพบเห็นนั้น ถูกมองและเรียนรู้อย่างไร ความหมายอะไรบ้างที่บรรดาผู้ดูทั้งหลายได้ค้นพบในภาพเหล่านั้น (สมเกียรติ ตั้งนโม, 2548)

โดยสรุปแล้ว สิ่งที่แสดงออกถึงคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านมีดังนี้

4.1 หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาอันประกอบไปด้วยคุณค่าด้านความงาม หรือมีคุณค่าทางการมองเห็น ความงามก็คือรสนิยมด้านคุณค่าซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสพัฒนาและยุคสมัยของชุมชน (มโน พิสุทธิรัตนานนท์, 2539) งานหัตถกรรมพื้นบ้านแต่ละชิ้นล้วนมีรูปแบบการสร้างสรรคที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน คุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในงานศิลปะมีใช้วัตถุที่มีเพียงความงามทางศิลปะเท่านั้น แต่จะเป็นสัญลักษณ์แห่งองค์การรับรู้ ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมจิตใจให้เกิดมโนภาพ เกิดความคิดรวบยอด จินตนาการและเป้าหมายที่ชัดเจนมั่นคง ซึ่งเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ใช้มากกว่าเรื่องของความงามและความพึงพอใจ (ประสพ ลีเหมือดภัย, 2543)

4.2 งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นสิ่งสำคัญในทางวัฒนธรรม การให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ในวัฒนธรรมจะทำให้กระบวนการพัฒนาต่างๆ สามารถปรับตัวเข้ากับยุคใหม่ได้ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง เปรียบเสมือนภาพเคลื่อนไหวที่มีการถ่ายทอดผลิตซ้ำ และพัฒนาไปสู่การปรับปรุงวิถีชีวิตในอนาคตได้ (ศิริวัฒน์ แสนเสริม, 2547) งานหัตถกรรมพื้นบ้านจัดเป็นงานศิลปะที่มีรูปแบบสวยงาม เป็นสิ่งที่มองเห็นหรือรับรู้โดยตรงด้วยสายตา ซึ่งความสามารถของมนุษย์ในการรับรู้และความแปลความหมายของงานศิลปะได้ด้วยสายตานั้นถือว่าเป็นวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งที่มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะความสามารถของมนุษย์ดังกล่าวนี้เราเรียกว่า “วัฒนธรรมเชิงทัศน์” หรือ วัฒนธรรมทางสายตา นั่นเอง งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จัดเป็นงานศิลปะที่มีความงามและมีคุณค่ามากมาย ดังนั้นหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ก็จัดเป็นงานศิลปะที่มีความหมาย มีคุณค่า

ทางวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ซึ่งถือได้ว่า คุณค่าทางวัฒนธรรมเชิงทัศน์นี้จัดเป็นเรื่องใหม่ที่น่าสนใจทำการศึกษาต่อไป

5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art Program)

หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม โดยงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นผลงานทางวัฒนธรรมและเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่ได้บันทึกเรื่องราวในวิถีชีวิตชุมชนที่มีความเป็นมายาวนาน และมีความแตกต่างกันไปตามรูปแบบเฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านยังเป็นกระบวนการในการพัฒนาทั้งหมดและยังใช้เป็นสื่อและสัญลักษณ์ในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในระบบการศึกษาของสถาบันการศึกษาที่จะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้ผู้สอนและผู้เรียนเกิดความเข้าใจในชุมชนของตน รวมถึงเป็นองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การศึกษาในวงกว้างขึ้น Baston, Flavia and Cunha, Maria (1988) กล่าวว่า การศึกษาถึงศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นสามารถทำให้ครูและนักเรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีความสำนึกในท้องถิ่นที่กว้างขึ้น รวมถึงการวิจารณ์ชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้ครูผู้สอนสามารถนำความรู้ที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวความคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในห้องเรียนต่อไป

การศึกษาเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสู่ระบบการอนุรักษ์คุณค่ามรดกชุมชน ซึ่งการศึกษาเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีของตนเองและสังคมโดยผลที่ตามมาคือการรับรู้คุณค่าในศิลปะ และวัฒนธรรมของชุมชนและของชาติ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ทำการสร้างสมไว้อย่างต่อเนื่องให้สืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536) มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาท้องถิ่นที่มีปรัชญาและนโยบายการศึกษาที่มุ่งให้สถาบันมีความผูกพันกับท้องถิ่น และรู้จักข้อมูลปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดีสามารถนำเอาสาระทางวิชาการด้วยการจัดการศึกษา และกิจกรรมทั้งปวงไปบูรณาการกับข้อมูลในท้องถิ่นอีกทั้งปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีตลอดจนทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ โดยที่อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในท้องถิ่นในฐานะที่เป็นบุคลากรในชุมชนจึงเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินการให้จุดประสงค์ดังกล่าวบรรลุสู่เป้าหมาย (เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์, 2544) งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นศิลปะพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางด้านการศึกษาหรือคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

5.1 งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่เกิดจากการนำเอาวัสดุทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะจนทำให้เกิดความงามทางด้านเนื้อหา รูปแบบ รูปทรง และประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสม ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นจากกรอบประเพณีของกลุ่มชนที่ได้มีการเรียนรู้ การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ ต่อเนื่องกันมาเป็น

เวลานาน งานหัตถกรรมพื้นบ้านจึงเป็นผลงานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมในอดีตของกลุ่มชนเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนผ่านงานหัตถกรรม (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2543) การศึกษาถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวในอดีตเพื่อเป็นแนวทางสู่ออนาคตที่ดีต่อไป

5.2 การศึกษาถึงสาระของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านนับเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาและเปิดโอกาสในการขยายวงกว้างทางการศึกษาในศาสตร์ต่างๆ รวมถึงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในระบบการศึกษาในสถาบันการศึกษานับเป็นกลไกหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสู่กระบวนการอนุรักษ์คุณค่ามรดกชุมชนหลักสูตรศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้นับเป็นหลักสูตรที่เน้นการศึกษาท้องถิ่น มีปรัชญาและนโยบายมุ่งให้สถาบันผูกพันกับท้องถิ่นและรู้จักข้อมูลปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถนำเอาสาระทางวิชาการด้วยการจัดการศึกษาและกิจกรรมทั้งปวงไปบูรณาการกับข้อมูลปัญหาท้องถิ่น อีกทั้งปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ตลอดจนทำนุ บำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ โดยที่อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในท้องถิ่นในฐานะที่เป็นบุคลากรในชุมชนนับเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินการให้จุดประสงค์ดังกล่าวบรรลุสู่เป้าหมายในอนาคต (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2547)

3. การรับรู้ของมนุษย์ในทางศิลปะ

3.1 ความหมายและกระบวนการของการรับรู้

การรับรู้ หมายถึง เป็นการนำรับสัมผัสจากอวัยวะต่างๆ ที่ใช้ในการรับรู้ ตีความหมาย ออกเป็นหนึ่งสิ่งใด ไม่ว่าการรับรู้จะเกิดจากประสาทส่วนใด หรือการรับรู้จะเกิดขึ้นเวลาใด การตีความหมายสำหรับการรับสัมผัสหรือการรับรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ได้รับรู้ นั้นคืออะไร มีความหมายอย่างไร และการตีความหมายได้นั้น ผู้รับสัมผัสหรือผู้รับรู้นั้นจะต้องมีประสบการณ์ในสิ่งนั้นๆ มาก่อน หากผู้รับสัมผัสหรือรับรู้ไม่มีประสบการณ์ในสิ่งนั้นๆ มาก่อน การตีความหมายก็อาจจะทำไม่ได้หรือหากทำไปก็จะเป็นการผิดพลาด ฉะนั้น ประสบการณ์การการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งต่อกระบวนการรับรู้หรือสัมผัสด้วย (สุชาติ เกาทอง, 2545:49)

สวนศรี ศรีแพงพงษ์ (2534:134-135) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง การที่บุคคลได้สัมผัส และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยปกติเรารับรู้โดยการผ่านประสาทสัมผัสซึ่งได้แก่ ระบบรับข้อมูล (Receptor) ในตา จมูก ลิ้น ผิวหนังและกล้ามเนื้อ ข่าวสารที่ระบบสัมผัสรับจากสิ่งแวดล้อมจะถูกส่งไปยังสมอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นการได้เห็น การได้กลิ่น การได้รส ความหนาว ความ

เจ็บปวด ฯลฯ พฤติกรรมการรู้สึกเป็นการตอบสนองขั้นแรกสุดของเราต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม สมรรถนะที่รู้สึกต่อไปอีกขั้นหนึ่งทำให้สมองได้แปลการรับรู้ (Perception) ว่าสิ่งที่เห็น ได้ยิน หรือรู้สึกนั้นคืออะไร ขบวนการรับรู้จึงเป็นการตีความข่าวสารจากสมองที่ได้รับ การตีความดังกล่าวจึงต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น ประสบการณ์สัมผัส ธรรมชาติของสิ่งที่ได้พบเจอ ประสบการณ์เดิม ความคาดหวังในขณะนั้น ความสนใจ การจัดหมวดหมู่ของสิ่งต่างๆ ซึ่งส่งผลทำให้แต่ละคนมีความรับรู้ที่แตกต่างกันไป การรับรู้ของคนเราจึงกระบวนกรดังต่อไปนี้

1. สิ่งเร้าสัมผัสตัวเราทางอวัยวะสัมผัสต่างๆ ในระดับที่มีความเหมาะสม
2. ประสบาสัมผัสมีความสมบูรณ์พอที่จะรับสิ่งเร้าไปแล้วส่งไปยังสมองให้สมองแปล

ความหมายออกมา

3. มีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เช่น การคิดไว้ก่อนในใจ
4. อาศัยประสบการณ์เดิมนั้นแปลความหมายออกมา

ชะวรัชชัย ภาติณฐ (2544 : 77-79) กล่าวว่า การรับรู้ (Perception) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่เกิดจากการกระทบรู้ ดูออก เช่น การรับรู้ทางศิลปะ (Perception in Art) ก็คือการรับรู้คุณค่าทางศิลปะที่เกิดจากกระบวนการกระทบทางตา หรือที่เรียกว่าการรับรู้ทางตา (Eye Perceive) จากตาสู่ประสาทสัมผัสสู่ไขสันหลังและสมองตีค่าออกมา ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และเงื่อนไขของการเรียนรู้ อันหมายถึงการศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียดต่างๆ ซึ่งมีกระบวนการดังนี้ ทางกรรับรู้ สิ่งที่ถูกรู้ ความรู้ การรับรู้ ความรู้สึกต่ออารมณ์ในทางศิลปะคือสุนทรียภาพนั่นเอง การรับรู้ทางศิลปะขึ้นอยู่กับประเภทของศิลปะซึ่งตามระบบสากลได้แบ่งแยกศิลปะที่เกิดจากศาสตร์ทางการเคลื่อนไหวไว้ 3 ประเภท คือ

1. ทัศนศิลป์ (Visual Art) ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม และงานต่างๆ ดังได้กล่าวมาข้างแล้ว การรับรู้ต่อศิลปะแขนงนี้รับรู้ผ่านทางตา กล่าวคือ ต้องอ่านคุณค่า ตีความวิเคราะห์ หรือพรรณนาผ่านทางตา ซึ่งคุณค่าทั้งหลายอ่านออกได้ด้วยภาษาทางการเห็น

2. ดนตรี (Music) เป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องบรรเลงและการเรียบเรียงเสียงประสาน การรับรู้ต่อศิลปะแขนงนี้คือ ทางหู (Ear Perceive) ซึ่งภาษาทางหูเกี่ยวกับดนตรี ก็คือเทคนิคและวิธีการนำเสนอทางเสียงที่มีรายละเอียดต้องศึกษามากมายแนวทางการสร้างสรรค์ดนตรีเป็นการสร้างสรรค์จากประสบการณ์ตรงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ธรรมชาติ เสียง บรรยากาศของท้องทะเล หญิงสาว ฯลฯ เหล่านี้คือผู้แต่งเพลง หรือ ผู้ประพันธ์เพลงจะต้องได้รับมาแล้วนำเรื่องราวหรืออารมณ์ที่ได้รับจากเหตุการณ์นั้นมาสร้างสรรค์เพลง การสร้างงานจากสิ่งที่กระทบมา เราเรียกว่า การ Creation

3. ศิลปะการแสดง (Performing Art) เป็นศิลปะที่วาดด้วยการเคลื่อนไหว ซึ่งการเคลื่อนไหวนั้นเกิดจากความคิดและการสร้างสรรค์ทางอารมณ์และเซาร์ปัญญาของบรรดาศิลปินในแขนงนี้ ความคิดและการเคลื่อนไหวของศิลปะแขนงนี้จะมีความสัมพันธ์กับ แสง สี เสียง และความเคลื่อนไหวทางกาย ที่มีขึ้นเกิดจากธรรมชาติแต่เกิดจากอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวมา ศิลปะแขนงนี้จึงเป็นการรับรู้ทางหูและทางตาได้แก่ การเคลื่อนไหว ทางหูอันได้แก่ ทางเสียง เหล่านี้ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการรับรู้ของแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลที่จะสามารถตีความและแปลความหมายในสิ่งที่ตนได้รับรู้ได้มากแค่ไหน ซึ่งความสามารถในการตีความนี้ การมีประสบการณ์มาก่อนของผู้รับรู้ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้แปลความหมายในการรับรู้ได้

3.2 ธรรมชาติของการรับรู้

เนื่องจากคนเราต้องพบกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ มากมายหลายๆ อย่าง ในขณะเดียวกัน การรับรู้สิ่งแวดล้อมต่างๆ นั้นมิได้รับรู้ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งหมดแต่จะเลือกรับรู้เฉพาะบางสิ่งบางอย่าง ในขณะเดียวกันก็จะมีการจัดหมวดหมู่ของกลุ่มสิ่งเร้าต่างๆ ที่รับรู้ให้เป็นกลุ่มรวมกัน เพื่อให้ง่ายต่อการแปลความหมายออกมาซึ่งเป็นธรรมชาติของการรับรู้ สนวนศรี ศรีแพงพงษ์ (2534 : 135-142) กล่าวถึงธรรมชาติของการรับรู้ของแต่ละบุคคลไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. การเลือกที่จะรับรู้ เป็นธรรมชาติของมนุษย์เราว่ามีแนวโน้มที่รับรู้สิ่งเร้าต่อไปนี้เป็น

1.1 สิ่งที่เราสนใจ ไม่มีใครที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวเราได้พร้อมกันดังนั้นเราจึงมักเลือกรับรู้สิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน ความสนใจเป็นการกระทำที่ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งสิ่งเร้าภายนอกที่เป็นตัวประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจต่อความสนใจในเรื่องที่ต้องการอยากรู้คือ 1. ความเข้ม เช่นระดับความเข้มของสิ่งเร้าหรือความแข็งแรง นั่นคือเสียงดังจะได้รับความสนใจว่าเสียงเบา 2. สภาพการณ์รอบๆ สิ่งเร้าขนาดใหญ่และขนาดเล็กจะมีความสนใจในตัวของมันเอง 3. การเคลื่อนไหวที่ วัตถุที่มีความเคลื่อนที่ย่อมได้รับความสนใจมากกว่าวัตถุที่อยู่นิ่ง 4. การทำซ้ำ การกระทำซ้ำจะได้รับความสนใจแต่จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายถ้าทำนานเกินไป 5. การตัดกัน สิ่งที่แตกต่างกันสิ่งอื่นๆ ที่อยู่ด้วยกันย่อมทำให้เกิดความน่าสนใจมากกว่า

1.2 เด่นกว่าเพื่อน เป็นธรรมชาติของการรับรู้อีกอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับ ความสนใจ คือถ้าเราต้องการให้เกิดความสนใจเราก็ต้องสร้างสิ่งที่มีความเด่นกว่าสิ่งอื่นๆ เช่น การนำหลักการเน้นเข้ามาใช้ได้ เช่นเน้นด้วยสี ช่องว่าง เป็นต้น

1.3 มีความแปลกใหม่ ซึ่งสิ่งที่มีความแปลกใหม่นี้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น และการที่มนุษย์ไม่ชอบสิ่งที่ต้องมีการทำซ้ำ ๆ กันนานจนเกินไปมนุษย์จึงเกิดความสนใจที่จะรับรู้ในสิ่งที่แปลกใหม่มากกว่า

1.4 เลือกในสิ่งที่ต้องการในขณะนั้นมากกว่า เพราะความต้องการนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ถ้าสิ่งเร้าใดเข้าไปสัมพันธ์กับความต้องการของเราแล้ว สิ่งเร้านั้นก็จะได้ รับความสนใจจากทุกคน

2. การจัดหมวดหมู่ของการรับรู้ การที่เราจะมีการรับรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ดีนั้น สิ่งที่เราจะรับรู้ต้องมีลักษณะเหมือนกันเป็นหมวดหมู่ หรือรวมเข้าไว้ได้ด้วยกัน การเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดหมวดหมู่ของการรับรู้พอๆ กับประสาทสัมผัส รับสัมผัส และระบบประสาท การจัดหมวดหมู่ของการรับรู้นั้นมีดังต่อไปนี้

2.1 การรับรู้จากภาพและพื้น (Figure and Ground) Figure เป็นภาพที่เด่นชัดออกมา มีรูปร่างและขณะเดียวกันกับที่ Ground ไม่มีสิ่งเหล่านั้น เนื่องจาก Figure เด่นชัดออกมา เราจึงเห็นมันอยู่ใกล้ในขณะที่ Ground แลดูห่างออกไป อย่างไรก็ตามเราเองก็ไม่สามารถรับรู้ในสิ่งๆ นั้นได้โดยการเป็นทั้งภาพและพื้นในเวลาเดียวกัน

2.2 ความใกล้ชิด (Proximity) สิ่งเร้าที่อยู่ใกล้ชิดกันจะถูกจัดให้เป็นกลุ่มเดียวกัน และจะรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

2.3 ความคล้ายหรือความเหมือน (Similarity) สิ่งเร้าที่มีกฎคล้ายคลึงกันมักจะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

2.4 ความต่อเนื่อง (Continuity) สิ่งเร้ามีทิศทางไปในแนวทางเดียวกัน เราก็จะรับรู้ว่สิ่งนั้นมีความต่อเนื่องกัน

2.5 ได้สัดส่วนเดียวกัน (Symmetry) การรับรู้ที่มีโครงร่างได้สัดส่วนกัน จะจัดเป็นกลุ่มเดียวกัน

2.6 ความสมบูรณ์ (Closure) ความครบถ้วนสมบูรณ์ของวัตถุต่างๆ ย่อมทำให้เกิดการรับรู้ที่ชัดเจน

3. ความคงที่ของการรับรู้ ตามปกติคนเราจะมีการรับรู้ในสิ่งที่อยู่รอบตัวเราโดยการให้ความคงที่แก่สิ่งเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสุข สิ่งที่เราเห็นหรือการรับรู้วัตถุใดๆ ก็ตามมิใช่ภาพที่ปรากฏในเรตินา เช่น เมื่อเรามองดูปากแก้วน้ำแล้วจะเห็นเป็นรูปร่างกลม แม้ว่าภาพที่ตกบนเรตินาจะเป็นรูปวงรีกล่าวโดยสรุปคือ ความคงที่ของการรับรู้ก็คือปรากฏการณ์ที่เรารับรู้วัตถุในลักษณะที่แตกต่างจากภาพของวัตถุที่ปรากฏในเรตินา นั่นเอง

4. ภาพลวงตา เป็นการรับรู้ที่ไม่ตรงกับสิ่งเร้ามีความผิดพลาดไปจากความเป็นจริง เรียกว่า ภาพลวงตา การศึกษาภาพลวงตาจะทำให้เกิดจิตวิทยาเข้าใจในกระบวนการรับรู้ได้ดีขึ้น เนื่องจากอิทธิพลของสิ่งเร้าที่แวดล้อมอยู่ภายนอกนั้น

ชะวักชัย ภาคินธุ (2544 : 79-80) ได้กล่าวไว้ว่า การรับรู้มี 2 ลักษณะ คือ

1. การรับรู้แบบจงใจ (Intention) เป็นการรับรู้ที่กำหนดได้ระลึกได้ ตั้งใจไว้ เช่น ตั้งใจว่า ฟรุ้งนี้จะใส่เสื้อสีแดง เมื่อฟรุ้งนี้มาถึงก็ใส่เสื้อสีแดงจริงตามที่ตั้งใจไว้ การรับรู้แบบจงใจนี้ทำให้หลงใหลหรือรับในเรื่องใดเรื่องหนึ่งค่อนข้างยาก นอกเสียจากจะตั้งใจรับเรื่องนั้นจริงๆ เป็นต้นว่า ตั้งใจจะไปซื้อของในห้างก็ตรงดิ่งไปซื้อของของสิ่งนั้นด้วยความตั้งใจไว้ ดังนี้ เป็นต้น

2. การรับรู้แบบไม่จงใจ (Unintention) โดยมากการรับรู้ต่อคุณค่าทางสุนทรียภาพจะเป็นการรับรู้แบบไม่จงใจ การรับรู้แบบไม่จงใจนี้เกิดจากสิ่งนั้นหรือคุณค่านั้นดึงดูดความสนใจไปโดยไม่รู้สึกตัว เช่น ตั้งใจจะใส่ชุดสีน้ำเงิน แต่เมื่อไปเปิดตู้เสื้อผ้าจริงกลับหันไปหยิบชุดสีแดงมาใส่ ดังนี้ เป็นต้น การรับรู้แบบไม่จงใจนี้ทางศิลปะหมายถึง ผลงานนั้นมีอำนาจดึงดูดความสนใจหรือทำให้เราหันความสนใจไปหามัน เราเรียกอำนาจที่ทำให้เราต้องไปสนใจนั้นว่า “คุณค่าทางสุนทรียภาพ” (Aesthetic) ในเรื่องของความรัก ความงาม ความน่ารังเกียจ สยอง หรือเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดกับเราและเราก็รับรู้ในเรื่องนั้นๆ ในทางตรง ความรู้สึกเหล่านั้นคือ คุณค่าทางสุนทรียภาพนั่นเอง ดังนั้น การรับรู้แบบไม่จงใจจึงเป็นคุณค่าทางสุนทรียภาพในผลงานศิลปะ เป็นคุณค่าที่เกิดกับเราแบบไม่ระวัง เช่นเดียวกับหญิงสาวและชายหนุ่มเมื่อสบตาก็กเกิดอาการฟุ้งพอลใจในทันทีทันใด เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ด้วยพลังของอารมณ์ความรู้สึกจึงมีอำนาจสะกดใจคนได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องค้นหาคุณค่าใดๆ เลย

3.3 ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

การรับรู้ของคนเราแต่ละบุคคลนั้นย่อมไม่เหมือนกัน ซึ่งอาจจะมาจากหลากหลายสาเหตุ ดังที่ สนวนศรี ศรีแพงพงษ์ (2534 : 144-146) กล่าวว่ามนุษย์เราจะเกิดการรับรู้ได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ความสมบูรณ์ของอวัยวะรับสัมผัส ถ้าจะทำให้รับรู้ได้ดีนั้น ในการเรียนการสอนควรมีความคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย ครูต้องคอยช่วยเหลือถ้าพบเด็กมีอวัยวะรับสัมผัสบางส่วนบกพร่อง หรือถ้าเด็กเกิดความเหนียวล่าช้าควรหยุดพักชั่วคราว หรือการมีกิจกรรมสอดแทรกชั้นรายการเพื่อให้เด็กเกิดการตื่นตัวอยู่เสมอในด้านการเรียน

2. แปลความหมายของการรับสัมผัสได้ถูกต้อง โดยอาศัยความพร้อมหรือสภาพทางอารมณ์สติปัญญาในการพิจารณาเปรียบเทียบประสบการณ์เดิมซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้

เราเรียนรู้ได้มากน้อยแตกต่างกันออกไป ดังนั้น การที่จะทำให้เด็กได้มีการรับรู้เหมือนกับครูผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของเด็กด้วย

3. ความตั้งใจที่จะรับรู้ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากที่จะทำให้คนเราเกิดการรับรู้ที่ดีหรือไม่ดี ความตั้งใจของคนเราขึ้นอยู่กับสิ่งเร้า 2 ประเภท คือ สิ่งเร้าภายใน และสิ่งเร้าภายนอก สิ่งเร้าภายใน ได้แก่ 1. ความสนใจชั่วขณะ ซึ่งเกิดจากความต้องการในขณะใดขณะหนึ่ง เช่น คนหิวก็ จะรับรู้เกี่ยวกับร้านอาหารละชนิดของอาหารได้ดีกว่าสิ่งอื่น เป็นต้น 2. ความสนใจที่เป็นนิสัย หรือ อาจจะเป็นผลมาจากความถนัดนั้นได้ เช่น นักดนตรีจะแยกเสียงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ได้ดีกว่า คนธรรมดา เป็นต้น 3. การเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ จะทำให้เกิดการรับรู้สิ่งที่มีพื้นฐานอยู่แล้วได้ดีกว่า มากกว่าการรับรู้ในเรื่องที่เราขาดความพร้อม 4. ลักษณะของทัศนคติที่มีต่อการรับรู้ เช่น ถ้าเราไม่ชอบใครการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นก็เกิดการรับรู้ไปในทางที่ไม่ดีด้วย 5. สังคมและวัฒนธรรม จะส่งผลให้การรับรู้ต่อสิ่งเดียวกันของคนต่างสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกันไป เช่น ถ้าเห็นเด็กวัยรุ่นหนุ่มสาวพลอดรักกันในสวนพักผ่อน คนไทยกับคนอเมริกันจะรับรู้ต่างกัน สิ่งเร้าภายนอก จะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของสิ่งเหล่านั้นสิ่งเร้าที่จะทำให้เกิดการรับรู้ที่ดีจะต้องมีลักษณะ ดังนี้ คือ 1. มีขนาดใหญ่ 2. มีความเข้มมาก 3. มีความเด่น 4. แปลกใหม่ 5. เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 6. การตัดกันของเส้นและสี 7. มีสีสะดุดตา 8. มีความซ้ำๆ กัน และ 9. มีความเคลื่อนไหวได้ เหล่านี้ เป็นต้น

3.4 การพัฒนาการรับรู้สู่การมองดูทางศิลปะ

ชะวรัชชัย ภาติณฐ (2544 : 1-3) ได้กล่าวไว้ว่าฐานความคิดเกี่ยวกับการศึกษาปัจจุบันนี้ เน้นที่กระบวนการรับรู้ทางเซาว์ปัญญา มิใช่การท่องจำ อันเน้นที่ความคิดหรือเซาว์ปัญญาใช้ใน เกษตรกรรมยุคต้นๆ แต่ในยุคอุตสาหกรรมและยุค IT จำเป็นต้องมีเซาว์ปัญญาแบบ Intellectual หรือ Intelligence เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพนำไปสู่การปฏิบัติ (Performance) ควบคู่กับการ รู้จักคิดและสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ ความจริงแล้วยังมีปัจจัยอื่นอีกมากมายที่จะใช้ เป็นเครื่องมือ เพื่อพัฒนาการรับรู้การมองดูออก แต่ที่ใช้ “ศิลปะ” เป็นเครื่องมือก็เพราะศิลปะเป็นผลงานที่ สร้างสรรค์และใช้ความคิดจนออกมาเป็นผลผลิตได้นั้นมีองค์ประกอบด้วยกันหลายอย่างคือ

1. การใช้เซาว์ปัญญาที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ขนคิดแก้ปัญหาหรืออย่างที่เรียกว่าต้องมีความตื่นตัวเฝ้าระวังรักษา แก่ปัญหาจนได้ผลผลิตที่ต้องการ การคิดและการดำเนินการดังกล่าว ต้องทำอย่างเป็นระบบ มีระเบียบวิธีการอย่างชัดเจน เป็นวิทยาศาสตร์ กล่าวคือมีทั้งศาสตร์และวิธีการ (การใช้ปัญหา + เทคโนโลยี) หรือเทคนิคต่างๆ นานัปการ

2. การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก ผลงานศิลปะย่อมมีคุณค่าทางสุนทรียภาพ (Aesthetic) คุณค่าทางสุนทรียภาพเป็นจิตวิญญาณของมนุษย์ที่จะเสริมสร้างการดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ ชีวิตที่ปราศจากสุนทรียภาพจะเป็นชีวิตที่เครียด แข็งกระด้าง และนำมาซึ่งความเสื่อมทางจิตของเราได้เช่นกัน

3. ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเหนือสิ่งแวดล้อม เนื่องจากศิลปะเป็นผลผลิตที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิถีชีวิตโดยตรง และบางครั้งก็อยู่เหนือวัฒนธรรม เช่น ศิลปะแขนง Pure Abstraction ต่างๆ ที่เน้นในเรื่องอารมณ์+ชาวปัญญา สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ทำทลายการกระทบรู้และพัฒนาสมอง และอารมณ์เป็นอย่างยิ่ง การกระทบและการรับสัมผัสเป็นปฏิกริยาระหว่างเรากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งในที่นี้หมายถึง “ศิลปะ” และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ การกระทบที่ไม่สามารถบอกได้ดีหรือไม่ดีอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมนั้นอยู่ในสถานการณ์ที่เกินความสามารถของเราหรือไม่ หากประสบการณ์หรือตัวถูกกระทบในที่นี้คือศิลปะ อยู่ในเงื่อนไขที่เกินความสามารถของเราแน่นอนว่าเราไม่สามารถตีค่าของมันออกมาได้ การกระทบกับสิ่งใดก็ตามจะต้องเริ่มจากสิ่งที่ไม่เกินความสามารถของเรา หากสิ่งนั้นไม่เกินความสามารถก็จะเกิดการเรียนรู้ทันที ดังนั้น คุณค่าจากการกระทบจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางปัญญาขึ้นโดยลำดับ (ชะวักชัย ภาติถนุ, 2544 :76-77)

ทวีเกียรติ ไชยงยศ (2538: 8-10) ได้กล่าวถึงการรับรู้ความงามทางศิลปกรรมด้านกายภาพ ว่ามีลักษณะดังนี้

1. รูปแบบกายภาพ (Physical configuration) หมายถึง ลักษณะภายนอกของผลงานศิลปะที่เมื่อรับรู้แล้วก่อให้เกิดความคิดและความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความรู้สึกเรื่องขนาดวัสดุ การถ่ายทอดรูปแบบที่เหมาะสมซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกเบิกบานใจและการสร้างสรรค์งานได้ต่อไป รูปแบบทางกายภาพทางศิลปะหรือองค์ประกอบศิลป์ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ เส้น (line) ลวดลาย (pattern) รูปร่าง รูปทรง (shape-form) บริเวณว่าง(space) สัดส่วน(proportion) สี(color) และพื้นผิว (texture)

2. ลักษณะรวม (the whole) หมายถึง ผลของการจัดองค์ประกอบอย่างเหมาะสมและสมบูรณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากที่สุด จะตัดส่วนใดส่วนหนึ่งออกไม่ได้ เพราะจะทำให้เสียความสมบูรณ์ กล่าวได้ว่าลักษณะรวมเกิดจากการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ ซึ่งมีหลักในการจัดองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ความสมดุล (balance) ประกอบด้วย

- ความสมดุลซ้ายขวาเหมือนกัน (symmetrical balance)
- สมดุลซ้ายขวาไม่เหมือนกัน (asymmetrical balance)

2.2 ความไม่สมดุล (abstract)

2.3 ความกลมกลืน (harmony)

2.4 การลดหลั่น (gradation)

2.5 การเคลื่อนไหว (movement)

2.6 เอกภาพ (unity)

3. รูปทรงและเรื่องราว (form and content) หมายถึง รูปภาพกายภาพที่มองเห็นด้วยสายตานั้นนำมาประกอบกันจนมีผลต่อการรับรู้ ซึ่งนักจิตวิทยาได้ทดลองพบว่า มนุษย์รับรู้เรื่องราวรูปทรงได้เร็วกว่าเรื่องราว เพราะรูปทรงมีลักษณะเป็นสากล ผู้ดูไม่จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์เดิม เช่น ภาพเขียนเกี่ยวกับคริสต์ศาสนา ถ้าไม่มีความรู้เรื่องศาสนาจะรับรู้รูปทรงได้ดีกว่า หรือในกรณีที่มีความรู้เท่ากันก็จะปรากฏว่ามนุษย์จะรับรู้รูปทรงได้เร็วกว่าเรื่องราว

4. วัสดุและวิธีการ (materials and techniques) ผลงานศิลปะที่มองเห็นจะมีวัสดุและวิธีการทำเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างงานเพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบที่ต้องการ วัสดุจะมีคุณลักษณะเฉพาะที่รับรู้ได้ทันที

4. การศึกษากับศิลปะและวัฒนธรรม

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ เกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 บัญญัติให้มีขึ้นโดยเน้นสาระสำคัญดังที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นโยบายรัฐบาล วิสัยทัศน์การพัฒนาระยะยาว 20 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 9 พระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติ กฎหมาย และระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นแผนปฏิรูปด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง อันนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน ตามหลักการแห่งนโยบายของรัฐต่อไป โดยเจตนารมณ์ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติได้มุ่งพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้อีกด้วย ตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาฯ เน้นการส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นฐานของศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย เพื่อดำรงไว้ซึ่งสังคมคุณธรรมและคุณค่าที่ดีงาม เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนให้เป็นภูมิคุ้มกันประชาชนไทยและสังคมไทยให้พ้นจากผลกระทบเชิงลบจากความเปลี่ยนแปลงและการรุกราน ครอบงำของศิลปวัฒนธรรมต่างชาติ

รวมทั้งส่งเสริมเพื่อดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมที่เป็นหลักยึดประจำใจในการช่วยเหลือ เกื้อกูล พึ่งพาซึ่งกัน และกัน เพื่อให้ประชาชนไทยเป็นสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนของ การศึกษาศึกษาในมาตรา 81 ไว้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการ การศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษา ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น”

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ได้กำหนดแนวทางและ มาตรการ ในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรโดย ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและ นำมาใช้อย่างจริงจังและกว้างขวางโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการติดตามประเมินผลเพื่อให้การจัดการศึกษามีเนื้อหาสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการ ประกอบอาชีพซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตนได้อย่างเป็นสุข สามารถ ดำรงไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและ สิ่งแวดล้อม

งานศิลปหัตถกรรมส่วนใหญ่มักทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งสำคัญ โดยไม่ได้มุ่งเน้นในเชิงธุรกิจการค้า แม้จะมีรูปทรงที่ไม่สวยงามหรือประณีตพอที่จะเชิญชวนให้ซื้อ ใช้เหมือนข้าวของสมัยใหม่ แต่งานหัตถกรรมเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่ควรยกย่องชื่นชมในแง่ของความ พากเพียรอดสาหัส ตลอดจนภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา เพราะภายในเนื้อหาของผลงานแต่ละ ประเภทล้วนบอกเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ช่างพื้นบ้าน คือบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดคุณค่าความงามลงในเนื้องาน เกิดเป็นชิ้นงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ นอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอย การประดิษฐ์ของช่างยังคิดประดิษฐ์สิ่งของขึ้นมาโดยคำนึงถึง สภาพแวดล้อมรอบตัวว่าอะไรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยผ่านการทดลองและ ประสบการณ์ เมื่อสิ่งที่ทำขึ้นแล้วใช้ประโยชน์ได้จริงก็จะมีเผยแพร่ออกบอกต่อกันไปใน หมู่บ้านจนกลายเป็นที่ยอมรับกันเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดจากวัสดุที่ นำมาใช้ กระบวนการเหล่านี้จัดเป็นกระบวนการของการศึกษาและสั่งสมความรู้ ตลอดจน ประสบการณ์ความชำนาญ มีการพัฒนา แก่ไขสืบทอดต่อกันเรื่อยๆ มา เป็นภูมิปัญญาที่ใช้ในการ สร้างสรรค์งาน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามยุคสมัย (ไทยประกันชีวิต, 2545)

“ศิลปะ” เป็นสิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชาติหนึ่งๆ ในลักษณะของการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา วรรณคดี จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ฯลฯ การนิยามสร้างศิลปะเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตมนุษย์ ช่วยให้มีจิตใจ สะอาดบริสุทธิ์ รู้จักมีความนึกคิดในทางที่ดีงาม ฉะนั้น เราจึงควรรักษาศิลปวัฒนธรรมของเราไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังต่อไป (สมชัย ใจดี , 2533)

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นผลงานทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนต่างๆ สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการแตกต่างกันไปตามขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ความนิยม และวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ทำให้สามารถศึกษาเรื่องของวัฒนธรรมผ่านงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2540) โดยวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดโดยการให้การศึกษาโดยตรงหรือการสืบต่อ การที่จะทำให้วัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่จึงต้องอาศัยการถ่ายทอดและสืบต่อวัฒนธรรมไว้ การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้คงอยู่

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ

ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิชาการหมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่คณะผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในพวกของตน

คำว่า วัฒนธรรม เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต “วัฒนธรรม” เป็นภาษาบาลี แปลว่า “เจริญงอกงาม” ส่วนคำว่า “ธรรม” เป็นภาษา สันสกฤต หมายถึง “ความดี” ซึ่งถ้าแปลตามรากศัพท์ก็คือ “สภาพอันเป็นความเจริญงอกงามหรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม” (สมชัย ใจดี, 2533)

“วัฒนธรรม” หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นการชี้ชวน เชิญชวน วิงวอนให้ประชาชนร่วมกันทำให้เกิดความเจริญงอกงาม ให้มีความดีงามขึ้น ไม่ใช่เพียงแต่รับมรดกกันมา แต่จะต้องรักษาของเดิมที่ดี แก้ไขดัดแปลงของเดิมที่ควรแก้ หรือดัดแปลงมาตรฐานความดีงามขึ้นใหม่ แล้วส่งเสริมให้เป็นลักษณะที่ดีประจำชาติสืบต่อไป จนถึงอนุชนรุ่นหลัง (สุพัตรา สุภาพ, 2525)

“วัฒนธรรม” หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สมาชิกนับตั้งแต่นั้นบรรพบุรุษเป็นต้นมาร่วมกันสร้างสมอย่างต่อเนื่องจนเห็นเป็นลักษณะเด่นเฉพาะในสังคมมนุษย์นั้นๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งแสดงอัจฉริยะและคุณค่าของมนุษย์ชาติ (สุพิศวง ธรรมพันทา, 2532)

“วัฒนธรรม” หมายถึง ระบบต่างๆ หรือสิ่งต่างๆ ที่กลุ่มชนในชุมชนสร้างขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการอยู่ร่วมกัน นั่นก็คือวิถีชีวิตหรือที่เรียกว่าวัฒนธรรมนั่นเอง วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความหมายรูปแบบ เพราะเป็นสิ่งที่กลุ่มชนได้สร้างขึ้นจากการอยู่ร่วมกันในสภาพแวดล้อมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจมีการปรับเปลี่ยนสืบเนื่องได้ในช่วงเวลาต่อไป เพราะฉะนั้นรูปแบบทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นของแต่ละกลุ่มชนจึงไม่เหมือนกับกลุ่มชนอื่นๆ ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2532)

วัฒนธรรมยังไม่ใช่ว่าสิ่งที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเท่านั้น แต่อยู่ที่คุณค่าจิตใจด้านความรู้สึก มีค่าทางจิตวิญญาณสำหรับคนไทย กระทั่งส่วนลึกที่สุดของความรู้สึก สิ่งนี้นำไปสู่เอกลักษณ์และการรวมกลุ่มซึ่งมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาประชาธิปไตยและความสำคัญของการประชาชน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2538: 7)

กล่าวโดยสรุปแล้ว คำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ระเบียบแบบแผนประเพณีที่กลุ่มชนในสังคมได้ปฏิบัติต่อกันมา มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมคือสิ่งที่ตั้งตาม สร้างความเป็นแบบที่ดีต่อคนในสังคม สร้างแนวทางการดำเนินชีวิต และยังสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ผลงานหัตถกรรมพื้นบ้านจัดเป็นผลงานทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นแบบแผนที่ตั้งคนในชนบทร่วมกันกำหนด มีความเก่าแก่แพร่หลายจนเป็นที่ยอมรับปฏิบัติกันมาในวงกว้างจนเป็นลักษณะประจำของสังคมระดับชาติ วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากชาวบ้านเหล่านี้เราเรียกว่า “วัฒนธรรมพื้นบ้าน” (ประชิด สุกฤษณ์, 2546) วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นวิถีชีวิตของคนในแต่ละกลุ่มชน ซึ่งเป็นมรดกตกทอดกันมานานถือเป็นการปฏิบัติสร้างสรรค์ และทุกคนในท้องถิ่นย่อมมีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของร่วมกันทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนขึ้น วัฒนธรรมพื้นบ้านมีประโยชน์หลายด้านด้วยกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประโยชน์ทางการศึกษา

1.1 ให้ความรู้เรื่องของวิทยาการ เพื่อการอยู่ดีมีสุขเป็นที่รู้จักเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย และรู้จักเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์

1.2 ให้การศึกษาอบรม สร้างสรรค์ระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมในท้องถิ่น

1.3 ให้ความรู้ด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ

1.4 ให้เกิดปัญญาปฏิบัติหาข้อดีและเกิดความซาบซึ้งสุนทรีย์ทางจิตใจ

2. ประโยชน์ทางด้านสังคม

2.1 ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันทางสังคมโดยยึดหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยและร่วมกิจกรรมด้วยกันอย่างมีความสุข

2.2 ทำให้มีชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างมีความสุข โดยการรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสังคมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่

2.3 ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมมือร่วมใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2.4 ทำให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

3. ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

3.1 ทำให้เกิดผลผลิตที่เพิ่มพูนรายได้และการมีงานทำ

3.2 ทำให้เกิดการประหยัดจากการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองโดยไม่ต้องไปซื้อหาจากที่อื่น

3.3 ทำให้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

3.4 ทำให้เกิดอาชีพที่จะสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวอย่างพออยู่พอกินตามสภาพท้องถิ่น (วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ, 2548)

การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่นิยมกันโดยทั่วไปจะกำหนดประเภทตามวิธีการสืบทอดเป็นสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. ประเภทมุขปาฐะ หรือ การถ่ายทอดด้วยวาจา 2. ประเภทอมุขปาฐะ หรือประเภทที่ไม่ใช้วาจาสืบทอดแต่เป็นการสืบทอดด้วยวัตถุสิ่งของที่สามารรถสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และ 3. ประเภทผสม หมายถึง วัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทที่ต้องใช้วาจาและไม่ใช้วาจาในการสืบทอดรวมอยู่ด้วย เช่น จารีตประเพณีขนบธรรมเนียมประเพณีการแสดงพื้นบ้านต่างๆ หรือ การแสดงที่มีการร้องเพลงผสมกับการฟ้อนรำ เป็นต้น ศิลปะพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านถือเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่ถูกจัดอยู่ในประเภทอมุขปาฐะ เป็นประเภทที่ไม่ใช้วาจาสืบทอดแต่สืบทอดด้วยวัตถุสิ่งของ

ศิลปะพื้นบ้าน คือสิ่งที่ชาวบ้านได้คิดค้นและประดิษฐ์ขึ้น โดยยึดหลักประโยชน์การใช้สอยและความสวยงามเป็นหลักสำคัญ ได้แก่

- เครื่องใช้ในครัวเรือนที่ประดิษฐ์อย่างประณีตสวยงาม เช่น กล่องยาสูบ เขียนหมาก ชันน้ำ ตู กระจต่ายชุมมะพร้าว ฯลฯ

- เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับและการแต่งตัว เช่น ผ้านุ่ง เสื้อ แหวน กำไล สายสร้อย ฯลฯ

- เครื่องประกอบการเล่น เช่น ตู๊กตา ตัวหมากรุก หน้าตะลุง ฯลฯ

- เครื่องใช้เพื่อประกอบพิธีทางศาสนา เช่น พานพุ่มดอกไม้ เทียนพรรษา พระพุทธรูปปางต่างๆ ฯลฯ

หัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง วัตถุที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ โดยจะมุ่งที่ประโยชน์การใช้สอยเป็นสำคัญ รูปลักษณะจะเป็นลักษณะที่เรียบง่ายปราศจากลวดลายตกแต่งที่งดงามได้แก่

- ประเภทเครื่องปั้น เช่น หม้อ โอ่ง ถ้วยชาม
- ประเภทเครื่องจักสาน เช่น กระบุง ตะกร้า ตะแกรง เสื่อ กระด้ง กระจาด
เข่ง ฯลฯ
- ประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพซึ่งมักจะเป็นอาชีพเกษตรกรรม เช่น คันไถ
จอบ มีด พร้า ขวาน คราด ฯลฯ

การที่จะบำรุงรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญ เพราะหน้าที่ประการหนึ่งที่มีความสำคัญของระบบการศึกษา คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรม (ยนต์ ชุ่มจิต, 2528) การศึกษากับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันโดยตรง ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างยิ่งในการร่วมกันอนุรักษ์ส่งเสริมและถ่ายทอดศิลปะ และวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้หล่อหลอมบุคลิก สร้างทัศนคติ และจิตสำนึก บทบาท และหน้าที่ที่เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ หลักสูตรต่างๆควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักและภูมิใจในท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย เพื่อนำไปปฏิบัติในฐานะการเป็นผู้อนุรักษ์ และเลือกสรรสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม

5. หลักสูตรศิลปกรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

5.1 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และบทบาทในการอนุรักษ์ส่งเสริมงาน หัตถกรรมพื้นบ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเก่าแก่มากกว่า 100 ปี ที่พัฒนาและเติบโตมาจากโรงเรียนฝึกหัดครูและวิทยาลัยครู นับตั้งแต่มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูครั้งแรกใน พ.ศ. 2535 ในระยะแรกมหาวิทยาลัยราชภัฏได้มีการผลิตครูเพื่อตอบสนองของความต้องการของประเทศจำนวนมาก อันเป็นผลจากการเพิ่มของจำนวนประชากรและความต้องการทางด้านการศึกษาของประชาชนทั่วไป แต่ในระยะต่อมาการผลิตครูเริ่มเกินความต้องการเป็นอันมาก สถาบันฝึกหัดครูจึงพยายามปรับตัวโดยการจัดทำหลักสูตรและบริการที่สนองความต้องการของประชาชนและชุมชนมากขึ้น เมื่อมีพระราชบัญญัติราชภัฏ พ.ศ. 2538 เกิดขึ้น ภารกิจของสถาบันที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 7 ว่า “ให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงทำการวิจัยให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยะฐานะครู” ต่อมาได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 และใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 แทน ซึ่งในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติฉบับ

ใหม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอนวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู ภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏคือ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมุ่งมหาวิทยาลัยในภูมิภาค มุ่งเน้นให้สถาบันผูกพันกับท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น ต้องรู้ข้อมูล ปัญหาของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีพอที่จะโยงเอาสาระของวิชา อันนำไปสู่การบูรณาการช่วยแก้ปัญหาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถใช้ภูมิปัญญาผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลให้เกิดภูมิปัญญาที่เหมาะสม อันนำไปสู่การแก้ปัญหาของกลุ่มชนและท้องถิ่นที่อยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลในที่สุด

สถาบันราชภัฏหรือมหาลัยราชภัฏแปรสภาพจากวิทยาลัยครูสังกัดกรมฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งก่อนแปรสภาพได้จัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามาก่อนแล้ว โดยมีการเรียนการสอนเพิ่มจากการเรียนการสอน “ฝึกหัดครู” มาเป็นการเรียนการสอนทั่วไป มีคณะวิชาโดยสังเขป 5-6 คณะ คือ คณะครุศาสตร์ซึ่งเป็นคณะหลัก คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะเกษตร คณะเทคโนโลยี และคณะวิทยาการจัดการ แล้วแต่ว่าสถาบันราชภัฏแห่งใดจะเปิดคณะใดเป็นหลัก คณะต่างๆ ของแต่ละแห่งต่างมีโปรแกรมวิชาเรียนอีกมากมายเพื่อสนองผู้ที่ต้องการเข้ารับการศึกษาก่อนบัณฑิตต่อไป “ราชภัฏ” เป็นชื่อพระราชทาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแทนชื่อ “วิทยาลัยครู” เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 มีความหมายตามพจนานุกรมคือ “ข้าราชการ” ซึ่งโดยความหมายแล้วคือ “คนของพระราชาร” หรือ “ข้าของแผ่นดิน” หรือ “คนของแผ่นดิน” หรือ “คนของประชาชน” (เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์, 2544)

ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2547 ได้กำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไว้ดังต่อไปนี้

1. แสวงหาความจริงสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล
2. ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตดังกล่าวจะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศ

3. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึกและความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ

4. เรียนรู้ และเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

5. เสริมสร้าง ความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

6. ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัยชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

7. ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

8. ศึกษา วิจัย ส่งเสริม และสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏได้มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการอนุรักษ์และส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริง การดำเนินการดังกล่าวจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ นับเป็นบุคคลสำคัญที่จะส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างแท้จริง บทบาทอาจารย์ผู้สอนคือ การเป็นผู้ให้ความรู้และความสนใจกับผู้เรียน ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประโยชน์ มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับความเป็นสากลในวิถีชีวิตไทยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ อีกทั้งผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมเองก็ควรรู้จักเพิ่มพูนวิถะฐานะและคุณวุฒิให้กับตัวเอง มีเวลาสอนเพียงพอ สนองตอบความต้องการของผู้เรียน เหล่านี้เป็นต้น

ในส่วน of นักศึกษาผู้เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการพัฒนาสังคม และเรียนรู้สังคม โดยเฉพาะสังคมท้องถิ่น ควรมีส่วนในท้องถิ่นทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองท้องถิ่น หรือการมีบทบาทในการผลักดันให้ชนบทและท้องถิ่นมีศักยภาพในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาใช้อย่างเป็นระบบ ปลูกฝังความคิด กระตุ้นให้ความรู้แก่ชาวบ้านให้ตระหนักถึงภูมิปัญญาของตน ไม่ว่าจะ เป็นด้านการจัดการ ด้านการบริหาร และด้านการบริการ โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นหลักทางด้านวิชาการให้

5.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏของภาคใต้ที่มีส่วนส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

มหาวิทยาลัยราชภัฏ ถือเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับท้องถิ่นอย่างแท้จริง เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ในส่วนของหลักสูตรศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ก็ได้มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับความเป็นท้องถิ่น และภูมิปัญญา ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อันสอดคล้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ที่เปิดสอนอยู่ในปัจจุบัน ได้แยกออกเป็นแขนงออกแบบนิเทศศิลป์และออกแบบประยุกต์ศิลป์ จัดเป็นหลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2543 ที่ผ่านการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัย เพื่อเป็นหลักสูตรมหาวิทยาลัยระยะแรกหลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปกรรม ได้มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความสามารถผลิตงานการออกแบบประยุกต์ศิลป์หรือผลงานศิลปะในระดับสากลที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลกและสังคมท้องถิ่นโดยผ่านกระบวนการทางศิลปกรรมและการออกแบบตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นำไปสู่ระบบการผลิตและการตลาดเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคมอย่างยั่งยืน (ภาณุวัฒน์ เสงี่ยม, 2551) ในส่วนของวัตถุประสงค์และรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรศิลปกรรม อันมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับงานศิลปกรรมพื้นบ้าน มีดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ได้กำหนดไว้ดังนี้

- 1.1 มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์หรือด้านศิลปกรรมได้เป็นอย่างดี
- 1.2 มีเจตคติต่องานด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์หรืองานด้านศิลปกรรม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมและท้องถิ่น
- 1.3 มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อสังคมละวิชาชีพการออกแบบประยุกต์ศิลป์หรือวิชาชีพทางด้านศิลปกรรม
- 1.4 มีความสามารถในการจัดระบบงานบริหาร และสร้างสรรค์งานด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์หรืองานด้านศิลปกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 มีสำนึกในการสร้างสรรค์งานด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์และงานด้านศิลปกรรมที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2. รายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรศิลปกรรม สาขาออกแบบประยุกต์ศิลป์ และออกแบบนิเทศศิลป์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง ที่มีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ มีดังต่อไปนี้

2.1 รายวิชาในหลักสูตรศิลปกรรม สายศิลปกรรมและศิลปะประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่เปิดสอนเป็นกลุ่มวิชาเลือกเฉพาะแขนงวิชาของ เช่นรายวิชาดังต่อไปนี้

2031207-209	การทอผ้าพื้นเมือง 1-3	จำนวนหน่วยกิต 3 (2-2)
2031404	การออกแบบผลิตภัณฑ์ 2 มิติ	จำนวนหน่วยกิต 3 (2-2)
2041102	วัสดุผลิตภัณฑ์	จำนวนหน่วยกิต 3 (2-2)
2041105	ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	จำนวนหน่วยกิต 3 (2-2)
2041108	ผลิตภัณฑ์จักสาน	จำนวนหน่วยกิต 3 (2-2)
2042115-118	ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย 1-4	จำนวนหน่วยกิต 3 (2-2)

2.2 รายวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้และภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นจัดอยู่หมวดวิชาบังคับเลือกเฉพาะด้านในแขนงวิชาออกแบบประยุกต์ศิลป์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ดังรายวิชาต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2011204	ประวัติศาสตร์ศิลป์	จำนวนหน่วยกิต 3(3-0)
2012201	ประวัติศาสตร์ศิลป์ไทย	จำนวนหน่วยกิต 3(3-0)
2012203	ประวัติศาสตร์ศิลปะในท้องถิ่น	จำนวนหน่วยกิต 2(2-0)
2014109	ศิลปะพื้นบ้านภาคใต้	จำนวนหน่วยกิต 2(1-2)
2041105	การออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
2041108	ผลิตภัณฑ์จักสาน	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
2042109	เครื่องปั้นดินเผาเบื้องต้น	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2041105	ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
2041108	ผลิตภัณฑ์จักสาน	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)

2041109	ผลิตภัณฑ์เครื่องรัก	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
2041110	ออกแบบผลิตภัณฑ์กระดาษ	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
2042104	การออกแบบของที่ระลึก	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต		
6383151-54	บาติก 1-4	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
6383155-57	การทอผ้าพื้นเมือง 1-3	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
6383458	ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
6384108	การออกแบบผลิตภัณฑ์ไม้	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
6384123	ผลิตภัณฑ์จักสาน	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
6384107	การออกแบบของที่ระลึก	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
6384213 -16	การออกแบบเครื่องปั้นดินเผา 1-4	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)

2.3 รายวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอนอันมีเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน และงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ในหลักสูตรศิลปกรรม สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ ซึ่งเปิดสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จัดอยู่ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาชีพบังคับและหมวดวิชาเลือกเสรี ได้แก่

9000301	วิถีไทย	จำนวนหน่วยกิต 3(3-0)
9000302	วิถีโลก	จำนวนหน่วยกิต 3(3-0)
9000303	นครศรีธรรมราชศึกษา	จำนวนหน่วยกิต 3(3-0)
2033602	งานออกแบบนิเทศศิลป์เพื่อท้องถิ่น	จำนวนหน่วยกิต 2(1-2)
2043202	การออกแบบบรรจุภัณฑ์	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)
2033901	วิจัยศิลปะท้องถิ่น	จำนวนหน่วยกิต 3(2-2)

ด้วยปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตได้มีบทบาทในการอนุรักษ์ สืบทอด และมีการส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้เห็นในคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่อยู่ในงานศิลปะพื้นบ้าน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตเป็นสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น บัณฑิตทุกคนที่ได้ศึกษาในสถาบันแห่งนี้ จึงเปรียบเสมือนบุคลากรในท้องถิ่นที่จะสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาทั้งหมดกลับเข้าสู่ท้องถิ่น หรือบ้านเกิดของตนเองได้เป็นอย่างดี สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนา และอนุรักษ์มรดกทางศิลปะ และวัฒนธรรมรวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป องค์ความรู้ต่างๆ ที่บัณฑิตได้ศึกษาแล้วเรียนมานั้นล้วน

แล้วแต่เป็นความรู้ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏต่างๆ ของภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งหลายเหล่านี้ได้มีการเปิดสอนรายวิชาในหมวดศิลปกรรมอันเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการรับรู้คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านอีกด้วย

หลักสูตรศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏต่างๆ นั้นได้มีการเปิดทำการเรียนการสอนรายวิชาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งรายวิชาที่ทำการได้เปิดการเรียนการสอนภายในสถาบันต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานศิลปะพื้นบ้านนั้น ดังที่ผู้ศึกษาได้ยกตัวอย่างไว้ข้างต้น ซึ่งถือได้ว่ารายวิชาต่างๆ เหล่านี้เป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน มีความเกี่ยวข้องทางด้านการมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ซึ่งคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น และแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน ศาสตร์การศึกษาบางส่วนมีส่วนช่วยส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้านต่างๆ เหล่านี้ไม่เฉพาะแต่งานหัตถกรรมเพียงอย่างเดียวเพราะศิลปะพื้นบ้านประกอบไปด้วยงานศิลปะหลากหลายประเภท ที่มีความแตกต่างกันออกไป ศาสตร์แห่งการศึกษาถือเป็นส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้าน มรดกท้องถิ่นชนิดนี้ให้คงอยู่สืบไป มีส่วนในการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีใจรักและหวงแหนในมรดกของท้องถิ่นสิ่งนี้ให้คงอยู่ต่อไปอีกยาวนาน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เทียนชัย ตั้งพรประเสริฐ (2531) ได้ศึกษาความคิดเห็น “คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังไทย ตามการรับรู้ของนักศึกษาศิลปหัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ 1 สังกัดกรมอาชีวศึกษา” ด้วยจิตรกรรมฝาผนังไทยมีคุณค่าและความสำคัญหลายประการและมีการวิจัยทางการศึกษาน้อยมาก ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นทั่วไปทางด้านหลักวิชาการ เขียนภาพจิตรกรรมไทย ทางด้านเรื่องราว ทางด้านรูปแบบเส้น สี และทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในงานจิตรกรรมไทยกับกลุ่มนักศึกษาสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 แห่ง จำนวน 197 คน ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นทางด้านรูปแบบ เส้น สี และทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในงานจิตรกรรมฝาผนังไทย โดยส่วนรวมนักศึกษามีความเห็นในระดับเห็นด้วย สำหรับความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังไทยทางด้านเรื่องราว และหลักการเขียนภาพส่วนรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จากข้อมูล

แบบสอบถามปลายเปิด นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมให้คนใกล้ตัวได้ตระหนักถึงคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังไทยว่าควรใช้การอธิบาย บอก หรือชี้ให้เห็นความสำคัญ และคุณค่าของศิลปะแขนงนี้ แนวทางการปลูกฝังให้คนในชาติมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังนี้คือ สื่อมวลชนควรมีการเผยแพร่ ควรเริ่มต้นให้การศึกษาตั้งแต่เด็กปฐมวัย โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้ สร้างความเข้าใจต่อคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม และจากคำถามข้อสุดท้ายจากการวิจัยนักศึกษาให้ความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะประจำชาติและวิชาจิตรกรรมไทยว่า ควรได้รับการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงการให้การสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์ สื่อ และเทคนิคการสอนที่น่าสนใจ โดยเน้นภาคทฤษฎีในการให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญ ความงาม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรับรู้ซึ่งคุณค่าของศิลปะประจำชาติ

เทวินทร์ เอี่ยมมี (2536) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การพัฒนาแบบเรียนทางศิลปะศึกษา เรื่องการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบเรียนทางศิลปะศึกษา เรื่องการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะเกี่ยวกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และเพื่อเปรียบเทียบผลการสอนโดยใช้แบบเรียนที่พัฒนาขึ้นกับการสอนแบบปกติโดยที่การพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพสามารถส่งเสริมได้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะเพื่อบังเกิดการรู้คุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น การพูด การสื่อสาร โดยพัฒนาแบบเรียนขึ้นแบ่งเป็น 2 บทเรียนดังนี้ บทเรียนที่ 1 เรื่อง สะสมศิลปะ ตอนที่ 1 บทบาท ตอนที่ 2 ชั้นบรรยาย ชั้นวิเคราะห์รูป ตอนที่ 3 ชั้นแปลความหมายศิลปะ ตอนที่ 4 ชั้นตัดสินคุณค่าทางศิลปะ และตอนที่ 5 ชั้นสรุป บทที่ 2 งานนิทรรศการ ตอนที่ 1 บทนำ ตอนที่ 2 วิจารณ์งานศิลปะนามธรรม ตอนที่ 3 วิจารณ์งานศิลปะไทย และตอนที่ 4 วิจารณ์งานศิลปะประยุกต์ นำแบบเรียนที่พัฒนาแล้วไปสอนนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 30 คนได้ผลว่าคุณภาพแบบเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมตามเกณฑ์การพัฒนาหนังสือทั้ง 4 ด้าน และแบบเรียนศิลปะมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการสอนนักเรียนโดยใช้แบบเรียนที่ได้รับการพัฒนาแล้วมีคะแนนสูงกว่าการสอนแบบปกติ และคะแนนหลังเรียนของนักเรียนก็สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะควรมีการเน้นทั้งเนื้อหา กิจกรรม รวมถึงการออกแบบหนังสือเพื่อที่ผู้เรียนจะได้เกิดการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะได้อย่างเหมาะสม

พยุงพร ไตรรัตน์สิงห์กุล (2537) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา: การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์” โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ ศึกษาพื้นฐานการ

กำเนิด การดำรงอยู่และการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการของประวัติศาสตร์การบอกเล่า การวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีต้นกำเนิดมาจากชาวพวนที่อพยพมาจากนครเวียงจันทน์ มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านหนองป่าตองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้นำความรู้ที่ติดตัวมาทำเครื่องจักสานเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุการเกิดหัตถกรรมเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตองมี 3 ประการ คือ ความจำเป็นในการดำเนินชีวิต สิ่งแวดล้อมทางสภาพภูมิศาสตร์ และความเชื่อในขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนา และจากแรงงานผลัดกันเหล่านี้ทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ เพื่อให้การถ่ายทอดวิธีทำเครื่องจักสานสืบต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการถ่ายทอดจะต้องประกอบไปด้วย 1) แหล่งความรู้ ได้แก่ แหล่งความรู้จากครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดฉะเชิงเทรา กรมพัฒนาชุมชน เกษตรตำบล 2) ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลต่างหมู่บ้านที่เป็นผู้ถ่ายทอดและรับการถ่ายทอด 3) วิธีการถ่ายทอด ได้แก่ 3.1 การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เป็นวิธีการถ่ายทอดจากการสังเกต การทดลอง การบอกเล่าด้วยปาก การปฏิบัติจริง และการฝึกหัด 3.2 การฝึกฝนด้วยตนเอง เกิดความเคยชินที่พบเห็นทุกวันจนสามารถทำได้เองโดยไม่ต้องมีคนสอน แต่บางครั้งก็ใช้วิธีการเลียนแบบ 3.3 การถ่ายทอดจากเพื่อนบ้านเป็นการบอกเล่าด้วยปาก ผู้เรียนนำอุปกรณ์ไปเอง และสอนโดยการปฏิบัติจริง 3.4 การถ่ายทอดจากหน่วยงานราชการ โดยการพาไปเรียนนอกสถานที่ ผู้สอนจะอธิบายวิธีการแล้วให้ผู้เรียนทำไปพร้อมกัน

สัมฤทธิ์ ทองเถื่อน (2537) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของการถ่ายทอดงานปฐมนิพนธ์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการถ่ายทอดงานปฐมนิพนธ์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของช่างจังหวัดเพชรบุรี ในเชิงประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) ซึ่งมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการถ่ายทอดงานปฐมนิพนธ์ของช่างจังหวัดเพชรบุรี ในสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงปัจจุบันมีขั้นตอนแตกต่างกันเล็กน้อยตามกลุ่มช่าง กล่าวคือ ในบรรดาช่างชั้นครู ซึ่งเรียกว่าสกุลช่างเพชรบุรี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. สกุลช่างสอย ศิลปะกะบอบ 2. สกุลช่างเหิน เกศรา 3. สกุลช่างทองร่วง เอมโอบษฐ์ 4. สกุลช่างเฉลิม พึ่งแดง มีขั้นตอนการถ่ายทอด 5 ขั้นตอน คือ 1. การเป็น

ปูน 2. การเป็นลาย 3. การโกน 4. การปั้น 5. การแต่งกาย ส่วนขั้นตอนสกุลช่างทองร่วงเอมโอบฐึ้นเพิ่มอีกสองขั้นตอน โดยขั้นที่ 5 มีความแตกต่างจากช่างสกุลอื่น กล่าวคือ เป็นขั้นการฝึกลาย ส่วนขั้นที่ 6 จึงจะเป็นการปั้นลายเอง และเพิ่มขั้นที่ 7 ให้สามารถออกแบบงานปูนปั้นได้นอกจากนั้นในการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยที่ทำให้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองเพชรบุรีในงานปูนปั้นต่อมาได้ยาวนาน และต่อเนืองนั้นมี 4 ประการ คือ 1. ความเป็นเมืองพระพุทธศาสนา 2. การรับเอาวัฒนธรรมของเมืองหลวงเข้ามาไว้มาก 3. ความใกล้ชิดกับช่างหลวงอันเกิดจากช่างเพชรบุรีได้มีโอกาสเป็นลูกมือในการสร้างพระราชวังซึ่งมีอยู่ถึง 3 แห่ง ในจังหวัดเพชรบุรี และ 4. ลักษณะนิสัยชอบประกวดประชันของชาวเพชรบุรีเอง

อัครเดช อยู่ผาสุก (2537) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษาการเปรียบเทียบการถ่ายทอดงานแกะสลักไม้ ด้วยวิธีการแบบพื้นบ้านในจังหวัดลำปางและการสอนงานแกะสลักไม้ ในวิทยาเขตเพาะช่างสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ ศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอดงานแกะสลักไม้ด้วยวิธีการแบบพื้นบ้านในจังหวัดลำปาง และวิธีการสอนงานแกะสลักไม้ในวิทยาเขตเพาะช่าง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในด้านสถานภาพภูมิหลังวัตถุประสงค์ของการถ่ายทอดและการสอน ขั้นตอนการถ่ายทอดและการสอน วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการปฏิบัติ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียน 30 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ถามผู้สอน 2 คน ผู้ถ่ายทอด 10 คน และผู้รับการถ่ายทอด 5 คน ใช้แบบสังเกตสำหรับผู้ถ่ายทอด 1 คน 2 ครั้ง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ความถี่ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของความเรียง เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในแต่ละด้าน ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านสถานภาพมีการนับถือศาสนา เชื้อชาติ และสัญชาติเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของอายุและพื้นฐานการศึกษา ผู้ถ่ายทอดมีรายได้ต่ำกว่าผู้สอน และผู้รับการถ่ายทอดได้รับรายได้จากผลงาน ผู้ถ่ายทอดและผู้สอนมีทักษะความชำนาญเช่นเดียวกัน ผู้รับการถ่ายทอดมีประสบการณ์แกะสลักไม้แต่ผู้เรียนไม่มีประสบการณ์ (2) ด้านวัตถุประสงค์การถ่ายทอดและวิธีการแกะสลักไม้มีความเหมือนกัน คือ ต้องการให้มีความสามารถใช้เครื่องมือในการแกะสลักไม้ได้ (3) ด้านขั้นตอนการถ่ายทอดและวิธีการแกะสลักไม้ มีขั้นตอนการแกะสลักและการฝึกปฏิบัติเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่อง ขั้นตอนการสอนบางขั้นตอนคือผู้ถ่ายทอดจะเน้นการใช้ทักษะปฏิบัติ ส่วนผู้สอนจะใช้เกณฑ์พุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ของหลักสูตรเป็นกรอบการสอน (4) ด้านวัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้ปฏิบัติพบว่าประเภท ชื่อของเครื่องมือและความสามารถในการใช้มีความเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องขนาดและรูปร่างของเครื่องมือ ไม้ที่ใช้ในการแกะสลักมีความแตกต่างกันในเรื่อง คุณสมบัติ ชนิด ขนาด ปริมาณและวิธีการจัดหาไม้ ผู้ถ่ายทอดเสนอให้ส่วนราชการช่วยกันพัฒนาในด้านรูปแบบของงานแกะสลักไม้ การจัดการด้านการตลาดตลอดจน

การวางแผน เตรียมการแก้ปัญหาในเรื่องการขาดแคลนไม้ ส่วนผู้สอนเสนอให้รัฐช่วยเหลือส่งเสริมเรื่องงบประมาณด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากร และการให้ความสำคัญของวิชาชีพ

ราตรี สรรพศรี (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกวียน จังหวัดนครราชสีมา” โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกวียน จังหวัดนครราชสีมาในด้าน วัตถุประสงค์ของการผลิต วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการผลิต รูปแบบและรูปทรง ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้สร้างงาน 20 ราย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ 20 ราย และใช้แบบสังเกตผู้สร้างงาน 5 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละและนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านวัตถุประสงค์ของการผลิตเป็นการประกอบอาชีพในครอบครัวโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำขายได้เป็นหลัก ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสร้างงานพอใจในอาชีพของตนเพราะถนัดมีความชอบและใจรัก และเป็นอาชีพของท้องถิ่น 2) ด้านวัตถุดิบ วัตถุดิบเป็นดินในท้องถิ่นทั้งหมดได้จากทุ่งนา มี 2 ประเภท คือ ดินทรายได้จากบ่อดินใกล้บริเวณริมฝั่งแม่น้ำมูล ดินเหนียวได้จากบริเวณทุ่งนา มีคุณสมบัติเหมาะแก่การขึ้นรูป ผู้สร้างงานทั้งหมดได้ดินด้วยการซื้อจากผู้ประกอบการจำหน่ายดิน 3) ขั้นตอนการผลิต มี 3 ขั้นตอน คือ 1.การเตรียมดิน ดินที่ใช้เป็นการผสมระหว่างดินเหนียวต่อดินทราย ในอัตราส่วน 2: 1 หมักในบ่อดินและนวดด้วยเครื่องจักร 2.การขึ้นรูปมี 2 ขั้นตอน เริ่มจากการเตรียมส่วนฐานของภาชนะให้เป็นรูปทรงกระบอกก่อน โดยอาศัยแป้นหมุน หรือ “พะมอน” แล้วเพิ่มความสูงของภาชนะด้วยวิธีการขุดดินและผสมผสานกับวิธีการขึ้นแป้นหมุน แล้วจึงปรับแต่งให้เป็นรูปทรงที่ต้องการ ในระหว่างการขึ้นรูปจะต้องมีผู้ช่วยคอยหมุนแป้นจนงานเสร็จ 3. งานเผา มี 3 ขั้นตอน ระยะเวลาที่ 1 ขึ้นรมไฟ เพื่อให้ภาชนะดิน ระยะเวลาที่ 2 ระยะเวลาสุมไฟหรือดูดเพื่อให้อุณหภูมิสูงขึ้น เป็นการเผาดินเหนียวแล้วจึงรักษาอุณหภูมิไว้ ระยะเวลาที่ 3 ระยะเวลาเร่งไฟหรือขึ้นปล่อง โดยดูควันที่ปากปล่อง เพื่อให้เกิดการเผาไหม้แบบไม่สมบูรณ์ สีเนื้อดินจะเปลี่ยนเป็นสีดำคล้ำ 4) รูปแบบและรูปทรงเป็นแบบที่ลูกค้าสั่งหรือตามความต้องการของตลาด เป็นรูปทรงที่ขึ้นด้วยแป้นหมุน สีเนื้อดินเผาจะมีความอ่อน เข้ม และมีความแกร่งทนทาน รูปแบบมีทั้งรูปแบบดั้งเดิม

สมชาย สนทนก (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณค่าจิตกรรมฝาผนังไทยตามการรับรู้ของนิสิตสาขาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย” โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของจิตกรรมฝาผนังไทยทางด้านคุณค่าทางเรื่องราว และคุณค่าทางศิลปะ ตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ชั้นปีที่ 3 ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ นิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ชั้นปี

ที่ 3 ภาคการศึกษาภาคปลาย ปีการศึกษา 2539 จำนวน 135 คน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วยแบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่า และแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละ มีชัณภูมิเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการสำรวจจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 นั้น พบว่า คุณค่าเรื่องภาวะและคุณค่าศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ส่วนข้อมูลจากแบบความคิดเห็นปลายเปิดปรากฏว่าในเรื่องของวิธีการส่งเสริมให้เกิดความสำคัญและตระหนักในคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังไทยมีความเห็นว่า ควรไปศึกษาดูงานและทัศนศึกษา นำชมพิพิธภัณฑ์ โดยมีผู้บรรยายประกอบ และแนวทางในการสร้างทัศนคติอื่นในชาติให้เกิดความรัก ความหวงแหน และเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังไทย นักศึกษาเห็นว่าควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็ก โดยสื่อต่างๆมีการสร้างทัศนคติที่ดีโดยเฉพาะสื่อมวลชนและหน่วยงานราชการควรให้การอบรม ความรู้ต่างๆเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อเยาวชนด้วย ส่วนแนวโน้มทางการเรียนการสอนศิลปศึกษานั้น ควรมีการเผยแพร่ ส่งเสริมความสำคัญอย่างต่อเนื่องทั้งด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหารายวิชา การจัด กิจกรรมและการจัดอุปกรณ์ และนิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาการเรียนการสอนศิลปะไทย ประวัติความสำคัญ ความงาม ปรัชญาและคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมทั้ง ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

เนื้อ่ออน ขรัวทองเขียว (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบันราชภัฏ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนไทยตระหนักในความสำคัญของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติซึ่งกำลังถูกลดบทบาทและความสำคัญลง ดังนั้นเยาวชนจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต ควรเกิดความรู้สึกลำบากในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามสำหรับนักศึกษาศิลปศึกษาคณะครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏชั้นปีที่ 2,3,4 จำนวน 390 คน โดยประเด็นหลักของแบบสอบถามจะถามในด้านของความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และบทบาทของนักศึกษาในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาเห็นด้วยกับความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพราะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตประจำวันของบุคคล สังคม และรวมถึงเป็นตัวสะท้อนความสามารถ และภูมิปัญญาของช่างไทยในอดีตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นักศึกษามีความเห็นด้วยว่าสถาบันราชภัฏควรเป็นแกนนำในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การรวบรวมและการทำทะเบียนบุคคลสำคัญของศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น และควรส่งเสริม

วิธีการอนุรักษ์ให้นักศึกษาได้มีความรู้ ความเข้าใจเพื่อเป็นผู้นำของชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่นและของชาติ

ปฤถัต แสงสว่าง (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษาคุณค่าศิลปะปฐมนิเทศตามทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญงานปฐมนิเทศ และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ” โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาคุณค่าของงานศิลปะปฐมนิเทศไทยในด้านศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านภูมิปัญญาของช่างปฐมนิเทศ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านคติความเชื่อและขนบนิยมตามทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญงานปฐมนิเทศและนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า(1) ผู้เชี่ยวชาญงานปฐมนิเทศส่วนใหญ่แสดงทัศนคติว่าศิลปะปฐมนิเทศเป็นศิลปะแบบประเพณีไทย ใช้ประดับสถาปัตยกรรมและประติมากรรมประเภทต่างๆ งานปฐมนิเทศที่มีความสวยงามมากคือ งานปฐมนิเทศนางพญา จังหวัดสุโขทัย วัดเขานันไดอิฐ จังหวัดเพชรบุรี และวัดไผ่ จังหวัดลพบุรี ศิลปะปฐมนิเทศไทยมีคุณค่ามากที่สุดในด้านความงาม (ด้านรูปแบบ การจัดองค์ประกอบ และการถ่ายทอดความรู้สึก) ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ศิลป์ที่สำคัญ ในด้านภูมิปัญญาของศิลปะปฐมนิเทศที่สร้างงานได้สะท้อนความคิดสร้างสรรค์และคุณค่าในด้านที่สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อและแนวความคิดตามพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (2) นักศึกษาศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยต่อคุณค่าของงานศิลปะปฐมนิเทศไทยทั้ง 5 ด้านคือ ศิลปกรรม, ประวัติศาสตร์ศิลป์, ภูมิปัญญาของช่างปฐมนิเทศ, ศิลปวัฒนธรรมคติความเชื่อและขนบนิยม ผู้เชี่ยวชาญงานปฐมนิเทศและนักศึกษาศิลปศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่าศิลปะปฐมนิเทศไทยเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆโดยให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและเน้นการสอนให้เห็นถึงคุณค่าศิลปะปฐมนิเทศไทยเพื่อผู้เรียนได้รับความรู้ ชื่นชมและมีความตระหนักในการที่จะอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

สุทธิรักษ์ สาคร (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณค่าของผ้าไหมมัดหมี่ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาศิลปกรรม สถาบันราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับคุณค่าผ้าไหมมัดหมี่ 5 ด้าน คือ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ คุณค่าต่อวิถีชีวิต คุณค่าทางภูมิปัญญาแห่งมรดกชุมชน คุณค่าทางการศึกษา กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยอาจารย์โปรแกรมวิชาศิลปกรรมที่รับผิดชอบในการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน วิชาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน วิชาประวัติศาสตร์จำนวน 18 คน และนักศึกษาระดับปริญญาศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต ชั้นปีที่ 3

ที่ผ่านการเรียนวิชาพื้นฐานทางศิลปะตามหลักสูตรของโปรแกรมวิชาศิลปกรรม ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 196 คน จากสถาบันราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ และนักศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามรายการ แบบประมาณค่าและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นตามการรับรู้อยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับคุณค่าในผ้าไหมมัดหมี่ทั้ง 5 ด้าน คือ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ คุณค่าเชิงคตินิยม คุณค่าต่อวิถีชีวิต คุณค่าทางภูมิปัญญาแห่งมรดกชุมชน คุณค่าทางการศึกษา นอกจากนี้ อาจารย์ นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของผ้ามัดหมี่ที่มีต่อชีวิตชุมชน และสังคมในปัจจุบัน ซึ่งมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม เศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้า จึงควรเน้นคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ในเชิงการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และการให้ความรู้ในระบบสถาบันการศึกษาของท้องถิ่น

กันยารัตน์ ยังมี (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยวิธีสตอรีไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ” โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ ศึกษาผลการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยวิธีสตอรีไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ กลุ่มประชากรที่ใช้ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาศิลปะพื้นบ้าน 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 31 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยวิธีสตอรีไลน์ 2) ใบความรู้ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะพื้นบ้าน 4) แบบบันทึกกระบวนการทำงานรายบุคคล 5) แบบสังเกตกระบวนการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมบุคคลในวิชาศิลปะพื้นบ้าน 6) แบบประเมินผลงานกลุ่ม 7)แบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนวิชาศิลปะพื้นบ้าน และ 8) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน 2 โดยวิธีสตอรีไลน์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยสูงขึ้นหลังจากที่เรียนโดยวิธีสตอรีไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะพิสัยสูงขึ้นหลังจากที่เรียนโดยวิธีสตอรีไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านจิตพิสัยสูงขึ้นหลังจากที่เรียนโดยวิธีสตอรีไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีสตอรีไลน์มี 2 แบบ คือ กระบวนการเรียนรู้แบบต้น และ

กระบวนการเรียนรู้แบบลึก ดังนี้ 4.1 กระบวนการเรียนรู้แบบตื้น คือ การฟื้นความจำเดิม การสังเกต การสอบถาม สัมภาษณ์ การอ่านจดบันทึก ลงมือปฏิบัติจริง การเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายกัน การเปรียบเทียบสิ่งที่ขัดแย้งกัน และการจำแนกประเภท 4.2 กระบวนการเรียนรู้แบบลึกที่ผู้เรียนใช้คือ การอธิบายหลักเกณฑ์ การตั้งสมมติฐาน การแก้ปัญหาการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล นอกจากการเรียนรู้โดยวิธีสตอรี่ไลน์จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นแล้ว ผู้เรียนยังแสดงความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนโดยวิธีสตอรี่ไลน์ยังส่งเสริมทักษะการคิด การแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน กระบวนการทางสังคม สติและปัญญา มีเหตุผล เปิดใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น กล้าแสดงออก ได้เรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย มีความสุข มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและวิชาเรียน ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การดำเนินชีวิตจริงได้

สุนทร ดอนอินทร์ทรัพย์ (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น “การแทงหยวก” ในจังหวัดเพชรบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแทงหยวกในด้าน 1) ความสำคัญและคุณค่าการถ่ายทอด 2) การถ่ายทอด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสาร การศึกษาภาคสนาม เก็บข้อมูลด้วยการ สัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล ประมวลผลการสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการแบบอุปนัย นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสำคัญและคุณค่าของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น “การแทงหยวก” คือ 1) มีความสำคัญเป็นการเรียนรู้ความใกล้ชิด คั่นเคย การได้คลุกคลีกับกิจกรรมทางศิลปะในครอบครัวและการติดตามผู้ใหญ่ไปแทงหยวกเป็นประจำ ซึ่งทำให้ครูช่างและผู้เรียนเกิดความใกล้ชิดผูกพันกันแน่น การได้สืบทอดศิลปะของบรรพชนยังเป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึกผูกพันต่อกันกำเนิดและทำให้คนในครอบครัวได้เจอกันเพื่อร่วมกันทำแทงหยวกอยู่บ่อยๆ 2) มีคุณค่าด้านการเลือกสรรวัสดุธรรมชาติที่ด้อยค่ามาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะที่มีความงดงาม เป็นสื่อแทนความระลึกถึงกตัญญูทเวที่ต่อบุพการี และแฝงไปด้วยความเชื่อของช่างคือ เป็นงานศิลปะที่ใช้เฉพาะในงานพิธีอวมงคล การเคารพบูชาต่อครูอาจารย์ พระวิษณุ และวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือช่างมีการคิดค้น ดัดแปลง พัฒนาในด้านรูปแบบ ลวดลาย ขั้นตอนวิธีการอย่างสืบเนื่องยาวนานจนเกิดเอกลักษณ์ของตนเองเป็นองค์ความรู้อันเป็นภูมิปัญญาแห่งเมืองเพชรที่ช่างชำนาญการสร้างสรรค์ผ่านศิลปะงานแทงหยวก (2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแทงหยวก พบว่า 1) เกิดจากความสนใจ ชื่นชม เห็นคุณค่าในศิลปะ 2) กระบวนการถ่ายทอดผู้เรียนและผู้สอนต้องมีใจรักในศิลปะมีความพร้อมทั้งทางด้านจิตใจ มีสภาพอารมณ์ที่เอื้อต่อการทำงานศิลปะ วัตถุประสงค์การถ่ายทอดมุ่งเน้นที่การรู้จริง ปฏิบัติได้จริง รักและรู้ค่าในงานศิลปะ

วิธีการถ่ายทอดเป็นการให้ความรู้ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติโดยตรง และการพาผู้เรียนไปทงหยวก เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง การประเมินผลดูจากผลงานที่มีคุณภาพ และสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะปฏิบัติงาน 3) ผลที่เกิดจากการถ่ายทอดคือเกิดช่างทงหยวกที่มีความรู้ มีทักษะในเชิงช่าง สามารถปรับตัวให้คงอยู่กับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทั้งยังได้รับคุณธรรมการทำงาน คือ ความรับผิดชอบ มีสมาธิแน่วแน่ในการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่มทำให้เกิดข้อคิดคือ ความสามัคคี ความเคารพให้เกียรติกัน การปรับตัวเข้าหากัน การใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น รวมถึงการได้รับความเพลิดเพลินสุขใจ สบายใจในการทำงานศิลปะ และรู้สึกภาคภูมิใจเมื่องานเสร็จ

ศักดิ์ดา บุญยี่ต (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคีสานตอนล่าง ของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา และโปรแกรมวิชาศิลปกรรมสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี” โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคีสานตอนล่างของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา และโปรแกรมวิชาศิลปกรรมสถาบันราชภัฏอุบลราชธานีใน 4 ด้านคือ คุณค่าทางภูมิปัญญาแห่งชุมชน คุณค่าต่อวิถีชีวิตและชุมชน คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางการศึกษา กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญงานศิลปะแกะสลักไม้ 6 คน อาจารย์โปรแกรมวิชาศิลปกรรม 8 คน และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมระดับปริญญาตรี 117 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญ และแบบสอบถามสำหรับอาจารย์และนักศึกษาซึ่งแบบตรวจสอบรายการ แบบประมาณค่า และแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นช่างพื้นบ้านมีความเห็นว่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรเป็นงานศิลปะเชิงช่างของช่างพื้นบ้านอีสานตอนล่างที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความเชื่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา แสดงถึงภูมิปัญญาของช่างและเอกลักษณ์ของงานศิลปะเชิงช่างอีสานตอนล่าง จากรูปแบบเนื้อหาเรื่องราวและลวดลายที่เกิดจากการผสมผสานรูปแบบทางศิลปะระหว่างสกุลช่างบางกอกกับสกุลช่างพื้นบ้านสะท้อนถึงวิถีชีวิต วิถีสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีประวัติศาสตร์ของชุมชนและมีคุณค่าควรแก่การศึกษาเพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ดั่งามของชุมชนและของชาติ (2) ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าศิลปะแกะสลักไม้เป็นงานสร้างสรรค์ทางภูมิปัญญาเพื่อสนองความเชื่อในพระพุทธศาสนาแสดงออกถึงภูมิปัญญาในการคิดการแก้ปัญหาทั้งทางด้านการออกแบบ ด้านวัสดุ และด้านเครื่องมือ สะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาจารีตประเพณีเฉพาะถิ่นดั้งเดิม เป็นเครื่องเชื่อมโยงและสร้างความผูกพันของคน

ในชุมชนมีสาระสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ของชุมชน และประวัติศาสตร์ด้านศิลปะเชิงช่างท้องถิ่น เป็นมรดกและชุมชนทรัพยากรทางภูมิปัญญาที่มีคุณค่าแก่การศึกษา (3) อาจารย์ และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของงานศิลปะแกะสลักไม้ทั้ง 4 ด้านคือ คุณค่าทางภูมิปัญญาชุมชน คุณค่าต่อวิถีชีวิตและชุมชน คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมได้เสนอแนะว่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคีสานตอนล่างเป็นศิลปะที่ควรแก่การศึกษาและการอนุรักษ์ ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม ให้ผู้เรียนและเยาวชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญมีความสำนึกและตระหนักในการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

อนุชิต หนูเอียด (2546) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษาคุณค่าของประติมากรรมไทย ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาคุณค่าประติมากรรมไทยตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล การศึกษาคุณค่าประติมากรรมไทยเกี่ยวกับคุณค่าประติมากรรมไทย 5 ด้าน คือ คุณค่าด้านศิลปกรรม, คุณค่าด้านประวัติศาสตร์, คุณค่าด้านภูมิปัญญา, คุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านคติความเชื่อและขนบนิยม ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยอาจารย์หลักสูตรศิลปบัณฑิต คณะศิลปกรรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจำนวน 13 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะศิลปกรรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลหลักสูตรศิลปบัณฑิตชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 307 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์และสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสถิติเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าประติมากรรมในด้านคุณค่าทางศิลปกรรมและคติความเชื่อและขนบธรรมเนียมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านประวัติศาสตร์ ด้านภูมิปัญญา และด้านศิลปกรรมตามลำดับ ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมต่อคุณค่าประติมากรรมไทย ในระดับเห็นด้วย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านศิลปวัฒนธรรม นอกจากนั้นอยู่ในระดับเห็นด้วย นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการสร้างจิตสำนึกในการเผยแพร่และการอนุรักษ์ประติมากรรมไทย ส่วนนักศึกษาได้เสนอแนะในเรื่องการตระหนักถึงคุณค่าของประติมากรรมไทยด้านประวัติศาสตร์ซึ่งแสดงถึงวิวัฒนาการและการบันทึกเหตุการณ์ทางด้านประวัติศาสตร์ของงานประติมากรรมไทย

พรสวรรค์ สุวรรณศรี (2547) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์คุณค่า การดำรงอยู่ และการสืบทอดมรดกอีสาน” โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของมรดกอีสาน 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การดำรงอยู่ของมรดกอีสานในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนอีสานในปัจจุบัน 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการสืบทอดมรดกอีสาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การศึกษาภาคสนาม การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์คุณค่า การดำรงอยู่ และแนวทางการสืบทอดมรดกอีสาน ได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านมรดกอีสาน ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณค่าของมรดกอีสานจำนวน 283 บท พบว่า 1) คุณค่าที่ให้อรรถประโยชน์แก่ได้แก่ ด้านการพัฒนาคน จำนวน 280 บท และด้านการพัฒนาสังคม จำนวน 109 บท 2) คุณค่าที่ให้อรรถประโยชน์แก่สังคมแต่ละด้านได้แก่ ครอบครัวจำนวน 42 บท การเมือง/การปกครองจำนวน 43 บท เศรษฐกิจจำนวน 41 บท การศึกษา จำนวน 28 บท และศาสนาจำนวน 101 บท 2. การดำรงอยู่ของมรดกอีสาน พบว่า 1) สถานภาพการดำรงอยู่ได้แก่ มรดกที่ไม่มีการใช้ จำนวน 31บท มรดกที่มีการใช้อยู่ จำนวน 252 บท และมรดกที่มีการเปลี่ยนแปลง จำนวน 12 บท 2) ลักษณะการดำรงอยู่ได้แก่ การจัดการวิทยุและโทรทัศน์ การเขียนตำรา การเขียนกลอนลำ การเทศน์ การพูดคุยกันบางโอกาส งานเลี้ยงต้อนรับ การบายสีสู่วัฒน การเป็นวิทยากรบรรยาย และการใช้มรดกผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต3. แนวทางการสืบทอดมรดกอีสานพบว่า มีวิธีการดังนี้ 1) สถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำเป็นหลักสูตร ให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง 2) องค์กรที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันศึกษาค้นคว้าสำรวจข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แล้วทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยจัดทำเป็นศูนย์ข้อมูลจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมเผยแพร่มรดกให้ครอบครัวและคนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของมรดก จัดฝึกอบรมวิทยากร จัดทำสื่อการเรียนรู้ 4) ควรชี้แจง อธิบายรูปแบบของมรดกอีสานให้ชัดเจนและสอนให้คนรุ่นใหม่เขียนมรดกได้

ทิพย์ฉัตร คลังหิรัญ (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษาการเรียนการสอนวิชา ศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรีในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย” โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรีในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในด้านผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหารายวิชา วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล การดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มประชากรคือ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน 4 คน นักศึกษาศิลปศึกษา 150 คน และนักวิชาการศิลปะพื้นบ้าน 10 คน ในปีการศึกษา 2547 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบแสดงความคิดเห็นที่มีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่า ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สอนให้ความสำคัญเป็นกันเองกับผู้เรียนมากที่สุด และมีทักษะในการปฏิบัติงานศิลปะพื้นบ้านน้อยที่สุด 2) ผู้เรียน เห็นความสำคัญ ให้ความสนใจในการเรียนการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน และมีความรู้ความเข้าใจ ในศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นอื่นๆ น้อยที่สุด 3) วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก เห็นความสำคัญ เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยมมากที่สุด และเพื่อให้เกิดทักษะด้านการปฏิบัติน้อยที่สุด 4) เนื้อหา เกี่ยวกับความงาม และสุนทรีย์ทางศิลปะและคุณค่าศิลปะในงานศิลปะพื้นบ้านมากที่สุด และเกี่ยวกับด้านความจำเป็นและความต้องการในด้านการตลาด ธุรกิจการค้าน้อยที่สุด 5) วิธีการสอน ใช้วิธีสอนแบบวิเคราะห์หรือวิจารณ์ วิธีให้ผู้เรียนไปศึกษาด้วยตนเองมากที่สุด ใช้วิธีการสาธิต และการสร้างสถานการณ์จำลองน้อยที่สุด 6) สื่อ ใช้มากที่สุด คือ ตำรา วารสาร หนังสือ วัสดุสิ่งของจริง รูปภาพ และใช้ภาพยนตร์และการแสดงน้อยที่สุด 7) การวัดและการประเมินผล ใช้การทำรายงานมากที่สุด และใช้แฟ้มสะสมงาน สังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน และการสัมภาษณ์น้อยที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาสำคัญของการเรียนการสอนคือ ขาดความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา มีความรู้จำกัด และไม่มีความชัดเจนในเรื่องการอนุรักษ์หรือพัฒนา และปัญหาสำคัญสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือ ขาดบรรยากาศในการเรียนวิชาศิลปะพื้นบ้าน ขาดความการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่น

อุษณีย์ เสือดี (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำกระเบื้องดินเผาในจังหวัดสงขลา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำกระเบื้องดินเผาในจังหวัดสงขลา ในด้าน 1.ความเป็นมาของการถ่ายทอด 2. กระบวนการถ่ายทอด 3. ผลที่เกิดจากการถ่ายทอด กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ช่างพื้นบ้านจำนวน 4 คน และครูศิลปศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามและแบบสังเกต ผู้วิจัยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลวิจัยและอภิปรายในรูปความเรียง และแสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ด้วยตารางประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1.ความเป็นมาของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำกระเบื้องดินเผาในจังหวัดสงขลาเกิดจากช่างพื้นบ้านมีความใกล้ชิดกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม การได้คลุกคลีคุ้นเคยทำให้เกิดการเรียนรู้ซึมซับไปในตัว ช่างต้องการสืบทอดงานอันเป็นมรดกของท้องถิ่น และครอบครัวมีความภูมิใจในวิชาชีพของบรรพบุรุษและมีความต้องการบ่งชี้ในการดำเนินชีวิตอันเป็นแรงผลักดันให้มีความต้องการที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำกระเบื้องดินเผา 2. กระบวนการถ่ายทอดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ปฏิบัติได้จริง และรู้คุณค่าของงาน รูปแบบการเรียนรู้คือการลงมือกระทำจริง ฝึกฝนด้วยตนเอง การฝึกจากผู้รู้ ผู้ชำนาญ และ

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ผ่านการบอกเล่า สานิตและผ่านสื่อมวลชน ขั้นตอนการถ่ายทอด ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีความพร้อมทางจิตใจที่ดี เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สถานที่สะดวกต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญโดยใช้ระยะเวลาเป็นปี เทคนิคการถ่ายทอดคือ การทำให้ผู้เรียนมีความศรัทธาต่อวิชาชีพ การลงใจให้เกิดความสนใจ การชี้แนะข้อผิดพลาด การปลูกฝังคุณธรรมในการทำงาน บรรยากาศการถ่ายทอดเป็นไปแบบครอบครัว 3.ผลที่เกิดจากการถ่ายทอด คือช่างมีความรู้ มีความชำนาญ มีความภูมิใจ และผูกพันกับชุมชนและครอบครัว สามารถสืบทอดการทำงานต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น 4. ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดคือ ผู้ถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ผู้รับการถ่ายทอดขาดความสนใจและไม่เห็นคุณค่า เนื่องด้วยความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น วัตถุดิบในการผลิตขาดแคลนและราคาแพง และการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีความต่อเนื่องและจริงจัง

งานวิจัยในต่างประเทศ

Pennington, Clement Johns (1975) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเริ่มต้นและพัฒนาการของงานหัตถกรรมในหลักสูตรของโรงเรียนต่างๆของสหรัฐอเมริการะหว่างปี ค.ศ.1900-1930 (The Beginnings and Development of Crafts in the Curriculum of the Public School of the United States from 1900-1930) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการที่จะทำอย่างไรให้งานหัตถกรรมที่รุ่งเรืองในยุคแรกของประเทศซึ่งเกือบถูกทำลายโดยความเจริญทางอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และทำอย่างไรที่จะนำหัตถกรรมพื้นบ้านกลับมาสู่วิถีชีวิตของผู้คนด้วยศิลปศึกษา ให้มีเกิดขึ้นในหลักสูตรศิลปศึกษาจนกระทั่งสามารถเห็นคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านได้ โดยทำการศึกษารณีตัวอย่างโรงเรียนหลายแห่งที่เป็นผู้นำทางสังคมในการเคลื่อนไหวทางงานหัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งต้องใช้ความอดทนและความร่วมมือกันในการทำผลงานในระหว่างหลังศตวรรษที่ 19 นิยมการฝึกฝนทำด้วยมือและการวาดเป็นกรรมวิธีสำคัญในหลักสูตรศิลปศึกษาอันมีจุดเริ่มจากงานนิทรรศการของชาวรัสเซียที่แสดงในชิคาโกปี 1983 ซึ่งชี้ชวนอย่างมากให้ชาวอเมริกันหันมาสนใจในการฝึกฝนการทำศิลปะที่ทำด้วยมือในศิลปศึกษาซึ่งถูกคุกคามอย่างมากจากความเจริญทางอุตสาหกรรม ซึ่งถูกละเลยในการฝึกฝนอบรมด้านความงามของผลงานจนถึงความบกพร่องในคุณภาพการออกแบบ ศิลปศึกษาจึงสนองตอบในความเคลื่อนไหวดังกล่าวเพื่อศิลปะในการทำให้สังคมเห็นถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านทำให้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นโดยเริ่มมีหลักสูตรศิลปะและหัตถกรรมเกิดขึ้นในโรงเรียน The St. Louis Exposition ในปี 1904 เป็นการประสานกันระหว่างศิลปะกับการฝึกฝนด้วยมือที่เห็นได้อย่าง

ชัดเจน ซึ่งมีผู้คนจำนวนมากให้คำแนะนำเกี่ยวกับทิศทางของงานหัตถกรรมพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษาและนำความคิดนี้ไปใช้ในการสอนศิลปศึกษาต่อไป

Macdowell, Marsha Luise (1982) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “Folk Art Study in Higher Education in North America” การวิจัยครั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากในขณะนี้ได้มีความกระตือรือร้นในการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านในอเมริกาเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาพบว่าตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ศิลปะพื้นบ้านได้รับความสนใจในการศึกษาเรียนรู้ ศิลปะพื้นบ้านทำให้เกิดการพัฒนาที่หลากหลายในการเรียนและการเข้าถึงแก่นแท้ของมัน ผู้วิจัยกล่าวถึงแม้ว่าศิลปะพื้นบ้านจะมีมานานแล้วก็ตาม แต่สิ่งที่เรารู้เกี่ยวกับตัวมันเมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นนับว่ายังน้อยอยู่ การศึกษาวิจัยดังกล่าวได้ผลการวิจัยดังนี้ 1) ได้เกิดการเรียนรู้คุณค่าของคนและการสร้างงานศิลปะพื้นบ้านของเขา 2) ลดขอบเขต และขีดจำกัดทางทางการศึกษาศิลปะที่ตายตัวลงไป 3) ได้ประโยชน์ในการปรับใช้วัสดุในการสร้างสรรค์งานศิลปะ 4) ปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนศิลปะที่นักเรียนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและเป็นการกระจายความคิดสร้างสรรค์

Congdon, Kristin Goranson (1983) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบทางทฤษฎีสำหรับการสอนศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษา” (A Theoretical Model for Teaching Folk Art in the Art Education Setting) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ ศึกษาพัฒนาการรูปแบบทางทฤษฎีสำหรับการดำเนินการและการวิเคราะห์ศิลปะพื้นบ้านในบริบททางวัฒนธรรมในหลักสูตรศิลปศึกษา วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้านทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม คติชาวบ้าน มานุษยวิทยา และการสะสมรวบรวมศิลปะพื้นบ้านที่เก่าแก่โบราณ การค้นพบ การสะสม การจัดแสดงนิทรรศการ พิพิธภัณฑสถาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารข้อมูลอย่างดีในการศึกษาศิลปะพื้นบ้านในปัจจุบัน โดยการจัดการคัดเลือกการวิเคราะห์ของผู้บรรยายที่เป็นผู้ให้คำนิยามของศิลปะพื้นบ้านในการวินิจฉัยที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ วิเคราะห์วิเคราะห์ แยกประเภทของศิลปะพื้นบ้าน ศิลปิน ทักษะกระบวนการ ศึกษาศิลปะพื้นบ้านทำให้เห็นถึงความแตกต่างจากศิลปะรูปแบบอื่นๆ ความเกี่ยวพันกับวัตถุประสงค์เป้าหมายพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เสนอโดยบรรดานักวิชาการศิลปะ รูปแบบทางทฤษฎีทางศิลปะพื้นบ้านจะอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าที่มีมาแต่เดิมและวัฒนธรรมที่ผลักดันให้ศิลปะพื้นบ้านมีความก้าวหน้าขึ้นแสดงบทบาทของศิลปะในการสืบทอดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ระบบความเชื่อ และรูปแบบสังคมมันเป็นการเสนอการศึกษาศิลปะในความเป็นมนุษย์ ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าใจอย่างเต็มที่มากขึ้นกว่าเดิมในขอบเขตของประสบการณ์ของมนุษย์เป็นการเข้าถึงคุณค่าทางศิลปศึกษา ได้อย่างชัดเจน ผลการวิจัยพบว่า การสอนศิลปะพื้นบ้านควรอยู่บนพื้นฐานของการบรรยาย การวิเคราะห์อันเป็นแนวทางหลักการโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรูปแบบศิลปะพื้นบ้าน ที่สอดคล้องหรือเป็นไป

ตามสภาพแวดล้อม ศิลปวิจารณ์และสถานที่สร้างผลงานศิลปะพื้นบ้านเพื่อประโยชน์คือความชัดเจนและพัฒนาการในด้าน 1. การศึกษาคุณค่าทั้งจากช่างพื้นบ้านและผลงานศิลปะพื้นบ้าน 2. ทักษะคติของชุมชน 3. การตอบสนองทางประโยชน์ใช้สอยทางศิลปะ 4. มุมมองที่เชื่อมโยงติดต่อและการขยายความเข้าใจไปสู่สาขาวิชาอื่นๆ 5. การศึกษาที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน 6. การขยายหรือการเปิดกว้างทางความคิดสร้างสรรค์

Baston, Flavia Maria Cunha (1988) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การทำความเข้าใจกับท้องถิ่นในการอธิบายตีความหมายของครูเกี่ยวกับศิลปะของกลุ่มชน กรณีศึกษาศิลปะพื้นบ้าน (Making the Familiar Strange Teacher’s Interpretation of Community Art: A Case Study (Folk Art))” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสอบถามถึงทัศนคติ ความเชื่อของครูเกี่ยวกับเมืองออไลน์ ศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมของเมืองนี้ กลุ่มตัวอย่างประชากร คือครูจากเมืองออไลน์ เมืองอินเดียนน่า ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจากผู้เชี่ยวชาญในการฝึกหัด ซึ่งมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับการศึกษาโดยมีชุมชนเป็นฐานหลักหรือ Community-Based Art Education (CBAE) ความเข้าใจต่อทัศนระของครูจาก 3 แห่งเกี่ยวกับงานศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นรวมถึงการอธิบายปัจจัยต่างๆที่ช่วยในการส่งเสริมยกระดับ ความซาบซึ้งและความไวต่อศิลปะในท้องถิ่น การอธิบาย ตีความทางกระบวนการผลิตและกระบวนการฝึกฝนและสามารถอธิบายชี้แจงได้ ซึ่งผู้วิจัยใช้กรอบทฤษฎีในการวิจัยคือ การศึกษาแบบความหลากหลายวัฒนธรรมและการศึกษาที่มีชุมชนเป็นฐาน วิธีดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้นำความรู้เชิงชาติพันธุ์วิทยา การสอบถาม การสืบค้น เสาะหา ในเชิงคุณภาพและวิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศิลปินพื้นบ้าน สมาชิกของชุมชน ครู นักเรียน ผู้บริหารและบุคคลทั่วไป มีการสังเกตการณ์การเรียนการสอนในโรงเรียน และกิจกรรมต่างๆในชุมชน มีการวิเคราะห์ เอกสาร อาทิ หลักสูตร หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว วิดีโอและสิ่งพิมพ์ ต่างๆอันเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ชุมชน คติชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการของครูเกี่ยวกับการทำให้คุ้นเคยกับท้องถิ่น หรือการอธิบายงานศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่นก็คือใช้วิธีการอธิบาย โดยผลสะท้อนที่ได้กลับมาจากครูทั้งสามแห่งเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชุมชนออไลน์ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือเน้นความสำคัญของการพิสูจน์ทดสอบในการดำเนินการปฏิบัติฝึกหัดที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (CBAE) สรุปได้ว่าในการศึกษาศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นของครูและนักเรียนทำให้มีความรู้ ความเข้าใจมีความสำนึกที่กว้างมากขึ้น รวมถึงการวิจารณ์ของชุมชนในท้องถิ่น โดยโครงร่างหรือกรอบการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างมากของครูสำหรับการตัดสินใจหรือกำหนดความคิดรวบยอดที่หลากหลายเกี่ยวกับบทบาทของศิลปะในการสอนการปฏิบัติ

Tabaza, Khalil Numer (1988) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ รูปแบบทฤษฎีเพื่อการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านประเทศจอร์แดนในหลักสูตรศิลปศึกษา (A Theoretical Model for Preserving the Jordanian Traditional Folk Handicrafts Through Art Education) วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อสืบสวนไต่สวนถึงบทบาทของศิลปศึกษาต่อการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านประเทศจอร์แดน วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจาก 4 สาขาวิชา ได้แก่ ศิลปศึกษา ประวัติศาสตร์ศิลปะ คติชาวบ้านและมานุษยวิทยา จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากห้องสมุด ติดตามการอธิบายของศาสตร์ต่างๆในการพัฒนารูปแบบทางทฤษฎีนี้ ทบทวนวรรณคดี บทความวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในปัญหานี้ ผลการวิจัยพบว่า มีความเคลื่อนไหวที่จะทำให้ศิลปะพื้นบ้านสมัยใหม่หรือมีความเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับสมัยปัจจุบัน และได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติอย่างมาก มีความเปลี่ยนแปลงมากมายเกิดขึ้นในการสนับสนุนงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่หาได้ยาก อันแสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้เชี่ยวชาญที่มีความสนใจร่วมกันในกิจกรรมทางศิลปหัตถกรรมรวมถึงวัฒนธรรม สังคม ประวัติศาสตร์ การศึกษา การปฏิบัติ และเศรษฐกิจ โดยพื้นฐานและโครงสร้างของรูปแบบทฤษฎีนี้อยู่บนมุมมองระบบแนวคิด หลักสูตรต่างๆในศิลปศึกษาซึ่งผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปศึกษาในการอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

Duran, Stephen Roland (1992) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ Architecture Change and Chaco Prehistoric (New Mexico) เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาสถาปัตยกรรมหินของวัฒนธรรม Chaco ที่อยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของ Mexico ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัฒนธรรมยอดเยี่ยม จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้สถาปัตยกรรมแห่งนี้จะเกิดขึ้นไม่นานก็นับว่าเป็นสิ่งก่อสร้างที่สวยยอดเยี่ยม Chaco เป็นหน่วยย่อยของวัฒนธรรม Anasazi ที่ชี้ให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดความเปลี่ยนแปลงได้ว่ามันเปลี่ยนแปลงอย่างไร ทำไมถึงเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยสรุปอีกว่า ชาว Chaco ต่างก็สนใจในการรักษาทัศนียภาพของ Chaco มิให้เปลี่ยนแปลงพยายามรักษาตัวสถาปัตยกรรมนี้ไว้เพื่อเป็นตัวบอกเล่าทางเรื่องราวต่างๆที่ผ่านมา สรุปว่าข้อคิดเห็นที่พิเศษของโครงการนี้คือ มีคนอยู่ 2 กลุ่ม ที่มีการนำเสนอ และแนะนำการประยุกต์การผสมผสานระหว่างงานศิลปะกับเทคโนโลยีปัจจุบัน โครงสร้างที่ดีของงานวิจัยนี้ คือ ได้รวบรวมการแยกแยะทั้งสิ่งที่ดี และไม่ดีในการออกแบบทางสถาปัตยกรรมของประเทศที่เป็นเมืองขึ้น แต่จากการค้นคว้าเป็นการค้นคว้าที่ต้องใช้เวลายาวนานมากบวกกับความตั้งใจสูงเพราะการเรียนรู้จากแนวปฏิบัติศิลปะพื้นบ้าน แต่ไม่มีจุดมุ่งหมายพิเศษสำหรับงานของนักออกแบบ ศิลปะพื้นบ้านต่างๆนับว่าเป็นเอกลักษณ์พิเศษของสถาปนิกในดินแดนที่เป็นอาณานิคม ในขณะนี้ความขัดแย้ง

ได้เริ่มขึ้นเรื่อยๆ ในศิลปะพื้นบ้านของอเมริกันในศตวรรษที่ 20 ศิลปะพื้นบ้านก็ได้ห่างหายไปจากวิถีชีวิตอย่างแท้จริง นี่คือเหตุผลในการทำวิจัยครั้งนี้

Banta, Glenda M. (2002) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องศิลปะกับงานหัตถกรรม : การพิจารณาเรื่องเพศอาจจะมีผลกระทบต่อการประเมินค่าของการสร้างสรรค์งานในสังคมตะวันตกอย่างไร? ในศตวรรษที่ 21 ของอเมริกันได้มีการจัดแบ่งประเภทของงานออกเป็นหลายประเภท เช่นงานเย็บปักถักร้อยถือเป็นงานหัตถกรรม ในขณะที่งานอื่นๆ ที่มีลักษณะเหมือนกับงานจิตรกรรมจะถูกจัดลำดับให้อยู่ในประเภทของ Fine Art และเป็นตัวกำหนดให้ทำเงินตราและสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม งานวิจัยฉบับนี้ได้อธิบายถึงประวัติศาสตร์การพัฒนาของความสัมพันธ์ระหว่างเพศของศิลปินและการประเมินค่าของพวกเขาในการสร้างงาน มันอยู่บนพื้นฐานของประวัติศาสตร์และปรัชญาที่จะทำการวิเคราะห์การเชื่อมโยงสู่การพัฒนาของการจัดลำดับความสำคัญทางศิลปะและการประเมินค่าของศิลปินผู้หญิง การศึกษานี้มีจุดสำคัญ 3 อย่างด้วยกันในทางประวัติศาสตร์ก็คือมนุษย์เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาของศิลปะ hierarchy ระหว่าง อิตาลี กับเรนาซองส์ การจัดการที่ตรงกันข้ามกลับพูดถึงศิลปะ hierarchy โดยสถาบัน Dada, Bauhaus และสถาบันอื่นๆ ที่อยู่ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 และการกลับมาประเมินค่าใหม่อีกครั้งโดย feminists เหมือนกับ Miriam Schapiro ของศิลปินหญิงระหว่างกลางศตวรรษที่ 20 การวิจัยฉบับนี้ได้อธิบายว่าเพศของศิลปินมีผลต่อการประเมินค่าของการสร้างงาน

Cheng, Ming-hsien (2002) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมและการแปล : การศึกษาการตอบรับของเด็กได้หันต่อกรรับรู้ภาพทางสายตา” การวิจัยฉบับนี้เป็นการสำรวจการแปลความของเด็กได้หันต่อความหลากหลายของภาพที่เห็นด้วยตา มันเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีอิทธิพลต่อพวกเขาในการแปลความหมาย การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ทฤษฎีของ hermeneutic และทฤษฎีการตอบกลับของผู้อ่านสู่โครงสร้างวิธีการแปลความที่มีรูปแบบของการทำงานร่วมกัน มันอาจจะมีผลกระทบโดยแนวความคิดของ intertextuality ภาพที่เกิดขึ้นจะไปรวมกับภาพอื่นๆ และกลายเป็นหัวข้อขึ้นมา เด็กๆ 56 คนจากได้หันเรียงลำดับอายุจาก 8-14 ปีได้มีการสัมภาษณ์โครงสร้างบางส่วนของผู้อธิบายความแตกต่าง 6 อย่างของภาพจากงาน fine Art และพื้นหลังของการโฆษณา ภาพแนวความคิดจะมาจากทั้งคู่คือจากได้หันและสังคมตะวันตก คำถาม 6 ข้อที่มีผลต่อความน่าสนใจและเป็นตัวนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กๆ วาดภาพลงบนชนิดของวัฒนธรรม 4 ชนิดด้วยกันเพื่อเป็นการแปลผล นั่นก็คือ ชีวิตครอบครัวของพวกเขา สื่อจำนวนมาก การศึกษาเล่าเรียนและความเชื่อดั้งเดิม และคุณค่าของเด็กอายุมากกว่าในการทำธุรกิจเพื่อจุดประสงค์ของการโฆษณา พวกเขาไม่ได้แยกแยะความแตกต่างระหว่างเงินกับตะวันตกและพวกเขาก็มีผลกระทบจำนวนมากอย่างกว้างขวางทาง

วัฒนธรรม การวิจัยฉบับนี้ได้จัดให้รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการอธิบายของเด็กต่อการมองเห็นทางสายตา และมีอิทธิพลต่อพวกเขาอย่างไรโดยทางพื้นเพทางวัฒนธรรม

Sargent, Lucia and Jennifer L..(2007) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประชาชน พีช และงานหัตถกรรม : การพิจารณาการสนับสนุนงานหัตถกรรมในตำบล Choiseul จากงานวิจัยพบว่าผู้คนทั่วโลกจำนวนมากได้ประสบปัญหาการขาดแคลนไม้ซึ่งเป็นผลผลิตจากป่าสำหรับการเลี้ยงชีพและการได้มาซึ่งรายได้ NTEP มีความหลากหลายของการใช้อาหาร เชื้อเพลิง และยาเครื่องเทศ และวัสดุอุปกรณ์สำหรับการก่อสร้าง และการทำงานหัตถกรรม ใน St. Lucia เมื่อเร็ว ๆ นี้ทางด้านความหลากหลายทางการเกษตรได้นำมาซึ่งความเป็นไปได้ของกลุ่ม NTEP ในการจัดการหาทางเลือกในการดำรงชีพของชาวชนบท ทางด้านประวัติศาสตร์นั้น NTEP ได้มีการใช้ St. Lucia สำหรับการสร้างงานหัตถกรรมที่หลากหลายที่มาจากซึ่งรายได้หลักของประชาชนในชนบท โดยเฉพาะผู้หญิงผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมในเมือง Choiseul เป็นศูนย์กลางของประเพณีการทำงานหัตถกรรมบนเกาะเคยมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สำคัญ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์ 30 ครั้ง ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการที่ได้รับความรู้กลับมา หัวใจสำคัญของผู้ให้ความรู้ นั้นมาจากการปกครองที่เด็ดขาด งานหัตถกรรมได้ถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ คือ นิเวศวิทยา และเศรษฐศาสตร์ ผลผลิตของงานหัตถกรรมได้ส่งผ่านผู้อื่นโดยการถ่ายทอด กลุ่มผู้หญิงได้สร้างงานจากความหลากหลายของงานหัตถกรรม โดยใช้หญ้า Khus Kus Grass และ Screwpine และได้เรียนรู้ทักษะจากบรรพบุรุษของพวกเขา ในทางกลับกันกลุ่มผู้ชายก็ได้เรียนรู้ทักษะงานหัตถกรรมจากพ่อและจากสังคม มีการสร้างผลิตภัณฑ์ตะกร้าจากต้นไผ่ และ Lianas, Awali และ Pomme De Lianne การเปลี่ยนแปลงคุณค่าและเศรษฐศาสตร์ทางสังคมเป็นผลมาจากการแพร่หลายไปทั่วโลก และการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มงานหัตถกรรมนั้นๆ เด็กวัยรุ่นหนุ่มสาวจะให้ความสำคัญกับสิ่งนี้ น้อยมาก จึงก่อให้เกิดความขาดแคลนและความไม่เพียงพอของผลิตภัณฑ์ตะกร้า และโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ที่มีความเป็นอิสระก็เกิดขึ้น ต่อมาสิ่งนี้ได้เกิดความสนใจขึ้นกับหมู่บ้านที่จะมาทำหน้าที่สืบต่อวัฒนธรรมความรู้นี้ไว้ การวัดผลอันแน่นอนได้นำไปสู่การลดลงของการถูกบีบบังคับในทันทีทันใด ถ้ายังมีการสนับสนุนงานหัตถกรรมนี้ไว้ ก็จะนำไปสู่การทำให้เกิดความมั่นใจต่อไป

Pullman, Jenifer King (2007) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับศิลปศึกษา: กฎเกณฑ์ คุณค่า และความสำคัญในชีวิตประจำวัน” การศึกษานี้ได้ชี้แนะว่าการรับรู้ถือเป็นพื้นฐานของนักเรียนระดับกลางเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปศึกษา คำถามถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานของนักเรียนและนักเรียนระดับกลางในการได้รับคุณค่าของศิลปศึกษา คำถามอันดับสองเป็นการวิเคราะห์ว่านักเรียนได้เปรียบเทียบคุณค่าของศิลปศึกษาในความสัมพันธ์ต่อรายวิชาในโรงเรียนของพวกเขาอย่างไร และอะไรคือกฎเกณฑ์ของศิลปะทั้งหมดที่

มีความหมายที่ถ่ายทอดออกมาเป็นตัวของตัวเอง การอธิบายถึงการศึกษากรณีนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์นักเรียน 10 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบคำถามข้อมูลจากผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในโรงเรียน และการสังเกตจากห้องเรียนและวิเคราะห์เอกสาร จากข้อมูลที่ได้สามารถวิเคราะห์ได้ว่านักเรียนในเขตเมืองจะรับรู้คุณค่าทางศิลปะในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับรายวิชาอื่นๆ จากการค้นพบสามารถชี้แนะได้ว่าศิลปะศึกษาได้กลายเป็นสิ่งที่ยอมรับสำหรับเด็กและได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้น สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลให้หลักสูตรการศึกษาได้มีการออกแบบหลักสูตรนี้เข้าไปด้วยมีการเพิ่มโอกาสให้กับนักเรียนที่อยู่ในเขตเมืองได้ประสบผลสำเร็จในการเรียนของพวกเขา

จะเห็นได้ว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านนับเป็นมรดกสำคัญของท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอด เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงเรื่องราวต่างๆทางประวัติศาสตร์ของชุมชน คตินิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี จึงมีผู้เห็นความสำคัญและได้นำมาเป็นหัวข้อในการศึกษาวิจัยมากมาย ทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณค่าของงานหัตถกรรม หรือศิลปะพื้นบ้าน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน อันแนวทางสำคัญที่จะช่วยอนุรักษ์และสืบทอดงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาถึงเรื่องงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ คุณค่าทางศิลปะพื้นบ้าน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวความคิดในเรื่องคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านเนื้อหา (content)
2. คุณค่าทางด้านรูปทรง (form)
3. คุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย (function)
4. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (visual culture)
5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (fine and applied art program)

การรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเนื่องจากบุคคลดังกล่าวเป็นตัวแทนของชุมชน และเป็นผู้นำชุมชนที่ควรรับรู้ในคุณค่าของมรดกท้องถิ่นนี้ ด้วยการรับรู้ และเห็นคุณค่าด้านต่างๆเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการศึกษาถึงภูมิปัญญาชุมชน ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน และชาติเพื่อการพัฒนาและเป็นกำแพงในการสร้างความมั่นคงให้มรดกทางวัฒนธรรมของชาติดำรงอยู่ต่อไป การศึกษาถึงคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นั้น ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสารและสรุปแนวความคิดในเรื่องคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ออกเป็น 5 ด้าน ตามกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 สรุปคุณค่าทางศิลปะในหัตถกรรมพื้นบ้านทั้ง 5 ด้าน ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต ของสถาบันราชภัฏในภาคใต้ 5 ด้าน คือ 1. คุณค่าทางด้านเนื้อหา(Content) 2. คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form) 3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function) 4. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture) และ 5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art program) เพื่อเป็นการประมวลความรู้ที่ได้ไปใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาและการค้นคว้าวิจัยเพื่อขยายองค์ความรู้ให้กว้างขวางออกไป

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Servey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม(Questionnaires)ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งผ่านการเรียนในรายวิชาพื้นฐานทางศิลปะครบถ้วนแล้วและลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาภาคปลายปีการศึกษา 2551 และอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม และแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้นจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศด้านงานหัตถกรรม หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ภูมิปัญญา

วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นศิลปกรรม คุณค่าของงานหัตถกรรมในด้านต่างๆ ทั้งด้านศิลปะ และด้านความเป็นศิลปะพื้นบ้าน รวมถึงโปรแกรมหลักสูตรสาขาวิชาศิลปกรรมและการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากรการวิจัย

2.1 อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ทั้ง 5 แห่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	จำนวน 5 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	จำนวน 8 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	จำนวน 8 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	จำนวน 5 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	จำนวน 5 คน
รวม	31 คน

2.2 อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง เป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	จำนวน 4 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	จำนวน 3 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	จำนวน 4 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	จำนวน 3 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	จำนวน 4 คน
รวม	18 คน

2.3 นักศึกษาภาคปกติในหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ทั้ง 5 แห่ง โดยเลือกนักศึกษาชั้นปีที่ได้ผ่านการลงทะเบียนเรียนเนื้อหารายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้หรือรายวิชาศิลปะพื้นบ้านและได้ผ่านการเรียนวิชาทางศิลปะพื้นฐานมาแล้วซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ จำนวน 5 แห่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	จำนวน 25 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	จำนวน 26 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	จำนวน 23 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	จำนวน 17 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน
รวม 121 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือในการวิจัยมีดังนี้

3.1.1 แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 แห่ง ในภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Checklist) และเติมคำ (Questionnaire)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งแบ่งออกเป็นคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 5 ด้านคือ

- 1) คุณค่าทางด้านเนื้อหา
- 2) คุณค่าทางด้านรูปทรง
- 3) คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย
- 4) คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์
- 5) คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม ซึ่งแบ่งประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ออกเป็น 6 ประเภท คือ งานแกะสลัก งานสาน งานทอ งานหัตถกรรมโลหะ งานเครื่องปั้นดินเผา และงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ

โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามีทางเลือก 5 ทาง กำหนดคะแนน และความหมายระดับคะแนนดังนี้

ระดับคะแนน	5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	เห็นด้วย
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยเห็น
ระดับคะแนน	1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชนและสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended)

3.1.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลกับกลุ่มอาจารย์หลักสูตรศิลปกรรม เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูล

ทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะแบบเติมคำ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ และบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีต่อสังคมท้องถิ่นปัจจุบัน ซึ่งแบ่งเป็นคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านเนื้อหา
2. คุณค่าทางด้านรูปทรง
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย
4. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์
5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตและสังคมในปัจจุบันจำนวน 4 ข้อ

3.2 วิธีการ และขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย มีดังนี้

3.2.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน คุณค่างานศิลปกรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมและลักษณะงานหัตถกรรมของภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏ หลักสูตรศิลปกรรม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านหัตถกรรมต่างๆของชุมชนภาคใต้

3.2.2 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติมโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในเรื่องความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องชัดเจนของภาษา การใช้ถ้อยคำ ตลอดจนความน่าสนใจของแบบสอบถามเพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขความตรงและความครอบคลุมของเนื้อหา ความเหมาะสมของการใช้ภาษาแต่ละข้อความ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือในครั้งนี้ ดังนี้

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านงานศิลปะพื้นบ้าน หรือเป็นนักวิชาการที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้าน จำนวน 2 ท่าน
2. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้านชนิดต่างๆของภาคใต้ หรือ นักวิชาการที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ จำนวน 1 ท่าน
3. เป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน วิชาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน หรือ ประวัติศาสตร์ศิลป์หลักสูตรศิลปกรรม หรือหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

3.2.4 นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบอีกครั้ง

3.2.5 ไปทดลองใช้ (Try- Out) กับประชากรอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษาจริง คือ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมจำนวน 8 คนซึ่งเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครจำนวน 20 คน เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยที่อาจเกิดขึ้นในการตอบคำถาม เช่น ความยากง่ายของคำถาม การใช้ภาษาและถ้อยคำรวมทั้งหมดเฉลี่ยที่ใช้ตอบแบบสอบถาม เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังนำผลที่ได้ไปหาความเชื่อมั่นหรือความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามนักศึกษาเท่ากับ 0.9523 และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมเท่ากับ 0.7817 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้

สูตรที่ใช้ในการหาความเชื่อมั่นนี้คือ

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

K แทน จำนวนของข้อสอบ

S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนการตอบแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ (มณสิข สิริธิตสมบุญ, 2550)

3.2.6 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ผลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์อาจารย์ และนำแบบสอบถามไปแจกนักศึกษาและอาจารย์โดยการรับกลับคืนมาด้วยตนเอง และใช้วิธีการนำส่งทางไปรษณีย์กับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างบางส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามคืออาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 31 ท่าน รวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา 24 ชุด คิดเป็นร้อยละ 77.42

2. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เป็นอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 ท่าน

3. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามคือนักศึกษาลัทธิศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่3 และลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาภาคปลาย ปีการศึกษา 2551 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง จำนวน 121 คน รวมแบบสอบถามที่สามารถเก็บข้อมูลได้จำนวน 104 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.95

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม SPSS for Window แบ่งการวิเคราะห์ตามเครื่องมือ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ และนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตหลักสูตรศิลปกรรม โดยใช้การวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และความเรียง ด้วยสูตร

$$\text{สูตร} \quad P = \frac{F}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่แบ่งออกเป็นคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 5 ด้านด้วยกัน นำมาแจกแจงความถี่คำตอบแต่ละข้อ โดยให้คำตอบอัตราการประมาณค่า ซึ่งมี

ระดับความคิดเห็นเป็น 5,4,3,2 และ 1 ตามลำดับ มาตรวจให้คะแนนในแต่ละข้อ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดให้ความหมายค่าตัวเลขดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน

นำค่าเฉลี่ย (\bar{X}) มาแปลความหมาย โดยถือเกณฑ์ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายความว่า	มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายความว่า	มาก
2.50 - 3.49	หมายความว่า	ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายความว่า	น้อย
1.00 - 1.49	หมายความว่า	น้อยที่สุด

เมื่อได้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) นำมาจัดอันดับและนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียงหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic Mean) ได้จากสูตร

$$\text{สูตร} \quad \bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนประชากร

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จากสูตร

$$\text{สูตร S.D.} = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

N แทน จำนวนในกลุ่มตัวอย่าง

ในกรณีข้อมูลรวบรวมมาจากประชากรทั้งหมด ใช้ N แทน $N-1$

(บุญเรียง ขจรศิลป์, 2546)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended questionnaire) ซึ่งเป็นส่วนของการคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบความเรียง

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์โปรแกรมวิชาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบและคิดเป็นร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง โดยใช้สูตรในการหาค่าร้อยละดังนี้

$$\text{สูตร } P = \frac{F}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ทั้ง 5 ด้านนำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบและคิดเป็นร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง โดยใช้สูตรหาค่าร้อยละ

$$\text{สูตร } P = \frac{F}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดงาน ทัศนกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตและสังคมในปัจจุบันนำมาแจกแจงความถี่ของ คำตอบและคิดเป็นร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง โดยใช้สูตรร้อยละ

$$\text{สูตร } P = \frac{F}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สรุปผลและอภิปรายผลที่ได้ ในรูปของตารางประกอบความเรียง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การสำรวจอาจารย์และนักศึกษาในเรื่อง “การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้” ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและนำเสนอแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์และมาวิเคราะห์โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน และนำเสนอ ดังนี้

1. การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ โดยการใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for windows) และนำเสนอแบบตารางประกอบความเรียง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้

1.2 ข้อมูลจากนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้โดยในแต่ละส่วนแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในด้านต่างๆ 5 ด้าน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

2. การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน ในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคใต้เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และแจกแจงความถี่ของคำตอบคิดเป็นร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง โดยในแต่ละส่วนของแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ภาคใต้ 5 ด้าน ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สืบทอด งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตและสังคมในปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์

1. ข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ โดยการใช้แบบสอบถาม

1.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม

1.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	15	62.5
หญิง	9	37.5
2. ช่วงอายุของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
ต่ำกว่า 25 ปี	-	-
25-29 ปี	6	25
30-34 ปี	5	20.83
35-39 ปี	5	20.83
40-44 ปี	1	4.167
45-49 ปี	2	8.33
50-54 ปี	-	-
55 ปีขึ้นไป	5	20.83
3. ภูมิลำเนาเดิมของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
ภาคใต้	23	95.83
ภาคอื่น ๆ	1	4.17

ตารางที่ 1 (ต่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
4. วุฒิการศึกษาของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
ปริญญาตรี	5	20.83
ปริญญาโท	18	75.00
ปริญญาเอก	1	4.17
อื่นๆ	-	-
5. สถาบันการศึกษาและสาขาที่จบในระดับปริญญาตรีของ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
สาขาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยรังสิต กรุงเทพฯ	1	20
สาขาออกแบบประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	1	20
สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีฯ	1	20
สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน มิตร	1	20
วิทยาลัยนาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยนาฏศิลป์กรมศิลปากร	1	20
6. สถาบันการศึกษาและสาขาที่จบในระดับปริญญาโทของอาจารย์ ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
สาขาจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร	2	8.70
สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ(ประสาน มิตร)	4	17.39
สาขานฤมิตรศิลป์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1	4.35
สาขา นวัตกรรมออกแบบ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)	1	4.35
สาขาทัศนศิลป์ จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าค ทหารลาดกระบัง	2	8.70
สาขาทัศนศิลป์-ศิลปะสมัยใหม่ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินท รวิโรฒ (ประสานมิตร)	1	4.35
สาขาวิจิตรศิลป์ (Fine Art) from Panjab University Lahore	1	4.35

ตารางที่ 1 (ต่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
สาขาวิชาศิลปศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1	4.35
สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ จากมหาวิทยาลัยศิลปากร	1	4.35
สาขาการออกแบบ จากมหาวิทยาลัยรังสิต	1	4.35
Art Education University of the Philippines	1	4.35
สาขาภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	1	4.35
ปริญญาโทสาขาอื่น และปริญญาเอก(ที่ไม่ได้ระบุ)	2	8.70
7. มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ที่อาจารย์กำลังสอนอยู่ในปัจจุบัน		
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	4	16.67
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	5	20.83
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	3	12.50
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	4	16.67
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	8	33.33
8. ประสบการณ์ในการสอนรายวิชาศิลปะที่บ้าน		
เคย	8	33.33
ไม่เคย	16	66.67
9. ประสบการณ์ในการสอนรายวิชาศิลปะที่บ้าน		
1 – 5 ปี	4	50.00
6 ปี ขึ้นไป	3	37.50
ไม่ระบุ	1	12.50
10.* รายวิชาที่อาจารย์ในหลักสูตรศิลปกรรมได้รับผิดชอบในการสอน		
หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ	36	56.25
หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกเลือก	28	43.75
11. การนำเรื่องราวของงานหัตถกรรมไปใช้ในการเรียนการสอน		
เคย	19	79.17
ไม่เคย	5	20.83

ตารางที่ 1 (ต่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
12.* รายวิชาที่อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมได้นำเนื้อหาเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านเข้าไปสอดแทรก		
หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ	26	68.42
หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกเลือก	12	31.58
13. ประสบการณ์การฝึกอบรมในโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้		
เคย	6	25.00
ไม่เคย	18	75.00
14. โครงการและหน่วยงานที่อาจารย์ผู้สอนเคยเข้าฝึกอบรมในโครงการเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้		
การคัดเลือกเครือข่ายองค์ความรู้จังหวัดดีเด่น (KBO) ของหน่วยงานพัฒนาชุมชน	1	16.67
โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (OTOP) / กรมอุตสาหกรรมเขต	3	50.00
11 จังหวัดสงขลา		
โครงการศึกษาลุ่มแม่น้ำปากพนัง	1	16.67
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ปัตตานี)		
การอนุรักษ์และสืบสานศิลปะท้องถิ่น (แกะสลักหนังตะลุง)	1	16.67

*หมายเหตุ ข้อที่ 10,12 ผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ

จากตารางที่ 1 อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 24 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาคือเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 37.5

ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 25-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาคือช่วงอายุ 30-34 ปี 35-39 ปี และ 55 ปีขึ้นไปในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 20.83 ช่วงอายุ 45-49 ปี ร้อยละ 8.33 และช่วงอายุ 40-44 ปี ร้อยละ 4.167 ตามลำดับ ส่วนช่วงอายุระหว่าง 50-54 ปี ไม่มีอาจารย์ในช่วงอายุนี้อยู่เลย

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ทางภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 95.83 รองลงมาคือ ภาคอื่นๆ คือจังหวัดเพชรบุรี คิดเป็นร้อยละ 4.17

อาจารย์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 20.83 และระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 4.17

อาจารย์ผู้สอนจำนวน 5 คน ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ได้จบในสาขาและสถาบันต่างๆดังนี้คือ สาขาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยรังสิต สาขาออกแบบประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และจบหลักสูตรวิทยาลัยนาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยนาฏศิลป์กรมศิลปากร ในอัตราส่วนที่เท่ากัน

อาจารย์ผู้สอน จำนวน 18 คน ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท ได้จบการศึกษาในสาขาและสถาบันต่างๆดังนี้คือ สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ(ประสานมิตร) ร้อยละ 17.39 รองลงมาสาขาจบจากจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร และ สาขาทัศนศิลป์ จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 8.70 นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมที่เหลือได้สำเร็จการศึกษาจากสาขาและสถาบันต่างๆ ดังต่อไปนี้ สาขานฤมิตรศิลป์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขานวัตกรรมการออกแบบ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) สาขาทัศนศิลป์-ศิลปะสมัยใหม่ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) สาขาจิตรศิลป์ (Fine Art) from Panjab University Lahore, สาขาวิชาศิลปศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ จากมหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาการออกแบบ จากมหาวิทยาลัยรังสิต, Art Education University of the Philippines สาขาภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ ปริญญาโท และปริญญาเอกสาขาอื่น(ที่ไม่ได้ระบุ) ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 4.35

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 24 คน ส่วนใหญ่ทำการสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ร้อยละ 33.33 รองลงมาคือมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในจำนวนที่เท่ากัน ร้อยละ 16.67 และมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ร้อยละ 12.50

อาจารย์ผู้สอนในส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปะที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และเคยสอนวิชาศิลปะที่บ้าน ร้อยละ 33.33

อาจารย์ผู้สอนจำนวน 8 คน ที่เคยมีประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปะที่บ้านมาแล้วมีประสบการณ์ในการสอน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 และ 6 ปี ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 37.5 ไม่ระบุจำนวนปี คิดเป็นร้อยละ 12.50

อาจารย์ส่วนใหญ่มีรายวิชาที่ต้องรับผิดชอบในการสอนคือ รายวิชารายวิชาในหมวดวิชา วิชาเฉพาะกลุ่มวิชาเอกบังคับ คิดเป็นร้อยละ 38.56 และกลุ่มวิชาเอกเลือกคิดเป็นร้อยละ 43.75 ตามลำดับ

อาจารย์ส่วนใหญ่เคยนำเรื่องราวของงานหัตถกรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 79.17 และไม่เคยนำเรื่องราวที่เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ไปใช้ในการเรียน การสอน ร้อยละ 20.83

อาจารย์ผู้สอน จำนวน 19 คนที่เคยนำเนื้อหาหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้ไปใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่อาจารย์ได้นำเนื้อหาตรง ส่วนนี้เข้าไปสอดแทรกในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ คิดเป็นร้อยละ 68.42 และกลุ่ม วิชาเอกเลือกคิดเป็นร้อยละ 31.58

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมในโครงการที่เกี่ยวข้องกับ งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 75.00 และเคยฝึกอบรมในโครงการที่เกี่ยวข้องกับ งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ร้อยละ 25.00

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม จำนวน 6 คนที่ได้ผ่านการฝึกอบรมหรือเข้าร่วมใน โครงการที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ส่วนใหญ่ ได้เข้าร่วมในโครงการ โครงการ พัฒนابيرรจุมภัณฑ์ (OTOP) / กรมอุตสาหกรรมเขต 11 จังหวัดสงขลา ร้อยละ 50.00 และ โครงการ การคัดเลือกเครือข่ายองค์ความรู้จังหวัดดีเด่น (KBO) ของหน่วยงานพัฒนาชุมชน โครงการศึกษาลุ่มแม่น้ำปากพนัง/ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ปัตตานี) และโครงการเพื่อการ อนุรักษ์และสืบสานศิลปะท้องถิ่น (แกะสลักหนังตะลุง) ร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	58	55.77
หญิง	46	44.23
2. ชั้นปีของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม		
ชั้นปีที่ 1	-	-
ชั้นปีที่ 2	-	-
ชั้นปีที่ 3	104	100.00
ชั้นปีที่ 4	-	-
3. ภูมิภาคเดิมของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม		
ภาคใต้	104	100.00
ภาคอื่นๆ	-	-
4. จังหวัดทางภาคใต้ที่นักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมอาศัยอยู่		
ปัตตานี	10	9.62
สงขลา	12	11.54
พัทลุง	2	1.92
สตูล	2	1.92
พังงา	4	3.85
กระบี่	11	10.58
นราธิวาส	2	1.92
สุราษฎร์ธานี	19	18.27
นครศรีธรรมราช	26	25.00
ภูเก็ต	8	7.69
ยะลา	8	7.69

ตารางที่ 2 (ต่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่		
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	29	27.89
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	21	20.19
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	21	20.19
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	17	16.35
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	16	15.39
6. การทำงานหัตถกรรมในท้องถิ่นของนักศึกษา		
มี	50	48.08
ไม่มี	54	51.92
7. ชนิด หรือประเภทของการทำงานหัตถกรรมในท้องถิ่นของนักศึกษา		
งานสาน เช่น สานเสื่อ กระเป่า กระจูด สานด้วยเชือกกล้วย	18	17.65
การสานไซดักปลา และนาง		
การแกะสลัก (หนัง ไม้)	2	1.96
งานทอ เช่น ผ้าทอเกาะยอ งานทอผ้าไหม เป็นต้น	54	52.94
การประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น กะลามะพร้าว งานทำไม้	24	23.53
กวาด หมวก เปี้ยว การทำกรงนก การเย็บตับจาก การทำผ้าบาติก		
ผ้ามัดย้อม การทำเรือกอลและ และของชำร่วย เป็นต้น		
เครื่องปั้นดินเผา	3	2.94
หัตถกรรมโลหะ การทำเครื่องถม	1	0.98
8. การทำงานหัตถกรรมใน ครอบครัวของนักศึกษา		
มี	9	8.65
ไม่มี	95	91.35
9. ชนิดของงานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้ที่ยังมีการทำกันอยู่ในครอบครัวของนักศึกษา		
การทอผ้า	4	36.36
การสาน (ปลาตะเพียน ไบลาน ไบตาล ตะกร้า เสื่อ)	4	36.36

ตารางที่ 2 (ต่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
การประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น การทำกรงนก ทำด้ามพริ้ว การทำจวัก การเย็บตับจาก งานประดิษฐ์จากเปลือกหอย เป็นต้น	3	27.27
10. ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษา		
มี	42	40.39
ไม่มี	62	59.62
11. งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่นักศึกษา เคยมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์		
งานประดิษฐ์ด้วยไม้ไผ่ การเย็บจาก การทำโคมไฟไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว การทำกระบวยตักน้ำ การทำหน้ากากจากวัสดุธรรมชาติ	11	22.92
การสาน เสื่อ กระเป๋า กระจุย ตะกร้าไม้ไผ่ กรงเลี้ยงไก่ ฯลฯ	10	20.83
การทำผ้ามัดย้อม , ผ้าบาติก	8	16.67
การแกะสลักหนัง และแกะสลักไม้	7	14.58
งานเครื่องปั้นดินเผา	7	14.58
การทำกรงนก	4	8.33
การทอผ้า	1	2.08
12. แหล่งที่มาของประสบการณ์ที่นักศึกษา เคยได้รับ		
จากครอบครัว	20	19.23
จากการอบรมของหน่วยงาน	32	30.77
อื่นๆ	14	13.46
ไม่มี	38	36.54
13. แหล่งประสบการณ์ที่นักศึกษา เคยได้รับมาจากแหล่งอื่น		
จากอาจารย์ผู้สอน หรือจากมหาวิทยาลัย	7	50.00
การเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศิลป์	2	14.29
จากผู้คนในหมู่บ้าน หรือจากบ้านเพื่อน	2	14.29

ตารางที่ 2 (ต่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
การทำงานพิเศษ	1	7.14
จากข่าวสารต่างๆ	1	7.14
ได้รับมาจากหลากหลายที่	1	7.14
14. การได้รับความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จาก การเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
เคย	54	51.92
ไม่เคย	50	48.08
15. รายวิชา และประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ที่ นักศึกษาได้รับความรู้ผ่านการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
งานบาติก และ ผ้ามัดย้อม	15	26.32
ประติมากรรม และงานปั้น	14	24.56
การออกแบบผลิตภัณฑ์	8	14.04
การแกะสลัก	7	12.28
การทำงานสาน	6	10.53
งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น การประดิษฐ์จากเปลือกหอย	6	10.53
การทำกระบวยตักน้ำ การทำจวก เป็นต้น		
งานเครื่องถม	1	1.75

จากตารางที่ 2 นักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยากว ในภาคใต้ จำนวน 104 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.77 รองลงมาคือเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 44.23

นักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยากว ในภาคใต้ จำนวน 104 คน กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่สามทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100.00

นักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยากว ในภาคใต้ จำนวน 104 คน มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคใต้ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100.00

นักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคใต้ โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ 25.00 รองลงมาคือจังหวัด สุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 18.27

จังหวัดสงขลา ร้อยละ 11.54 จังหวัดกระบี่ ร้อยละ 10.58 จังหวัดปัตตานี ร้อยละ 9.62 จังหวัดภูเก็ต และ จังหวัดยะลา ร้อยละ 7.69 จังหวัดพังงา ร้อยละ 3.85 จังหวัดพัทลุง และ จังหวัดสตูล ร้อยละ 1.92 ตามลำดับ

นักศึกษาส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 27.89 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ร้อยละ 20.19 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ร้อยละ 16.35 และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร้อยละ 15.39 ตามลำดับ

ในท้องถิ่นของนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการทำงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 51.92 และมีการทำงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ร้อยละ 48.08

งานหัตถกรรมที่มีการทำกันในท้องถิ่นนักศึกษาส่วนใหญ่ มีการทำงานหัตถกรรมประเภทงานทอ เช่น ผ้าทอเกาะยอ งานทอผ้าไหม เป็นต้นคิดเป็นร้อยละ 52.94 รองลงมาคือ การประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น กะลามะพร้าว งานทำไม้กวาด หมวก เบี้ยว การทำกรงนก การเย็บตัดจาก การทำผ้าบาติก ผ้ามัดย้อม การทำเรือกอลและ และของชำร่วย รวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ 23.53 งานสาน เช่น สานเสื่อ กระเป๋า กระจุต สานด้วยเชือกกล้วย การสานไซตักปลา และนาง ร้อยละ 17.65 งานเครื่องปั้นดินเผา ร้อยละ 2.94 การแกะสลัก (หนัง, ไม้) ร้อยละ 1.96 และการทำงานหัตถกรรมเครื่องถม ร้อยละ 0.98 ตามลำดับ

ในครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการทำงานหัตถกรรมในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 91.35 และมีการทำหัตถกรรมในครอบครัว ร้อยละ 8.65

การทำงานหัตถกรรมในครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่ จะมีการทำงานหัตถกรรมประเภทการทอผ้า และการสาน เช่น ปลาตะเพียน ไบลาน ไบตาล สานตะกร้า และสานเสื่อ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาคือ การประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ เช่น เช่น การทำกรงนก ทำด้ามพร้าว การทำจวัก การเย็บตัดจาก งานประดิษฐ์จากเปลือกหอย ร้อยละ 27.27

นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 59.62 และเคยมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ร้อยละ 40.39

งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ จำนวน 42 คนที่เคยมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านนั้น ส่วนใหญ่นักศึกษาเหล่านี้จะมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมประเภทการประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น งานประดิษฐ์ด้วยไม้ไผ่ การเย็บจาก การทำโคมไฟไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว การทำกระบวยตักน้ำ การทำหน้ากากจากวัสดุธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 22.92

รองลงมาคือ การสาน เสื้อ กระเป๋า กระจุ๊ด ตะกร้าไม้ไผ่ และ กรงเลี้ยงไก่ ร้อยละ 20.83 การทำผ้า มัดย้อม ผ้าบาติก ร้อยละ 16.67 การแกะสลักหนัง แกะสลักไม้ และ งานเครื่องปั้นดินเผา ร้อยละ 14.58 การทำกรงนก ร้อยละ 8.33 และการทอผ้า ร้อยละ 2.08 ตามลำดับ

นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ส่วนใหญ่ได้รับประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานจาก การอบรมของหน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 30.77 รองลงมาคือจากครอบครัว ร้อยละ 19.23 และ จากแหล่งอื่นๆ ร้อยละ 13.46 ตามลำดับ

แหล่งประสบการณ์อื่นๆที่นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ จำนวน 42 คน ได้รับมาส่วนใหญ่คือ จากอาจารย์ผู้สอน หรือจาก มหาวิทยาลัยคิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ การเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศิลป์ จากผู้คน ในหมู่บ้าน หรือจากบ้านเพื่อน ร้อยละ 14.29 และการได้รับมาจากหลากหลายที่ จากข่าวสาร ต่างๆหรือจากการทำงานพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 7.14

นักศึกษาส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จากการเรียน การสอนในหลักสูตรศิลปกรรม ร้อยละ 51.92 และไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้ผ่านการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม ร้อยละ 48.08

นักศึกษาที่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จากการเรียนการสอนใน หลักสูตรศิลปกรรม ส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เหล่านี้ในเรื่องของ การทำงานบาติก และ ผ้ามัดย้อม คิดเป็นร้อยละ 26.32 รองลงมาคือได้รับความรู้ผ่านรายวิชาประติมากรรม และงานปั้น ร้อยละ 24.56 ผ่านรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 14.04 การแกะสลักร้อยละ 12.28 การทำงาน สานและงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น การประดิษฐ์จากเปลือกหอย, การทำกระบายตักน้ำ, การ ทำจวัก ร้อยละ 10.53 การทำงานเครื่องถม ร้อยละ 1.75 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ด้านต่างๆ ของอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านเนื้อหา

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		ระดับความ คิดเห็น
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. คุณค่าด้านเนื้อหา															
1.1 เป็นผลงานที่สอดแทรก เนื้อหาที่มีคุณค่าทางความงามซึ่ง ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก	3.83	0.75	3.29	1.02	3.55	1.00	3.46	1.04	3.54	1.08	3.29	1.17	3.49	1.01	ปานกลาง
1.2 เรื่องราวที่ปรากฏในชิ้นงาน มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ของชุมชน	3.87	0.78	3.33	0.99	3.75	1.05	3.67	1.10	3.62	0.99	3.29	1.13	3.59	1.01	มาก
1.3 เนื้อหาของชิ้นงานมีการ สอดแทรกหรือเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ของผู้คนในชุมชน	3.79	0.76	3.33	0.90	3.50	0.87	3.26	1.12	3.33	0.95	3.42	0.95	3.47	0.93	ปานกลาง

ตารางที่ 3 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านเนื้อหา

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้											รวมเฉลี่ย		ระดับความ คิดเห็น	
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}		S.D.
1.4 มีการสอดแทรกเรื่องราว ทางความเชื่อ ค่านิยมและ ขนบธรรมเนียมประเพณีลงใน ชิ้นงาน	3.96	0.84	3.29	0.98	3.33	1.08	3.54	0.95	3.33	1.00	3.33	1.00	3.46	0.97	ปานกลาง
1.5 ลักษณะเรื่องราวในชิ้นงาน สามารถใช้เป็นหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ของชุมชน	4.08	0.76	3.42	1.04	3.42	1.08	3.75	0.88	3.75	1.13	3.37	1.15	3.63	1.00	มาก
1.6 เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรก ในชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญา ชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมา ตั้งแต่สมัยโบราณ	4.21	1.00	3.83	0.90	4.00	1.00	3.92	1.08	3.92	1.08	3.08	0.81	3.83	0.98	มาก
รวมเฉลี่ย	3.96	0.82	3.42	0.97	3.59	1.01	3.63	1.03	3.58	1.04	3.30	1.04	3.58	0.98	มาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านเนื้อหา

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1. คุณค่าด้านเนื้อหา															
1.1 เป็นผลงานที่สอดแทรก เนื้อหาที่มีคุณค่าทางความงามซึ่ง ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก	4.00	0.89	3.65	0.92	3.78	0.98	3.85	0.87	3.73	0.99	3.69	0.95	3.78	0.93	มาก
1.2 เรื่องราวที่ปรากฏในชิ้นงานมี ความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของ ชุมชน	3.82	0.94	3.87	0.92	3.85	0.98	3.84	1.05	4.05	0.84	3.59	0.93	3.83	0.94	มาก
1.3 เนื้อหาของชิ้นงานมีการ สอดแทรกหรือเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ของผู้คนในชุมชน	3.90	0.94	3.85	0.86	3.83	0.98	3.73	1.02	3.98	0.96	3.64	0.94	3.82	0.95	มาก
1.4 มีการสอดแทรกเรื่องราวทาง ความเชื่อ ค่านิยม และ	3.90	1.01	3.86	0.85	3.73	0.99	3.70	0.98	3.94	0.88	3.56	0.85	3.78	0.93	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านเนื้อหา ของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทุกประเภท

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		ระดับความ ความคิดเห็น	
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ					
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ขนบธรรมเนียมประเพณีลงใน ชิ้นงาน																
1.5 ลักษณะเรื่องราวในชิ้นงาน สามารถใช้เป็นหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ของชุมชน	4.00	1.07	3.76	1.02	3.83	1.10	3.85	1.03	4.03	0.98	3.57	0.99	3.84	1.03	มาก	
1.6 เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกใน ชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัย โบราณ	3.98	0.95	4.16	0.89	4.04	0.94	4.01	1.05	4.14	0.96	3.71	1.01	4.01	0.97	มาก	
รวมเฉลี่ย	3.93	0.96	3.86	0.91	3.84	1.00	3.83	1.00	3.98	0.93	3.63	0.95	3.85	0.96	มาก	

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านเนื้อหาของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในประเด็นต่างๆ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$)

พิจารณารายชื่ออาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากและระดับปานกลาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นในระดับมากจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ข้อที่ 1.6 เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ($\bar{X} = 3.83$) รองลงมาคือข้อ 1.5 ลักษณะเรื่องราวในชิ้นงานสามารถใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ($\bar{X} = 3.63$) และอันดับสามคือข้อ 1.2 เรื่องราวที่ปรากฏในชิ้นงานมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชุมชน ($\bar{X} = 3.59$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าด้านเนื้อหาตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุดคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมาคือ งานหัตถกรรมโลหะ ($\bar{X} = 3.63$) และอันดับสามคือ งานทอ ($\bar{X} = 3.59$)

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านเนื้อหา ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ตามประเด็นต่างๆ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

พิจารณารายชื่อ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 1.6 เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมาคือข้อ 1.5 ลักษณะเรื่องราวในชิ้นงานสามารถใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ($\bar{X} = 3.84$) และอันดับสามคือ ข้อที่ 1.2 เรื่องราวที่ปรากฏในชิ้นงานมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชุมชน ($\bar{X} = 3.83$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามความคิดเห็นของนักศึกษาในคุณค่าด้านเนื้อหาตามประเภทของงานหัตถกรรม พบว่า ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 3.98$) อันดับสองคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.93$) และอันดับสามคือ งานสาน ($\bar{X} = 3.86$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านรูปทรง

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		ความคิดเห็น
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
2. คุณค่าด้านรูปทรง (Form)															
2.1 มีความงามทางศิลปะทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนช้อย	4.00	0.96	3.58	0.76	4.13	0.88	4.12	0.83	3.38	0.99	3.04	0.73	3.71	0.86	มาก
2.2 ลักษณะรูปทรงในงานมีความประณีตละเอียดอ่อน	4.04	0.98	3.62	0.95	4.42	0.64	4.37	0.81	3.12	0.97	3.17	0.74	3.79	0.85	มาก
2.3 ชิ้นงานมีรูปทรงที่มีปริมาตรทำให้เกิดมิติจริงที่รับรู้ได้	3.67	0.80	3.33	0.85	3.33	0.94	4.17	0.80	4.25	0.60	3.63	0.81	3.73	0.80	มาก
2.4 รูปทรงต่างๆในงาน คำนึงถึงความเหมาะสมในด้านการใช้สอย	3.83	1.14	4.33	0.75	3.63	0.99	4.00	0.91	4.25	0.88	3.92	0.86	3.99	0.92	มาก
2.5 ลักษณะรูปทรงของงานเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชน	4.46	0.76	4.50	0.58	4.50	0.50	4.37	0.81	4.38	0.70	3.42	0.91	4.27	0.71	มาก
2.6 มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างๆได้อย่างเหมาะสม	3.46	0.82	3.62	1.03	3.54	0.91	3.42	0.81	3.42	0.91	3.67	0.98	3.52	0.91	มาก
รวมเฉลี่ย	3.91	0.91	3.83	0.82	3.92	0.81	4.08	0.83	3.8	0.84	3.47	0.84	3.836	0.84	มาก

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านรูปทรง

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
2. คุณค่าด้านรูปทรง (Form)															
2.1 มีความงามทางศิลปะทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนช้อย	4.06	0.93	3.86	0.95	3.86	0.95	3.86	1.00	3.78	0.90	3.77	0.96	3.87	0.95	มาก
2.2 ลักษณะรูปทรงในงานมีความประณีตละเอียดอ่อน	4.11	0.92	3.87	0.89	3.89	0.99	3.94	0.91	3.63	1.00	3.55	0.91	3.83	0.94	มาก
2.3 ชิ้นงานมีรูปทรงที่มีปริมาตรทำให้เกิดมิติจริงที่รับรู้ได้	3.86	0.96	3.62	0.91	3.53	0.91	3.95	0.95	4.17	0.96	3.84	0.89	3.83	0.93	มาก
2.4 ลักษณะของรูปทรงคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านการใช้สอย	3.68	0.98	3.98	0.90	3.80	1.08	3.69	1.07	3.96	0.95	3.92	0.92	3.84	0.98	มาก
2.5 ลักษณะรูปทรงเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชน	4.21	0.87	4.23	0.87	4.16	0.98	3.97	1.08	4.14	1.02	3.75	1.06	4.08	0.98	มาก
2.6 มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างๆได้อย่างเหมาะสม	4.04	0.90	4.13	0.84	3.92	0.98	3.96	0.96	3.97	0.89	4.06	0.98	4.02	0.93	มาก
รวมเฉลี่ย	3.99	0.93	3.95	0.89	3.86	0.98	3.90	0.99	3.94	0.95	3.81	0.95	3.91	0.95	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านรูปทรง ของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ตามประเด็นต่างๆ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) พิจารณาเป็นรายข้ออาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 2.5 ลักษณะรูปทรงต่างๆของงานเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมาคือข้อที่ 2.4 ลักษณะของรูปทรงต่างๆในงาน คำนึงถึงความเหมาะสมในด้านการใช้สอย ($\bar{X} = 3.99$) และอันดับที่สามคือ ข้อที่ 2.2 ลักษณะรูปทรงในงานมีความประณีตและความละเอียดอ่อน ($\bar{X} = 3.79$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมในคุณค่าด้านรูปทรง พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานหัตถกรรมโลหะ ($\bar{X} = 4.08$) อันดับสองคือ งานทอ ($\bar{X} = 3.92$) และอันดับสามคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.91$)

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านรูปทรง ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ตามประเด็นต่างๆโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$)

พิจารณาเป็นรายข้อ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 2.5 ลักษณะรูปทรงต่างๆของงานเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาคือข้อที่ 2.6 มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างๆได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.02$) และอันดับสามคือข้อที่ 2.1 มีความงามทางศิลปะที่ทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนช้อย ($\bar{X} = 3.87$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในคุณค่าด้านรูปทรง พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.99$) อันดับสองคือ งานสาน ($\bar{X} = 3.95$) และอันดับสามคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 3.94$)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		ระดับความ คิดเห็น	
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ					
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
3.คุณค่าทางด้านด้านประโยชน์ ใช้สอย																
3.1 ชิ้นงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นจาก ความต้องการขั้นพื้นฐานในการ ดำรงชีวิต	3.17	1.18	4.17	0.85	4.00	0.96	3.63	0.95	4.17	0.85	3.79	0.79	3.82	0.95	มาก	
3.2 ช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอา ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมา ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์	4.00	1.00	4.33	0.94	4.08	0.86	3.83	0.94	4.08	1.08	3.92	0.86	4.04	0.95	มาก	
3.3 การสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจาก ค่านิยม ความเชื่อและกฎประเพณี	3.92	0.86	3.79	0.86	3.92	0.70	3.75	0.93	3.54	1.04	3.46	0.91	3.73	0.88	มาก	
3.4 แสดงออกถึงเอกลักษณ์ ประจำถิ่น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้	4.08	0.96	4.29	0.67	4.50	0.58	4.29	0.67	4.13	0.88	3.83	1.03	4.19	0.80	มาก	
รวมเฉลี่ย	3.79	1.00	4.15	0.83	4.13	0.78	3.88	0.87	3.98	0.96	3.75	0.93	3.95	0.90	มาก	

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย															
3.1 ชิ้นงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นจาก ความต้องการขั้นพื้นฐานในการ ดำรงชีวิต	3.62	0.98	4.13	0.94	3.97	1.00	3.66	1.07	4.01	0.92	3.75	0.85	3.86	0.96	มาก
3.2 ช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอา ทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่นมา ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์	4.17	0.92	4.30	0.90	4.20	0.93	3.92	0.93	4.12	0.89	4.15	0.88	4.14	0.91	มาก
3.3 การสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจาก ค่านิยม ความเชื่อ และกฎประเพณี	4.02	0.95	4.03	0.91	3.88	0.99	3.83	1.03	3.91	0.95	3.66	0.98	3.89	0.97	มาก
3.4 ชิ้นงานแสดงออกถึง เอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นสิ่งช่วย สร้างงาน สร้างรายได้	4.27	0.94	4.11	1.06	3.99	1.11	4.10	1.07	3.90	1.07	3.94	1.02	4.05	1.04	มาก
รวมเฉลี่ย	4.02	0.95	4.14	0.95	4.01	1.01	3.88	1.02	3.99	0.96	3.87	0.93	3.99	0.97	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอยตามประเด็นต่างๆ โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$)

พิจารณาเป็นรายข้ออาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 3.4 ชิ้นงานแสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ($\bar{X} = 4.19$) รองลงมาคือข้อที่ 3.2 ช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 4.04$) และอันดับที่สามคือ ข้อที่ 3.1 ชิ้นงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 3.82$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานสาน ($\bar{X} = 4.15$) อันดับสองคือ งานทอ ($\bar{X} = 4.13$) และอันดับสามคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 3.98$)

จากตารางที่ 8 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านประโยชน์ใช้สอยตามประเด็นต่างๆ โดยรวมพบว่ามีค่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) พิจารณาเป็นรายข้อ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 3.2 ช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือข้อที่ 3.4 ชิ้นงานแสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ($\bar{X} = 4.05$) และอันดับสามคือ ข้อที่ 3.3 รูปแบบการสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจากค่านิยม ความเชื่อและกฎประเพณี ($\bar{X} = 3.89$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ในคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่า ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานสาน ($\bar{X} = 4.14$) อันดับสองคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 4.02$) และอันดับสามคือ งานทอ ($\bar{X} = 4.01$)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอน ในคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์															
4.1 ความงามเกิดจากการจัด องค์ประกอบที่มีสัดส่วนเหมาะสม	3.92	0.64	3.83	0.85	4.04	0.61	4.08	0.81	3.71	0.74	3.50	0.76	3.85	0.74	มาก
4.2 การให้รูปแบบ ลวดลายใน ลักษณะต่างกันทำให้ผู้ชมเกิด ความรู้สึกอยากชมผลงาน	3.92	0.40	3.58	1.00	3.75	0.93	3.67	0.74	3.54	0.76	3.54	0.76	3.67	0.76	มาก
4.3 ความงามในงานเป็นลักษณะที่ คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ประจำถิ่น	4.08	1.00	3.96	0.89	4.33	0.63	4.08	0.96	3.42	0.95	3.54	0.96	3.90	0.90	มาก
4.4 ความชื่นชอบในงาน เกิดจาก ความคงไว้ซึ่งความงดงาม ซึ่งไม่ เปลี่ยนแปลงไปจากความงามเดิม	3.54	1.04	3.71	1.02	3.75	0.93	3.87	0.97	3.46	1.00	3.33	1.03	3.61	1.00	มาก
4.5 ความงามทางสายตา ส่งผล ให้ผลงานเป็นที่นิยมชื่นชอบเพิ่มขึ้น	3.71	0.98	3.83	0.80	3.88	0.78	3.83	0.85	3.58	0.91	3.58	0.86	3.74	0.86	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
4.6 คุณค่าทางด้านวัฒนธรรม เชิงทัศน์ส่งผลต่อการเจริญรุ่งเรืองใน ด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของ ชุมชน	3.87	0.97	4.00	0.76	4.04	0.67	4.08	0.86	3.96	1.02	3.71	0.94	3.94	0.87	มาก
รวมเฉลี่ย	3.84	0.84	3.82	0.89	3.96	0.76	3.94	0.87	3.61	0.90	3.54	0.88	3.78	0.86	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ตามประเด็นต่างๆ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) พิจารณาเป็นรายข้อ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับของความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 4.6 คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ส่งผลต่อการเจริญรุ่งเรืองในด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชน ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมาคือข้อ 4.3 ความงามในงานเป็นลักษณะที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ประจำถิ่น ($\bar{X} = 3.90$) และอันดับสามคือข้อที่ 4.1 ความงามในชิ้นงานเกิดจากการจัดองค์ประกอบอย่างมีสัดส่วนที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ในคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ พบว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานทอ ($\bar{X} = 3.96$) อันดับสองคือ งานหัตถกรรมโลหะ ($\bar{X} = 3.94$) และอันดับสามคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.84$)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		ระดับความ คิดเห็น
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์															
4.1 ความงามเกิดจากการจัด องค์ประกอบที่มีสัดส่วนเหมาะสม	4.04	0.86	4.01	0.79	3.97	0.90	4.01	0.91	4.15	0.98	3.95	0.92	4.02	0.89	มาก
4.2 การใช้รูปแบบ ลวดลายใน ลักษณะที่แตกต่างกันทำให้ผู้ชมอยาก ชมผลงานอย่างต่อเนื่อง	4.35	0.91	4.40	0.64	4.24	1.01	4.18	1.01	4.21	1.02	4.11	0.94	4.25	0.92	มาก
4.3 ความงามในงานเป็นลักษณะ ที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ประจำถิ่น	4.26	0.86	3.94	0.98	3.94	1.04	4.18	0.93	3.95	1.00	3.59	1.01	3.98	0.97	มาก
4.4 ความชื่นชอบในงาน เกิดจาก ความคงไว้ซึ่งความงดงามที่ไม่ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม	3.58	1.07	3.57	1.19	3.63	1.18	3.53	1.10	3.70	1.12	3.37	1.09	3.56	1.13	มาก
4.5 ความงดงามทางสายตา ส่งผล ให้ผลงานเป็นที่นิยมชื่นชอบเพิ่มขึ้น	4.03	0.95	4.02	0.88	4.02	0.94	3.98	0.99	4.14	0.88	4.03	0.81	4.04	0.91	มาก

ตารางที่ 10 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
4.6 คุณค่าทางด้านวัฒนธรรม เชิงทัศน์ส่งผลต่อการเจริญรุ่งเรืองใน ด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของ ชุมชน	3.92	0.99	3.99	0.88	3.95	0.97	4.13	0.96	4.09	0.91	3.97	0.95	4.01	0.94	มาก
รวมเฉลี่ย	4.03	0.94	3.99	0.89	3.96	1.00	4.00	0.99	4.04	0.98	3.84	0.95	3.98	0.96	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ตามประเด็นต่างๆ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) พิจารณาเป็นรายข้อ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 4.2 การใช้รูปแบบลวดลายในลักษณะที่แตกต่างกันทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอยากชมผลงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมาคือข้อ 4.5 ความงดงามทางสายตาที่รับรู้ได้ ส่งผลให้ผลงานนั้นเป็นที่นิยมชื่นชอบและได้รับความนิยมนำมาชมเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.04$) และอันดับสามคือข้อที่ 4.1 ความงามในชิ้นงานเกิดจากการจัดองค์ประกอบได้อย่างมีสัดส่วนที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ พบว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 4.04$) อันดับสองคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 4.03$) อันดับสามคือ งานหัตถกรรมโลหะ ($\bar{X} = 4.00$)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
5. คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม															
5.1 ได้รับความรู้ทางด้านภูมิ ปัญญามากขึ้นจาก การนำงาน หัตถกรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียน การสอน	3.79	1.08	3.54	1.04	3.50	0.95	3.79	1.00	3.92	0.91	3.83	0.94	3.73	0.99	มาก
5.2 ช่วยให้หลักสูตรการเรียนการ สอนมีการตอบสนองต่อจุดมุ่งหมาย การเรียนรู้ภูมิปัญญาในหลักสูตร	3.58	1.08	3.54	1.00	3.71	0.98	3.58	1.08	3.63	0.99	3.62	1.07	3.61	1.03	มาก
5.3 งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีใจรักใน งานศิลปะ	3.46	1.08	3.50	1.04	4.58	0	3.50	1.12	3.54	1.15	3.54	1.15	3.69	0.92	มาก
5.4 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ทางศิลปะ	3.75	0.97	3.79	0.96	3.67	0.99	3.79	1.12	3.83	1.03	3.75	1.01	3.76	1.01	มาก

ตารางที่ 11 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
5.5 หลักสูตรศิลปกรรมมีส่วน สำคัญที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกของ เยาวชนให้มีความสำนึกรักท้องถิ่น ทำให้เกิดการถ่ายทอดและอนุรักษ์ หัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น	3.79	0.95	3.87	0.93	3.83	0.99	3.71	1.02	3.83	1.11	3.96	0.98	3.83	1.00	มาก
5.6 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็น องค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและ ขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น	3.96	1.06	3.96	0.94	4.04	0.89	4.00	0.91	4.17	1.03	3.96	1.06	4.01	0.98	มาก
5.7 หลักสูตรศิลปกรรมเป็น กระบวนการสำคัญ ที่ใช้ใ การศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	4.00	1.00	3.92	1.04	3.79	1.04	3.83	1.07	3.92	1.04	3.96	1.02	3.90	1.03	มาก
รวมเฉลี่ย	3.76	1.03	3.73	0.99	3.88	0.83	3.74	1.04	3.83	1.04	3.8	1.03	3.79	1.00	มาก

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		เครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
5. คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม															
5.1 ได้รับความรู้ทางด้านภูมิ ปัญญามากขึ้นจากการนำงาน หัตถกรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียน การสอน	4.04	0.91	3.95	0.92	3.96	0.87	3.96	1.02	4.03	0.86	3.96	0.98	3.98	0.93	มาก
5.2 ช่วยให้การเรียนการสอนมี การตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายการ เรียนรู้ภูมิปัญญาในหลักสูตร	3.81	1.05	3.89	0.96	3.82	0.97	3.90	0.95	3.98	0.91	3.96	0.98	3.89	0.97	มาก
5.3 งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีใจรักใน งานศิลปะ	3.95	0.91	3.78	1.01	3.86	0.96	3.88	0.95	3.99	0.99	3.95	0.94	3.90	0.96	มาก
5.4 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ทางศิลปะ	3.88	0.95	3.82	0.97	3.71	1.06	3.74	0.99	3.96	0.94	3.91	0.93	3.84	0.98	มาก

ตารางที่ 12 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้คุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย ระดับความ คิดเห็น		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งานหัตถกรรม โลหะ		เครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
5.5 หลักสูตรศิลปกรรมมีส่วน สำคัญที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกของ เยาวชนให้มีความสำนึกรักท้องถิ่น ทำให้เกิดการถ่ายทอดและอนุรักษ์ หัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น	4.16	0.89	4.03	0.83	4.13	0.89	4.02	0.92	4.10	0.86	4.07	0.95	4.08	0.89	มาก
5.6 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ เป็นองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่นำไปสู่การพัฒนาและ ขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น	4.15	0.96	4.10	0.97	4.11	0.97	4.13	0.95	4.22	0.85	4.20	0.87	4.15	0.93	มาก
5.7 หลักสูตรศิลปกรรมเป็น กระบวนการสำคัญที่ใช้ในการศึกษา หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	3.83	1.07	3.62	1.24	3.73	1.02	3.82	1.05	3.92	0.94	3.83	1.00	3.79	1.05	มาก
รวมเฉลี่ย	3.98	0.96	3.88	0.99	3.90	0.96	3.92	0.97	4.03	0.91	3.98	0.95	3.95	0.96	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรมตามประเด็นต่างๆ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) พิจารณาเป็นรายข้อ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 5.6 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมาคือ ข้อที่ 5.7 หลักสูตรศิลปกรรม นับเป็นกระบวนการสำคัญ ที่ใช้ในการศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ($\bar{X} = 3.90$) อันดับสามคือ ข้อที่ 5.5 หลักสูตรศิลปกรรมมีส่วนสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้มีความสำนึกรักท้องถิ่น ทำให้เกิดการถ่ายทอดและอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น ($\bar{X} = 3.83$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ในคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม พบว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานทอ ($\bar{X} = 3.88$) อันดับสองคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 3.83$) และอันดับสามคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.80$)

จากตารางที่ 12 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรมตามประเด็นต่างๆ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) พิจารณาเป็นรายข้อ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 5.6 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือ ข้อ 5.5 หลักสูตรศิลปกรรมมีส่วนสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้มีความสำนึกรักท้องถิ่น ทำให้เกิดการถ่ายทอดและอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น ($\bar{X} = 4.08$) และอันดับสามคือ ข้อที่ 5.1 ได้รับความรู้ทางด้านภูมิปัญญามากขึ้นโดยการนำเอาความรู้และขั้นตอนต่างๆ ในการสร้างงานหัตถกรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.98$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม พบว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 4.03$) อันดับสองคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.98$) และอันดับสามคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.98$)

ตารางที่ 13 สรุปค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แต่ละประเภท ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้												รวมเฉลี่ย		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งาน หัตถกรรม โลหะ		งานเครื่องปั้น ดินเผา		งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1. คุณค่าด้านเนื้อหา	3.96	0.82	3.42	0.97	3.59	1.01	3.63	1.03	3.58	1.04	3.30	1.04	3.58	0.98	มาก
2. คุณค่าด้านรูปทรง	3.91	0.91	3.83	0.82	3.92	0.81	4.08	0.83	3.80	0.84	3.47	0.84	3.84	0.84	มาก
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้ สอย	3.79	1.00	4.15	0.83	4.13	0.78	3.88	0.87	3.98	0.96	3.75	0.93	3.94	0.89	มาก
4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิง ทัศน์	3.84	0.84	3.82	0.89	3.96	0.76	3.94	0.87	3.61	0.90	3.54	0.88	3.78	0.85	มาก
5. คุณค่าด้านหลักสูตร ศิลปกรรม	3.76	1.03	3.73	0.99	3.88	0.83	3.74	1.04	3.83	1.04	3.80	1.03	3.79	0.99	มาก
รวมเฉลี่ย	3.85	0.92	3.79	0.90	3.89	0.84	3.85	0.93	3.76	0.95	3.57	0.94	3.79	0.91	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะทั้ง 5 ด้านในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แต่ละประเภทโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) พิจารณาเป็นรายข้อ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คืองานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ประเภท งานทอ ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมา อันดับที่ 2 คือหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทหัตถกรรมโลหะ ($\bar{X} = 3.85$) อันดับ 3 ประเภท งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.85$) อันดับ 4 ประเภท งานสาน ($\bar{X} = 3.79$) อันดับ 5 ประเภทงานเครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 3.76$) และอันดับ 6 ประเภทงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.57$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะทั้ง 5 ด้าน ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) พิจารณาเป็นรายข้อ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = 3.94$)

ลำดับที่ 2 คุณค่าทางด้านรูปทรง ($\bar{X} = 3.84$)

ลำดับที่ 3 คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม ($\bar{X} = 3.79$)

ลำดับที่ 4 คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ($\bar{X} = 3.78$) และ

ลำดับที่ 5 คุณค่าด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมจากความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แต่ละประเภท ในคุณค่าทั้ง 5 ด้านของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้										รวมเฉลี่ย		ระดับความคิดเห็น		
	งานแกะสลัก		งานสาน		งานทอ		งาน หัตถกรรม โลหะ		เครื่องปั้น ดินเผา					งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุ อื่นๆ	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
1. คุณค่าด้านเนื้อหา	3.93	0.96	3.86	0.91	3.84	1.00	3.83	1.00	3.98	0.93	3.63	0.95	3.84	0.96	มาก
2. คุณค่าด้านรูปทรง	3.99	0.93	3.95	0.89	3.86	0.98	3.90	0.99	3.94	0.95	3.82	0.95	3.91	0.95	มาก
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย	4.02	0.95	4.14	0.95	4.01	1.01	3.88	1.02	3.99	0.96	3.88	0.93	3.99	0.97	มาก
4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิง ทัศน์	4.03	0.94	3.99	0.89	3.96	1.00	4.00	0.98	4.04	0.98	3.84	0.95	3.98	0.96	มาก
5. คุณค่าด้านหลักสูตร ศิลปกรรม	3.97	0.96	3.88	0.99	3.90	0.96	3.92	0.97	4.03	0.91	3.98	0.95	3.95	0.96	มาก
รวมเฉลี่ย	3.99	0.95	3.96	0.92	3.91	0.99	3.90	0.99	4.00	0.95	3.83	0.95	3.93	0.96	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะทั้ง 5 ด้าน ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แต่ละประเภทโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) พิจารณาเป็นรายข้อ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คืองานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ประเภทเครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมา อันดับที่ 2 คือหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทแกะสลัก ($\bar{X} = 3.99$) อันดับ 3 ประเภท งานสาน ($\bar{X} = 3.96$) อันดับ 4 ประเภท งานทอ ($\bar{X} = 3.92$) อันดับ 5 ประเภทงานหัตถกรรมโลหะ ($\bar{X} = 3.90$) และอันดับ 6 ประเภทงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.83$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะทั้ง 5 ด้าน ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) พิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นในคุณค่าของงานหัตถกรรมแต่ละด้านจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = 3.99$)

ลำดับที่ 2 คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ($\bar{X} = 3.98$)

ลำดับที่ 3 คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม ($\bar{X} = 3.95$)

ลำดับที่ 4 คุณค่าทางด้านรูปทรง ($\bar{X} = 3.90$) และ

ลำดับที่ 5 คุณค่าด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.84$) ตามลำดับ

ตารางที่ 15 สรุปค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมจากความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ในคุณค่าทั้ง 5 ด้านของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม

คุณค่าทางศิลปะในงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ความคิดเห็นของอาจารย์			ความคิดเห็นของนักศึกษา		
	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. คุณค่าด้านเนื้อหา	3.58	0.98	มาก	3.84	0.96	มาก
2. คุณค่าด้านรูปทรง	3.84	0.84	มาก	3.91	0.95	มาก
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย	3.94	0.89	มาก	3.99	0.97	มาก
4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์	3.78	0.86	มาก	3.98	0.96	มาก
5. คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม	3.79	0.99	มาก	3.95	0.96	มาก
รวมเฉลี่ย	3.79	0.91	มาก	3.93	0.96	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ในคุณค่าทางศิลปะทั้ง 5 ด้าน โดยรวมเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้ว อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันอยู่ในระดับมาก (โดยอาจารย์มีความเห็นโดยรวม $\bar{X} = 3.79$ ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวม $\bar{X} = 3.93$) เมื่อแบ่งตามประเภทของคุณค่าด้านต่างๆ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คุณค่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมาคือ คุณค่าด้านรูปทรง ($\bar{X} = 3.84$) คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม ($\bar{X} = 3.79$) คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ($\bar{X} = 3.78$) และคุณค่าด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษานั้น สามารถเรียงตามลำดับความถี่ได้ดังนี้ คุณค่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมาคือ คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ($\bar{X} = 3.98$) คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม ($\bar{X} = 3.95$) คุณค่าด้านรูปทรง ($\bar{X} = 3.91$) และคุณค่าด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.84$) ตามลำดับ

1.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

1.3.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม เกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสถานภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของท่านในปัจจุบัน

อาจารย์ในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมภาคใต้ในปัจจุบันมีลักษณะที่หยุดนิ่ง ขาดความเคลื่อนไหว ยังรู้จักกันในแวดวงที่จำกัด และมีเพียงกลุ่มเล็กๆ เท่านั้นที่ให้ความสนใจในจุดนี้ โดยเป็นผลมาจากงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังคงมีลักษณะรูปทรง หรือรูปแบบเดิมๆ ขาดการออกแบบที่ทันสมัย ขาดการเชื่อมต่อกับด้านภูมิปัญญา รวมถึงการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับยุคสมัย จนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่มากขึ้น ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นก็เกิดจากการที่งานหัตถกรรมพื้นบ้านยังไม่ได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากภาครัฐเท่าที่ควรนั่นเอง

อาจารย์อีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เริ่มถูกกลืนหายไปด้วยกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้งานหัตถกรรมถูกประยุกต์ใช้งานพาณิชย์ศิลป์มากขึ้น งานหัตถกรรมถูกยกระดับเป็นสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น เปลี่ยนรูปแบบการใช้งานจากการใช้สอยในชีวิตประจำวันมาเป็นสิ่งของที่มีไว้เพื่อการชื่นชม ใช้เป็นของประดับตกแต่ง หรือกลายเป็นของที่ระลึกมากขึ้น งานหัตถกรรมพื้นบ้านถูกเปลี่ยนแปลงบทบาทเป็นตัวอย่างบอกฐานะของคนในชุมชนนั้นๆ อีกด้วย ยังมีความคิดเห็นของอาจารย์เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังคงได้รับการส่งเสริม และการอนุรักษ์จากภาครัฐ เช่น การสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์โดยการจัดตั้งโครงการ OTOP หรือยังคงมีการส่งเสริมและการอนุรักษ์ โดยการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน

2. หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สร้างขึ้นโดยช่างพื้นบ้านนับเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะอย่างยิ่ง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับงานหัตถกรรมเหล่านี้

อาจารย์ในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงเรื่องราวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน นับเป็นฐานความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความดีงาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณค่าทางศิลปะที่มีความหลากหลายของงานหัตถกรรมในชุมชน แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของ

ท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆจึงควรให้ความสำคัญกับช่างพื้นบ้านโดยการให้ความสำคัญสนับสนุน ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้เยาวชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกันกับช่างพื้นบ้าน เพื่อเป็นการสืบสานผลงานเหล่านี้ไว้ อีกทั้งงานหัตถกรรมพื้นบ้านเองก็สมควรที่จะได้รับการพัฒนารูปแบบให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์เดิมๆเอาไว้

อาจารย์อีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นับเป็นผลงานทางศิลปะที่มีคุณค่า ช่างผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาด้วยใจ โดยอาศัยทั้งความคิดและจิตวิญญาณของช่างจริงๆ แต่ปัจจุบันงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ได้มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากยุคสมัยที่ผันแปรและกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ ก็เลยส่งผลให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันถูกนำไปเชื่อมโยงกับการตลาดมากขึ้น ราคาของผลิตภัณฑ์ก็เพิ่มขึ้นทำให้คุณค่าบางอย่างของงานลดลงไป ทำให้ขาดการประยุกต์ใช้งานให้ทันสมัย และยังมีความคิดเห็นจากอาจารย์เพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นับเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะอย่างหนึ่ง จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการส่งเสริมด้านการตลาดให้มากขึ้น เพื่อการดำรงชีพอยู่ได้ของช่างพื้นบ้าน และสร้างความเป็นพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น

3. การอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านรวมถึงวิธีการถ่ายทอด นอกจากการมีจิตสำนึกที่ดีและมีความเข้าใจที่ดีของคนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญแล้ว ท่านคิดว่ายังมีปัจจัยอื่นอีกหรือไม่ที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด หรือการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีปัจจัยอื่นที่จะส่งผลให้เกิดการคงอยู่ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ก็คือการรู้จักประยุกต์งานหัตถกรรมพื้นบ้านเข้าไปใช้กับศาสตร์แขนงอื่นด้วยความเหมาะสม โดยสถาบันการศึกษาเองมีส่วนสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมทางด้านนี้ ควรมีการส่งเสริมให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้กลายเป็นหลักสูตรที่ถูกบรรจุไว้ในการเรียนการสอนทุกระดับชั้น โดยเริ่มปลูกฝังความรู้ด้านนี้ตั้งแต่เด็กจนถึงระดับอุดมศึกษา หน่วยงานทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และการให้การศึกษากับคนรุ่นใหม่ให้รู้ถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริง เพื่อจะได้ปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความรักและหวงแหนงานหัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น

อีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่าการคงอยู่ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นั้นขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชน ควรร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ในท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมที่เข้ามา เยาวชนในชุมชนควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความมั่นคง

ให้กับชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในชิ้นงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนควรที่จะให้การส่งเสริมอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุน ด้านรายได้ หรือค่าครองชีพของคนในชุมชน และช่างพื้นบ้าน มีอาจารย์เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่า ความคงอยู่ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญของการคงอยู่ของงานหัตถกรรม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวัสดุที่จะนำมาใช้สร้างสรรค์งาน ถ้าคนในชุมชนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ก็จะมีผลให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านยังคงอยู่ต่อไปได้ด้วย

1.3.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรศิลปกรรม เกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อ วิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสถานะภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน
ภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของท่านในปัจจุบัน

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสถานะภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันนับเป็นผลงานที่ละเอียดและต้องใช้ฝีมือในการสร้างสรรค์งานอย่างประณีต ชิ้นงานของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังคงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน ยังคงเป็นงานที่ได้รับความนิยมอยู่มาก เป็นงานที่สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงยังคงมีการอนุรักษ์และสืบทอดเพื่อความคงอยู่ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ต่อไป

อีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันได้ลดน้อยถอยลง มีช่างพื้นบ้านที่มีการสร้างสรรค์งานอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย ถ้ามองในรูปนามธรรม แต่ความงามในเชิงนามธรรมเริ่มลดน้อยถอยลงเป็นงานที่ไม่มีความน่าสนใจ ไม่แพร่หลายและยังไม่ได้รับการสานต่ออย่างต่อเนื่อง นักศึกษามีความคิดเห็นว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้มากกว่านี้ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และเยาวชนในท้องถิ่นก็ควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ในด้านนี้มากขึ้น

มีนักศึกษาเพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นว่า ความนิยมในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เริ่มลดน้อยลงเพราะเป็นผลมาจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลงานหัตถกรรมขาดปัจจัยด้านการตลาด ขาดเงินทุน และขาดช่างฝีมือ จึงส่งผลให้งานหัตถกรรมภาคใต้ไม่เป็นที่นิยม ดังกล่าว

2. งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สร้างขึ้นโดยช่างพื้นบ้านนับเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะอย่างยิ่ง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับงานหัตถกรรมเหล่านี้

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นับเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าทั้งทางด้านจิตใจและมีความงามเชิงศิลปะ เป็นงานที่ควรได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง นับเป็นงานที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจต่อผู้สร้างและผู้ชม รวมทั้งด้านการใช้สอยในชีวิตประจำวัน นับเป็นภูมิปัญญาที่สมควรได้รับการสานต่อและควรอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลัง เพื่อเยาวชนเหล่านี้จะได้มีจิตสำนึกและรู้คุณค่าของงาน การรับรู้ถึงคุณค่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทำให้เยาวชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึก เกิดความรักและความห่วงใยในความเป็นท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ผลงานเหล่านี้จึงสมควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป

นักศึกษาอีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นงานที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นผลงานที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมประเพณีไทย สร้างความเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวให้กับชาวใต้ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น และสมควรแก่การถ่ายทอดให้คงอยู่ต่อไป และนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านแขนงหนึ่งซึ่งช่วยให้เศรษฐกิจไทยดีขึ้น เป็นงานที่เหมาะสมแก่การนำมาเป็นของสะสมมากกว่าการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน มีนักศึกษาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นับเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ แต่ยังขาดความต้องการของตลาด และนายทุน ยังมีลักษณะที่ขาดความเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น

3. การอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมถึงวิธีการถ่ายทอด นอกจากการมีจิตสำนึกที่ดีและความเข้าใจที่ดีของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญแล้ว ท่านคิดว่ายังมีปัจจัยอื่นอีกหรือไม่ที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด หรือการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นับเป็นงานที่ควรได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง นับเป็นงานที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจและมีความงามเชิงศิลปะ เป็นงานที่ควรได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง นับเป็นงานที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจต่อผู้สร้างและผู้ชม รวมทั้งด้านการใช้สอยในชีวิตประจำวัน นับเป็นภูมิปัญญาที่สมควรได้รับการสานต่อและควรอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลัง เพื่อเยาวชนเหล่านี้จะได้มีจิตสำนึกและรู้คุณค่าของงาน การรับรู้ถึงคุณค่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทำให้เยาวชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึก เกิดความรักและความห่วงใยในความเป็นท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ผลงานเหล่านี้จึงสมควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป

นักศึกษาอีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นงานที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นผลงานที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมประเพณีไทย สร้างความเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวให้กับชาวใต้ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น และสมควรแก่การถ่ายทอดให้คงอยู่ต่อไป และนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านแขนงหนึ่งซึ่งช่วยให้เศรษฐกิจไทยดีขึ้น เป็นงานที่เหมาะสมแก่การนำมาเป็นของสะสมมากกว่าการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน มีนักศึกษาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นับเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ แต่ยังขาดความต้องการของตลาด และนายทุน ยังมีลักษณะที่ขาดความเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นับเป็นงานที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจและมีความงามเชิงศิลปะ เป็นงานที่ควรได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง นับเป็นงานที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจต่อผู้สร้างและผู้ชม รวมทั้งด้านการใช้สอยในชีวิตประจำวัน นับเป็นภูมิปัญญาที่สมควรได้รับการสานต่อและควรอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลัง เพื่อเยาวชนเหล่านี้จะได้มีจิตสำนึกและรู้คุณค่าของงาน การรับรู้ถึงคุณค่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทำให้เยาวชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึก เกิดความรักและความห่วงใยในความเป็นท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ผลงานเหล่านี้จึงสมควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป

นักศึกษาอีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่า วิธีการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ หรือการสาธิตวิธีการทำงานหัตถกรรมอย่างต่อเนื่อง นับเป็นสิ่งที่ช่วยชี้แนะและบ่งชี้ให้คนในท้องถิ่นได้มองเห็นคุณค่ามากขึ้น ควรมีการสร้างความทันสมัยของชิ้นงานให้มีความน่าสนใจมากขึ้นด้วย รวมทั้งการสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาก็นับได้ว่าสำคัญอย่างยิ่ง มีนักศึกษาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการตลาด และสภาพแวดล้อมของชุมชนนั้นคือการรู้จักส่งเสริมให้เด็กๆ หรือคนในชุมชนรู้จักการใช้ประโยชน์ของวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์และสามารถนำมาใช้ในการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ที่ทรงคุณค่าสืบไป

2. ข้อมูลการสัมภาษณ์จากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้

2.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้

ตารางที่ 16 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้ให้การสัมภาษณ์*		
2. ตำแหน่งอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
รองศาสตราจารย์	3	16.67
อาจารย์ประจำหลักสูตร	10	55.55
อาจารย์ประจำตามสัญญา	5	27.78
3. สถานที่อยู่ของอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม		
จังหวัดนครศรีธรรมราช	4	22.22
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	4	22.22
จังหวัดสงขลา	3	16.67
จังหวัดยะลา	4	22.22
จังหวัดภูเก็ต	3	16.67

* หมายเหตุ ดูรายละเอียดได้ที่ภาคผนวก

ตารางที่ 16 (ต่อ) ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
4. อายุของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
25-29 ปี	4	22.22
30-34 ปี	4	22.22
35-39 ปี	4	22.22
40-44 ปี	1	5.56
45-49 ปี	2	11.11
50-54 ปี	-	-
55 ปี ขึ้นไป	3	16.67
5. เพศของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม		
ชาย	13	72.22
หญิง	5	27.78
6. วุฒิการศึกษาสูงสุดของอาจารย์ผู้สอน		
ปริญญาตรี	2	11.11
ปริญญาโท	15	83.33
ปริญญาเอก	1	5.56
อื่นๆ	-	-
7. ภูมิลำเนาเดิมของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรม		
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	4	22.22
จังหวัดนครศรีธรรมราช	3	16.67
จังหวัดพัทลุง	2	11.11
จังหวัดสงขลา	4	22.22
จังหวัดภูเก็ต	1	5.56
จังหวัดปัตตานี	1	5.56
จังหวัดนราธิวาส	1	5.56
จังหวัดยะลา	2	11.11
8. มหาวิทยาลัยราชภัฏที่อาจารย์ทำการสอนอยู่		
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	4	22.22

ตารางที่ 16 (ต่อ) ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	4	22.22
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	3	16.67
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	4	22.22
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	3	16.67
9. ประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปหัตถกรรมที่บ้าน		
เคย	6	33.33
ไม่เคย	12	66.67
10.* รายวิชาที่อาจารย์ในหลักสูตรศิลปกรรม รับผิดชอบสอนในปัจจุบัน		
รายวิชาหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ	26	66.67
รายวิชาหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกเลือก	13	33.33
11.* รายวิชาที่นำเนื้อหาเกี่ยวกับหัตถกรรมที่บ้าน ภาคได้เข้าไปสอดแทรก		
รายวิชาหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ	22	57.89
รายวิชาหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกเลือก	16	42.11

* หมายเหตุ ข้อที่ 10-11 ผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ

จากตารางที่ 16 อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ทั้ง 5 แห่งในภาคใต้ ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร คิดเป็นจำนวนร้อยละ 55.55 รองลงมาคือดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำตามสัญญา ร้อยละ 27.78 และดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ร้อยละ 16.67 อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดยะลา ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 22.22 รองลงมาคืออาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา และจังหวัดภูเก็ต คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 16.67

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 25-29 ปี 30-34 ปี และ 35-39 ปี ในอัตราส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 22.22 รองลงมาคือช่วงอายุ 55 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.67 ช่วงอายุ 45-49 ปี ร้อยละ 11.11

และช่วงอายุ 40-44 ปี ร้อยละ 5.56 ตามลำดับ ส่วนช่วงอายุระหว่าง 50-54 ปี ไม่มีอาจารย์ในช่วงอายุนี้อีก

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 72.22 รองลงมาคือเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 27.78

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 คน มีวุฒิการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่คือ ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 83.33 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 11.11 และปริญญาเอก ร้อยละ 5.56 ตามลำดับ ส่วนวุฒิการศึกษาประเภทอื่นๆของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมนั้นไม่มีเลย

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ จังหวัดสงขลา ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 22.22 รองลงมาคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ 16.67 จังหวัดพัทลุงและจังหวัดยะลา ร้อยละ 11.11 ที่เหลือคือจังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดภูเก็ต มีอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5.56

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่ทำการสอนอยู่ที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 22.22 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาและ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตในจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 16.67

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และเคยมีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ร้อยละ 33.33

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 คน รายวิชาส่วนใหญ่ที่อาจารย์ในหลักสูตรศิลปกรรมได้รับมอบในการสอนคือวิชาในหมวดวิชาเอกบังคับ คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ รายวิชาเอกเลือก คิดเป็นร้อยละ 33.33

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่ได้นำเนื้อหาการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ไปสอดแทรกไว้ในกลุ่มรายวิชาเอกบังคับ คิดเป็นร้อยละ 57.89 รองลงมาเป็นกลุ่มรายวิชาเอกเลือก คิดเป็นร้อยละ 42.11

2.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมด้านเนื้อหา จัดตามลำดับความถี่
และค่าร้อยละ

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
1. คุณค่าด้านเนื้อหา		
1.1 เนื้อหาในงานให้ความภาคภูมิใจในความเป็นประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น รูปแบบประเพณี และความเชื่อ	18	33.33
1.2 ลวดลายในงานหัตถกรรมมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ประชาชนในภาคใต้	12	22.22
1.3 ในยุคปัจจุบันเนื้อหาในงานหัตถกรรมพื้นบ้านมีความ เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชุมชนน้อยมาก	10	18.52
1.4 เรื่องราวในงานหัตถกรรมง่ายต่อการทำความเข้าใจ จึงส่งผล ให้งานได้รับความนิยมมากขึ้น	8	14.81
1.5 เนื้อหาในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แต่ละประเภทจะมี ความแตกต่างกันเรื่องราวที่แสดงออกมา	6	11.11

จากตารางที่ 17 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร
ศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้จากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับคุณค่าด้านเนื้อหาของงาน
หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เนื้อหาในงานให้ความภาคภูมิใจใน
ความเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รูปแบบประเพณี และความเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา
มีความคิดเห็นว่า ลวดลายในงานหัตถกรรมมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประชาชนในภาคใต้
คิดเป็นร้อยละ 22.22 และความคิดเห็นที่ว่า เรื่องราวในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่วนใหญ่
ไม่ได้ปรากฏอย่างชัดเจน มีความเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนน้อยมากในชิ้นงานหัตถกรรมจะ
เน้นในเรื่องประโยชน์ใช้สอยมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 18.52 เรื่องราวในงานหัตถกรรม
ง่ายต่อการทำความเข้าใจ จึงส่งผลให้งานได้รับความนิยมมากขึ้น ร้อยละ 14.81 และ
ความคิดเห็นที่กล่าวว่า เนื้อหาในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แต่ละประเภทจะมีความ
แตกต่างกันเรื่องราวที่แสดงออกมา ร้อยละ 11.11 ตามลำดับ

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมด้านรูปทรง จัดลำดับตามความถี่ และค่าร้อยละ

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
2. คุณค่าด้านรูปทรง		
2.1 รูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ถูกพัฒนามาเพื่อการใช้สอยอย่างแท้จริง	17	23.61
2.2 ลักษณะการสร้างสรรครูปทรงต้องคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศ และวัสดุในท้องถิ่น	12	16.67
2.3 ลักษณะรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สร้างขึ้นต้องคำนึงถึงแบบแผนประเพณีและความเชื่อของท้องถิ่น	9	12.50
2.4 ลักษณะรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความสามารถในการสร้างงานของชาวบ้านอย่างแท้จริง	8	11.11
2.5 รูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านช่วยสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของตัวงาน จนกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า	7	9.72
2.6 การสร้างสรรค์งานด้วยลักษณะรูปทรงต่างๆต้องคำนึงถึงความทันสมัย และเป็นที่ต้องการของกลุ่มลูกค้า	7	9.72
2.7 ลักษณะรูปทรงของงานหัตถกรรมบางประเภทเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศ และ ลักษณะภูมิอากาศ	6	8.33
2.8 ลักษณะรูปทรงที่หลากหลายส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาสนใจในงานหัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น	4	5.55
2.9 คุณค่าด้านรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านจะขึ้นอยู่กับประเภทของงานหัตถกรรม	2	2.78

จากตารางที่ 18 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัวยราชภัฏในภาคใต้จากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับคุณค่าด้านรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ด้านรูปทรง อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ลักษณะรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้ถูกพัฒนามาจากการใช้สอยอย่างแท้จริง คนในสมัยโบราณสร้างสรรค์งานหัตถกรรมขึ้นมาอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน คิดเป็นร้อยละ 23.61

รองลงมา มีความคิดเห็น ว่า ลักษณะการสร้างสรรค์รูปทรงต้องคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศ และ วัสดุในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 16.67 ลักษณะรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สร้างขึ้นต้อง คำนึงถึงแบบแผนประเพณีและความเชื่อของท้องถิ่น ร้อยละ 12.50 มีอาจารย์เพียงส่วนน้อยที่มี ความคิดเห็น ว่า คุณค่าด้านรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านจะขึ้นอยู่กับประเภทของงาน หัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 2.78 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าของหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้ ด้านประโยชน์ใช้สอย จัดลำดับตามความถี่ และค่าร้อยละ

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย		
3.1 ในปัจจุบันงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้คือความภาคภูมิใจ ของคนในท้องถิ่นมากกว่าที่จะนำมาใช้สอยจริงในชีวิตประจำ	18	30.51
3.2 คุณค่าด้านการใช้สอย เป็นสิ่งที่ผู้คนในท้องถิ่นได้รับการสืบทอดต่อกันมา อย่างยาวนาน	13	22.03
3.3 รูปแบบของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่งผลต่อความ ต้องการด้านการใช้สอย	11	18.64
3.4 งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ช่วยสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ระบบเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว	8	13.56
3.5 ปัจจัยด้านการตลาดมีผลต่อความนิยมขึ้นชอบ และการใช้สอยในชีวิตประจำวัน	4	6.78
3.6 ความนิยมในการใช้สอย มีอยู่เฉพาะกลุ่มที่สนใจและขึ้นชอบ	3	5.08
3.7 ชาวบ้านในท้องถิ่นรู้จักประยุกต์ ดัดแปลงวัสดุที่อยู่ภายในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์	2	3.39

จากตารางที่ 19 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ว่า ในปัจจุบันงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้คือความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นมากกว่าที่จะนำมาใช้สอยจริงใน

ชีวิตประจำวันลักษณะของรูปทรงของงานหัตถกรรมคู่มือคุณค่ามากขึ้นกว่าเดิม เหมาะที่จะนำไปใช้ประดับตกแต่ง หรือใช้ทำเป็นของที่ระลึกมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 30.51 รองลงมามีความคิดเห็นว่าคุณค่าด้านการใช้สอย เป็นสิ่งที่ผู้คนในท้องถิ่นได้รับการสืบทอดต่อกันมา อย่างยาวนาน คิดเป็นร้อยละ 22.03 และ รูปแบบของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่งผลต่อความต้องการด้านการใช้สอย ร้อยละ 18.64

มีอาจารย์เพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นว่า ชาวบ้านในท้องถิ่นรู้จักประยุกต์ ดัดแปลงวัสดุที่อยู่ภายในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 3.39 ตามลำดับ

ตารางที่ 20 ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ จัดลำดับตามความถี่ และค่าร้อยละ

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์		
4.1 ความชื่นชอบในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เกิดจากความชื่นชมในภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา	17	25.37
4.2 ความงามในงานหัตถกรรมพื้นบ้านส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนยังคงอยู่ รวมทั้งด้านเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิต	12	17.91
4.3 ทุกคนสามารถรับรู้ได้ถึงความงามของชิ้นงานในลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล	11	16.42
4.4 เอกลักษณะที่โดดเด่นของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้คือความเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน	9	13.43
4.5 ความนิยมชื่นชอบในงานหัตถกรรมเกิดจากความทันสมัยของชิ้นงาน และความเหมาะสมด้านการใช้สอย	6	8.96
4.6 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีผลต่อการรับรู้ทางสายตาที่จะนำไปสู่การแปลความในขั้นที่สูงขึ้น	5	7.46
4.7 ความเป็นเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังไม่มีความเด่นชัด มองเห็นได้จากงานบางประเภทเท่านั้น	4	5.97
4.8 ลักษณะรูปทรงที่โดดเด่น ย่อมเป็นจุดสนใจต่อผู้พบเห็น	2	2.98
4.9 ความเชื่อมโยงของความงามกับวัฒนธรรมของชุมชนมีน้อยมาก เนื่องจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่	1	1.49

จากตารางที่ 20 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้จากแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความชื่นชอบในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เกิดจากความชื่นชมในภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา คิดเป็นร้อยละ 25.37 รองลงมาที่มีความคิดเห็นว่า ความงามในงานหัตถกรรมพื้นบ้านส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนยังคงอยู่ รวมทั้งด้านเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิต ร้อยละ 17.91 และความคิดเห็นที่ว่าทุกคนสามารถรับรู้ได้ถึงความงามของชิ้นงานในลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ร้อยละ 16.42

มีอาจารย์เพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นว่าคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนมีน้อยมาก เนื่องจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีผลกระทบในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 1.49 ตามลำดับ

ตารางที่ 21 ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ด้านหลักสูตรศิลปกรรม จัดลำดับตามความถี่ และค่าร้อยละ

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
5. คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม		
5.1 กระบวนการสร้างงานหัตถกรรมควรค่าแก่การศึกษาอย่างยิ่ง เพื่อการคงอยู่ของหัตถกรรมพื้นบ้านต่อไปในอนาคต	15	27.78
5.2 การเรียนรู้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ผ่านหลักสูตรศิลปกรรม ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน ต่อชุมชน และประเทศชาติ	14	25.92
5.3 ควรมีการศึกษากลวิธีและเทคนิคต่างๆในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน	13	24.07
5.4 ควรมีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปกรรมโดยตรง	6	11.11
5.5 การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านส่งผลให้เกิดการศึกษาหาแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอด	5	9.26
5.6 ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอนที่จะช่วยชี้แนะให้ผู้เรียนเล็งเห็นคุณค่า และคิดหาแนวทางในการอนุรักษ์สืบทอดต่อไป	1	1.85

จากตารางที่ 21 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้จากแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรมของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความคิดเห็นมากที่สุดคือ กระบวนการสร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อการถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลัง และการพัฒนารูปแบบต่อไปในอนาคต คิดเป็นร้อยละ 27.78 รองลงมาคือความคิดเห็นว่า การเรียนรู้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ผ่านหลักสูตรศิลปกรรม ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน ต่อชุมชน และประเทศชาติ คิดเป็นร้อยละ 25.92 และ ความคิดเห็นที่ว่า ควรมีการศึกษากลวิธีและเทคนิคต่างๆ ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ร้อยละ 24.07

มีอาจารย์เพียงส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอนที่จะช่วยชี้แนะให้ผู้เรียนเล็งเห็นคุณค่า และคิดหาแนวทางในการอนุรักษ์สืบทอดต่อไป คิดเป็นร้อยละ 1.85 ตามลำดับ

2.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีต่อวิถีชีวิตและสังคมปัจจุบันของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้

ตารางที่ 22 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นปัจจุบัน		
1.1 รูปทรงของงานยังไม่เป็นที่โดดเด่น ชิ้นงานยังคงมีรูปแบบเดิมๆที่ไม่ได้รับการพัฒนา	4	22.22
1.2 รูปแบบการใช้งานเปลี่ยนไป มีไว้เพื่อการชื่นชม และเป็นของสะสมมากกว่าการใช้สอย	3	16.67
1.3 ยังคงหลงเหลืออยู่ให้เห็นในปัจจุบัน แต่มีการผสมผสานความเป็นท้องถิ่นกับความเป็นสากลมากขึ้น	3	16.67
1.4 ได้รับความนิยมน้อยลง ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยทางด้านราคา	3	16.67

ตารางที่ 22 (ต่อ) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
และการให้ความรู้ที่ไม่ทั่วถึง		
1.5 ควรมีการค้นคว้าวิจัยที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้มีความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน	2	11.11
1.6 ช่างผู้สร้างสรรค์งานมีน้อยลง สังคมเปลี่ยนเป็นสังคมเชิงอุตสาหกรรม และการไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ	2	11.11
1.7 มีการปรับปรุงรูปแบบงานหัตถกรรมให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจมากขึ้น และยังคงแฝงไปด้วยความงาม	1	5.56
2. บทบาทของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางศิลปะในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่พัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้าน		
2.1 สถาบันการศึกษาควรให้การส่งเสริมในเรื่องของการทำงานวิจัยหรือการส่งเสริมในลักษณะของสื่อการเรียนรู้	5	27.78
2.2 สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาหรือ ศิลปะท้องถิ่นในทุกระดับชั้น	5	27.78
2.3 ควรมีการเปิดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นขึ้นที่โรงเรียน หรือตามหน่วยงานต่างๆ	2	11.11
2.4 การจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสถาบันศึกษามีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความสำคัญในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน	2	11.11
2.5 จัดการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบของการจัดงานศิลปะร่วมสมัยไปพร้อมกับศิลปะพื้นบ้าน เพื่อให้ดูเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น	2	11.11
2.6 ควรทำการศึกษาและสำรวจถึงความเป็นเอกลักษณ์ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ แล้วพยายามเชื่อมโยงและสร้างเสริมองค์ความรู้ใหม่ๆให้กับผู้เรียน	2	11.11
3. บทบาทของเยาวชน หรือชาวบ้านในท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ และเผยแพร่งานหัตถกรรมพื้นบ้าน		
3.1 มีส่วนร่วมในการใช้ รักษาผลงาน มองเห็นคุณค่า ร่วมกันสร้างสรรค์ สร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน และปรับตัวให้ทันกับกระแสโลก	7	38.89

ตารางที่ 22 (ต่อ) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และ
สืบทอดในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
3.2 มีแกนนำสนับสนุนและปลุกฝังให้คนในชุมชนมองเห็นคุณค่า ของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน	5	27.78
3.3 ควรมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นชมรมต่างๆ โดยความช่วยเหลือ จากทางรัฐบาล	4	22.22
3.4 ปัจจัยการร่วมกันสร้างสรรค์หรือการอนุรักษ์งานหัตถกรรม พื้นบ้านของชาวบ้านนั้นขึ้นอยู่กับความน่าสนใจในงานหัตถกรรม	1	5.56
3.5 เยาวชนของชาติต้องมีบทบาทในเรื่องของการศึกษาหาความรู้ เพื่อการพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านให้ยั่งยืนต่อไป	1	5.56
4. ปัจจัยอื่นนอกจากช่วยกันอนุรักษ์ ที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด และ การอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้คงอยู่		
4.1 การเห็นความสำคัญของของคนในชุมชนและขยายออกไป เรื่อยๆ จากบ้านสู่ชุมชน จากชุมชนสู่หมู่บ้าน จากหมู่บ้านสู่จังหวัด จาก จังหวัดไปสู่ภาค และจากภาคไปสู่ประเทศต่อไป	5	27.78
4.2 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บริโภค ให้พวกเขาตระหนักใน คุณค่า ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีทำงานอย่างหลากหลาย	3	16.67
4.3 ควรมีการใช้งานงานหัตถกรรมเหล่านี้อยู่เสมอ การได้รับการ สนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ	3	16.67
4.4 ควรมีการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นปัจจัย สำคัญในการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ	3	16.67
4.5 ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา หรือเปิด อบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นให้กับคนที่มีความสนใจ	3	16.67
4.6 จัดให้มีการประกวดงานหัตถกรรมในระดับประเทศ เพื่อให้ เกิดความน่าสนใจมากขึ้น	1	5.56

จากตารางที่ 22 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากอาจารย์ผู้สอน ในหลักสูตรศิลปกรรม ที่ถามว่า ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสถานภาพของงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของท่านในปัจจุบัน อาจารย์ส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะว่า หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันยังไม่เป็นที่โดดเด่น ชิ้นงานยังคงมีรูปแบบเดิมๆที่ไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความชัดเจนเหมือนภาคอื่นๆ หัตถกรรมส่วนใหญ่มีประโยชน์ ในด้านการซื้อขายมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 22.22 รองลงมาแสดงความคิดเห็นว่า งานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้มีรูปแบบการใช้งานเปลี่ยนไปกลายเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน ผลงานมีไว้เพื่อการชื่นชม และเป็นของสะสมมากกว่าการใช้สอย ผู้คนในท้องถิ่นก็ไม่ได้รับรู้ในคุณค่า และซาบซึ้ง ในความงามตรงส่วนนี้จริงๆ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังคงหลงเหลืออยู่ให้เห็นในปัจจุบัน แต่ด้วย เหตุที่มีเครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ความเป็นวิถีศิลปหัตถกรรมค่อยๆหายไปเรื่อยๆ ทำให้ งานหัตถกรรมพื้นบ้านในปัจจุบันกลายเป็นอาชีพเสริม มีการผสมผสานความเป็นท้องถิ่นกับความ เป็นสากลมากขึ้น และความคิดเห็นที่ว่างานหัตถกรรมภาคใต้ในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลง ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยทางด้านราคาที่มีราคาสูงจนเกินไป และการให้ความรู้ที่น้อยลง ส่งผลให้ บุคคลในสังคมไม่ให้ความสนใจ 3 ข้อนี้ได้แสดงความคิดเห็นเท่าๆกัน คิดเป็นร้อยละ 16.67

ส่วนความคิดเห็นที่น้อยที่สุดในข้อนี้คือ อาจารย์ผู้สอนได้กล่าวว่า ด้วยลักษณะของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ปัจจุบันในแต่ละท้องถิ่นจึงได้พยายามที่จะปรับปรุงรูปแบบงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้ให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจมากขึ้น และยังคงแฝงไปด้วยความงามที่คงอยู่ในตัวของ มันเอง คิดเป็นร้อยละ 5.56 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม ในข้อที่ 2 ที่ถามว่าสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางศิลปะควรมีบทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่พัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้อย่างไรนั้น อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเห็นว่า สถาบันการศึกษาควรให้การส่งเสริมในเรื่องของการทำงานวิจัยหรือการ ส่งเสริมในลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่สามารถทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีคุณค่ามากขึ้น และ สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาหรือ ศิลปะ ท้องถิ่นในทุกระดับชั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีแบบแผนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับ มหาวิทยาลัย ความคิดเห็นในสองข้อนี้มีอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 27.78 รองลงมาคือ

1) ควรมีการเปิดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นขึ้นที่โรงเรียน หรือหน่วยงานต่างๆ หลักสูตรที่ว่านี้คือ หลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และควรเน้นเรื่องสื่อที่ช่วยตอบสนองต่อเด็ก วัยรุ่นให้พวกเขาได้เห็นและเข้าใจมากกว่านี้ 2) สถาบันการศึกษาบางแห่งก็มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตรงส่วนนี้โดยตรง คือ สำนักงานศิลปะและวัฒนธรรม ที่มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบตรงส่วนนี้ การ

จัดตั้งหน่วยงานนี้ขึ้นถือได้ว่ามีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้ทุกคนได้เห็นคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น นอกจากนี้ทุกหน่วยงานเองก็ควรมีการรวมตัวกันเพื่อช่วยกันคิดและหาทางพัฒนางานพื้นบ้านเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป 3) การส่งเสริมตรงส่วนนี้ต้องเริ่มจากห้องเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบของการจัดงานศิลปะร่วมสมัยไปพร้อมกับศิลปะพื้นบ้าน เพื่อให้ดูเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น และ 4) สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานทางศิลปะควรทำการศึกษา และสำรวจถึงความเป็นเอกลักษณ์ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่เด่นๆออกมา แล้วพยายามเชื่อมโยงและสร้างเสริมองค์ความรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งข้อนี้มีจำนวนอาจารย์แสดงความคิดเห็นเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากอาจารย์ผู้สอนในข้อที่ 3 ที่ถามว่าเยาวชนของชาติ หรือชาวบ้านในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ และเผยแพร่งานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างไรนั้น อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเห็นว่า ชาวบ้านธรรมดาๆในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการใช้ และการรักษาผลงาน มองเห็นคุณค่าตรงจุดนี้ และร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน สร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน ควรปรับตัวให้ทันกับกระแสโลกที่ไม่หยุดนิ่งให้ได้ และควรมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนคิดเป็นร้อยละ 38.89 รองลงมาที่มีความคิดเห็นเห็นว่า ต้องมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำสนับสนุนและปลุกฝังให้คนในชุมชนมองเห็นคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ควรมีการจัดตั้งโครงการต่างๆ มีการแบ่งแยกแผนงานกันอย่างชัดเจน โดยที่ ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆฝ่ายพร้อมกัน คิดเป็นร้อยละ 27.78 และความคิดเห็นที่ว่า ควรมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นชมรมต่างๆ เช่น ชมรมแม่บ้าน ทำเสื่อกระจูด หรือ ผ้าบาติก โดยได้รับความร่วมมือจากทางรัฐบาล และจากเยาวชนในท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้งานจริงๆ เพื่อเป็นการปลุกฝังการรับรู้คุณค่าให้แก่พวกเขาไปในตัว ร้อยละ 22.22

มีอาจารย์เพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นเห็นว่าเยาวชนของชาติต้องมีบทบาทในเรื่องของการศึกษาหาความรู้ด้วยความตั้งใจจริง เพื่อการพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านให้ยั่งยืนต่อไป และการร่วมกันสร้างสรรค์หรือการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบ้านนั้นมีปัจจัยสำคัญที่ขึ้นอยู่กับงานหัตถกรรมเหล่านั้นน่าสนใจมากแค่ไหน ชาวบ้านเองจะได้รับผลตอบแทนอะไรบ้าง สองข้อนี้มีอัตราความคิดเห็นที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 5.56 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากอาจารย์ผู้สอน ในข้อที่ 4 ที่ถามว่านอกจากการช่วยกันอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านแล้ว ท่านคิดว่ายังมีปัจจัยอื่นอีกหรือไม่ที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด และการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเห็นว่า การเห็นความสำคัญของของคนในชุมชนและขยายออกไปเรื่อยๆ จากบ้านสู่ชุมชน จากชุมชนสู่หมู่บ้าน จากหมู่บ้านสู่จังหวัด จากจังหวัดไปสู่ภาค

และจากภาคไปสู่ประเทศต่อไป ควรมีการขยายตัวออกไปเรื่อยๆ ควรมีการศึกษาแนวคิดและวิธีการใช้วัสดุ พยายามมองให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของงาน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในงานอื่นๆ รวมทั้งควรมีการรวมกลุ่มเพื่อสานต่อความเป็นอดีตกับปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 27.78 รองลงมา มีความคิดเห็นว่า 1) ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา หรือเปิดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นให้กับคนที่มีความสนใจ และควรมีการสอดแทรกเนื้อหาตรงส่วนนี้เข้าไปในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษา 2) ควรมีการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเป็นสินค้า OTOP ปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ทันสมัย และน่าสนใจมากขึ้น 3) ควรมีการใช้งานงานหัตถกรรมเหล่านี้อยู่เสมอ การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ เช่น การเปิดอบรมต่างๆ โดยที่ไม่เก็บค่าใช้จ่าย ก็จะส่งผลให้หัตถกรรมพื้นบ้านได้รับการพัฒนามากขึ้น รวมทั้งการทำงานของนักวิจัยที่จะมาต่อยอดขยายผลต่อไป และ 4) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ที่บริโภคสินค้า ต้องทำให้พวกเขาตระหนักในคุณค่า โดยการสร้างงานสร้างรายได้ให้พวกเขา ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีการทำงานอย่างหลากหลายมีความแตกต่างจากภาคอื่นๆ และควรมีการเปลี่ยนแปลงงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่มชน คิดเห็นทั้ง 4 ข้อนี้มีอัตราส่วนที่เท่าๆกันคือร้อยละ 16.67

ส่วนความคิดเห็นส่วนที่น้อยที่สุดนั้น อาจารย์ในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นว่าการจัดให้มีการประกวดงานหัตถกรรมในระดับประเทศ เพื่อทำให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 5.56 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ในด้านต่างๆ 5 ด้าน คือ คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content) คุณค่าทางด้านรูปทรง(Form) คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย(Function) คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์(Visual Culture) และ คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม(Fine and Applied Art program)

สำหรับการสรุปผลในการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ทำการเรียบเรียงและนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 สรุปผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถาม ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

1.2 สรุปผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถาม ตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

1.3 สรุปผลการวิจัยที่ได้จากแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ทั้ง 5 ด้าน

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 อภิปรายผลการวิจัยจากแบบสอบถามตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

2.2 อภิปรายผลการวิจัยจากแบบสอบถามตามการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

2.3 อภิปรายผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ทั้ง 5 ด้าน

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

นำเสนอข้อเสนอแนะต่างๆที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. แบบสอบถามอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 อาจารย์

จากการศึกษาสถานภาพของอาจารย์หลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ทั้ง 5 แห่ง พบว่าจากจำนวนอาจารย์ 24 คน เป็นอาจารย์ชายมากกว่าอาจารย์หญิง คือ เป็นชาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 เป็นหญิง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ส่วนใหญ่อาจารย์มีอายุระหว่าง 25-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ทางภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 95.83 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 75.00 ทำการสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในจำนวนที่เท่ากัน ร้อยละ 16.67 และมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ร้อยละ 12.50

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปะที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และเคยมีประสบการณ์สอนวิชาศิลปะที่บ้าน ร้อยละ 33.33 รายวิชาที่อาจารย์ต้องรับผิดชอบในการสอนคือ วิชาสารานุกรมวิชา ในหมวดวิชา วิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ คิดเป็นร้อยละ 38.56 และกลุ่มวิชาเอกเลือกคิดเป็นร้อยละ 43.75 ส่วนใหญ่เคยนำเรื่องราวของงานทัศนกรรมที่บ้านไปใช้ในการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 79.17 และไม่เคยนำเรื่องราวที่เกี่ยวกับงานทัศนกรรมที่บ้านภาคใต้ไปใช้ในการเรียนการสอน ร้อยละ 20.83 ในส่วนของการนำเรื่องราวของงานทัศนกรรมที่บ้านไปใช้ในการเรียนการสอนได้นำไปสอดแทรกในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ คิดเป็นร้อยละ 68.42 และกลุ่มวิชาเอกเลือกคิดเป็นร้อยละ 31.58

อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมในโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานทัศนกรรมที่บ้านภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 75.00 และเคยฝึกอบรมในโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานทัศนกรรมที่บ้านภาคใต้ ร้อยละ 25.00

1.2 นักศึกษา

สถานภาพของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ 5 แห่ง พบว่า จากจำนวน 104 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชายคิดเป็นร้อยละ 55.77 เป็นนักศึกษาหญิงคิดเป็นร้อยละ 44.23 มีภูมิลำเนา

เดิมอยู่ในภาคใต้ทั้งหมด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ 25 นักศึกษาส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 27.89 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ร้อยละ 20.19 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ร้อยละ 16.35 และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร้อยละ 15.39 ในท้องถิ่นของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ส่วนใหญ่ ไม่มีการทำงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 51.92 และมีการทำงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ร้อยละ 48.08 งานหัตถกรรมที่มีการทำกันในท้องถิ่นนักศึกษาส่วนใหญ่ มีการทำงานหัตถกรรมประเภท งานทอ เช่น ผ้าทอเกาะยอ งานทอผ้าไหม เป็นต้นคิดเป็นร้อยละ 52.94 การประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น กะลามะพร้าว งานทำไม้กวาด หมวก เป็ยว การทำกรงนก การเย็บตับจาก การทำผ้าบาติก ผ้ามัดย้อม การทำเรือกอลและ และของชำร่วย รวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ 23.53 งานสาน เช่น สานเสื่อ กระเป่า กระจุต สานด้วยเชือกกล้วย การสานไซดักปลา และนาง ร้อยละ 17.65 งานเครื่องปั้นดินเผา ร้อยละ 2.94 การแกะสลัก (หนัง ไม้) ร้อยละ 1.961 และการทำงานหัตถกรรมเครื่องถม ร้อยละ 0.98

ในครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการทำงานหัตถกรรมในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 91.35 และมีการทำหัตถกรรมในครอบครัว ร้อยละ 8.65 ซึ่งงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีการทำกันในครอบครัวมากที่สุด ได้แก่ การทอผ้า และการสาน เช่น ปลาตะเพียน ไบลาน ไบตาล สานตะกร้า และสานเสื่อ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 36.36 นักศึกษาราชภัฏภาคใต้ ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 59.62 และเคยมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ร้อยละ 40.39 ในส่วนที่มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานนั้นนักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานจากการอบรมของหน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 30.77 และแหล่งประสบการณ์อื่นที่นักศึกษาได้รับคือ จากอาจารย์ผู้สอน หรือจากมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ การเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศิลป์ จากผู้คนในหมู่บ้าน หรือจากบ้านเพื่อน ร้อยละ 14.29 นักศึกษาส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จากการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม คิดเป็นร้อยละ 51.92 ส่วนใหญ่ได้รับความรู้เหล่านี้ในเรื่องของ การทำงานบาติก และผ้ามัดย้อม คิดเป็นร้อยละ 26.32 ได้รับความรู้ผ่านรายวิชาประติมากรรม และงานปั้น ร้อยละ 24.56 ผ่านรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 14.04 การแกะสลัก ร้อยละ 12.28 การทำงานสานและงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น การประดิษฐ์จากเปลือกหอย การทำกระบวยตักน้ำ การทำจวัก ร้อยละ 10.53 การทำงานเครื่องถม ร้อยละ 1.75

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ เกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 5 ด้าน คือ คุณค่าทางด้านเนื้อหา คุณค่าด้านรูปทรง คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ และคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม สรุป ได้ดังนี้

2.1 คุณค่าด้านเนื้อหา (Content)

ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านเนื้อหา ของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้รวมทุกประเภท โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ($\bar{X} = 3.83$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการสอดแทรกเรื่องราวทางความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีลงในชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.47$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าด้านเนื้อหาตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุดคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.96$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.30$)

ส่วนความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านเนื้อหา ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้รวมทุกประเภท โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ($\bar{X} = 4.01$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการสอดแทรกเรื่องราวทางความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีลงในชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.783$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามความคิดเห็นของนักศึกษาในคุณค่าด้านเนื้อหาตามประเภทของงานหัตถกรรม พบว่า ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 3.98$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.63$)

กล่าวโดยสรุป อาจารย์ และนักศึกษามีความคิดเห็นในคุณค่าด้านเนื้อหาของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ อยู่ในระดับมาก (อาจารย์ $\bar{X} = 3.58$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.845$) โดยความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของอาจารย์และนักศึกษาคือ คือ เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ (อาจารย์ $\bar{X} = 3.83$ นักศึกษา $\bar{X} = 4.01$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีการสอดแทรกเรื่องราวทางความเชื่อ ค่านิยม

และชนบรกรรมนิยมประเพณีลงในชิ้นงาน (อาจารย์ $\bar{X} = 3.4$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.78$) ในส่วนประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านพบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ งานหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ (อาจารย์ $\bar{X} = 3.30$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.63$) ส่วนประเภทของงานหัตถกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของอาจารย์คือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.96$) นักศึกษาคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 3.98$)

2.2 คุณค่าด้านรูปทรง (Form)

ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านรูปทรง ของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้โดยรวมทุกประเภทพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ลักษณะรูปทรงต่างๆของงานเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ($\bar{X} = 4.27$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างๆได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.52$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมในคุณค่าด้านรูปทรง พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานหัตถกรรมโลหะ ($\bar{X} = 4.08$) ประเภทที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.47$)

ส่วนความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านรูปทรงในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้รวมทุกประเภทโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ลักษณะรูปทรงต่างๆของงานเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความงามของชิ้นงานเกิดจากรูปทรงที่มีปริมาตรทำให้เกิดมิติจริงที่รับรู้ได้ ($\bar{X} = 3.83$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในคุณค่าด้านรูปทรง พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.99$) และประเภทของงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.81$)

กล่าวโดยสรุป อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นในคุณค่าด้านรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้อยู่ในระดับมาก(อาจารย์ $\bar{X} = 3.84$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ลักษณะรูปทรงต่างๆของงานเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน(อาจารย์ $\bar{X} = 4.27$ นักศึกษา $\bar{X} = 4.08$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของอาจารย์คือ มีความงามทางศิลปะทำให้เกิด

ความรู้สึกอ่อนข้อ ($\bar{X} = 3.04$) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดของนักศึกษา คือ ความงดงามของชิ้นงานเกิดจากรูปทรงที่มีปริมาตรทำให้เกิดมิติจริงที่รับรู้ได้ ($\bar{X} = 3.83$)

ในด้านประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นว่าเป็นประเภทของงานหัตถกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานหัตถกรรมโลหะ ($\bar{X} = 4.08$) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดของนักศึกษา คือ งานแกะสลัก ($\bar{X} = 3.99$) ส่วนของความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาในประเภทของงานหัตถกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ (อาจารย์ $\bar{X} = 3.47$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.81$)

2.3 คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function)

ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอยของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้โดยรวมทุกประเภทพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ชิ้นงานแสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ($\bar{X} = 4.19$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รูปแบบการสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจากค่านิยม ความเชื่อ และกฎประเพณี ($\bar{X} = 3.729$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานสาน ($\bar{X} = 4.15$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.75$)

ส่วนความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านประโยชน์ใช้สอยในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้รวมทุกประเภท โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 4.14$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ชิ้นงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 3.86$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ในคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่า ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานสาน ($\bar{X} = 4.14$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.87$)

กล่าวโดยสรุป อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นในคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยอยู่ในระดับมาก (อาจารย์ $\bar{X} = 3.95$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.99$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของอาจารย์ ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชิ้นงานแสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นสิ่งที่

ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ($\bar{X} = 4.19$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของนักศึกษาคือช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 4.14$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของอาจารย์คือ รูปแบบการสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจากค่านิยม ความเชื่อ และกฎประเพณี ($\bar{X} = 3.73$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของนักศึกษาคือ ชี้นงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 3.86$)

ในด้านประเภทของงานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้พบว่าอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่าประเภทของงานหัตถกรรมที่บ้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานสาน (อาจารย์ $\bar{X} = 4.15$ นักศึกษา $\bar{X} = 4.14$) และประเภทของงานหัตถกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ (อาจารย์ $\bar{X} = 3.75$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.87$)

2.4 คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual culture)

ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ของหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้รวมทุกประเภท โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ส่งผลต่อการเจริญรุ่งเรืองในด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชน ($\bar{X} = 3.94$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความชื่นชอบในงาน เกิดจากความคงไว้ซึ่งความงดงาม หรือการไม่เปลี่ยนแปลงไปจากความงามที่มีอยู่เดิม ($\bar{X} = 3.61$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้ ในคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ พบว่างานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานทอ ($\bar{X} = 3.96$) และประเภทที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.54$)

ส่วนความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ในงานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้รวมทุกประเภท โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การใช้รูปแบบลวดลายในลักษณะที่แตกต่างกันทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอยากชมผลงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.25$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความชื่นชอบในงาน เกิดจากความคงไว้ซึ่งความงดงาม หรือการไม่เปลี่ยนแปลงไปจากความงามที่มีอยู่เดิม ($\bar{X} = 3.56$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้ในคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ พบว่างานหัตถกรรมที่บ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 4.04$) และประเภทที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ ($\bar{X} = 3.84$)

กล่าวโดยสรุป อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นในคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศนีย์ในระดับมาก (อาจารย์ $\bar{X}=3.78$ นักศึกษา $\bar{X}=3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของอาจารย์คือ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของอาจารย์คือ คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศนีย์ส่งผลต่อการเจริญรุ่งเรืองในด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชน ($\bar{X}=3.94$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของนักศึกษาคือ การใช้รูปแบบลวดลายในลักษณะที่แตกต่างกันทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอยากชมผลงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=4.25$) ในส่วนของข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของอาจารย์และนักศึกษาคือ ความชื่นชอบในงาน เกิดจากความคงไว้ซึ่งความงดงาม หรือการไม่เปลี่ยนแปลงไปจากความงามที่มีอยู่เดิม (อาจารย์ $\bar{X}=3.61$ นักศึกษา $\bar{X}=3.56$)

ในด้านประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้พบว่าอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่าประเภทของงานหัตถกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานหัตถกรรมประเภท งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ (อาจารย์ $\bar{X}=3.54$ นักศึกษา $\bar{X}=3.84$) ส่วนประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้นอาจารย์มีความคิดเห็นว่าเป็นประเภทของงานหัตถกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานทอ ($\bar{X}=3.96$) ส่วนนักศึกษาคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X}=4.04$)

2.5 คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art Program)

ความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรมของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ รวมทุกประเภทโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น ($\bar{X}=4.01$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ช่วยให้หลักสูตรการเรียนการสอนมีการตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายการเรียนรู้อุบัติปัญญาในหลักสูตร ($\bar{X}=3.61$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ในคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม พบว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งานทอ ($\bar{X}=3.88$) และงานหัตถกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานสาน ($\bar{X}=3.73$)

ส่วนความคิดเห็นการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมในคุณค่าทางศิลปะด้านหลักสูตรศิลปกรรมในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ รวมทุกประเภท โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและขยายขอบเขต

การศึกษาที่กว้างขึ้น ($\bar{X} = 4.15$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือหลักสูตรศิลปกรรมเป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ในการศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ($\bar{X} = 3.79$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม พบว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 4.03$) และประเภทของงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานสาน ($\bar{X} = 3.88$)

กล่าวโดยสรุป อาจารย์ และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรมในงานหัตถกรรมภาคใต้โดยรวมทุกประเภทอยู่ในระดับมาก (อาจารย์ $\bar{X} = 3.79$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น (อาจารย์ $\bar{X} = 4.01$ นักศึกษา $\bar{X} = 4.15$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของอาจารย์ คือ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ช่วยให้หลักสูตรการเรียนการสอนมีการตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ภูมิปัญญาในหลักสูตร ($\bar{X} = 3.61$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของนักศึกษา คือ หลักสูตรศิลปกรรมเป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ในการศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ($\bar{X} = 3.79$)

ในด้านประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้พบว่าประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของอาจารย์คืองานทอ ($\bar{X} = 3.88$) ส่วนนักศึกษา คือ เครื่องปั้นดินเผา ($\bar{X} = 4.03$) ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา คือ งานสาน (อาจารย์ $\bar{X} = 3.73$ นักศึกษา $\bar{X} = 3.88$)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

3.1 สถานภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของในปัจจุบัน

อาจารย์ได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะว่างานหัตถกรรมภาคใต้ในปัจจุบันมีลักษณะที่ขาดความเคลื่อนไหว รู้จักกันในแวดวงที่จำกัด มีเพียงกลุ่มเล็กๆ เท่านั้นที่ให้ความสนใจ ในจุดนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากลักษณะรูปทรงของงานที่ขาดการออกแบบที่ทันสมัย ขาดการเชื่อมต่อทางด้านภูมิปัญญา รวมถึงการพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสมกับยุคสมัย จนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่มากขึ้น ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นก็เกิดจากการที่งานหัตถกรรมพื้นบ้านยังไม่ได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากภาครัฐเท่าที่ควร อาจารย์อีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เริ่มถูกลืมหายไปด้วยกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้งานหัตถกรรมถูก

ประยุกต์ใช้งานพาณิชย์ศิลป์มากขึ้น งานหัตถกรรมถูกยกระดับเป็นสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น เปลี่ยนรูปแบบการใช้งานจากการใช้สอยในชีวิตประจำวันมาเป็นสิ่งของที่มีไว้เพื่อการชื่นชม ใช้เป็นของประดับตกแต่ง หรือกลายเป็นของที่ระลึกมากขึ้น

นักศึกษาให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันเป็นผลงานที่ละเอียดและต้องใช้ฝีมือในการสร้างสรรค์งานอย่างประณีต ชิ้นงานของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังคงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน ยังคงเป็นงานที่ได้รับความนิยมอยู่มาก เป็นงานที่สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงยังคงมีการอนุรักษ์และสืบทอดเพื่อความคงอยู่ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ต่อไป อีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันได้ลดน้อยถอยลง มีช่างพื้นบ้านที่มีการสร้างสรรค์งานอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย ถ้ามองในรูปนามธรรม แต่ความงามในเชิงนามธรรมเริ่มลดน้อยถอยลงเป็นงานที่ไม่มีความน่าสนใจ ไม่แพร่หลายและยังไม่ได้รับการสานต่ออย่างต่อเนื่อง นักศึกษามีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้มากกว่านี้ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และเยาวชนในท้องถิ่นก็ควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ในด้านนี้มากขึ้น

3.2 ความคิดเห็นในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สร้างขึ้นโดยช่างพื้นบ้าน กับคุณค่าทางศิลปะ

อาจารย์ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงเรื่องราวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน นับเป็นฐานความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความดีงาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณค่าทางศิลปะที่มีความหลากหลายของงานหัตถกรรมในชุมชน แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆจึงควรให้ความสำคัญกับช่างพื้นบ้านโดยการให้ความสนับสนุน ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้เยาวชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกันกับช่างพื้นบ้าน เพื่อเป็นการสืบสานผลงานเหล่านี้ไว้ อีกทั้งงานหัตถกรรมพื้นบ้านเองก็สมควรที่จะได้รับการพัฒนารูปแบบให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นับเป็นผลงานทางศิลปะที่มีคุณค่า ช่างผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาด้วยใจ โดยอาศัยทั้งความคิดและจิตวิญญาณ แต่ปัจจุบันงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ได้มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากยุคสมัยที่ผันแปรและกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ ก็เลยส่งผลให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันถูกนำไปเชื่อมโยงกับการตลาดมากขึ้น ราคาของผลิตภัณฑ์ก็เพิ่มขึ้นทำให้คุณค่าบางอย่างของงานลดลงไป ทำให้ขาดการประยุกต์ใช้งานให้ทันสมัย

นักศึกษาได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นับเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าทั้งทางด้านจิตใจและมีคุณค่าในความงามเชิงศิลปะ นับเป็นภูมิปัญญาที่สมควรได้รับการสานต่อและควรอนุรักษ์ไว้ เพื่อเยาวชนรุ่นหลังจะได้มีจิตสำนึกและรู้คุณค่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังเป็นงานที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นผลงานที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมประเพณีไทย สร้างความเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวให้กับชาวใต้ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น และนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านแขนงหนึ่งที่ช่วยให้เศรษฐกิจไทยดีขึ้น เป็นงานที่เหมาะสมแก่การนำมาเป็นของสะสมมากกว่าการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

3.3 ปัจจัยอื่น นอกจากการมีจิตสำนึกที่ดีและมีความเข้าใจที่ดีของคนในชุมชนที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด หรือการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้คงอยู่

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการปัจจัยอื่นที่จะส่งผลให้เกิดการคงอยู่ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ก็คือการรู้จักประยุกต์งานหัตถกรรมพื้นบ้านเข้าไปใช้กับศาสตร์แขนงอื่นด้วยความเหมาะสม โดยสถาบันการศึกษาเองมีส่วนสำคัญอย่างมากในการส่งเสริม ควรมีการส่งเสริมในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้กลายเป็นหลักสูตรที่ถูกรวบรวมไว้ในการเรียนการสอนทุกระดับชั้น โดยเริ่มปลูกฝังความรู้ด้านนี้ตั้งแต่เด็กจนถึงระดับอุดมศึกษา หน่วยงานทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และการให้การศึกษากับคนรุ่นใหม่ให้รู้ถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริง เพื่อจะได้ปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดความรักและหวงแหนงานหัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น อีกทั้งความเข้มแข็งของชุมชนก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมคงอยู่ในท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามา

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการควรมีการฝึกอบรมเยาวชน และสมาชิกในหมู่บ้านให้รู้จักสร้างสรรค์งานหัตถกรรม ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกโดยการเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นให้มากขึ้น การได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ อีกทั้งผู้คนในหมู่บ้านเองก็ควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐ มีความกระตือรือร้นและความเอาใจใส่อย่างแท้จริง ควรมีการส่งเสริมเยาวชนตั้งแต่เด็ก โดยการถ่ายทอดให้เด็กในท้องถิ่นได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยกลุ่มผู้รู้ ให้เด็กรู้จักนำไปประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวัน และควรมีการเก็บรวบรวมผลงานไว้เพื่อเป็นที่ชื่นชมต่อคนรุ่นหลัง สร้างความชัดเจนในงานหัตถกรรมในท้องถิ่นให้ดูเป็นที่ขึ้นชอบมากขึ้น ใช้วิธีการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ หรือการสาธิตวิธีการทำงานหัตถกรรมอย่างต่อเนื่อง ควรมีการสร้างความทันสมัยของชิ้นงานให้มีความน่าสนใจมากขึ้นด้วย รวมทั้งการสอดแทรกไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์สถานภาพทั่วไปของอาจารย์หลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ทั้ง 5 แห่งพบว่าจากจำนวนอาจารย์ 18 คน เป็นอาจารย์ชายมากกว่าอาจารย์หญิง คือเป็นชาย 13 คน คิดเป็นร้อยละ 72.22 เป็นหญิง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 ส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนมีอายุระหว่าง 25-29 ปี 30-34 ปี และ 35-39 ปี ในอัตราส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 22.22 มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับ ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 83.33 ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร คิดเป็นจำนวนร้อยละ 55.55 อาศัยอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดยะลา ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 22.22 อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ส่วนอาจารย์ที่เคยมีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ร้อยละ 33.33 อาจารย์ส่วนใหญ่รับผิดชอบในการสอนคือวิชาสุนทรียศาสตร์ หรือรายวิชาสุนทรียภาพของชีวิต คิดเป็นร้อยละ 15.38 และได้้นำเนื้อหาการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ไปสอดแทรกไว้ในรายวิชา การออกแบบรูปแบบไทย สุนทรียศาสตร์ และสุนทรียภาพของชีวิต ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 13.16

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอน หลักสูตรศิลปกรรม ปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ เกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 5 ด้าน

2.1 คุณค่าด้านเนื้อหา (Content)

จากความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอน โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ลักษณะลวดลายต่างๆที่แสดงออกในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ถือเป็นลวดลายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนบริเวณนั้น เช่น ลวดลายจากผ้าบาติก ซึ่งเป็นลวดลายที่เกี่ยวข้องกับท้องทะเล และชีวิตความเป็นอยู่ การทำอวน การทำไซเพื่อจับปลาหาเลี้ยงชีพ เป็นเนื้อหาของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ได้รับการเรียนรู้ สืบทอดต่อกันมา เนื้อหาในงานให้ความภาคภูมิใจในความเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รูปแบบประเพณี และความเชื่อ

อาจารย์อีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่าด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ลวดลายในชิ้นงานถูกประยุกต์ขึ้นมาใหม่จนไม่หลงเหลือเรื่องราวทาง

ประวัติศาสตร์ของชุมชนไว้เลย ส่งผลให้เนื้อหาในงานหัตถกรรมมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชุมชนน้อยมาก อีกทั้งเนื้อหาต่างๆยังขึ้นอยู่กับประเภทของงานหัตถกรรมด้วย

2.2 คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form)

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ลักษณะรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้ถูกพัฒนามาจากการใช้สอยอย่างแท้จริง คนในสมัยโบราณสร้างสรรค์งานหัตถกรรมขึ้นมาอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ส่วนปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบใหม่ๆเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลมาจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีอิทธิพลให้งานหัตถกรรมเปลี่ยนแปลงไป รองลงมาคือความคิดเห็นว่าลักษณะการสร้างสรรครูปทรงต้องคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศ และวัสดุในท้องถิ่น รูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้ สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชิ้นงาน ส่งเสริมให้งานหัตถกรรมธรรมดาๆสอดแทรกไปด้วยความเป็นเรื่องราวของท้องถิ่นนั้นๆ รวมทั้งลักษณะรูปทรงที่สร้างขึ้นต้องคำนึงถึงแบบแผนประเพณีและความเชื่อของท้องถิ่น ถือเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้สั่งสมมานานและมีคุณค่าอย่างยิ่ง

2.3 คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function)

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในปัจจุบันงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้คือความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นมากกว่าที่จะนำมาใช้สอยจริงในชีวิตประจำวันลักษณะของรูปทรงของงานหัตถกรรมมีคุณค่ามากขึ้นกว่าเดิม เหมาะที่จะนำไปใช้ประดับตกแต่ง หรือใช้ทำเป็นของที่ระลึกมากกว่า รองลงมาคือความคิดเห็นว่า คุณค่าด้านการใช้สอย เป็นสิ่งที่ผู้คนในท้องถิ่นได้รับการสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ลักษณะรูปแบบของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่งผลต่อความต้องการด้านการใช้สอย อีกทั้งงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังช่วยสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวของท้องถิ่นและประเทศให้ดีขึ้น

2.4 คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual culture)

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ คือ การที่ชาวบ้านรู้จักนำเอาวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้มีรูปลักษณะที่ชัดเจน และประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด มีรากฐานความเป็นมาจากอดีตและความเป็นประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะและลวดลายที่ไม่เหมือนใคร ความชื่นชอบในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เกิดจากความชื่นชมในภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา รองลงมาคือความคิดเห็นว่าความงามในงานหัตถกรรมพื้นบ้านส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนยังคงอยู่รวมทั้งด้าน

เศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน เอกลักษณะที่โดดเด่นของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จะสามารถมองเห็นได้เฉพาะงานหัตถกรรมบางอย่างเท่านั้นซึ่งทุกคนสามารถรับรู้ได้ถึง ความงามของชิ้นงานในลักษณะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของบุคคล อีกทั้ง ความนิยมชื่นชอบในงานหัตถกรรมเกิดจากความทันสมัยของชิ้นงาน และความเหมาะสมด้านการใช้สอย

2.5 คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art program)

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า กระบวนการสร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อการถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลัง และการพัฒนารูปแบบต่อไปในอนาคต รองลงมาคือมีความคิดเห็น่า การเรียนรู้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ผ่านหลักสูตรศิลปกรรม ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน ต่อชุมชน และประเทศชาติ นักศึกษาสามารถศึกษาริยรู้และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนชาวบ้านในชุมชนก็ได้เรียนรู้ถึงคุณค่าของงานทางด้านร่างกายและจิตใจ และเรียนรู้จากผู้ประกอบการไปพร้อมๆกัน อาจารย์ผู้สอนแสดงความคิดเห็น่าควรมีการศึกษากลวิธีและเทคนิคต่างๆในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ควรมีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปกรรมโดยตรง เพื่อเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านส่งผลให้เกิดการศึกษาหาแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ต่อไป

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

3.1 สถานภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

อาจารย์ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันยังไม่เป็นที่โดดเด่น ชิ้นงานยังคงมีรูปแบบเดิมๆที่ไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความชัดเจนเหมือนภาคอื่นๆ หัตถกรรมส่วนใหญ่มีประโยชน์ในด้านการซื้อขายมากกว่า หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีรูปแบบการใช้งานเปลี่ยนไปกลายเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน ผลงานมีไว้เพื่อการชื่นชม และเป็นของสะสมมากกว่าการใช้สอย ผู้คนในท้องถิ่นก็ไม่ได้รับรู้ในคุณค่า และซาบซึ้งในความงามตรงส่วนนี้จริงๆ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังคงหลงเหลืออยู่ให้เห็นในปัจจุบัน แต่ด้วยเหตุที่มีเครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ความเป็นวิถีชีวิตศิลปหัตถกรรมค่อยๆหายไปเรื่อยๆ ทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้าน

ในปัจจุบันกลายเป็นอาชีพเสริม มีการผสมผสานความเป็นท้องถิ่นกับความเป็นสากลมากขึ้น และความคิดเห็นที่ว่างงานหัตถกรรมภาคใต้ในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลง ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยทางด้านราคาที่มีราคาสูงจนเกินไป และการให้ความรู้ที่น้อยลง ส่งผลให้บุคคลในสังคมไม่ให้ความสนใจ จึงควรมีการค้นคว้าวิจัยที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้มีความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อการสานต่อ หรืออาจจะประยุกต์ใช้กับทรัพยากรสมัยใหม่

3.2 บทบาทของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางศิลปะในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่พัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นสถาบันการศึกษาควรให้การส่งเสริมในเรื่องของการทำงานวิจัยหรือการส่งเสริมในลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่สามารถทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีคุณค่ามากขึ้น และ สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาหรือ ศิลปะท้องถิ่นในทุกระดับชั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีแบบแผนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ควรมีการเปิดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นขึ้นที่โรงเรียน หรือหน่วยงานต่างๆ หลักสูตรที่ว่านี้คือหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และควรเน้นเรื่องสื่อที่ช่วยตอบสนองต่อเด็กวัยรุ่นให้พวกเขาได้เห็นและเข้าใจมากกว่านี้ สถาบันการศึกษาบางแห่งก็มีหน่วยงานที่รับผิดชอบตรงส่วนนี้โดยตรง คือ สำนักงานศิลปะและวัฒนธรรม ที่มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบตรงส่วนนี้ การจัดตั้งหน่วยงานนี้ขึ้นถือได้ว่ามีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้ทุกคนได้เห็นคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น นอกจากนี้ทุกหน่วยงานเองก็ควรมีการรวมตัวกันเพื่อช่วยกันคิดและหาทางพัฒนางานพื้นบ้านเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป การส่งเสริมที่เริ่มจากห้องเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบของการจัดงานศิลปะร่วมสมัยไปพร้อมๆ กับศิลปะพื้นบ้าน เพื่อให้ดูเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น และ สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานทางศิลปะควรทำการศึกษา และสำรวจถึงความเป็นเอกลักษณ์ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่เด่นๆออกมา แล้วพยายามเชื่อมโยงและสร้างเสริมองค์ความรู้ให้กับผู้เรียน

3.3 แนวทางการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ และเผยแพร่งานหัตถกรรมพื้นบ้านของเยาวชน หรือชาวบ้านในท้องถิ่น

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นชาวบ้านธรรมดาๆ ในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการใช้ และการรักษาผลงาน มองเห็นคุณค่าตรงจุดนี้ และร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน สร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน ควรปรับตัวให้ทันกับกระแสโลกที่ไม่หยุดนิ่งให้ได้ และควรมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิ

ปัญญาของตนต้องมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำสนับสนุนและปลูกฝังให้คนในชุมชนมองเห็นคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ควรมีการจัดตั้งโครงการต่างๆ มีการแบ่งแยกแผนงานกันอย่างชัดเจน โดยที่ ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆฝ่ายพร้อมกัน และความคิดเห็นที่ว่า ควรมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นชมรมต่างๆ เช่น ชมรมแม่บ้าน ทำเสื่อกระจูด หรือ ผ้าบาติก โดยได้รับความร่วมมือจากทางรัฐบาล และจากเยาวชนในท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้งานจริงๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังการรับรู้คุณค่าให้แก่พวกเขาไปในตัว

3.4 ปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการช่วยกันอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด และการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเห็นความสำคัญของของคนในชุมชนและขยายออกไปเรื่อยๆ จากบ้านสู่ชุมชน จากชุมชนสู่หมู่บ้าน จากหมู่บ้านสู่จังหวัด จากจังหวัดไปสู่ภาค และจากภาคไปสู่ประเทศต่อไป ควรมีการขยายตัวออกไปเรื่อยๆ ควรมีการศึกษาแนวคิดและวิธีการใช้วัสดุ พยายามมองเห็นถึงเอกลักษณ์ของงาน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในงานอื่นๆ รวมทั้งควรมีการรวมกลุ่มเพื่อสานต่อความเป็นอดีตกับปัจจุบัน ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา หรือเปิดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นให้กับคนที่มีความสนใจ และควรมีการสอดแทรกเนื้อหาตรงส่วนนี้เข้าไปในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ควรมีการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเป็นสินค้าOTOP ปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ทันสมัย และน่าสนใจมากขึ้น ควรมีการใช้งานงานหัตถกรรมเหล่านี้อยู่เสมอ การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ เช่น การเปิดอบรมต่างๆ โดยที่ไม่เก็บค่าใช้จ่าย ก็จะทำให้หัตถกรรมพื้นบ้านได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น รวมทั้งการทำงานของนักวิจัยที่จะมาต่อยอดขยายผลต่อไป และ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ที่บริโภคสินค้า ต้องทำให้พวกเขาตระหนักในคุณค่า โดยการสร้างงาน สร้างรายได้ให้พวกเขา ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีการทำงานอย่างหลากหลายมีความแตกต่างจากภาคอื่นๆและควรมีการเปลี่ยนแปลงงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่มชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณค่าด้านศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยจากแบบสอบถามอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 ความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ เกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 5 ด้าน คือ คุณค่าทางด้านเนื้อหา คุณค่าด้านรูปทรง คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ และคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม

1.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

2. ผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

2.1 สถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ และบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีต่อสังคมท้องถิ่นปัจจุบัน

2.3 ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

1. ผลการวิจัยจากแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

1.1 สถานภาพทั่วไปของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

1.1.1 สถานภาพทั่วไปของอาจารย์

จากการสำรวจสถานภาพของอาจารย์หลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ทั้ง 5 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย มีอายุระหว่าง 25-29 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ทางภาคใต้ ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท จะสังเกตได้ว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุน้อย ละมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ทางภาคใต้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาได้เปิดรับบุคลากรใหม่ๆ เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน จึงส่งผลให้ผู้จบการศึกษาใหม่ได้มีโอกาสเข้ามาทำงานมากขึ้น อีกทั้งยังสังเกตเห็นได้ว่าวุฒิการศึกษาสูงสุดของอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท แสดงให้เห็นว่าด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้การ

เจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และด้านการศึกษาที่มีมากขึ้นจึงมีความจำเป็นต้องอาศัยบุคลากร และผู้สอนที่มีความรู้เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (2544: 176-179) ที่ว่าสถาบันราชภัฏได้มีการเปลี่ยนแปลงจากวิทยาลัยครูมาเป็นสถาบัน ซึ่งไม่ได้เปิดสอนเพียงวิชา ครูเท่านั้น ยังมีการเปิดสอนวิชาอื่นอีกหลากหลาย มีหลักสูตรเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัย จึงมีบุคลากรในท้องถิ่นให้ความสนใจในการเพิ่มวิทยฐานะของตนมากขึ้นจึงต้องมีการเปิดรับ คณาจารย์เข้ามารองรับเหตุผลดังกล่าวด้วย และในปัจจุบันนี้สถาบันราชภัฏเดิมก็ได้ถูกยกฐานะ ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยอย่างเต็มตัว จึงนับเป็นมหาวิทยาลัยที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้ทำการสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามากที่สุด รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในจำนวนที่เท่ากัน และมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันรายวิชาศิลปะพื้นบ้านค่อนข้างมีความสำคัญน้อยลง โดยรายวิชาศิลปะพื้นบ้านภาคใต้ ไม่ได้เป็นรายวิชาที่ถูกบรรจุในหลักสูตรศิลปกรรมให้เป็นรายวิชาบังคับ แต่จะยังคงสอดแทรก เนื้อหาบางส่วนเข้าไปในรายวิชาอื่นๆเท่านั้น จากการสำรวจ รายวิชาที่อาจารย์ต้องรับผิดชอบในการสอนคือ รายวิชาที่อยู่ในสาขาวิชาเอกบังคับ มากกว่าวิชาเอกเลือก อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เคย นำเรื่องราวของงานหัตถกรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอน โดยได้นำไปสอดแทรกในรายวิชา เอกบังคับเป็นส่วนใหญ่ เช่น การออกแบบรูปแบบไทย การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สุนทรียภาพของ ชีวิต สุนทรียศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ จิตรกรรม และ จิตรกรรม สร้างสรรค์ เป็นต้น อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมในโครงการที่เกี่ยวข้อง กับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งเหตุผลน่าจะมาจากสถาบันทางการศึกษาและหน่วยงานทาง ภาครัฐในปัจจุบันไม่ค่อยเล็งเห็นความสำคัญในส่วนนี้จึงไม่ได้ให้การสนับสนุนเท่าที่ควรนั่นเอง

1.1.2 สถานภาพของนักศึกษา

จากผลการสำรวจสถานภาพของนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญา บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ 5 แห่ง ส่วนใหญ่เป็น นักศึกษาชาย มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคใต้ทั้งหมด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชมากที่สุด รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในท้องถิ่นของนักศึกษาส่วนใหญ่ ไม่มีการทำงาน หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ แสดงให้เห็นว่าด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีได้เข้ามามีผลกระทบต่อชาวบ้านในท้องถิ่น ส่งผลให้ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงรูปแบบการ ประกอบอาชีพมากขึ้น งานหัตถกรรมที่มีการทำกันในท้องถิ่นนักศึกษาส่วนใหญ่ มีการทำงาน หัตถกรรมประเภท งานทอ เช่น ผ้าทอเกาะยอ งานทอผ้าไหม รองลงมาคือ การประดิษฐ์ด้วย

วัสดุอื่น เช่น กะลามะพร้าว งานทำไม้กวาด หมวก เป็ยว การทำกรงนก การเย็บผ้าจากการทำผ้าบาติก ผ้ามัดย้อม การทำเรือกอลและ และของชำร่วย

ในครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการทำงานหัตถกรรมในครอบครัว ซึ่งงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีการทำกันในครอบครัวมากที่สุด ได้แก่ การทอผ้า และการสาน เช่น ปลาตะเพียน ไบลาน ไบตาล สานตะกร้า และสานเสื่อ เป็นต้น นักศึกษาระชาษฏภคาคได้ ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ สอดคล้องกับ สุวิทย์ อินทิพย์ (2548:15-17) ที่กล่าวว่าเหตุผลส่วนหนึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากภาคอุตสาหกรรมที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น พื้นฐานการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ มุ่งสนองประโยชน์เพื่อการจำหน่ายสนองความต้องการของตลาดของสังคมเมืองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ หัตถกรรมได้มีบทบาทเพิ่มขึ้นในคุณค่าเชิงเศรษฐกิจที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศมากกว่าที่จะถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการด้านการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ในส่วนที่มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานนั้นนักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานจาก การอบรมของหน่วยงาน และแหล่งประสบการณ์อื่นๆที่นักศึกษาได้รับคือ จากอาจารย์ผู้สอน หรือจากมหาวิทยาลัย รองลงมาคือ การเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศิลป์ จากผู้คนในหมู่บ้าน หรือจากบ้านเพื่อน

นักศึกษาส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จากการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรมได้เน้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานศิลปะพื้นบ้าน เห็นคุณค่าของงาน มีจิตสำนึกในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องตรงตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรศิลปกรรม นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จากการทำงานบาติก และ ผ้ามัดย้อม รองลงมาคือได้รับความรู้ผ่านรายวิชาประวัติศาสตร์ และงานปั้น ผ่านรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ การแกะสลัก และ การทำงานสานและงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น เช่น การประดิษฐ์จากเปลือกหอย การทำกระบายตักน้ำ การทำจวัก การทำงานเครื่องถม เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 ความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ เกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

1.2.1 คุณค่าด้านเนื้อหา (Content)

จากสรุปผลการวิจัยความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าด้านเนื้อหาของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้รวมทุกประเภทโดยรวมพบว่าอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อที่มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากคือ เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของอาจารย์และนักศึกษาคือ มีการสอดแทรกเรื่องราวทางความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีลงในชิ้นงาน ความคิดเห็นในส่วนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2544:10-11) ที่กล่าวว่า งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมีคุณค่าทางภูมิปัญญาแสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาดของช่างพื้นบ้านที่มีความสามารถในการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการสั่งสมสืบเนื่องต่อกันมาเป็นเวลานาน คุณค่าของศิลปะพื้นบ้านนับเป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น หรือเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ศิลปะพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นค่านิยมและการแสดงออกทางสุนทรียภาพของท้องถิ่นซึ่งชาวบ้านได้แสดงออกมาในงานศิลปหัตถกรรม สมชาย นิลอาทิ (2525:1-2) กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้านมีลักษณะที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา เพื่อรับใช้ชีวิตของผู้สร้างโดยตรง ดังนั้นคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านที่สำคัญที่สุดจึงอยู่ที่ประโยชน์ใช้สอยทั้งทางร่างกาย คือการดำรงชีวิต และจิตใจคือวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนความเชื่อต่างๆที่ชาวบ้านยอมรับร่วมกัน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้พบว่า อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นว่างานแกะสลัก มีคุณค่าด้านเนื้อหามากที่สุด ทั้งนี้เพราะงานแกะสลักของชาวบ้านภาคใต้ส่วนใหญ่จะแสดงออกในงานหัตถกรรมประเภทหนึ่ง ตะลุง แกะสลักไม้ และแกะสลักหยวก การแกะหนึ่งตะลุงทางภาคใต้ถือเป็นงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย การสร้างสรรค์งานแต่ละชิ้นต้องอาศัยความประณีตและความละเอียดสวยงาม ต้องมีการสอดใส่เนื้อหาเข้าไปในงานให้ชิ้นงานดูมีคุณค่ามากกว่างานหัตถกรรมประเภทอื่นๆ การแกะรูปหนึ่งตะลุงเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ถนัดนัก ผู้ที่ทำงานใหญ่ต่างยอมรับกันว่าจะต้องมีความ

ประเด็นละเอียดลออเป็นพิเศษ ผู้ที่สร้างสรรค์ต้องมีอารมณ์เยือกเย็น สุขุมรอบคอบ จะทำแบบ ลวกๆไม่ได้ (วิเชียร วัฒนคร และ คณะ , 2521) และ วิทย์ พิณคันเงิน(2547) ได้กล่าวไว้ว่า คุณค่า ด้านเนื้อหาเป็นสิ่งที่เห็นได้ง่ายในงานศิลปะ แม้คนธรรมดาก็สามารถเข้าใจได้ง่าย ส่วนใหญ่ผู้สร้าง จะแสดงออกมาเป็นรูปภาพโดยภาพนั้นๆจะปรากฏสิ่งที่เป็นไปตามเรื่องราวอย่างกลมกลืนไป ตลอด แสดงว่าผู้สร้างสรรค์ต้องการให้ผู้ดูเข้าใจเรื่องราวเนื้อหาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยวิเคราะห์ วิจัยงานศิลปะนั้นๆได้ คุณค่าทางด้านเนื้อหานี้ทำให้ศิลปินสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ตอบสนองได้หลายแนวทาง ซึ่งสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ดูให้คล้อยตามไปกับงานชิ้นนั้นๆได้ ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นว่า งานเครื่องปั้นดินเผา เป็นประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้ที่มีคุณค่าด้านเนื้อหามากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้ที่ต้องผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ที่หลากหลายขั้นตอน โดยเริ่มจากกระบวนการ ปั้น การแกะสลัก และการตีดินเหนียวเพื่อให้ขึ้นมาเป็นรูปแล้วนำมาเผาด้วยวิธีการต่างๆ และยังมี การเคลือบสีและไม่เคลือบสีปะปนกันไป จากงานวิจัยของ อุษณีย์ เสือดี (2549) ได้กล่าวไว้ว่า กระเบื้องดินเผาจังหวัดสงขลาเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความเป็นมาอันยาวนาน เป็นงาน สร้างสรรค์ที่โดดเด่นของชุมชน แฝงไว้ซึ่งร่องรอยของสติปัญญา ความคิดและความสำเร็จในการ สร้างสรรค์สิ่งที่ดีกว่า ตลอดจนมีคุณค่าในฐานะที่เป็นตัวแทนวัฒนธรรมหัตถกรรมท้องถิ่นที่ แสดงออกให้เห็นถึงภูมิรู้ ภูมิปัญญาอันเกิดจากช่างพื้นบ้านที่สามารถนำวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอยและคุณค่าทางศิลปะ จึงนับได้ว่า หัตถกรรมการทำกระเบื้องดินเผาจังหวัดสงขลาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นอันเกิดจากภูมิ ปัญญาของบรรพบุรุษที่ควรอนุรักษ์และถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังได้มีความรู้ ความภูมิใจที่เป็นคุณค่า เหล่านี้ไว้มิให้สูญหาย ในพื้นที่ภาคใต้จะมีการทำเครื่องปั้นดินเผากันอย่างแพร่หลายที่ สหิงห์ม้อ จังหวัด สงขลา และหมู่บ้านสะก้า อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) กระบวนการ สร้างงานเครื่องปั้นดินเผาที่ได้มีการสอดใส่เนื้อหาที่เด่นชัดที่สุดคือ กระบวนการเขียนลาย อีกทั้ง นักศึกษาเองก็เป็นบุคคลที่ได้สัมผัสและเรียนรู้ในส่วนนี้ จึงส่งผลให้นักศึกษามีความคิดเห็นว่างาน เครื่องปั้นดินเผาน่าจะมีคุณค่าด้านเนื้อหามากที่สุด

1.2.2 คุณค่าด้านรูปทรง (Form)

จากสรุปผลการวิจัยความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับ คุณค่าทางด้านรูปทรง ของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้โดยทุกประเภท โดยส่วนรวมพบว่าอาจารย์ และนักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากคือ ลักษณะ รูปทรงต่างๆของงานเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวความคิดของ มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539:76-77) ที่กล่าวว่า คุณค่าของศิลปะพื้นบ้านขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของตัวมันเองที่เป็นเฉพาะแบบเฉพาะขึ้น เป็นงานที่สร้างขึ้นด้วยมือของช่างฝีมือในชุมชนที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน มีลักษณะที่สะท้อนให้เห็นทักษะและแบบอย่างเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน ศิลปกรรมดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นลักษณะที่เรียกว่าเอกลักษณ์ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจึงเป็นคุณค่าประการหนึ่งที่มีผลในแง่ของความน่าสนใจ มีผลเป็นตัวแทน และสัญลักษณ์ของพื้นที่นั้น งานหัตถกรรมพื้นบ้านนับเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของคนไทยที่มีอยู่ควบคู่กับสังคมไทยมาอย่างช้านาน ผลงานหัตถกรรมแต่ละชิ้นที่ช่างพื้นบ้านได้สร้างสรรค์ขึ้นนั้นจะมีองค์ประกอบทั้งสองด้านควบคู่กันไปคือ องค์ประกอบด้านการใช้สอย และองค์ประกอบด้านความงามทางสุนทรียภาพ ผลงานของช่างพื้นบ้านจึงมีความงามด้านศิลปะรวมอยู่ด้วย จึงถือได้ว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นงาน “ศิลปหัตถกรรม” มากกว่าที่จะเป็นงานศิลปะหรืองานหัตถกรรมที่มุ่งเพื่อการใช้สอยเพียงอย่างเดียว (วิเชียร ณ นคร และคณะ, 2524) กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ เป็นภูมิปัญญาและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรม ที่ได้มีการสืบสานความรู้ ความสามารถและความชำนาญต่างๆมาจวบจนปัจจุบัน มีการสอดแทรกคุณค่าทางด้านศิลปะลงในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จึงเป็นงานที่สร้างขึ้นเพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวันและเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้พบว่า อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมโลหะมีคุณค่าทางด้านรูปทรงมากที่สุด ทั้งนี้เพราะงานหัตถกรรมโลหะเป็นงานหัตถกรรมที่นิยมสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นข้าวของเครื่องใช้และเครื่องประดับ วัตถุที่นำมาใช้ส่วนใหญ่ล้วนเป็นวัตถุที่มีความคงทนถาวรกว่างานหัตถกรรมประเภทอื่นๆ นิยมนำมาทำเป็นเครื่องประดับตามฐานะ เป็นสิ่งของเครื่องใช้และอาวุธต่างๆ เช่น เขียนหมาก ถาด พาน ชัน จอบ ดาบ มีด พรำ เสียม เป็นต้น (ประชิด สกุนพัฒนา, 2546) การสร้างสรรค์งานจึงต้องมีการคำนึงถึงรูปทรงของงาน โดยเฉพาะงานหัตถกรรมโลหะในภาคใต้ที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นอย่างงานเครื่องถมเมืองนคร ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่สำคัญต้องอาศัยความประณีตในการสร้างสรรค์ เครื่องถมสามารถประดิษฐ์ได้ตั้งแต่สิ่งของชิ้นเล็กๆ เช่น แหวน ล็อกเก็ต กำไล ไปจนถึงของชิ้นใหญ่ๆ เช่น พาน ชัน ถาด การประดิษฐ์ล้วนใช้มือทำทั้งสิ้น นับตั้งแต่การขึ้นรูป การเขียนลาย การสลัก การถม และการขัด โดยมีความชำนาญและความละเอียดลออ (วิเชียร ณ นคร และคณะ, 2521) การสร้างสรรค์งานหัตถกรรมโลหะจึงมีความจำเป็นอย่างมาที่ผู้สร้างสรรค์ต้องคำนึงถึงความสวยงามและความเหมาะสมของรูปทรง เพื่อให้ชิ้นงานที่สร้างสรรค์ออกมาดูเป็นงานที่มีคุณค่า และตรงตามความต้องการของผู้คน ในส่วนของ

นักศึกษามีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ประเภทงานแกะสลักนั้น มีคุณค่าทางด้านรูปทรงมากที่สุด ทั้งนี้น่าจะมาจากการที่งานแกะสลักอย่างหนึ่งตะลุงในภาคใต้ หรือแม้แต่งานแกะสลักไม้ให้เป็นลวดลายต่าง ๆ นั้น ในขณะที่ช่างผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาเพื่อให้งานมีรูปแบบที่สวยงามและสมดุล เหมาะสม และตรงตามหลักการทางศิลปะ ช่างผู้สร้างเองก็ต้องอาศัยความเหมาะสม และความสวยงามของรูปทรงประกอบกันไป วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2542) กล่าวว่า การสร้างสรรค์รูปแบบงานหัตถกรรม จะมีรูปแบบและรูปทรงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการผลิตเพื่อการใช้งานตามความจำเป็นในการดำรงชีวิต และความต้องการด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและความเชื่อ นอกจากนี้ขั้นตอนการผลิตยังมีส่วนในการกำหนดรูปแบบ และรูปทรงอีกด้วย การทำงานหัตถกรรมมีการพัฒนารูปแบบจนมีความสมบูรณ์ในการใช้สอย แล้วจึงพัฒนาเข้าสู่ความงามที่เป็นคุณค่าทางศิลปะ การเกิดความงามเกิดจากความลงตัวของการพัฒนารูปแบบ และความสามารถ ทักษะฝีมือและความชัดเจนของช่างที่สร้างสรรค์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าลักษณะของรูปทรงย่อมมีความจำเป็นอย่างมากในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมแต่ละชิ้น

1.2.3 คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function)

จากสรุปผลการวิจัยความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้โดยส่วนรวมทุกประเภทอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของอาจารย์คือ ชี้นงานแสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของนักศึกษา คือ ช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งทั้งสองข้อนี้มีความสอดคล้องกับแนวความคิดของ วุฒิ วัฒนสิน (2541:24) กล่าวว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เกิดจากสภาพธรรมชาติของท้องถิ่นที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งทรัพยากรและวัสดุทางธรรมชาติต่างๆที่มีความหลากหลาย ชาวบ้านจึงมีการสร้างสรรค์งานด้วยวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น กระจูด ลิเปา จนกลายเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง และกลายเป็นเอกลักษณ์ที่มีชื่อเสียงจนเป็นที่รู้จักภายในระยะเวลาต่อมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544) กล่าวว่าไว้ว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นอย่างหนึ่ง ที่ไม่เหมือนใคร กล่าวได้ว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่วนใหญ่ได้นำเอาวัตถุดิบในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานได้อย่างหลากหลาย สมชาย นิลอาธิ (2525:1-2) กล่าวว่า คุณค่าในตัวเองของศิลปะพื้นบ้านที่เอื้ออำนวย มีความสอดคล้องกับชีวิต และสังคมของชาวบ้านอย่างแนบแน่นมาตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้จึงควรที่จะยอมรับกันต่อไปด้วยว่า

สิ่งที่มีคุณค่าในด้านความดี ความงามเหล่านี้ย่อมจะส่งผลในทางที่ดีมีคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคมที่เกี่ยวข้องในวงกว้างยิ่งขึ้นด้วย คุณค่าของศิลปะพื้นบ้านจึงมิได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะตัวเองเท่านั้น แต่ยังจะช่วยส่งเสริมให้สิ่งอื่นๆ ดีไปด้วย สิ่งอื่นที่ว่านี้รวมถึงระบบเศรษฐกิจของชุมชนจนถึงระดับประเทศ นั่นคือ ศิลปะพื้นบ้านสามารถทำให้สังคมพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ได้แก่ สร้างความมั่นคงให้กับชาติ การส่งผลด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนด้านสังคม และเศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้พบว่า อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมและนักศึกษา มีความว่า งานสาน มีคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด ทั้งนี้เพราะงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ประเภทงานสานนั้นถือเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบ้านภาคใต้ที่มีการสร้างสรรค์กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด งานสานเป็นศิลปหัตถกรรมที่คนไทยรู้จักนำวัสดุต่างๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านและเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ (ประชิด สกุนะพัฒน์, 2546) งานจักสานของภาคใต้ส่วนใหญ่นิยมทำมาจากไม้ไผ่ หวาย กระจุ๊ด ไบตาล ไบลาน ไบเตย ย่านลิเภา ลำเจียกหรือปาหนัน (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) แต่ที่นิยมทำกันอย่างแพร่หลายคือ งานจักสานจากกระจุ๊ด และจักสานจากย่านลิเภา รวมทั้งจักสานจากไบเตย ทั้งนี้สามเหตุเพราะมีปัจจัยทางด้านวัตถุดิบในท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมของชาวบ้านทางภาคใต้ งานจักสานจึงเป็นประเภทของงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านได้สร้างสรรค์ขึ้นมาอย่างแพร่หลาย โดยมีประโยชน์ด้านการใช้สอยเป็นหลัก ดังที่ อภัย นาคคง (2526:70) กล่าวว่า ในชีวิตประจำวันของเรานั้นอาจขาดศิลปะอันเป็นสิ่งสนองความต้องการทางใจได้ แต่จะขาดเครื่องใช้ไม่สอยอันเป็นสิ่งสนองความต้องการทางกายไม่ได้ งานหัตถกรรมสร้างสรรค์สิ่งใช้สอยจึงย่อมเกิดขึ้นก่อนศิลปะ และวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2542) ได้กล่าวว่า มูลเหตุของการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมเกิดขึ้นจากความจำเป็นในพื้นฐานในการดำรงชีวิต ควบคู่ไปกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี อมรา พงศาพิชญ์ (2537) กล่าวว่า เนื่องจากมนุษย์ได้มีการเรียนรู้คุณสมบัติของวัสดุและวัตถุดิบที่มีในสภาพแวดล้อม โดยนำมาสร้างงานให้สามารถใช้งานได้ตามต้องการ การเลือกวัตถุดิบอาจเป็นความจำเป็นและความต้องการในคุณสมบัติของวัตถุดิบนั้นมาเตรียมตามขั้นตอนที่ได้เรียนรู้ มนุษย์อาศัยอยู่ในธรรมชาติ ดังนั้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นจึงเป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ได้จากธรรมชาติ

1.2.4 คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual culture)

จากสรุปผลการวิจัยความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมเชิงทัศน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้รวมทุกประเภท โดยรวมพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของอาจารย์คือ คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ส่งผลต่อการเจริญรุ่งเรืองในด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนและข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของนักศึกษาคือ การใช้รูปแบบลวดลายของงานในลักษณะที่แตกต่างกันทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอยากชมผลงานอย่างต่อเนื่อง ดังที่ สุทธิรักษ์ สาคร (2545:47-48) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะพื้นบ้านถูกสร้างขึ้นโดยคำนึงถึงคุณค่าทางความงามที่มีอยู่ภายนอกของตัวงานที่แสดงออกอย่างเรียบง่าย และมีการจัดองค์ประกอบที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็ลวดลายและสีสันทันที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบตัวแล้ว งานศิลปะพื้นบ้านยังมีคุณค่าที่แสดงออกถึงการเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น หรือชุมชน และยังเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเจริญรุ่งเรืองขึ้น และจะเห็นได้ว่า คุณค่าในตัวเองของศิลปะพื้นบ้านที่เชื้ออำนวย มีความสอดคล้องกับชีวิต และสังคมชาวบ้านอย่างแนบแน่นมาก สมชาย นิลอาธิ (2525 :1-2) กล่าวว่า ด้วยเหตุนี้จึงควรจะยอมรับกันต่อไปว่า สิ่งที่มีคุณค่าในด้านความดี ความงามเหล่านั้นจะส่งผลในทางที่ดี มีคุณค่า มีประโยชน์ ต่อสังคมที่เกี่ยวข้องในวงกว้างขึ้นด้วยอย่างแน่นอน ดังนั้นคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านจึงไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะตัวเองเท่านั้น แต่จะยังช่วยส่งเสริมให้สิ่งอื่นๆดีขึ้นไปด้วย เช่น ทำให้สังคมพัฒนาขึ้น เจริญขึ้น ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปจากจุดเริ่มต้น และมีผลกระทบไปถึงส่วนต่างๆ เช่น ด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สร้างความมั่นคงในชาติให้เป็นที่น่าภาคภูมิใจและมีความเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น แสงนาง ดีประชา, (2530: 71) กล่าวว่าในเรื่องคุณค่าของงานศิลปะหรือคุณค่าในงานศิลปกรรมจัดได้ว่างานศิลปกรรมนั้นสามารถประเมินค่าอยู่ในตัวเองได้ การจะวิเคราะห์ถึงคุณค่าของงานศิลปะจึงต้องให้การพิจารณาอย่างรอบคอบและพิจารณาจากหลายๆ ด้าน เนื่องจากรูปแบบของงานศิลปะแต่ละชิ้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นงานศิลปะยังเป็นสื่อกลางที่ทำให้มนุษย์ได้รู้จัก และยังสามารถหยั่งรู้ถึงศักยภาพของตนเอง โดยงานศิลปกรรมที่ดียังทำให้ผู้เสพงานได้เกิดความซาบซึ้ง คุณค่าของงานเหล่านั้นโดยผ่านกระบวนการรับรู้ ซึ่งการรับรู้ส่วนมากเป็น อัตวิสัย(สุรางค์ โค้วตระกูล, 2533:149) โดยอาศัยอวัยวะสัมผัสและตีความหมายที่ได้รับด้วยการใช้ความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม หรือในบางกรณีการรู้คุณค่านั้นก็ไม่ว่าจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆเสมอไป ผู้ที่ไม่มีความรู้เลยอาจจะรู้จักคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ดีกว่าคนที่มีความรู้ก็เป็นได้ การรับรู้คุณค่าในงานศิลปะของมนุษย์แต่ละคนจึงแตกต่างกันไป (พรพรรณ เลหาศิรินาถ, 2523)

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ พบว่า อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ประเภท งานทอ มีคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศนียภาพมากที่สุด และนักศึกษามีความคิดเห็นว่า เครื่องปั้นดินเผา มีคุณค่ามากที่สุด จากความคิดเห็นของอาจารย์ สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากงานทอเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ประเภทหนึ่งที่ต้องอาศัยลวดลายในการสร้างสรรค์อย่างประณีต ซึ่งลักษณะลวดลายดังกล่าวถือได้ว่ามีความงดงามและมีความละเอียดลออเป็นอย่างสูง งานทอภาคใต้ส่วนใหญ่จะแสดงออกในรูปของผ้าทอ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัดแต่ยังคงความเป็นภาคใต้ไว้ได้อย่างชัดเจน เช่น ผ้ายกเมืองนคร ผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ผ้าทอเกาะยอ จังหวัดสงขลา ผ้าไหมพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ลักษณะลายทอในผ้าทอแต่ละชนิดนับได้ว่ามีความงดงาม น่ามองเป็นอย่างมาก จากเหตุผลดังกล่าวจึงนับได้ว่างานทอ ของภาคใต้มีคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศนียภาพในอัตราสูง ตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอน ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นว่า งานเครื่องปั้นดินเผา มีคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศนียภาพมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากนักศึกษาส่วนใหญ่ในหลักสูตรศิลปกรรมได้มีการลงเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผา อีกทั้งนักศึกษาเองก็ได้มีส่วนไปสัมผัสของจริงจากการได้เรียนรู้ในพื้นที่ การได้เรียนรู้จริงของนักศึกษาจึงส่งผลให้พวกเขาได้มีความรู้มากขึ้น เครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะลวดลายในงาน คือมีการเขียนลวดลายต่างๆลงไปจะเป็นการเพิ่มคุณค่าของงาน ส่งผลให้งานชิ้นนั้นๆมีความสวยงาม น่ามองมากยิ่งขึ้น วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527:61) กล่าวว่า คุณค่าในความงามของงานหัตถกรรมพื้นบ้านก่อให้เกิดความประณีต คุณลักษณะสำคัญของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านคือมีความงดงามอันเกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยมือ และการบังคับอินทรีย์ต่างๆ เป็นงานที่กลั่นกรองออกมาจากจิตใจ เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดความคิดและรสนิยมทางความงามของผู้สร้างสรรค์ออกมาให้เห็น คุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความชื่นชมและสุนทรีย์รสแก่ผู้พบเห็น เพราะเมื่อจิตใจได้สัมผัสกับความประณีตงดงามย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขใจ

1.2.5 คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art Program)

จากสรุปผลการวิจัยความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรมของหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้รวมทุกประเภทโดยรวมพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของ วัฒนธรรม จุฑาวิภาต (2535:44) ที่กล่าวว่า ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมีลักษณะของการสืบทอดที่มีมายาวนาน ปรากฏชัดที่รูปแบบของการใช้วัสดุและลวดลาย

ที่มีลักษณะของการผลิตซ้ำ กรรมวิธีในการสร้างงาน การฝึกฝน การเรียนรู้ การถ่ายทอด เป็นส่วนหนึ่งที่มีอยู่ในวิถีชีวิตสังคมของกลุ่มชน จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง เป็นลักษณะของการศึกษาที่เลียนแบบต่อกันมา จึงเห็นได้ว่าการเรียนรู้ของช่างพื้นบ้านเป็นการเรียนรู้ด้วยการฝึกฝนเป็นหลัก มิได้มีการเรียนการสอนกันในสถาบันการศึกษา โดยแบบแผนในการสร้างงานต่างๆ ใช้วิธีการถ่ายทอดด้วยการบอกกล่าว เรียกว่า มุขปาฐะ (Oral Tradition) และวิธีการจดจำสืบต่อกันมา มากกว่าการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จากการศึกษาในเรื่องของศิลปะพื้นบ้านจะพบว่า งานศิลปหัตถกรรม และงานหัตถกรรมจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ วิวัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ภูมิปัญญามนุษย์ที่มีการแก้ไขปัญหา และพัฒนาก้าวมาเรื่อยๆ ณรงค์ เสงี่ยมประชา (2539:6) กล่าวว่า เนื่องจากคนมีความสามารถในการเรียนรู้ การสื่อสาร และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อยู่เรื่อยๆ เมื่อมาอยู่รวมกันในสังคมคนเหล่านั้นก็จำเป็นต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ จึงทำให้คนต้องสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ หรือได้รับสิ่งใหม่ๆ จากสังคมอื่นมาปรับใช้เพื่อการอยู่ร่วมกัน การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัว ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรม และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมมนุษย์ กระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดีงาม มีคุณค่า และเป็นสิ่งที่ดำเนินไปเรื่อยๆ โดยไม่มีจุดจบ ตราบใดที่มนุษย์ยังคงดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม

ศรีศักร วัลลิโภดม และสุจิตต์ วงษ์เทศ(2533) กล่าวว่าไว้ว่า วัฒนธรรมจะมีวิวัฒนาการได้ ต้องอาศัยคนและการศึกษา ภิญญู สาร (2536: 6) กล่าวว่า บทบาทสำคัญของการศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรม คือ การอนุรักษ์และการถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานหลักของการศึกษา และสถาบันการศึกษาเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการเป็นองค์การในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมโดยการพิจารณาถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นส่วนรวมของชาติ และวัฒนธรรมประเพณีชุมชน ทั้งนี้เพื่อความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงของชาติ และชุมชนนั้นๆ ตลอดทั้งการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะยังมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาติ การรู้คุณค่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยป้องกันไม่ให้ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติต้องสูญเสียไปอีกด้วย (สงวน รอดบุญ, 2514:14) สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ หล่อหลอมบุคลิก สร้างทัศนคติ และจิตสำนึก บทบาทและหน้าที่ที่เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ หลักสูตรต่างๆ ควบคุมจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รู้จัก และภูมิใจในท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย เพื่อนำไปปฏิบัติในฐานะการเป็นผู้อนุรักษ์และเลือกสรรสิ่งที่ได้เรียนรู้นำไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของชาวบ้าน จึงสามารถที่จะเป็นองค์ความรู้สู่การขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น เพื่อการคงอยู่และพัฒนาของ

หัตถกรรมพื้นบ้านสืบไป

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่ได้ตามประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้พบว่า อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมมีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ประเภทงานทอ มีคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรมมากที่สุด ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นว่า เครื่องปั้นดินเผา มีคุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรมมากที่สุด จากความคิดเห็นของอาจารย์ สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากงานทอ เป็นการสร้างสรรค์งานที่มีกระบวนการสร้างงานที่น่าศึกษามากที่สุด กระบวนการสร้างงานจำเป็นต้องอาศัยความประณีตอย่างแท้จริง กระบวนการสร้างงานของงานทอจึงดูน่าศึกษาและสมควรนำมาบรรจุไว้ในรายวิชาการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปกรรม

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) กล่าวว่า การศึกษาเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีต่อตนเองและสังคม โดยที่การเรียนรู้คุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน ทำให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมที่มีการสร้างสมกันมาให้คงอยู่ งานทอของภาคใต้นับเป็นงานหัตถกรรมที่มีการสืบสานกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงลูกหลาน และเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ของความเป็นชนชาติ และลักษณะเฉพาะถิ่น นอกจากนี้ สวงน รอดบุญ (2514) กล่าวว่า การเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาติและส่งผลในการป้องกันไม่ให้ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติต้องเสื่อมสลายลงไป

ในส่วนของนักศึกษามีความคิดเห็นว่างานเครื่องปั้นดินเผาของภาคใต้มีคุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากงานเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ผลิตขึ้นเพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวันของชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ โดยสร้างสรรค์ขึ้นในรูปแบบของภาชนะเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งที่เป็นดินเผาธรรมดาและดินเผาที่เคลือบด้วยน้ำยาเคลือบชนิดต่างๆ ในส่วนที่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น โถง กระจ่าง จาน ถ้วย ถัง โอชาม ไห กระจุก ฯลฯ และเครื่องประดับตกแต่งบ้านเรือน เช่น กระจ่าง ลูกกรง ตลอดจนเครื่องประดับต่างๆ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2542) กระบวนการสร้างงานเครื่องปั้นดินเผาต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนตั้งแต่กระบวนการปั้น การแกะสลัก การตีดินเหนียวเพื่อให้อ่อนนุ่มเป็นรูป แล้วนำมาเผาด้วยวิธีการต่างๆ เครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาสีทิงหม้อ จ.สงขลา และเครื่องปั้นดินเผาที่หมู่บ้านสะก้า อ.มายอ จ.ปัตตานี (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) ดังนั้นเครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นงานหัตถกรรมที่มีความสำคัญและมีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542: 260) ที่พบว่าหลักสูตรท้องถิ่น: เครื่องปั้นดินเผาของชุมชนมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับคุณค่าศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่จะสอนให้เด็กเข้าใจ และภูมิใจต่อคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาช่างปั้น คุณค่าจากพฤติกรรมทางศิลปกรรมที่มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นวิถีชุมชนก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ตระหนักในคุณค่าความเป็นไทย

ผลการวิจัยความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยอาจารย์มีความคิดเห็นมากที่สุดที่คุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย(Function) รองลงมาคือคุณค่าด้านรูปทรง(Form) ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีคุณค่าในชีวิตประจำวันของอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น โดยงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นั้นจะมีประโยชน์ด้านการใช้สอยเป็นหลัก นับตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน ชาวบ้านในท้องถิ่นนิยมนำเอางานหัตถกรรมพื้นบ้านมาใช้สอยเพื่อการประกอบอาชีพและหารายได้เข้าสู่ครัวเรือน อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมถือเป็นบุคลากรในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ร่วมกับชาวบ้านจึงส่งผลให้อาจารย์ได้รับรู้ถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้เป็นอย่างดี โดยสามารถรับรู้ถึงคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ ประชิต สกุนพัฒนา (2546) ที่กล่าวว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้โดยทั่วไปจะสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในท้องถิ่นเป็นหลัก โดยมีการสร้างสรรค์ในรูปแบบที่เรียบง่าย ตลอดจนการใช้วัสดุในท้องถิ่นนั้นก็ทำให้เกิดศิลปหัตถกรรมที่มีความงามประสานกันอย่างเรียบง่ายในตัวเอง ต่างไปจากศิลปหัตถกรรมที่สร้างขึ้นด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่

สมหวัง คงประยูร ก็ได้กล่าวว่า สาเหตุของการเกิดศิลปะพื้นบ้านนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายอย่าง แต่สาเหตุที่สำคัญที่สุดก็คือ ความจำเป็นในการใช้สอยและอาชีพของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านต้องอาศัยวัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ตัวมาสร้างสรรค์เป็นงานหรือผลิตภัณฑ์เพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว จะเห็นได้ว่าคุณค่าด้านการใช้สอยนั้นเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่ช่างผู้สร้างสรรค์คำนึงถึง ส่วนคุณค่าเรื่องความงามจะเป็นสิ่งที่ตามมา ซึ่งสอดคล้องกับ การทองเที่ยงแห่งประเทศไทย(2535:55-66)ที่กล่าวว่า ความมีคุณค่าทางศิลปะและคุณค่าทางความงามในงานหัตถกรรมและงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย นับเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสร้างสรรค์ที่เกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาจนเกิดทักษะและความชัดเจนที่ผ่านพ้นขั้นตอนของความต้องการในเรื่องการใช้สอยมาแล้ว ช่างผู้สร้างงานศิลปหัตถกรรมจะแสดงความสามารถเชิงศิลปะและความงามให้ปรากฏในลักษณะของสำนึกในทางศิลปะที่มีอยู่ในตัวผ่านการฝึกฝนมาเป็นเวลานานปี มิได้ขึ้นอยู่กับการเรียนและหลักวิชาเหมือนการสร้างสรรคของนักศึกษาศิลปะหรือศิลปิน ดังนั้นคุณค่าศิลปะและความงามของงานหัตถกรรมพื้นบ้านแต่ละถิ่นจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันไปและทรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาของช่างแต่ละท้องถิ่น ส่วนคุณค่าด้านรูปทรงจัดเป็นคุณค่าของงานที่มีความสำคัญรองลงมา และนักศึกษาก็มีความคิดเห็นมากที่สุดในด้านประโยชน์ใช้สอยเช่นกัน(Function) รองลงมาคือ คุณค่า

ด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์(Visual culture) ซึ่งนักศึกษาเองก็เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน จึงมีบทบาทสำคัญที่จะสามารถรับรู้ถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้ว่า มีประโยชน์อย่างไรมากที่สุด ในที่นี้นักศึกษามีความคิดเห็นว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีประโยชน์หลักด้านการใช้สอย นั่นคือ การใช้สอยในงานหัตถกรรมจัดเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมนุษย์ ที่สัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นแบ่งแยกไม่ได้ ส่วนคุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์เป็นคุณค่าที่รองลงมา แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเองก็สามารถที่จะรับรู้ถึงคุณค่าด้านความงามทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้เป็นอย่างดี

1.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

จากสรุปผลการวิจัยความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน มีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

จากสถานการณ์ปัจจุบันของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีลักษณะที่ขาดความเคลื่อนไหว คือมีการรู้จักกันแคในแวดวงที่จำกัด มีเพียงกลุ่มเล็กๆเท่านั้นที่ให้ความสนใจ การสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบันได้ลดน้อยถอยลง มีช่างพื้นบ้านที่สร้างสรรค์งานพื้นบ้านอยู่บ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ขาดการเชื่อมต่อทางด้านภูมิปัญญา รวมถึงการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับยุคสมัยจนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่มากขึ้น ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นก็เกิดจากงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังไม่ได้รับการสนับสนุนหรือได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐเท่าที่ควร รูปแบบของงานหัตถกรรมก็เริ่มถูกกลืนหายไปด้วยกระแสวัฒนธรรมตะวันตก

จากงานวิจัยของ Pennington, Clement Johns (1975) ค้นพบว่า ความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้งานหัตถกรรมของประเทศเริ่มถูกกลืนหาย งานหัตถกรรมถูกมองข้ามในเรื่องความงามส่งผลให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านถูกมองข้ามในเรื่องของคุณภาพและการออกแบบ การศึกษาจึงเข้ามาบทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอด

ลักษณะรูปแบบที่เปลี่ยนไปนี้ส่งผลให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้รุ่นหลังเริ่มถูกกลืนหาย งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นผลงานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน เป็นสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และเศรษฐกิจ เป็นส่วนให้มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นส่วนให้คนในสังคมปรับตัว

ซึ่งเป็นกระแสหนึ่งของวัฒนธรรมที่ต้องมีวิวัฒนาการ ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดมและ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2533: 11-15) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงของงานวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามและมีคุณค่า และมีการดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ไม่มีจุดจบ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ และมนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงมีผลกระทบต่องานหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเภทหนึ่งด้วยเช่นกัน สิ่งสำคัญในการอนุรักษ์งานวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในเรื่องดังกล่าว และการอนุรักษ์วัฒนธรรมมิใช่เพียงการดูแลเท่านั้น แต่ควรมีการเผยแพร่ในวงที่กว้างขึ้น ควบคู่กับการคิดสร้างสรรค์ให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และยุคสมัยให้งานวัฒนธรรมคงอยู่ และมีการสืบทอด การช่วยกันอนุรักษ์และการถ่ายทอดจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านยังคงอยู่

งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จัดเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงเรื่องราวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน นับเป็นฐานความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงามซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณค่าทางศิลปะที่มีความหลากหลายในงานนั้นๆ แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นับเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเหตุที่ช่างผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานออกมาด้วยใจ โดยอาศัยทั้งความคิด และจิตวิญญาณ การใช้ระยะเวลาในการสร้างสรรค์ คุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้หรือคุณค่าทางศิลปกรรมนับเป็นองค์ความรู้อย่างหนึ่งในวิชาปรัชญา สาขาคุณวิทยา ที่กล่าวถึงการรับรู้ความงามว่า หมายถึงผลที่ประสาทสัมผัสกับโลกภายนอกก่อให้เกิดความคิดและการรับรู้ความงามในงานศิลปะ ก็คือ การรับรู้คุณค่างานศิลปะในด้านหนึ่ง (ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์, 2542: 19) ส่วนในเรื่องคุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านนั้น นอกจากเรื่องคุณค่าทางด้านความงามที่มีอยู่ภายนอกของตัวงานที่แสดงออกมาอย่างเรียบง่ายและมีการจัดองค์ประกอบที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นลวดลายหรือสีสันที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบตัวแล้ว งานศิลปะพื้นบ้านยังคงมีคุณค่าด้านอื่นๆ อีก เช่น คุณค่าที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นหรือชุมชน ในสภาพบ้านเมืองปัจจุบันงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากยุคสมัยที่ผันแปรและกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้ถูกนำไปเชื่อมโยงกับการตลาดมากขึ้น งานหัตถกรรมถูกสร้างสรรค์เพื่อการค้าขาย คุณค่าในงานบางอย่างก็เริ่มลดลงเพื่อการสืบสานและอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้คงอยู่ หน่วยงานต่างๆ จึงควรให้การสนับสนุนส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้มากขึ้น เช่นการให้ความสำคัญกับช่างพื้นบ้านโดยการให้การสนับสนุน ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้เยาวชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกับช่างพื้นบ้านอย่างใกล้ชิด ให้การสนับสนุน การจัดตั้งโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เป็นต้น

ปัจจัยอื่นๆที่จะช่วยส่งผลให้เกิดการคงอยู่ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นอกจากการช่วยกันอนุรักษ์ด้วยการให้ความเข้าใจและการมีจิตสำนึกที่ดีแล้ว อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การรู้จักประยุกต์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เข้าไปใช้กับศาสตร์แขนงอื่นด้วยความเหมาะสม โดยสถาบันการศึกษานับเป็นส่วนสำคัญมาก สถาบันการศึกษาควรมีการส่งเสริมให้มีรายวิชาหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้กลายเป็นรายวิชาบังคับโดยถูกบรรจุไว้ในการเรียนการสอนทุกระดับชั้น สถาบันการศึกษา ซึ่งจากงานวิจัยของ Macdowell, Marsha Luise(1982) ได้ค้นพบว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านมีส่วนช่วยให้เกิดรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และตระหนักในคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้และประยุกต์ใช้วัสดุต่างๆมาสร้างสรรค์งานได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งเกิดแนวความคิดใหม่ๆในการสร้างงานเพิ่มขึ้นด้วย

ในส่วนของหน่วยงานรัฐก็ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมเยาวชน และสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านได้รู้จักการสร้างสรรคงานหัตถกรรม เน้นการเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะ ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงควรที่จะเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ส่งเสริมและการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เยาวชนรุ่นใหม่ควรได้รับการปลูกฝังในเรื่องเหล่านี้ เพราะนอกจากการที่สังคมไทยในปัจจุบันได้มีกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เป็นเหตุให้คนรุ่นใหม่ขาดการปลูกฝังทางด้านเอกลักษณ์ของศิลปะและวัฒนธรรมอย่างไทย ศิลปกรรมไทยขาดการอนุรักษ์และการสืบสาน ดังนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) จึงกำหนดไว้ว่า สังคมไทยในอนาคตพึงอนุรักษ์ และพัฒนาศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมไทยให้เป็นกระแสหนึ่งของโลก

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ประกาศบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 มีใจความสำคัญในมาตรา 27 วรรค 2 ที่กล่าวว่า ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนสังคมในท้องถิ่น ตลอดจนเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนมากขึ้น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กล่าวถึงสถาบันการศึกษาว่ามีหน้าที่หลักในการผลิตองค์ความรู้ มีการประสานวิทยากรสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อให้การศึกษามีบทบาทนำการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปในทิศทางที่ต้องการ ส่วนกระบวนการเรียนการสอนผู้เรียนทุกคนจะต้องรู้ถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน สามารถเลือกสรรวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแก้ไขปัญหาของตนเองได้อย่างเหมาะสม จากงานวิจัยของ สน วัฒนสิน (2544) ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีควรจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความต้องการใหม่ๆของผู้เรียน

และความก้าวหน้าของวิชาการอยู่เสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สามารถอำนวยให้เกิดความพร้อมต่อสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนตามอัตราและความจำเป็นที่ได้รับการเกื้อหนุนและส่งเสริม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกันกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอีกด้วย โดยทั้งนี้การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้จะต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของโรงเรียนเกี่ยวกับด้านความเหมาะสมทั้งกิจกรรม เนื้อหาสาระ วัยของเด็ก และมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการนำมาใช้ สำหรับ ศิลปะ นั้นถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตมนุษย์ในสังคมปัจจุบันและอนาคต ศิลปะแสดงออกซึ่งร่องรอยของวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปลูกฝังค่านิยมทางศิลปะให้แก่คนไทยในสังคมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะในชุมชน นักวิชาการจึงมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงศิลปะและค่านิยมที่ดีต่อศิลปะ จึงให้กลุ่มศิลปศึกษาได้รับการกำหนดไว้ในหลักสูตรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ โดยมีครูศิลปศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ รวมทั้งปลูกฝังรสนิยมทางสุนทรียศาสตร์ทางศิลปะโดยเฉพาะการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาที่เชื่อมต่อระหว่างระดับประถมศึกษาและอุดมศึกษา

ในส่วนของการศึกษาย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏก็ได้มีปรัชญาตามพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัย คือ การมุ่งให้สถาบันผูกพันกับท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น ต้องรู้จักข้อมูลปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี พยายามเอาสาระของวิชาด้วยการจัดการศึกษา และกิจกรรมทั้งปวงให้สามารถนำไปบูรณาการกับข้อมูลปัญหาของท้องถิ่น และสามารถช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลภายนอกให้เกิดปัญหาที่เหมาะสม นำไปสู่การแก้ปัญหาของกลุ่มชนและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปรัชญาพื้นฐานตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถาบันผลิตครู การกระจายให้มีมหาวิทยาลัยราชภัฏครอบคลุมทั่วประเทศเพื่อมุ่งให้โอกาสแก่คนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น ให้โอกาสคนที่ด้อยโอกาสอยู่แล้วที่จะศึกษาต่อสูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น สังคม และชาติบ้านเมืองต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

2.1 สถานภาพของอาจารย์

จากการสัมภาษณ์สถานภาพทั่วไปของอาจารย์หลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย มีอายุระหว่าง 25-29 ปี 30-34 ปี และ 35-39 ปี มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับ ระดับปริญญาโท ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรอาศัยอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และจังหวัดยะลา อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาศิลปะทัศนกรรมที่บ้าน ส่วนอาจารย์ที่เคยมีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาศิลปะทัศนกรรมที่บ้าน ส่วนใหญ่รับผิดชอบในการสอนคือวิชาเอกบังคับ เช่น สุนทรียศาสตร์ หรือรายวิชาสุนทรียภาพของชีวิต และได้นำเนื้อหาการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับงานทัศนกรรมที่บ้านภาคใต้ไปสอดแทรกไว้ในรายวิชาเอกบังคับเช่นรายวิชาการออกแบบรูปแบบไทย สุนทรียศาสตร์ และสุนทรียภาพของชีวิต เป็นส่วนใหญ่ จะสังเกตได้ว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์สอนในรายวิชาศิลปะที่บ้าน ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากที่หลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญในรายวิชานี้ จึงไม่ได้รับบรรจุรายวิชาศิลปะที่บ้านไว้เป็นรายวิชาบังคับของหลักสูตรศิลปกรรม แต่อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรก็ได้มีการนำเนื้อหาของรายวิชาทัศนกรรมที่บ้านไปสอดแทรกในรายวิชาที่สอนด้วย ซึ่งยังถือได้ว่าอาจารย์ผู้สอนยังให้ความสำคัญในงานศิลปะทัศนกรรมที่บ้านเหล่านี้

2.2 ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับคุณค่าในงานทัศนกรรมที่บ้านภาคใต้ และบทบาทของงานทัศนกรรมที่บ้านที่มีต่อสังคมท้องถิ่นปัจจุบัน

2.2.1 คุณค่าด้านเนื้อหา (Content)

จากสรุปผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอน โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า คุณค่าด้านเนื้อหาในงานทัศนกรรมที่บ้านภาคใต้ได้แสดงออกในลักษณะของลวดลายงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นผู้คน เช่น ลวดลายจากผ้าบาติก ซึ่งเป็นลวดลายที่เกี่ยวข้องกับท้องทะเล และชีวิตความเป็นอยู่ การทำอาหารทำไข่ เป็นเนื้อหาของงานทัศนกรรมที่บ้านที่ได้รับการเรียนรู้ และสืบทอดต่อกันมา จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ดังที่ วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2544:10-11) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะทัศนกรรมที่บ้านภาคใต้มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น และแสดงแสดงออกทางสุนทรียภาพของท้องถิ่นที่ช่างที่บ้านได้แสดงออกมาในงาน และเป็นการแสดงออก

ที่แตกต่างกันไปในแต่ละถิ่นฐาน การนำวัตถุศิลปะที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสำหรับเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ช่างพื้นบ้านหรือช่างผู้สร้างงานต้องมีความรู้เรื่องคุณสมบัติลักษณะพิเศษของวัตถุนั้นที่จะนำมาใช้ให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการนำไปใช้ และยังสร้างให้มีรูปแบบสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของชุมชนด้วย สวณศรี ศรีแพงพงษ์ (2534: 118-120) กล่าวว่า หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้ นับเป็นชิ้นงานที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง อีกทั้งยังมีลักษณะของงานที่แปรเปลี่ยนไปตามกระแสของการพัฒนา ยุคสมัย และความนิยมของสังคม การถ่ายทอดภูมิปัญญา การสืบทอด และการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ รวมถึงการแสดงออกทางสุนทรียภาพของผู้สร้างงาน และท้องถิ่นผ่านความงามที่เป็นการตอบสนองทางจิตใจของมนุษย์

อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ นั้นได้ให้ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นความเป็นประวัติศาสตร์ รวมทั้งประเพณีและความเชื่อของคนในท้องถิ่น และส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างดี คนในท้องถิ่นได้มองเห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในส่วนนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ วิมล คำศรี (2549: 434) ที่กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาแต่ละอย่างต่างมีบ่อเกิดเฉพาะ มีการปรุงดัดขัดเกลา มีบทบาทหน้าที่ที่ผูกพันและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแนบแน่น ภูมิปัญญาจึงเป็นพลังที่ช่วยหนุนและนำวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนให้ค่อยๆปรับเปลี่ยนไปอย่างสมดุล นอกจากนี้อาจารย์ส่วนหนึ่งยังมีความคิดเห็นว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้สอย อีกทั้งยังสามารถนำมาพัฒนารายได้และสร้างอาชีพให้แก่คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีอีกด้วย และยังสอดคล้องกับ ความคิดเห็นของ เกษร ธิตะจาวี (2532) ที่กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อบำบัดความต้องการของชีวิตและครอบครัว เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายและหารายได้เล็กๆน้อยๆ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวในยามว่างจากการทำอาชีพหลักที่ทำไร่นานา ก็จะใช้เวลาว่างในการจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

2.2.2 คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form)

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ลักษณะรูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ได้ถูกพัฒนามาจากการใช้สอยอย่างแท้จริง คนในสมัยโบราณสร้างสรรคงานหัตถกรรมขึ้นมาอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับ แสงอรุณ รัตกลีกร (2523:88-95) ที่กล่าวว่า จุดประสงค์หลักของการสร้างสรรค์ศิลปกรรมชาวบ้านคือทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก และสำคัญที่สุด ส่วนการประดับประดาตกแต่งเป็นสิ่งที่ตามมาทีหลัง และไม่ว่างานชนิดใดก็ตามเราจะพบว่าความปรารถนาที่จะให้งานที่ผลิตออกมาสนองประโยชน์

การใช้สอยได้อย่างเต็มที่ คนในสมัยโบราณได้มีการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมที่มีรูปแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ส่วนในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลมาจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีอิทธิพลให้งานหัตถกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเรื่อยๆ มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539) กล่าวว่า มูลเหตุของการเกิดศิลปะพื้นบ้านคือความจำเป็นในการดำรงชีวิต ซึ่งมนุษย์ทุกคนถือว่าความจำเป็นในการดำรงชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่สำคัญมาก จึงคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ยังผลเกื้อกูลให้ชีวิตอยู่รอด แต่ละคนจึงแสวงหาเพื่อตนเองและครอบครัว ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ที่รวมเรียกว่าปัจจัยสี่นั่นเอง การที่จะได้มาซึ่งปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตนั้นแต่ละคนต้องคิดหาวิธีการที่จะได้มา จึงมีการแปรทรัพยากรและวัสดุต่างๆ เป็นอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ และพัฒนาคุณลักษณะเป็นงานหัตถกรรมและงานศิลปะ รูปทรงของงานหัตถกรรมพื้นบ้านสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชิ้นงาน สอดแทรกไปด้วยความเป็นเรื่องราวของท้องถิ่น รวมทั้งรูปแบบประเพณีและความเชื่อของท้องถิ่น ถือเป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาวบ้านที่ได้สั่งสมมานานและมีคุณค่าอย่างยิ่ง ดังที่ ประสบ ลีเหมือดภัย (2543) กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินที่ได้รับการยอมรับในสังคม บทบาทของศิลปวัฒนธรรมบอกให้รู้ถึงแนวความคิดและรสนิยมทางด้านความงาม อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหรือการดำเนินชีวิตโดยสะท้อนภาพลักษณ์เหตุการณ์มาจนปัจจุบัน วัฒนธรรมมีหน้าที่ถ่ายทอดความเชื่อ ศาสนา สะท้อนภาพสังคม และแสดงความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน

2.2.3 คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function)

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในปัจจุบันงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้คือความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นมากกว่าที่จะนำมาใช้สอยจริงในชีวิตประจำวันเพราะลักษณะของรูปทรงที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้งานหัตถกรรมดูมีคุณค่ามากขึ้นเหมาะที่จะนำไปใช้ประดับตกแต่งหรือใช้เป็นของที่ระลึก และของสะสมมากขึ้น ลักษณะที่แตกต่างและเปลี่ยนแปลงไปนี้ส่วนหนึ่งก็มีอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามา ทำให้ชิ้นงานขาดลักษณะประจำถิ่นมากขึ้น เกษร ธิตะจारी (2532:183-184) ได้กล่าวไว้ว่า งานศิลปหัตถกรรมถือเป็นงานศิลปะประเภทประณีตศิลป์ที่ช่างผู้สร้างงานต้องอาศัยความประณีตในการสร้างสรรค์ งานประเภทนี้จะเหมาะกับการใช้สอยของชนชั้นสูงของสังคม คุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมสามารถแบ่งแยกได้หลายด้าน คือ คุณค่าด้านความงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าด้านเศรษฐกิจ และคุณค่าทางเอกลักษณ์ประจำถิ่น ซึ่งคุณค่าต่างๆ เหล่านี้ชาวบ้านผู้สร้างสรรค์และชาวบ้านในท้องถิ่นย่อมสามารถรับรู้ถึงคุณค่าด้านต่างๆ เหล่านี้ได้เป็นอย่างดี

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นว่าวัตถุประสงค์หลักของการใช้สอยในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้คือ การใช้สอยเพื่อการดำรงชีวิตเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ วิทย์ พิณคันเงิน (2547) ที่กล่าวว่า งานหัตถกรรม คือ งานที่ทำขึ้นด้วยมือ เป็นการทำสิ่งของเครื่องใช้ของไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ และสนองต่อประโยชน์ใช้สอยตามสภาพการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยโดยเฉพาะ เช่น กระดัง ตะแกรง กระจาด ผ้าทอ หม้อดิน กระจ่าสานย่านลิเภา การสานปลาตะเพียน เป็นต้น ประชิด สกฤษะพัฒน์ (2546:196) กล่าวว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นงานฝีมือของชาวบ้านในท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ และยังสร้างขึ้นเพื่อสนองความเชื่อในพิธีกรรมต่างๆ ด้วย แต่จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์หลักของการใช้สอยงานหัตถกรรมในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นั่นคือ งานหัตถกรรมพื้นบ้านถูกเพิ่มมูลค่ามากขึ้น ความเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้เริ่มลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการสร้างงานที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่

2.2.4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual culture)

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นว่า เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ คือ การที่ชาวบ้านรู้จักนำเอาวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้มีรูปลักษณะที่ชัดเจน และประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด มีรากฐานความเป็นมาจากอดีตที่มีลักษณะและลวดลายที่ไม่เหมือนใคร ซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิ วัฒนสิน (2541:24) ที่กล่าวว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีรูปแบบที่โดดเด่นและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากงานหัตถกรรมภาคอื่นๆ จากลักษณะภูมิประเทศภาคใต้ที่ขนาบด้วยทะเลทั้งสองด้านและมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างหลากหลาย เลยส่งผลให้หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือสำหรับการประกอบอาชีพทางทะเล อีกทั้งภาคใต้ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งทรัพยากรและวัสดุทางธรรมชาติต่างๆ มากมาย เช่น ต้นกระจูด ต้นลิเภา จึงส่งผลให้ชาวบ้านทางภาคใต้มีการทำงานหัตถกรรมจักสานย่านลิเภา และการทำเสื่อกระจูดกันอย่างกว้างขวางจนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยุ้จักกันในวงกว้างภายในระยะเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างจากภาคอื่นๆ โดยลักษณะที่ได้แสดงออกมาในชิ้นงานยังแฝงไปด้วยคุณค่าทางคตินิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนที่มีคุณค่าอีกด้วย การสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านให้มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นนั้นจำเป็นต้องอาศัยคุณค่าทางความงามควบคู่กันไปด้วย ดังแนวความคิดของ เกษร ธิตะจาวี (2532:183) ที่กล่าวว่า เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สร้างและประดิษฐ์อะไรก็ตามจะต้องคำนึงถึงความงดงามในสิ่งที่ตนประดิษฐ์ควบคู่ไปกับประโยชน์ที่

ต้องการทั้งในด้านการออกแบบรูปทรง การเลือกใช้วัสดุ การตกแต่งลวดลาย ตลอดจนการใช้สี ทั้งนี้เพื่อให้ผลงานที่ได้สร้างและประดิษฐ์ขึ้นมา มีความงดงามมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความงามของศิลปะเป็นเรื่องของโครงสร้างงานศิลปะอันประกอบด้วย การออกแบบและการใช้วัสดุ ความงามเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้ในด้านความรู้สึก ซึ่งยากแก่การอธิบาย บางครั้งคุณค่าของความงามก็ขึ้นอยู่กับความเป็นจริง การอธิบายคุณค่าทางความงามต้องอาศัยกฎเกณฑ์ทางศิลปะจึงจะอธิบายได้ เพราะความงามมีความหมายกว้างขวางมากและอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและความนิยมของสังคม

ความคิดเห็นว่าหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้นั้นมีคุณค่าและมีความหมายต่อการรับรู้ทางสายตาของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของแต่ละคนรวมทั้งพื้นฐานความรู้ของคนๆนั้นก็มีส่วนสำคัญในการรับรู้ด้วย งานหัตถกรรมจัดเป็นงานที่มีคุณค่าต่อการรับรู้ทางสายตา เพราะงานหัตถกรรมจัดเป็นงานศิลปะประเภทหนึ่งที่มีการออกแบบลวดลาย และรูปทรงที่มีความสวยงาม สอดคล้องกับความเป็นศิลปะสมัยใหม่ งานหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยจัดเป็นงานศิลปะที่แฝงไปด้วยความงดงามและคุณค่าทางด้านศิลปะด้านต่างๆที่คนเราสามารถรับรู้ได้ ดังแนวความคิดของ ประสบ ลิ้มเมื่อดภย (2543:32) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อมนุษย์ด้วยกันเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความงามผ่านงานศิลปะอันประกอบด้วยความงามทางรูปทรง และความงามทางเนื้อหา “รูปทรง” คือสิ่งที่ศิลปินสร้างขึ้นให้มองเห็น มีการประสานสัมพันธ์กันอย่างมีเอกภาพทางส่วนประกอบของศิลปะโดยจะให้ความรู้สึกถึงความพึงพอใจ ความชื่นชมเป็นความสุขทางตา รูปทรงจะเป็นตัวชี้แนะแก่อารมณ์ความรู้สึกและปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในใจ รูปทรงเปรียบได้กับกายที่เป็นรูปธรรมของความงามเบื้องต้น ในส่วนของ “เนื้อหา” จะเป็นสิ่งที่แสดงความหมายของศิลปะนั้นๆผ่านทางรูปทรงศิลปะโดยเกิดจากการประสานกันของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรงที่รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ ทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจและพร้อมที่จะรับอารมณ์อื่นๆตามมา เนื้อหาจึงเปรียบเสมือนวิญญาณของรูปทรงที่ให้แก่ผู้ชื่นชมงานศิลปะ ในส่วนของ ทวีเกียรติ ไชยงยศ (2538: 8-10) กล่าวว่า การรับรู้ด้านความงามของมนุษย์ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วนคือ วัตถุพิสัย จิตพิสัย และ สัมพันธพิสัย “วัตถุพิสัย” คือ การรับรู้ค่าของความงามได้เพราะวัตถุมีความงามอยู่ในตัวเอง เป็นคุณสมบัติของวัตถุปรากฏออกมาเป็นรูปร่าง รูปทรง สี สัน และลักษณะผิวที่สวยงาม “จิตพิสัย” คือการรับรู้ค่าของความงามได้เพราะจิตใจของเราคิดและรู้สึกไปเอง ที่เห็นว่าแต่ละคนจะเห็นแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับอารมณ์และความรู้สึกของแต่ละคนและเวลาที่แตกต่างกันก็ส่งผลต่อการรับรู้ความงามด้วย “สัมพันธพิสัย” คือการรับรู้ความงามได้เพราะเป็นสภาวะที่เหมาะสมระหว่างจิตกับวัตถุ เป็นลักษณะสัมพันธพิสัย การรับรู้ลักษณะนี้จะไม่ขึ้นกับวัตถุหรือจิตใจแต่เพียง

อย่างเดียว แต่จะต้องมีสภาวะที่สัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับวัตถุ และการรับรู้ที่สมบูรณ์ต้องประกอบด้วยวัตถุที่มีความงาม ความเด่นชัดและผู้รับรู้ต้องมีการมีอารมณ์และความรู้สึกที่ดี พร้อมทั้งจะรับรู้คุณค่าแห่งความงาม

2.2.5 คุณค่าด้านหลักสูตรศิลปกรรม(Fine and Applied Art program)

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ กระบวนการสร้างงานทัศนกรรมที่บ้านภาคได้ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อการถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลัง และการพัฒนารูปแบบต่อไปในอนาคต กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนกรรมที่บ้านแต่ละชั้นต้องอาศัยระยะเวลา และสมาธิของช่างผู้สร้างงาน จึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาในส่วนนี้ เกษร ธิตะจาวี(2532:183) ได้กล่าวไว้ว่า งานทัศนกรรมที่บ้านถือเป็งานศิลปะที่ต้องอาศัยความประณีตในการสร้างสรรค์จึงเป็นงานศิลปะที่ประกอบไปด้วยคุณค่าทางความงาม คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย คุณค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางเอกลักษณ์ประจำถิ่น สมหวัง คงประยูร กล่าวว่ ลักษณะของงานทัศนกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นนับว่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่ สถาบันการศึกษาเองก็นับว่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยกันอนุรักษ์และส่งเสริมความเป็นบ้านเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งนับว่เป็นมหาวิทยาลัยที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การศึกษาถึงขั้นตอนการสร้างสรรค์งานทัศนกรรมที่บ้านจึงนับได้ว่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่เราจะได้อ่านรู้ถึงรูปแบบ และกรรมวิธีการทำของชาวบ้าน ได้รับรู้ถึงคุณค่าในงานทัศนกรรม ไม่ว่าจะเป็คุณค่าด้านความงาม คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าด้านภูมิปัญญา หรือคุณค่าทางเอกลักษณ์ของชุมชน การศึกษาถึงส่วนถึงส่วนนี้จึงนับได้ว่เป็นกุญแจสำคัญในการที่จะช่วยธำรงรักษา หรือการช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอด งานทัศนกรรมที่บ้านภาคได้ให้คงอยู่ต่อไป

อาจารย์ผู้สอนอีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่การเรียนรู้งานทัศนกรรมที่บ้านโดยผ่านหลักสูตรศิลปกรรมของสถาบันการศึกษานั้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษา ชุมชนและสังคม โดยผู้คนได้อ่านรู้ถึงคุณค่าทางด้านจิตใจ และเรียนรู้จากผู้ประกอบการไปพร้อมๆกันได้อ่านรู้ถึงวิธีการสร้างสรรค์ การรับรู้ถึงคุณค่าทางความงามทางศิลปะที่จะส่งผลให้บุคคลในสังคมช่วยกันอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป สถาบันการศึกษาอย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏถือเป็สถาบันการศึกษาที่มีบทบาทอย่างมากเกี่ยวกับการร่วมมือของชุมชนในการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆสู่ชุมชนด้วย ในส่วนของหลักสูตรศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏถือเป็หลักสูตรการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักซาบซึ้งในคุณค่าทาง

ทัศนศิลป์ มีจิตสำนึกในการสร้างสรรค์ศิลปกรรม และมีบทบาทต่อการส่งเสริมและทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม(กรมฝึกหัดครู,2536:290 อ้างถึงใน ศักดา บุญยี่ต,2546) บัณฑิตจากมหาวิทยาลัย ราชภัฏเปรียบเสมือนบุคลากรในท้องถิ่น เมื่อเกิดความรัก ความห่วงหาและความซาบซึ้งใน คุณค่าของงานศิลปะและวัฒนธรรมก็สามารถที่จะเป็นผู้สืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมได้เป็น อย่างดี โดยเฉพาะนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรม(ปฤณัต แสงสว่าง, 2541:46) สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540) กล่าวว่า การสร้างสรรค์งานที่เป็นเอกลักษณ์ถือเป็นการ รักษาและพัฒนามรดกทางศิลปกรรม และเสริมสร้างความรู้ที่จะนำไปสู่การรู้จักและความ ภาคภูมิใจในตนเอง จะเกิดความรักซึ้งและตระหนักในคุณค่า กระตุ้นให้เกิดสุนทรียภาพ จินตนาการ และทักษะในการสร้างสรรค์งานที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ได้เป็นอย่างดี

2.3 ความคิดเห็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนใน หลักสูตรศิลปกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

2.3.1 สถานภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

อาจารย์ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในปัจจุบัน ยังไม่เป็นที่โดดเด่น ชิ้นงานยังคงมีรูปแบบเดิมๆที่ไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความชัดเจนเหมือนภาค อื่นๆ หัตถกรรมส่วนใหญ่มีประโยชน์ในด้านการซื้อขายมากกว่า หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มี รูปแบบการใช้งานเปลี่ยนไปกลายเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน ผลงานมีไว้เพื่อการชื่นชม และเป็น ของสะสมมากกว่าการใช้สอย ผู้คนในท้องถิ่นก็ไม่ได้รับรู้ในคุณค่า และซาบซึ้งในความงามตรง ส่วนนี้จริงๆ หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ยังคงหลงเหลืออยู่ให้เห็นในปัจจุบัน แต่ด้วยเหตุที่มี เครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ความเป็นวิถีชีวิตศิลปะจึงค่อยๆหายไปเรื่อยๆ ทำให้งาน หัตถกรรมพื้นบ้านในปัจจุบันกลายเป็นอาชีพเสริม มีการผสมผสานความเป็นท้องถิ่นกับความเป็น สากลมากขึ้น และความคิดเห็นที่ว่างานหัตถกรรมภาคใต้ในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลง ส่วน หนึ่งมาจากปัจจัยทางด้านราคาที่มีราคาสูงจนเกินไป และการให้ความรู้ที่น้อยลง ส่งผลให้บุคคลใน สังคมไม่ให้ความสนใจ จึงควรมีการค้นคว้าวิจัยที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงควมมีคุณค่าในงานหัตถกรรม พื้นบ้านให้มีความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อการสานต่อ หรืออาจจะประยุกต์ใช้กับทรัพยากร สมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ อินทิพย์(2538: 15-17)ที่ได้กล่าวว่า ปัจจุบันสังคมไทยได้ เปลี่ยนแปลงความเจริญอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม การสื่อสาร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สังคมเมืองและสังคมชนบทมีความแตกต่างห่างไกล ความเจริญทางเศรษฐกิจมากขึ้น ชาวชนบทที่ประกอบด้วยเกษตรกรรมยังคงมีฐานะยากจนเป็น

จำนวนมาก เป็นผลให้รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยมีนโยบายเร่งรัดกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจไปสู่ชนบท โดยการมุ่งเน้น ส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมและอุตสาหกรรมในครอบครัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว พื้นฐานการผลิตหัตถกรรมจึงเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นการผลิตเพื่อการจำหน่ายสนองความต้องการของตลาด งานหัตถกรรมในยุคสมัยนี้จึงมีบทบาทเพิ่มขึ้นในเชิงคุณค่าทางเศรษฐกิจที่นำรายได้เข้าสู่การพัฒนาประเทศ นอกจากการให้คุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

2.3.2 บทบาทของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางศิลปะในการอนุรักษ์ส่งเสริม เผยแพร่พัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการศึกษาคควรให้การส่งเสริมในเรื่องของการทำงานวิจัยหรือการส่งเสริมในลักษณะของการเรียนรู้ที่สามารถทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีคุณค่ามากขึ้น และสถาบันศึกษาคควรจัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาหรือ ศิลปะท้องถิ่นในทุกระดับชั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีแบบแผนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ควรมีการเปิดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นขึ้นที่โรงเรียน หรือหน่วยงานต่างๆ หลักสูตรที่ว่านี้คือหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และควรเน้นเรื่องสื่อที่ช่วยตอบสนองต่อเด็กวัยรุ่นให้พวกเขาได้เห็นและเข้าใจมากกว่านี้ สถาบันศึกษาบางแห่งก็มีหน่วยงานที่รับผิดชอบตรงส่วนนี้โดยตรง คือ สำนักงานศิลปะและวัฒนธรรม ที่มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบตรงส่วนนี้ การจัดตั้งหน่วยงานนี้ขึ้นถือได้ว่ามีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้ทุกคนได้เห็นคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น นอกจากนี้ทุกหน่วยงานเองก็ควรมีการรวมตัวกันเพื่อช่วยกันคิดและหาทางพัฒนา งานพื้นบ้านเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป การส่งเสริมที่เริ่มจากห้องเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบของการจัดงานศิลปะร่วมสมัยไปพร้อมๆกับศิลปะพื้นบ้าน เพื่อให้ดูเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น และสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานทางศิลปะควรทำการศึกษา และสำรวจถึงความเป็นเอกลักษณ์ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่เด่นๆออกมา แล้วพยายามเชื่อมโยงและสร้างเสริมองค์ความรู้ให้กับผู้เรียน จากแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่เกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 มีเจตนารมณ์ในการมุ่งพัฒนาชีวิตมนุษย์ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ สติปัญญาความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้อีกด้วย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาในมาตรา 81 ไว้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้เอกชน

จัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุง การศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และ ปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.3 แนวทางการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ และเผยแพร่งาน ทัศนกรรมพื้นบ้านของเยาวชน หรือชาวบ้านในท้องถิ่น

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชาวบ้านธรรมดาๆ ในชุมชนควรมีส่วน ร่วมในการใช้ และการรักษาผลงาน มองเห็นคุณค่าตรงจุดนี้ และร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน สร้าง รายได้เข้าสู่ชุมชน ควรปรับตัวให้ทันกับกระแสโลกที่ไม่หยุดนิ่งให้ได้ และควรมีบทบาทในการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนต้องมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำสนับสนุนและปลูกฝังให้คนในชุมชน มองเห็นคุณค่าของงานทัศนกรรมพื้นบ้าน ควรมีการจัดตั้งโครงการต่างๆ มีการแบ่งแยกแผนงาน กันอย่างชัดเจน โดยที่ต่างต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายพร้อมกัน และความคิดเห็นที่ว่า ควร มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นชมรมต่างๆ เช่น ชมรมแม่บ้าน ทำเสื้อกระจูด หรือ ผ้าบาติก โดยได้รับความ ร่วมมือจากทางรัฐบาล และจากเยาวชนในท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้งานจริงๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังการรับรู้คุณค่าให้แก่พวกเขาไปในตัว จากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ได้กำหนดแนวทางและมาตรการในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรโดยการส่งเสริม ให้สถาบันการศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและนำมาใช้อย่างจริงจังกว้างขวาง โดยให้ชุมชนมี ส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตรรวมทั้งการติดตามประเมินผลเพื่อการจัดการศึกษาให้ มีเนื้อหาสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน ท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีความสุข สามารถดำรงไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งแวดล้อม

2.3.4 ปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการช่วยกันอนุรักษ์งานทัศนกรรมพื้นบ้าน ที่จะ ส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด และการอนุรักษ์งานทัศนกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การเห็น ความสำคัญของของคนในชุมชนและขยายออกไปเรื่อยๆ จากบ้านสู่ชุมชน จากชุมชนสู่หมู่บ้าน จากหมู่บ้านสู่จังหวัด จากจังหวัดไปสู่ภาค และจากภาคไปสู่ประเทศต่อไป ควรมีการขยายตัว ออกไปเรื่อยๆ ควรมีการศึกษาแนวคิดและวิธีการใช้วัสดุ พยายามมองเห็นถึงเอกลักษณ์ของ งาน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในงานอื่นๆ รวมทั้งควรมีการรวมกลุ่มเพื่อสานต่อความเป็นอดีตกับ

ปัจจุบัน ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา หรือเปิดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นให้กับคนที่มีความสนใจ และควรมีการสอดแทรกเนื้อหาตรงส่วนนี้เข้าไปในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฤถต์ แสงสว่าง (2541) ที่พบว่าศิลปะท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยเน้นให้มีการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร เกียรติกำจร วงศ์ (2548) ที่พบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดให้นักเรียนเรียนรู้ถึงทฤษฎี และลงมือปฏิบัติจริง คิดค้นคว้าสร้างสรรค์ ทดลองทำจริงโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะได้อย่างลึกซึ้ง ควรมีการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเป็นสินค้าOTOP ปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ทันสมัย และน่าสนใจมากขึ้น ควรมีการใช้งานงานหัตถกรรมเหล่านี้อยู่เสมอ การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ เช่น การเปิดอบรมต่างๆ โดยที่ไม่เก็บค่าใช้จ่าย ก็จะส่งผลให้หัตถกรรมพื้นบ้านได้รับการพัฒนามากขึ้น รวมทั้งการทำงานของนักวิจัยที่จะมาต่อยอดขยายผลต่อไป และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ที่บริโภคสินค้า ต้องทำให้พวกเขาตระหนักในคุณค่า โดยการสร้างงาน สร้างรายได้ให้พวกเขา ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีการทำงานอย่างหลากหลายมีความแตกต่างจากภาคอื่นๆ และควรมีการเปลี่ยนแปลงงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่มชน จากภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในพระราชบัญญัติ พ.ศ.2547 มาตรา 7 ได้กำหนดไว้ว่า ให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัยให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครู และส่งเสริมวิสาหกิจ (เรื่องชัย ทวีพันธ์วินทร์, 2544)

ด้วยปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนั้นได้มีบทบาทในการอนุรักษ์ สืบทอด และมีการส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาและประชาชนทั่วไปเล็งเห็นในคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงเป็นสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น บัณฑิตทุกคนที่ได้ศึกษาในสถาบันการศึกษาแห่งนี้จึงเปรียบเสมือนบุคลากรในท้องถิ่นที่สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาทั้งหมดกลับเข้าสู่ท้องถิ่น องค์ความรู้ต่างๆที่บัณฑิตได้ศึกษาเล่าเรียนนั้นล้วนเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ที่ได้เปิดสอนในรายวิชาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการรับรู้คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏและสถาบันการศึกษาต่างๆควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้เด่นชัด โดยจัดรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นรายวิชาบังคับ และสนับสนุนส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป

2. อาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาควรมีความสนใจและเรียนรู้งานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนการสอน และเพื่อการถ่ายทอด อนุรักษ์ และพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านต่อไป

3. นักศึกษาควรมีความสนใจและเรียนรู้ในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น

4. ควรมีการศึกษาการรับรู้คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านกับกลุ่มประชากรอื่น และศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านของภาคอื่น ๆ นอกเหนือจากภาคใต้

5. ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาด้านการสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เข้ามาใช้

6. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่างานศิลปกรรมในงานศิลปะแขนงอื่นๆ เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากงานศิลปะสาขาหัตถกรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กันยารัตน์ ย้งมี. ผลการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้านโดยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี โปเอนมวิชาศิลปะศึกษา สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2546.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เทอดทัดหัตถาสมเด็จพะนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถกับงาน
ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการจัดงานวัฒนธรรมเฉลิมพระ
เกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระ
ชนมพรรษา 5 รอบ, 2535.

เกษร ธิตะจारी. ศิลปะชั้นนำ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

เขตการศึกษา 3 (สงขลา), สำนักงาน. การจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคใต้ ฉลอง 10 ปี
กระทรวงศึกษาธิการ. สงขลา : วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 2535.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้าน
วัฒนธรรม และการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2534.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2541.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, สำนักนายกรัฐมนตรี. พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ปฏิรูปการเรียนรู้ ภูมิปัญญาไทย. รายงานปฏิรูป
การศึกษา 16(พฤศจิกายน) , 2542.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. การสัมมนาเรื่องประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก ณ
วิทยาลัยครูพิบูลย์สงคราม พิษณุโลก วันที่ 25-27 มกราคม 2522. กรุงเทพมหานคร :
มปพ., 2523.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. การสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น.
กรุงเทพมหานคร : มปพ, 2534.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. ความหมายและขอบข่ายงานวัฒนธรรม.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2535.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. วัฒนธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.

เครือข่าย ศิริบุญนาถ และคนอื่นๆ. สุนทรียภาพของชีวิต. กรุงเทพมหานคร : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, 2542.

โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย. การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “มรดกไทยยุคสร้างสรรค์และสืบสาน”. กรุงเทพมหานคร : สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

จังหวัดภูเก็ต. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน (ออนไลน์). สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต. แหล่งที่มา: <http://www.phuketdata.net> (วันที่ 23 ก.ค. 2552)

จารุภัทร เปลี่ยนกลิ่น. นครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร : สารคดี, 2548.

จินตนา ไบกาซุ่ย. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับส่งเสริมการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2549.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ทิศทางวัฒนธรรมไทย:รวมบทความและรายงานการอภิปรายจากการสัมมนา วันที่ 22 มิถุนายน 2538. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การศึกษาเศรษฐศาสตร์ การเมืองและการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ชะลูด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2544.

ชะวั้งชัย ภาคินธุ. ทัศนศิลป์วิจัทัศน์. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2544.

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. การวิจัยทางศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ชิต แก้วเพ็ง. การศึกษายุทธศาสตร์ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลกในการอนุรักษ์และการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ฐานข้อมูลท้องถิ่นสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏ ปี 2002. หัตถกรรมพื้นบ้านจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ออนไลน์). กรุงเทพมหานคร, 2545. แหล่งที่มา: <http://www.lib.sru.ac.th/rLocal/stories.php?page=1&topic=9> (วันที่ 23 ก.ค.2552)

ทมลา วัฒนสิน. ภูมิปัญญาท้องถิ่น: จินตนาการแห่งการเรียนรู้. วารสารวิทยบริการ 2(พฤษภาคม-สิงหาคม 2544) : 44-47.

- ณัฐยา ทิพรัตน์. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “หนังตะลุง” ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ณรงค์ เส็งประชา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์ , 2539.
- ถวัลย์ มาศจรัส และ นิชนันท์ ประสงค์. คู่มือการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : ธารอักษร, 2549.
- ทิพย์ฉัตร คลังหิรัญ. การศึกษาการเรียนการสอนศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาตรีในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ทวีเกียรติ ไชยงยศ. สุนทรียะทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2538.
- เทวินทร์ เตียนมี. การพัฒนาแบบเรียนทางศิลปศึกษาเรื่องการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เทียนชัย ตั้งพรประเสริฐ. คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังไทยตามการรับรู้ของนักศึกษา ศิลปหัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ 1 สังกัดกรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ทรงจิต พูลลาภ และ คนอื่นๆ. ศักยภาพและสถานภาพของภูมิปัญญาไทย(ภูมิปัญญาไทยใต้). นนทบุรี : สหมิตรพริ้นติ้ง, 2546.
- ไทยประกันชีวิต. หัตถกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์ จำกัด, 2545.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย, สำนักงานภาคใต้. ใต้ หรอย มีลุย. สำนักงานภาคใต้, 2548.
- ธิดา ชมพูนิช และคนอื่นๆ. ความเข้าใจทางศิลปะ. นครปฐม : ภาควิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุนครปฐม, 2526.
- นครศรีธรรมราช. สินค้าพื้นเมืองนครศรีธรรมราช (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://thai.tourismthailand.org> (วันที่ 24 ก.ค.2552)
- นฤทธิ ศรีวรรณ. บทบาทวิทยาลัยครูในเขตภาคใต้ที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ.

- วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- นิยม ออไอศูรย์. การศึกษาการสืบทอดงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- เนื่ออ่อน ขว้ทองเขียว. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- นพวัฒน์ สมพันธ์. งานช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชน จำกัด, 2542.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. สถิติวิจัย1. พิมพ์ครั้งที่9. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. สถิติวิจัย1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- บุศรินทร์ คำหุ้ง. การศึกษาบทบาทครูศิลปศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- เบญจพร เกียรติกำจรวงศ์. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- เบญจวรรณ จันทร์พลูลวง. หัตถศิลป์บนหนังตะลุง: ภูมิปัญญาชาวนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2545.
- ประคอง กรวรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. ปทุมธานี : ศูนย์หนังสือ ดร. ศรีสง่า, 2528.
- ประชิด สกุนพัฒนา. วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร : ภูมิปัญญา, 2546.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2548.
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ์. วัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สายส่งศึกษิต, 2531.
- ประเวศ วะสี. สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม. การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น, หน้า 81-86. กรุงเทพมหานคร :

- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534.
- ประสพ ลี้เหมือดภัย. ศิลปนิยม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2543.
- ประเสริฐ ศิลรัตน์. สุนทรียะทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2542.
- ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักงาน. วิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษา
ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผน
อุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2543.(อัดสำเนา)
- ปฤถต์ แสงสว่าง. การศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น และ
นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต ในสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2541.
- ปรีชา นุ่นสุข. ประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคใต้. ใน รวบรวมบทความทางวิชาการวัฒนธรรม
ศึกษา ที่ทรงคุณวัฒนธรรม. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ,
2540.
- ปุ่นรัตน์ พิษณุไพบูลย์. ความซาบซึ้งในงานจิตรกรรม: สุนทรียภาพบนพื้นที่สองมิติ. วารสารครุ
ศาสตร์ ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม- กันยายน 2536) : 77-89.
- ผุสดี ภูอินทร์. การสืบทอดภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด. วารสารครุศาสตร์ มสธ
ปีที่ 1 (มิถุนายน- พฤศจิกายน 2549) : 33-44.
- ฝ่ายวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. การสัมมนาทางวิชาการ ปรีทรรคนวัฒนธรรมผ้า
ไทยและจักสานงานศิลป์ไทย. มปท : มปป, 2535.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2547. รวมกฎหมายเพื่อบริหารการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : สำนักนิติการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2548.
- พยุงพร ไตรรัตน์สิงห์กุล. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้าน
หนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา: การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2538.
- พยนต์ เอี่ยมสำอางค์. ความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยครุภาคตะวันออกเฉียงใต้ต่อการส่งเสริม
วัฒนธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- พรพรรณ เลหาศิรินาถ. ศิลปนิยม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
- พรเพ็ญ พุดดี. ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการ

เรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา
ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

พรสวรรค์ สุวรรณศรี. การวิเคราะห์คุณค่า การดำรงอยู่ และการสืบทอดมรดกอีสาน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

เพ็ญศรี ดูก และคนอื่นๆ. วัฒนธรรมพื้นบ้าน: ศิลปกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ไพพรรณ เกียรติโชคชัย. กิจกรรมการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : ศรีอนันต์
การพิมพ์, 2541.

ภาณุวัฒน์ เสงี่ยม. คู่มือหลักสูตรศิลปกรรม สาขาออกแบบประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ภูเก็ต. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2551.

ภิญโญ สาร. การศึกษา: ปัญหาที่รอแก้. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.

มโน พิสุทธิรัตนานนท์. เอกสารประกอบการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชา
ทัศนศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2539.

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. กาญจนบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2552.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. รายละเอียดเกี่ยวกับสถาบัน (ออนไลน์). คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. แหล่งที่มา:
<http://www.nstru.ac.th> (วันที่ 27 ก.ค. 2550)

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. รายละเอียดเกี่ยวกับสถาบัน (ออนไลน์). คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. แหล่งที่มา: <http://www.pkru.ac.th> (วันที่ 27
ก.ค. 2550)

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. หลักสูตรการเรียนการสอน (ออนไลน์). คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. แหล่งที่มา: <http://www.yra.ac.th> (วันที่ 25
พ.ค. 2550)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย (ออนไลน์). คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. แหล่งที่มา: <http://www.sru.ac.th>
(วันที่ 27 ก.ค. 2550)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. หลักสูตรการเรียนการสอน (ออนไลน์). คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. แหล่งที่มา: <http://art.skru.ac.th> (วันที่ 24 ก.ค. 2550)

มณสิข สิทิสมนบูรณ. ระเบียบวิธีการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550.

ยนต์ ชุ่มจิต. สังคมนิยมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2528.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ระพินทร์ โพธิ์ศรี. สถิติเพื่อการวิจัย. อุดรดิตต์ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรดิตต์, 2546.

รัตนะ อุทัยผล. หลักสูตรมประจำถิ่น. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิตศกักรมฝีกหัดครู, 2523.

รัตนา ชัยเศรษฐ์ศิริ. บทบาทครูสังคคศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตาม
การรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณทิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ราตรี สรรพศรี. การศึกษากระบวนการทำหลักสูตรเครื่องปั้นดินเผาถ่านเกวียน จังหวัด
นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณทิต สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณทิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

เรืองชัย ทวีพนิรันดร์. ราชภัฏมหาวิทยาลัยประชาชน. กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2544.

ลัดดาวัลย์ มีทอง และคนอื่นๆ. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัด
นครศรีธรรมราช. วารสารหลักสูตรและการสอน ปีที่ 1 (ตุลาคม 2549-มีนาคม 2550) :
55-63.

วัฒน์ จุฑะวิภาต. ศิลปกรรมของช่างทองเมืองเพชร: ความเป็นมาและสภาพปัจจุบัน.
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.

วัฒน์ จุฑะวิภาต. ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : อักษรกราฟฟิค, 2537.

วัฒน์ จุฑะวิภาต. ศิลปะพื้นบ้าน. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 20 (4 เมษายน-มิถุนายน 2535) : 26-
55.

วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. ศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม. วารสาร
วัฒนธรรม ปีที่ 1 (กันยายน 2543)

วรรณี มณฑารักษ์. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยของนักศึกษาระดับปริญญา
ตรีคณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณทิต
ภาควิชาศิลปศึกษา บัณทิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

วิษณุ นาสารีย์. การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชา
ศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณทิต

- ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- วาสนา วิเชียรฉาย. สิ่งจูงใจของนักศึกษาในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปทัศนกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ผ้าทอเกาะยอ (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.wikipedia.com> (วันที่ 24 ก.ค. 2552)
- วิเชียร ณ นคร และคนอื่นๆ. การสำรวจช่างฝีมือในจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2524.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. เครื่องจักสานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2532.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. โลกศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน, 2542.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. ศิลปทัศนกรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2542.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. ศิลปะพื้นบ้าน. เอกสารประกอบการศึกษาเรื่อง “ศิลปะพื้นบ้าน” ในการอบรม ศิลปศึกษา(กลุ่มวิชาพัฒนาศิลปกรรม), หน้า 1-3. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัทต้นอ่อน 1999 จำกัด, 2544.
- วิทย์ พิณคันเงิน. ศิลปะทอชน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเมธีทีปส์ จำกัด, 2547.
- วิทย์ พิณคันเงิน. ประยุกต์ศิลป์ของไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเมธีทีปส์ จำกัด, 2547.
- วินัย วิริยะปานนท์. เครื่องจักสาน. กรุงเทพมหานคร : แพรวพิทยา, 2527.
- วิมล คำศรี และคนอื่นๆ. อนุรักษ์มรดกไทยในนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : จังหวัด นครศรีธรรมราชและศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2531.
- วิมล คำศรี. หนังสือชั้นครูคู่มือเมืองนครศรีธรรมราช. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครศรีธรรมราช : คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2549.
- วิมล จิโรจพันธุ์ และคนอื่นๆ. ของดี 4 ภาค ชุดภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : ภูมิปัญญา, 2548.
- วิมล จิโรจพันธุ์ และคนอื่นๆ. ศิลปะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, 2548.
- วิมลพรรณ ปิตธวัชชัย. ศิลปทัศนกรรมพื้นบ้านภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิแม่บ้านอาสา, 2519.
- วุฒิ วัฒนสิน. ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี : ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษาสำนักพิมพ์วิทย บริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2541.
- วรวิทย์ องค์ครุรักษา. กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้าย

- จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างสรรค์ตนเอง และความผูกพันกับชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ศักดิ์ดา บุญยี่ต. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะไม้แกะสลักในหอไตรภาคีสถานตอนล่างของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ศิริวัฒน์ แสนเสริม. การคิดออกแบบและมิติทางวัฒนธรรม Design Education 2. ใน รวมบทความทางวิชาการและบทความวิจัยทางการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ศิลปากร, กรม. 80 ปี แห่งการอนุรักษ์มรดกไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2534.
- ศิลปากร, กรม. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชวนาไทย กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2537.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. มองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2543.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. ทัศนะนอกรีต: สังคม วัฒนธรรม ปัจจุบันผันแปร. กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, 2543.
- ศรีศักร วัลลิโภดม และสุจิตต์ วงษ์เทศ. วิวัฒนาการของวัฒนธรรมจากมิติทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี. ใน สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2533.
- ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน. การนำเสนอวาระการปฏิบัติเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สงวน รอดบุญ. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสมัย, มปป.
- สงวน รอดบุญ. ศิลปะกับมนุษย์ หนังสือประกอบการเรียน ศึกษาพื้นฐานความเข้าใจในศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2533.
- สถาบันไทยศึกษาฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในมหามงคลสมัยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงพระชนมายุครบ 5 รอบ

- เรื่อง“หัตถกรรมกับวิถีชีวิตไทย”. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สันติ คุณประเสริฐ และคนอื่นๆ. ศิลปศึกษา-ศึกษาศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- เสน่ห์ เทียมดี. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิต ของอาจารย์และนักศึกษาสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- สัมฤทธิ์ ทองเถื่อน. การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของการถ่ายทอดงานปูนปั้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สาร สารระตังนันทน์. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน. วารสารวัฒนธรรมไทย ปีที่ 2 (ธันวาคม 2543-มกราคม 2544).
- สุจริต บัวพิมพ์. การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สุชาติ เกาทอง. ทัศนศิลป์กับมนุษย์ การสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2545.
- สุชาติ เกาทอง. หลักการทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิค, 2536.
- สุทธิรักษ์ สาคร. คุณค่าในผ้ามัดหมี่ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. วัฒนธรรมพื้นบ้าน: แนวปฏิบัติภาคใต้. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2525.
- สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- สุนทร ดอนอินทร์ทรัพย์. การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น”การแทงหยวก”ในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- สุพิศรา สุภาพ. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ดี ดี บุ๊คส์โตร์, 2532.

สุภาภย์ อินทองคง. หัตถกรรมกระจูดในภาคใต้. สงขลา : การศึกษาวิจัยงานหัตถกรรมในภาคใต้
ของสถาบันทักษิณคดีศึกษา, มปป.

สุรางค์ โค้วตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
, 2533.

สุลักษณ์ ศรีบุรี. คุณค่าของศิลปะจากทัศนคติของบุคคลต่างๆ. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 22
(กรกฎาคม-กันยายน 2536) : 51-63.

สุวิทย์ อินทิพย์. ออกแบบบรรจุภัณฑ์หัตถกรรม. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหัตถกรรมคณะ
ศิลปกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2548.

แสงนาง ดีประชา. เอกสารประกอบการสอนศิลปะกับมนุษย์. พิษณุโลก : ภาควิชาศิลปะและ
วัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2530.

แสงอรุณ รัตกลีกร. ศิลปกรรมชาวบ้าน การสำรวจและการวิจัยอย่างย่อ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : แสงอรุณ 2, 2523.

สวนศรี ศรีแพงพงษ์. สุนทรียะทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2534.

สน วัฒนสิน. การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.

สมเกียรติ ตั้งนโม. มองหาเรื่อง: วัฒนธรรมทางสายตา. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2549.

สมหวัง คงประยูร. ศิลปะพื้นบ้าน. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ส่งเสริมธุรกิจ, มปป.

สมชัย ใจดี. ประเพณีและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

สมชาย นิลอาทิ. เอกสารประกอบการเรียนวิชาศิลปะ 212 ศิลปะเพื่อชีวิตและวิชาไทยคดี 341
(ศิลปะพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ). มหาสารคาม : ภาควิชาศิลปศึกษา คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม, 2525.

สมชาย สนนก. คุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทยตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับ
ปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์. ประเพณีท้องถิ่นภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2548.

สมมาศ ศิริวงศ์. ศิลปะหัตถกรรมไทย. วารสารจันทร์เกษม ฉบับที่ 206(มกราคม-กุมภาพันธ์
2532) : 18-23.

- สำเนียง สร้อยนาคนพงษ์. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนวารสารสารพัฒนาหลักสูตร ปีที่ 109 (กุมภาพันธ์-มีนาคม 2535).
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สสว. หัตถกรรมในประเทศไทย (ออนไลน์). กรุงเทพมหานคร: สสว. แหล่งที่มา: <http://www2.tat.or.th> (วันที่ 23 ก.ค. 2552)
- สำรวย เกษตรสกุลชัย. รายงานการสำรวจเพื่อศึกษาวิธีการสานเสื่อกระจูด. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2529.
- อัศวเดช อยู่ผาสุก. การศึกษาการเปรียบเทียบการถ่ายทอดงานแกะสลักไม้ด้วยวิธีการแบบพื้นบ้านในจังหวัดลำปางและการสอนงานแกะสลักไม้ในวิทยาเขตเพาะช่างสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อัฉฉรา ทองพลาย. บทบาทครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- อนุชิต หนูเอียด. การศึกษาประติมากรรมไทยตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- อภัย นาคคง. ความรู้เบื้องต้นวิชาประวัติศาสตร์ เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาการพิมพ์, 2523.
- อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- อารี สุทธิพันธุ์. ศิลปะและธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2535.
- อารี สุทธิพันธุ์. 60 ปี อารี สุทธิพันธุ์. มปท : มูลนิธิอารี สุทธิพันธุ์, 2535.
- อารี สุทธิพันธุ์. ทัศนศิลป์และความงาม. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน, 2532.
- อารี สุทธิพันธุ์. ทัศนศิลป์และความงาม. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน, 2540.
- อารี สุทธิพันธุ์. ประสบการณ์สุนทรีย์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน, 2540.
- อารี สุทธิพันธุ์. ศิลปะนิยม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2535.
- อุดม เขยกียวงศ์. เรียนรู้ภูมิปัญญาและมรดกไทยจากครูแสดมปี. กรุงเทพมหานคร : ภูมิปัญญา, 2546.
- อุทุมพร หมั่นทำการ. ออกแบบผลิตภัณฑ์กระจูด. กรุงเทพมหานคร : กองอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2527.

อุษณีย์ เสือดี. การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำกระเป๋าดินเผาในจังหวัดสงขลา.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. ภูมิปัญญาทักษิณ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, 2544.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. ศักราชไทยในวิถี. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิดิทัศน์, 2545.

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคนอื่นๆ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, 2546.

อำนาจ เย็นสบาย. สุนทรีย์ภาพ. กรุงเทพมหานคร : หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู, 2520.

อำไพ ตีรณสาร. ขยายมุมมองการเรียนรู้ศิลปะ. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 22 (กรกฎาคม-กันยายน 2536) : 51-63.

ภาษาอังกฤษ

Barnard, Malcolm. Art Design and Visual Culture: an Introduction.

Basingstoke, Hampshire: Macmillan Press, 1998.

Baston, Flavia. Cunha, Maria. Making the Familiar Strange. Teacher's Interpretations of Community Art: A Case Study (folk art). Indiana University, 1998.

Benta, Glenda M. Art Versus Craft :How Gender Considerations May Influence Evaluation of a Creative Work in the Western Tradition .(On-line). Dissertation Abstracts United States. Abstract from : Dissertation Abstract California online :AAT 1409051, 2002.

Bucuvalas, Tina. South Florida Folk Art : Teacher's Guide, 1988.

Congdon, Kristin Goranson. A Theoretical Model For Teaching Folk Art in the Art Education Setting. University of Oregon, Dissertation Abstracts International, 1983.

Cheng, Ming-hsien. Culture and Interpretation: A Study of Tiwanese Children's Responses to Visual images.(On-line). Dissertation Abstracts United States. Abstract from : Dissertation Abstract Ohio Online :AAT 3039457, 2002.

Duran, Stephen Roland. Architecture Chang and Chaco Prehistoric. Doctoral Dissertation. University of Washington, 1992.

- Evans, Jessica and Hall, Stuart. Visual Culture: the Reader. London:Sage, 1999.
- Gallagher, Jennie Noel. The Work of Little Hands :Handicraft Instruction Book in the Collection of the Winterthur Library .(On-line). Dissertation Abstracts United States. Abstract from : Dissertation Abstract Online : AAT 1426015, 2005.
- Horghagen, Sissel. Josephsson, Staffon. Alsaker, Sissel. The use of Craft Activities as an Occupational Therapy Treatment Modality in Norway During 1952- 1960. Published online in Wiley Interscience: Occupational Therapy International, 2007.
- Irvine, Martin. Introducing Visual Culture: Way of Looking at All Things Visual Culture. Educational uses Permitted with Attribution and Link to this Page .(On-line): <http://www.9.georgetown.edu>.(Date 8 June 2008)
- Kamhi, Michell Marder. Rescuing Art from Visual Culture Studies. (On-line) : <http://www.aristos.org/aris-04/rescuing.html>.(8 June 2008)
- Macdowell, Marsha Louise. Folk Art Study in Higher Education in North America.(on-line). Dissertational Abstract International. Abstract form Dissertational Abstract Online: AA 18308972, 1982.
- Mason, Rachel. Nakase, Norihisa and Naeo, Toshio. Craft Education in Lower Secondary School in England and Japan : A Comparative Study (1). comparative education, vol. 36, no.4 pp. 397-416 : Publish by Taylor and Francis, Ltd, 2000.
- Manin, Bourdaleix. Laure, Anne. A New Perspective on the Meaning of the Museum,from a Phenomenologic-Hermeneutics Reading of the Encounter of Visitors with Ancient Works of Art.(On-line). Ph.D. Dissertation Abstracts International. Abstract from : University de Montreal Canada online:AATNR 24445, 2006.
- Matthew, Charles. A college of Design at CollegePark: Adaptive Reuse of Cole Field House.(On-line). M.Arch. Dissertation Abstracts International (United States). Abstract from : Dissertation Abstract Online: AAT 1439191,2006.
- Pennington, Clement Johns. The Beginning and Development of Crafts in the Curriculum of the Public Schools of the United States From 1900-1930. The Pennsylvania State University, 1975.
- Poser, Jessica. Contemporary Craft: the Look of Labor. New York City. Art Education March ,2008.

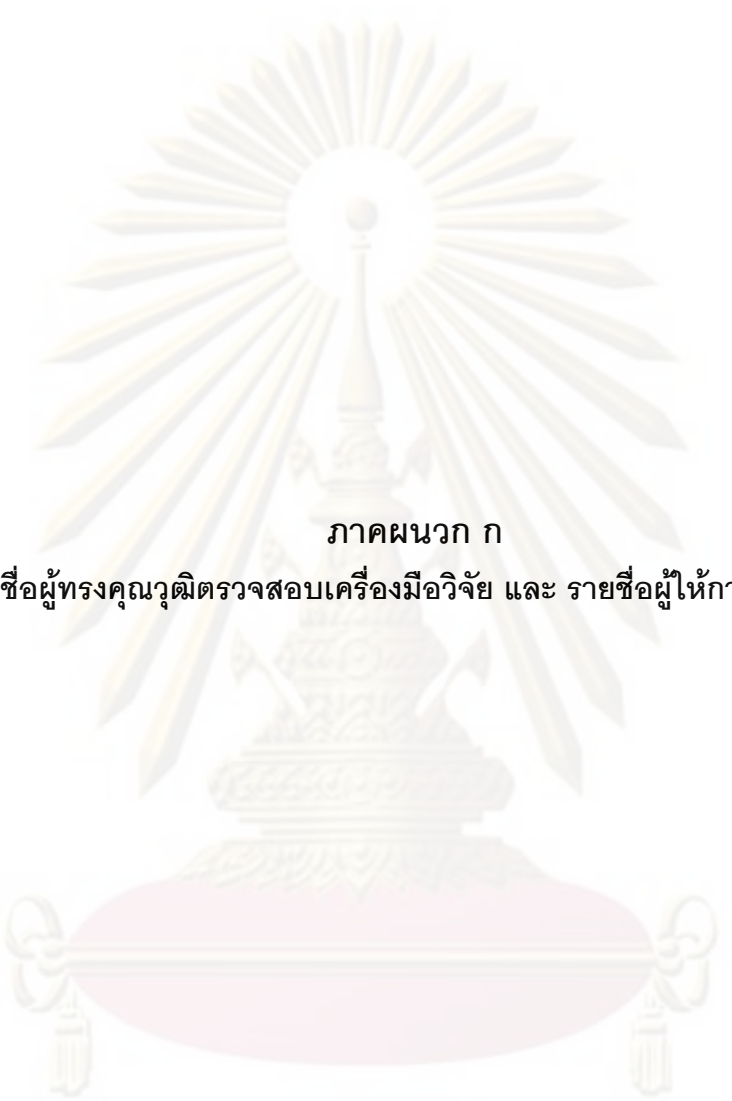
- Pullman, Jennifer King. Inner-City Student's Perception About Art Education : Its Role, Value, and Significance in Their Lives.(On-line). Dissertation Abstracts United States. Abstract From : Dissertation Abstract Minnesota online :AAT 3259080, 2007.
- Roberts, Emma. Handicraft in the Public School. The Elementary School Teacher, Vol.4 , no.7(March) pp.501-506: Published By the University of Chicago Press, 1904.
- Sargent, Lucia. Jennifer L..People, Plants and Crafts : Considering the Sustainability of the Handicraft Sector in Choiseul District.(On-line). Dissertation Abstracts Canada. Abstract from : Dissertation Abstract Online Dalhousie University : AAT MR 26926, 2007.
- Tabaza, Khalil Numer. A Theoretical Model for Preserving the Jordanian Traditional Folk Handicrafts Through Art Education. The Ohio State University, Dissertation Abstracts International, 1988.
- T. Trial, George. Agricultural, Handicraft and Art School of Iceland. Peabody Journal of Education, Vol.21,no.4(Jan.) pp. 243-248: Publish by Lawrence Erlbaum Associates(Taylor and Francis Group) ,1944.
- Wayne Janusak, John. Craft and Local Power: Embedded Specialization in Tiwanaku Cities. Latin American Antiquity, 10 (2) pp.107-131. American, 1999.
- Wikipedia, The Free Encyclopedia. Visual Culture.(On-line) : <http://www.wikipedia.org>. (Date 9 June 2008)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และ รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือนิจัย

1. ศาสตราจารย์วิบูลย์ ลี้สุวรรณ

ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะพื้นบ้านภาคต่างๆของประเทศไทย เป็นนักวิชาการที่มีผลงานทางด้านศิลปะพื้นบ้าน และภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งเป็นอาจารย์ประจำหมวดวิชาทัศนศิลป์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. รองศาสตราจารย์ ฉันทนา สุรัสวดี

ผู้เชี่ยวชาญด้านงานศิลปะพื้นบ้านและมีผลงานด้านศิลปะพื้นบ้าน ดำรงตำแหน่งประธานสาขาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นนทภัทร ทินานนท์

ผู้เชี่ยวชาญด้านงานศิลปะพื้นบ้านและมีผลงานด้านศิลปะพื้นบ้าน อดีตอาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัมพร ศิลปะเมธากุล

อาจารย์ประจำแผนกวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)

5. อาจารย์ ดร. วชิรินทร์ ลูติอดิสัย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1. อาจารย์ พิทย์พันธ์ สิทธิรักษ์
2. อาจารย์ สุธี ใต้ปะหลาง
3. อาจารย์ ภาสกร ทองขุนดำ
4. อาจารย์ เจษฎา สุขสิกาณจน์

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

5. อาจารย์ คาร์วี พยุงพันธ์
6. อาจารย์ กนกกร เทพจันทร์
7. อาจารย์ ภาณุวัฒน์ เสงี่ยม

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

8. อาจารย์ ธีรศักดิ์ ทองนุ้ยพราหมณ์
9. อาจารย์ สุขสวัสดิ์
10. อาจารย์ อีสริยาภรณ์ ถนนคร
11. อาจารย์ พงศ์ชาติ อินทชุม

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

12. รองศาสตราจารย์ วรสิทธิ์ มุทเมธา
13. อาจารย์ จรูญ ศรียะพันธุ์
14. อาจารย์ ศศิธร วิศพันธุ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

15. อาจารย์ ประทีป สุวรรณโร
16. รองศาสตราจารย์ นิคอละ ระเด่นอาหมัด
17. รองศาสตราจารย์ อับดุลรอซซะ วรรณอาลี
18. อาจารย์ ศตพล ลูกอินทร์

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม.. อาจารย์ผู้สอน เพื่อการวิจัย

เรื่อง... การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์
และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศิลปกรรมเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มีจุดประสงค์ในการประเมินบุคคลหรือสถาบันใดและไม่ได้มีการตัดสินคำตอบที่ถูกหรือผิด คำตอบทุกคำตอบจะเป็นไปตามความคิดเห็นของอาจารย์ทุกท่าน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้รับเป็นความลับ และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายแต่ประการใดต่ออาจารย์ผู้สอน การวิจัยในครั้งนี้จะสำเร็จได้ด้วยดีก็ด้วยความอนุเคราะห์จากอาจารย์ผู้สอนทุกท่านได้ช่วยในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อ ซึ่งจะส่งผลต่อความสมบูรณ์ของผลการวิจัย ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ทุกท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าด้านศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

คำจำกัดความในการวิจัย

คุณค่าทางศิลปะ หมายถึง คุณลักษณะความสำคัญที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพสังคมที่มีเอกภาพ

คุณค่าของศิลปะสามารถแบ่งออกได้หลายด้านด้วยกันคือ 1. คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content) 2. คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form) 3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function) 4. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture) และ 5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art program)

คุณค่าทางด้านเนื้อหา หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่แสดงออกในลักษณะของเรื่องราวต่างๆที่สอดใส่เอาไว้ เป็นการบ่งบอกถึงความงาม ความคิด อารมณ์ความรู้สึก ความซาบซึ้งกินใจของผู้สร้างสรรค์ อีกทั้งยังแสดงออกในลักษณะของคติความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นๆ

คุณค่าทางด้านรูปทรง หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่ได้ผ่านการออกแบบสร้างสรรค์จากช่างพื้นบ้าน โดยการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ เทคนิควิธีการ รวมทั้งการคำนึงถึงความงามทางทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลปะมาประกอบเข้าด้วยกันกลายเป็นลักษณะโครงสร้างของงานที่มีความงามในทางศิลปะ

คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยการคำนึงถึงการใช้งานในด้านต่างๆของผู้คนในท้องถิ่นอันมีความเกี่ยวข้องต่อชาวบ้านทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานโดยตรงในการดำเนินชีวิต หรือการนำมาประดับตกแต่งตามอาคารบ้านเรือนต่างๆ รวมทั้งการสร้างงานสร้างอาชีพ และการส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่แสดงออกในลักษณะของความเป็นภาพลักษณ์ที่งดงามของชุมชนบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาของชุมชนสภาพทางสังคมเศรษฐกิจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนการสอน อันประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ และเจตคติต่างๆที่นำศึกษา นับเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือรายวิชาอื่นๆ อันส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและนำไปประกอบอาชีพได้ตามความสนใจ

งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ หมายถึง **ผลผลิตที่ชาวบ้านภาคใต้สร้างขึ้นด้วยฝีมือของตนในท้องถิ่น** เพื่อประโยชน์ใช้สอย และตอบสนองความต้องการทางด้านต่างๆในการดำเนินชีวิต โดยแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. **งานแกะสลัก** แบ่งออกเป็นการแกะสลักด้วย ไม้ และ หนัง
2. **งานสาน** เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ได้จาก หวาย ใบกระพ้อ กระจูด เตย ย่านลิเภา และ กก
3. **งานทอ** เป็นการนำเอาวัสดุต่างๆมาทำเป็นผืน ซึ่งได้แก่ การทอผ้าไหมพุ่มเรียง ผ้ายกเมืองนคร ผ้าทอเกาะยอ และผ้าทอนาหมื่นศรี
4. **งานหัตถกรรมโลหะ** แบ่งออกเป็น การทำเครื่องทองเหลือง เครื่องเหล็ก และเครื่องถม
5. **งานเครื่องปั้นดินเผา** เช่น หม้อดิน กระจ่าง โอ่ง ไห
6. **งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ** เช่น งานประดิษฐ์กรงนก งานประดิษฐ์ดอกไม้จากใบยางพารา งานประดิษฐ์เรือกอลและ งานบาติก งานประดิษฐ์จากกะลามะพร้าว เป็นต้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยการขีดเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบหรือข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริงของท่าน และกรุณาตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

- 1. เพศ ชาย หญิง
- 2. อายุ
 - ต่ำกว่า 25 ปี 25-29 ปี 30-34 ปี 35-39 ปี 40-44 ปี
 - 45-49 ปี 50-54 ปี 55 ปีขึ้นไป
- 3. ภูมิลำเนาเดิม
 - ภาคใต้ อื่นๆ (โปรดระบุ)
- 4. วุฒิการศึกษาสูงสุด
 - ปริญญาตรี สาขา.....สถาบัน
 - ปริญญาโท สาขา.....สถาบัน
 - ปริญญาเอก สาขา.....สถาบัน
 - อื่นๆ โปรดระบุ
- 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏที่ท่านทำการสอนอยู่
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

6. ประสบการณ์ในการสอนเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน ปี
7. รายวิชาที่ท่านรับผิดชอบในการสอน 1..... 2 3
8. ท่านเคยนำเรื่องราวของงานหัตถกรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่
- เคย ไม่เคย
- หากตอบว่าเคย ท่านได้นำไปสอนในรายวิชาอะไรบ้าง 1.....
- 2.....
- 3.....
9. ท่านเคยเข้าร่วมการฝึกอบรมในโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านหรือไม่
- เคย ได้แก่ (ชื่อโครงการ / หน่วยงาน).....
- ไม่เคย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในด้านต่างๆ

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางประมาณค่าระดับความคิดเห็นที่กำหนดให้ ตามความคิดเห็นของท่านเพียงข้อละหนึ่งระดับความคิดเห็นและตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

- 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของท่าน มากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วย เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของท่านเป็นส่วนมาก
- 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของท่านเป็นบางส่วน และไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเป็นบางส่วน
- 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เพราะข้อความดังกล่าวไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเป็นส่วนมา
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะข้อความดังกล่าวไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเลย

ตัวอย่าง

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรมโลหะ					งานเครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ก. เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงานเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ	✓					✓					✓					✓					✓					✓				

หมายเหตุ ท่านมีความเห็นเห็นด้วยอย่างยิ่งกับงานหัตถกรรมทุกประเภทว่าเป็นชิ้นงานที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรม พื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรม โลหะ					งาน เครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content)																														
1.1 เป็นผลงานที่สอดแทรกเนื้อหาที่มี คุณค่าทางความงามซึ่งส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก																														
1.2 เรื่องราวที่ปรากฏในชิ้นงานมีความ เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชุมชน																														
1.3 เนื้อหาของชิ้นงานมีการสอดแทรก หรือเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน																														
1.4 มีการสอดแทรกเรื่องราวทางความ เชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีลง ในชิ้นงาน																														
1.5 ลักษณะเรื่องราวในชิ้นงานสามารถ ใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรม โลหะ					งาน เครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1.6 เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงาน นับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอด กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ																														
2. คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form)																														
2.1 มีความงามทางศิลปะทำให้เกิด ความรู้สึกอ่อนช้อย																														
2.2 ลักษณะรูปทรงในงานมีความประณีต และความละเอียดอ่อน																														
2.3 ความงดงามของชิ้นงานเกิดจาก รูปทรงที่มีปริมาตรทำให้เกิดมิติจริงที่รับรู้ได้																														
2.4 ลักษณะของรูปทรงต่างๆในงาน คำนึงถึงความเหมาะสมในด้านการใช้สอย																														
2.5 ลักษณะรูปทรงต่างๆของงานเกิดขึ้น จากภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกัน มาอย่างยาวนาน																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรม โลหะ					งาน เครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
2.6 มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างๆได้อย่าง เหมาะสม																														
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function)																														
3.1 ชิ้นงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความ ต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต																														
3.2 ช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอา ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้ เกิดประโยชน์																														
3.3 รูปแบบการสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจาก ค่านิยม ความเชื่อ และกฎประเพณี																														
3.4 ชิ้นงานแสดงออกถึงเอกลักษณ์ ประจำถิ่น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างงาน สร้าง รายได้																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรมโลหะ					งานเครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (การเห็น)(Visual culture)																														
4.1 ความงามในชิ้นงานเกิดจากการจัดองค์ประกอบอย่างมีสัดส่วนที่เหมาะสม																														
4.2 การใช้รูปแบบ ลวดลายในลักษณะที่แตกต่างกันทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอยากชมผลงานอย่างต่อเนื่อง																														
4.3 ความงดงามในงานเป็นลักษณะที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ประจำถิ่น																														
4.4 ความชื่นชอบในงาน เกิดจากความคงไว้ซึ่งความงดงาม หรือการไม่เปลี่ยนแปลงไปจากความงามที่มีอยู่เดิม																														
4.5 ความงดงามทางสายตาที่รับรู้ได้ส่งผลให้ผลงานนั้นๆเป็นที่นิยมชื่นชอบและได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรมโลหะ					งานเครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.6 คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ส่งผลต่อการเจริญรุ่งเรืองในด้านวัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชน																														
5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art Program)																														
5.1 ได้รับความรู้ทางด้านภูมิปัญญา มากขึ้นโดย การนำเอาความรู้และขั้นตอนต่างๆใน การสร้างงานหัตถกรรมมาประยุกต์ใช้ในการ เรียนการสอน																														
5.2 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ช่วยให้ หลักสูตรการเรียนการสอนมีการตอบสนองต่อ จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ภูมิปัญญาในหลักสูตร																														
5.3 งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีใจรักในงานศิลปะ																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรมโลหะ					งานเครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
5.4 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ทางศิลปะมากขึ้น																														
5.5 หลักสูตรศิลปกรรมมีส่วนสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้มีความสำนึกรักท้องถิ่น ทำให้เกิดการถ่ายทอดและอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น																														
5.6 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและขยายขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น																														
5.7 หลักสูตรศิลปกรรม นับเป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ในการศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้																														

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสถานภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของท่านในปัจจุบัน

.....
.....
.....

2. งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สร้างขึ้นโดยช่างพื้นบ้านนับเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะอย่างยิ่ง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับงานหัตถกรรมเหล่านี้

.....
.....
.....

3. การอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมถึงวิธีการถ่ายทอด นอกจากการมีจิตสำนึกที่ดีและความเข้าใจที่ดีของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญแล้ว ท่านคิดว่ายังมีปัจจัยอื่นอีกหรือไม่ที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด หรือการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

.....
.....
.....

-ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป-

แบบสอบถาม...นักศึกษา เพื่อการวิจัย

เรื่อง.... การศึกษาคคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มีจุดประสงค์ในการประเมินบุคคลหรือสถาบันใดและไม่ได้มีการตัดสินคำตอบที่ถูกหรือผิด คำตอบทุกคำตอบจะเป็นไปตามความคิดเห็นของนักศึกษาทุกคน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้รับเป็นความลับ และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายแต่ประการใดต่อนักศึกษา การวิจัยในครั้งนี้จะสำเร็จได้ด้วยดีก็ด้วยความอนุเคราะห์จากนักศึกษาทุกท่านได้ช่วยในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อ ซึ่งจะส่งผลต่อความสมบูรณ์ของผลการวิจัย ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาทุกท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นตามการรับรู้คุณค่าด้านศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

คำจำกัดความในการวิจัย

คุณค่าทางศิลปะ หมายถึง คุณลักษณะความสำคัญที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพสังคมที่มีเอกภาพ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้ 1. คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content) 2. คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form) 3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย(Function) 4.คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture) และ 5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art program)

คุณค่าทางด้านเนื้อหา หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่แสดงออกในลักษณะของเรื่องราวต่างๆที่สอดใส่เอาไว้ เป็นการบ่งบอกถึงความงาม ความคิด อารมณ์ความรู้สึก ความซาบซึ้งกินใจของผู้สร้างสรรค์ อีกทั้งยังแสดงออกในลักษณะของคติความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นๆ

คุณค่าทางด้านรูปทรง หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่ได้ผ่านการออกแบบสร้างสรรค์จากช่างพื้นบ้าน โดยการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ เทคนิควิธีการ รวมทั้งการคำนึงถึงความงามทางทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลปะมาประกอบเข้าด้วยกันกลายเป็นลักษณะโครงสร้างของงานที่มีความงามในทางศิลปะ

คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยการคำนึงถึงการใช้งานในด้านต่างๆของผู้คนในท้องถิ่นอันมีความเกี่ยวข้องต่อชาวบ้านทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานโดยตรงในการดำเนินชีวิต หรือการนำมาประดับตกแต่งตามอาคารบ้านเรือนต่างๆ รวมทั้งการสร้างงานสร้างอาชีพ และการส่งเสริมทางการท่องเที่ยวของชุมชน

คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่แสดงออกในลักษณะของความเป็นภาพลักษณ์ที่งดงามของชุมชนบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาของชุมชน สภาพทางสังคมเศรษฐกิจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม หมายถึง คุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนการสอน อันประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ และเจตคติต่างๆที่นำศึกษา นับเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือรายวิชาอื่นๆ อันส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและนำไปประกอบอาชีพได้ตามความสนใจ

งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ หมายถึง **ผลผลิตที่ชาวบ้านภาคใต้สร้างขึ้นด้วยฝีมือของตนในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ใช้สอยและตอบสนองความต้องการทางด้านต่างๆ**ในชีวิตประจำวัน โดยแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. **งานแกะสลัก** แบ่งออกเป็นการแกะสลักด้วยวัสดุต่างๆ คือไม้ และ หนัง
2. **งานสาน** เป็นศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านที่ได้จาก หวาย ไบกระพ้อ กระจุต เตย ย่านลิเภา และ กก
3. **งานทอ** เป็นการนำเอาวัสดุต่างๆมาทำเป็นผืน ซึ่งได้แก่ การทอผ้าไหมพุ่มเรียง ผ้าทอเกาะยอ ผ้ายกเมืองนคร และผ้าทอนาหมื่นศรี
4. **งานหัตถกรรมโลหะ** แบ่งออกเป็น การทำเครื่องทองเหลือง เครื่องเหล็ก และเครื่องถม
5. **งานเครื่องปั้นดินเผา** เช่น หม้อดิน กระถาง โถง ไห
6. **งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ** เช่น การประดิษฐ์กรงนก งานประดิษฐ์ดอกไม้จากใบยางพารา งานบาติก งานประดิษฐ์เรือกอลและ งานประดิษฐ์จากกะลามะพร้าว เป็นต้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยการขีดเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบหรือข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริงของท่าน และกรุณาตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

1. เพศ ชาย หญิง
2. ชั้นปีที่กำลังศึกษา
 ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4 อื่นๆ.....
3. ภูมิลำเนาเดิม
 ภาคใต้/ จังหวัด..... อื่นๆ/ โปรดระบุ.....
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏที่ท่านกำลังศึกษาอยู่
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
5. ในท้องถิ่นของท่านมีการทำงานหัตถกรรมหรือไม่
 มี ได้แก่.....
 ไม่มี
6. ในครอบครัวของนักศึกษามีการทำงานหัตถกรรมที่บ้านหรือไม่
 มี ได้แก่..... ไม่มี

7. ท่านเคยมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้านหรือไม่

- มี ได้แก่
- ไม่มี

9. ถ้าท่านเคยมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ท่านได้รับประสบการณ์นี้มาจากไหน

- จากครอบครัว จากการอบรมของหน่วยงาน อื่นๆ (โปรดระบุ)

10. ท่านเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จากการเรียนการสอนในหลักสูตรของโปรแกรมวิชาศิลปกรรมหรือไม่

- เคย /ได้แก่
- ไม่เคย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ในด้านต่างๆ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางประมาณค่าระดับความคิดเห็นที่กำหนดให้ ตามความคิดเห็นของท่านเพียงข้อละหนึ่งระดับความคิดเห็นและตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของท่าน มากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วย	เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของท่านเป็นส่วนมาก
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ	เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของท่านเป็นบางส่วน และไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเป็นบางส่วน
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย	เพราะข้อความดังกล่าวไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเป็นส่วนมาก
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เพราะข้อความดังกล่าวไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเลย

ตัวอย่าง

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					หัตถกรรมโลหะ					เครื่องปั้นดินเผา					การประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ก. เรื่องราวต่างๆ ที่สอดแทรกในชิ้นงานเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ	√					√					√					√					√					√				

หมายความว่า ท่านมีความเห็นเห็นด้วยอย่างยิ่งกับงานหัตถกรรมทุกประเภทว่าเป็นชิ้นงานที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ

งานแกะสลัก

งานสาน

งานทอ

งานหัตถกรรมโลหะ

งานเครื่องปั้นดินเผา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรมโลหะ					งานเครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1.6 เรื่องราวต่างๆที่สอดแทรกในชิ้นงานนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ																														
2. คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form)																														
2.1 มีความงามทางศิลปะที่ทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนช้อย																														
2.2 ลักษณะรูปทรงในงานมีความประณีตและความละเอียดอ่อน																														
2.3 ความงามของชิ้นงานเกิดจากรูปทรงที่มีปริมาตรทำให้เกิดมิติจริงที่รับรู้ได้																														
2.4 ลักษณะของรูปทรงต่างๆในงานคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านการใช้สอย																														
2.5 ลักษณะรูปทรงต่างๆของงานเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรม โลหะ					งาน เครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
2.6 มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างๆได้ อย่างเหมาะสม																														
3. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function)																														
3.1 ชิ้นงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความ ต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต																														
3.2 ช่างผู้สร้างงานนิยมนำเอา ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้ เกิดประโยชน์																														
3.3 รูปแบบการสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจาก ค่านิยม ความเชื่อ และกฎประเพณี																														
3.4 ชิ้นงานแสดงออกถึงเอกลักษณ์ ประจำถิ่น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างงาน สร้าง รายได้																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรม โลหะ					งาน เครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (การ เห็น) (Visual culture)																														
4.1 ความงามในชิ้นงานเกิดจากการจัด องค์ประกอบได้อย่างมีสัดส่วนที่เหมาะสม																														
4.2 การใช้รูปแบบ ลวดลายในลักษณะ ที่แตกต่างกันทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอยาก ชมผลงานอย่างต่อเนื่อง																														
4.3 ความงดงามในงานเป็นลักษณะที่ คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ประจำถิ่น																														
4.4 ความชื่นชอบในงาน เกิดจากความ คงไว้ซึ่งความงดงาม หรือการไม่เปลี่ยนแปลง ไปจากความงามที่มีอยู่เดิม																														
4.5 ความงดงามทางสายตาที่รับรู้ได้ ส่งผลให้ผลงานนั้นๆเป็นที่นิยมชื่นชอบและ ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรมโลหะ					งานเครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4.6 คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ ส่งผลต่อการเจริญรุ่งเรืองในด้านวัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชน																														
5. คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art Program)																														
5.1 ได้รับความรู้ทางด้านภูมิปัญญา มากขึ้นโดยการนำเอาความรู้และขั้นตอนต่างๆ ในการสร้างงานหัตถกรรมมาประยุกต์ใช้ใน การเรียนการสอน																														
5.2 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ช่วยให้ หลักสูตรการเรียนการสอนมีการตอบสนองต่อ จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ภูมิปัญญาในหลักสูตร																														
5.3 งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีใจรักในงานศิลปะ																														

คุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรม พื้นบ้าน ภาคใต้	ระดับความคิดเห็น / ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน																													
	งานแกะสลัก					งานสาน					งานทอ					งานหัตถกรรม โลหะ					งาน เครื่องปั้นดินเผา					งานประดิษฐ์ ด้วยวัสดุอื่นๆ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
5.4 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ช่วยให้ ผู้เรียนมีความรู้ทางศิลปะมากขึ้น																														
5.5 หลักสูตรศิลปกรรมมีส่วนสำคัญที่จะ ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้มีความ สำนึกรักท้องถิ่น ทำให้เกิดการถ่ายทอดและ อนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านมากขึ้น																														
5.6 หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เป็นองค์ ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำไปสู่ การพัฒนาและขยายขอบเขตการศึกษาที่ กว้างขึ้น																														
5.7 หลักสูตรศิลปกรรมเป็นกระบวนการ สำคัญที่ใช้ในการศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้าน ภาคใต้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้																														

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมปัจจุบัน

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสถานภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของท่านในปัจจุบัน

.....
.....
.....
.....

2. งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่สร้างขึ้นโดยช่างพื้นบ้านนับเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะอย่างยิ่ง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับงานหัตถกรรมเหล่านี้

.....
.....
.....

3. การอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมถึงวิธีการถ่ายทอด นอกจากการมีจิตสำนึกที่ดีและความเข้าใจที่ดีของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญแล้ว ท่านคิดว่ายังมีปัจจัยอื่นอีกหรือไม่ที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด หรือการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

.....
.....
.....

-ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบสอบถาม ข้อมูลของท่านจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน หลักสูตรศิลปกรรม
ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ เพื่อการวิจัย
เรื่อง การศึกษาคุณค่าทางศิลปะในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ตามการรับรู้ของ
อาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ภาคใต้

ผู้สัมภาษณ์

เวลาสัมภาษณ์

สถานที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

2. ตำแหน่ง.....

3. สถานที่ทำงาน (ที่อยู่).....

4. อายุ ปี เพศ

5. วุฒิการศึกษา

ปริญญาตรี สาขา สถาบัน

ปริญญาโท สาขา สถาบัน

ปริญญาเอก สาขา.....สถาบัน

อื่นๆ (โปรดระบุ)

6. ภูมิลำเนาเดิม

7. มหาวิทยาลัยราชภัฏที่สอนอยู่ในปัจจุบัน.....

8. ประสบการณ์ในการสอนเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ปี

9. วิชาที่ท่านรับผิดชอบในการสอน

10. เนื้อหาที่สอน ที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่ท่านนำไปใช้ในรายวิชาใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของ อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้

คำชี้แจง สัมภาษณ์โดยการเลือกคำถามตามลำดับคำถามดังนี้ ซึ่งเป็นคำถามที่ตรงประเด็นใน
วัตถุประสงค์การวิจัย

โครงสร้างของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ข้อหลักด้วยกันคือ
คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content) คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form) คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย
(Function) คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture) และ
คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม(Fine and Applied Art program)

คุณค่าทางด้านเนื้อหา (Content)

คำถาม

- หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน
อย่างไร
- หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ได้สอดแทรกเนื้อหา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน
อย่างไร
- เรื่องราวในชิ้นงานส่งผลให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านชิ้นนั้นๆได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นหรือไม่
อย่างไร
- เนื้อหาเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้านมีส่วนช่วยส่งเสริมหรือมีคุณค่าต่อชุมชน/ท้องถิ่น
หรือไม่อย่างไร

คุณค่าทางด้านรูปทรง (Form)

คำถาม

- ลักษณะรูปทรงต่างๆในงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีคุณค่าอย่างไร
- ลักษณะรูปทรงของชิ้นงานที่ชาวบ้านได้สร้างสรรค์ชิ้นนั้น ต้องคำนึงถึงอะไรบ้าง
- รูปทรงต่างๆของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แสดงออกถึงภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างไร
- ลักษณะรูปทรงต่างๆของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิ

ประเทศและสิ่งแวดล้อมอย่างไร

คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function)

คำถาม

- งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่วนใหญ่ มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างไร
- งานหัตถกรรมพื้นบ้านส่วนที่ชาวบ้านสร้างขึ้นนั้น ปัจจุบันมีการใช้อยู่มากน้อยเพียงไร มีความนิยมนำมาใช้มากแค่ไหน
- วัตถุประสงค์หลักของการใช้สอยในชิ้นงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบ้านภาคใต้คืออะไร

คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture)

คำถาม

- หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นจากภาคอื่นๆอย่างไร
- หัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้มีคุณค่าและความหมายจากการรับรู้ทางสายตาหรือการมองเห็นอย่างไร
- ความนิยม ชื่นชอบในงานหัตถกรรมภาคใต้ของคนส่วนใหญ่และ ตัวท่านเองเกิดจากอะไร
- ความงดงามทางศิลปะในชิ้นงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ส่งผลอย่างไรต่อวัฒนธรรม

ชุมชน

คุณค่าทางด้านหลักสูตรศิลปกรรม (Fine and Applied Art program)

คำถาม

- กระบวนการสร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้านแต่ละชิ้นนั้น มีขั้นตอนสำคัญๆที่ควรแก่การศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปกรรม อย่างไรบ้าง
- การเรียนรู้งานหัตถกรรมพื้นบ้านผ่านการเรียนรู้ทางหลักสูตรศิลปกรรมของสถาบันการศึกษา นั้นได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ใดบ้าง อย่างไร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์สืบทอดงานหัตถกรรม พื้นบ้านภาคใต้

- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสถานภาพของงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ของท่านในปัจจุบัน
- สถาบันการศึกษาและหน่วยงานศิลปะ ควรมีบทบาทในการอนุรักษ์ส่งเสริม เผยแพร่ พัฒนา งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้อย่างไร
- เยาวชนของชาติ หรือชาวบ้านในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์การอนุรักษ์และ เผยแพร่ งานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างไร
- นอกจากการช่วยกันอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านแล้ว ท่านคิดว่ายังมีปัจจัยอื่นอีกหรือไม่ที่จะส่งผลให้เกิดการถ่ายทอด และการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

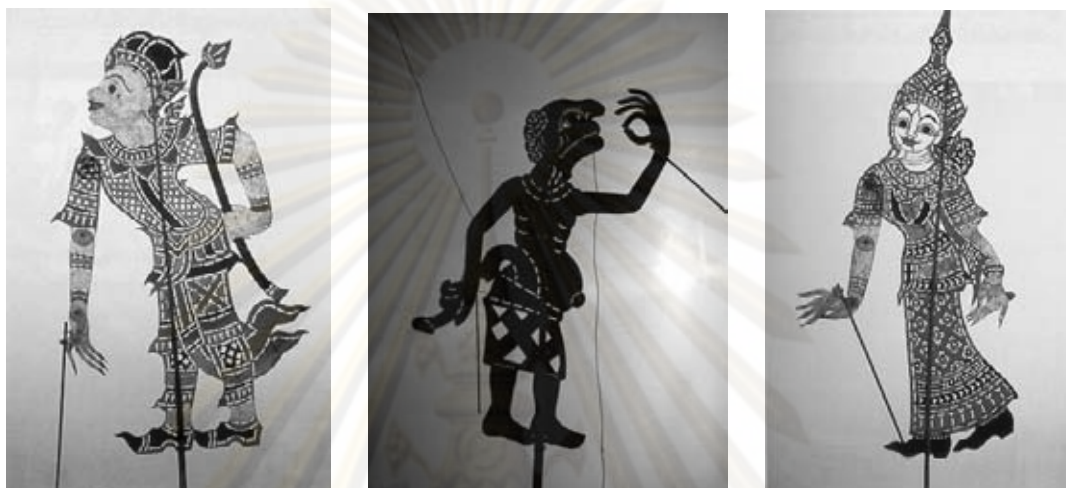

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ 6 ประเภท

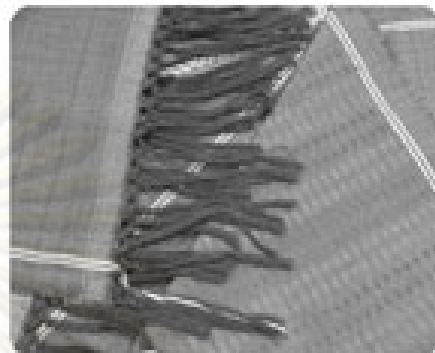
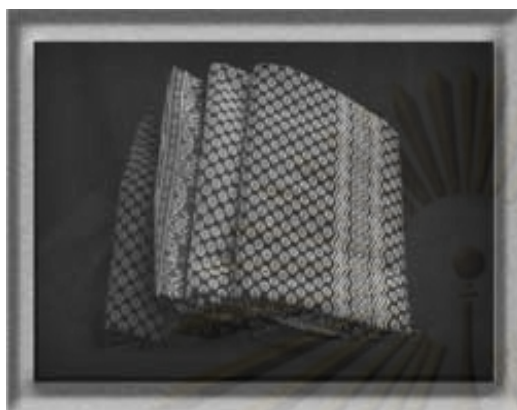
ประเภทที่ 1 งานแกะสลัก (แกะสลักหนังตะลุง)

ประเภทที่ 2 งานสาน (กระจูด ย่านลิเภา พัดใบกระพ้อ ใบเตย)

ประเภทที่ 3 งานทอ (ผ้ายกเมืองนคร ผ้าทอนาหมื่นศรี ผ้าไหมพุมเรียง ผ้าทอเกาะยอ)

ประเภทที่ 4 งานหัตถกรรมโลหะ (เครื่องถมเมืองนคร เครื่องทองเหลือง)

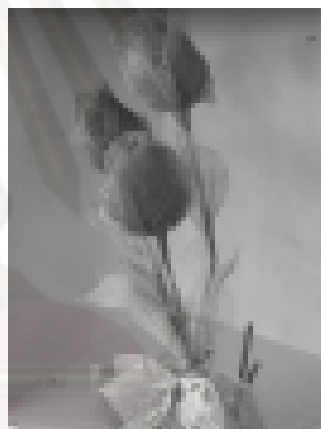

ประเภทที่ 5 งานเครื่องปั้นดินเผา

ประเภทที่ 6 งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นๆ

(การทำกรงนก ดอกไม้จากใบยางพารา เรือกอลและ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว อัจฉรากุล ทองรอด เกิดเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2526 ที่อำเภอ ชะอวด จังหวัด นครศรีธรรมราช จบการศึกษาระดับศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา ศิลปศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อปีการศึกษา 2548 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่ภาควิชา ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย